

လူတို့၏ ဘုရားရှာဖွေခြင်းခရီး

မာကု (ဒဿန)

အမှာခံကား

ဘုရားအကြောင်း စဉ်းစားရှာဖွေကြသည့် ဒဿနပညာရှင် တိုင်းက “ဘုရား (သို့) အနန္တအဖြစ်တော်ရှင်အယူအဆဟာ စိတ်ကောင်းနှလုံးကောင်းရှိသူတိုင်း၏ အတွေးထဲမှာ ရှိနေစမြဲပါ။ အဲဒီအယူအဆကို ဘယ်ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘယ်လေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာ ကမှ တားဆီးမထားနိုင်ပါ”ဟု ဆိုပါသည်။ မှန်ပါသည်။ လူဟူသည် ဘုရားကိုအသွင်အမျိုးမျိုးဖြင့် မရှာဖွေဘဲမနေနိုင်သော ဝိဇ္ဇာဓိဋ္ဌိပါလာသည့် သတ္တဝါပီပီ ဘာသာရေးမှာ အသွင်အမျိုးမျိုးဖြင့် ချဉ်းကပ်တတ်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် “လူတို့၏ ဘုရား ရှာဖွေခြင်း ခရီး”သည် ဒဿနပေဒကို အခြေခံပြီး အနန္တအဖြစ်တော်ရှင်နှင့် ရှင်တော်မြတ်၏တန်ခိုးဣန္ဒြိယအကြောင်းကို ရှာဖွေကြည့်ခြင်း သက်သက် ဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာရေး သမိုင်းတစ်ခု မဟုတ်ပါ။ ဘာသာများမှ အယူအဆအဆင့်ဆင့် ပေါ်ပေါက်လာပုံကို ရိုးရိုး တွေးကြည့်ခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။

ဝါသနာအရင်းတည်ပြီး လက်လှမ်းမီသလောက် ပြုစုထား ပါသည်။ ခရီးလမ်းညွှန်တစ်ခုဖြစ်လို့ ခရီးဆုံးတစ်ခု မဟုတ်သေးပါ။ သည့်အပြင် “လူတို့၏ ဘုရားရှာဖွေခြင်းခရီး”မှ စာမျက်နှာ တိုင်းသည် မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမှ ထိခိုက်လို့စိတ်မပါ ဝင်ပါ။ မည်သည့်ဘာသာကိုမှ ဝေဖန်လို့စိတ်များ အလျင်းမပါဝင်ပါ။

နှိုင်းယှဉ်ခြင်းသဘောမျိုး လုံးဝ (လုံးဝ) မပါဝင်ပါ။
ယုံကြည်သက်ဝင် ရာဘာသာများအချင်းချင်းနှိုင်းယှဉ်ခြင်းကိုက
စက်စုတ်ဖွယ်ရာ ဖြစ်နေလို့ပဲဖြစ်ပါသည်။ မိမိနားလည်ခြင်းကို
ဗွင်းဗွင်းရေးချခြင်း သက်သက်သာ ဖြစ်ပါသည်။

စာမျက်နှာတချို့တွင် သံသယပွားစရာများ၊ အငြင်းပွား
ဖွယ်ရာများနဲ့ ဇဝေဇဝါဖြစ်ဖွယ်ရာများ ပါဝင်ပါက ကျွန်တော်၏
ပြည့်စုံမှုမရှိခြင်းနှင့် အားနည်းချက်ကြောင့်သာ ဖြစ်ပါတယ်။
အဲသည်အတွက် ကျွန်တော့်မှာသာ တာဝန်ရှိပါသည်ဟု ကြိုတင်ကာ
ဝန်ခံပါသည်။

ဒဿနပေဒကို အခြေခံရေးသားခြင်းဖြစ်တာကြောင့်
တချို့စာမျက်နှာများမှာ နားလည်ရခက်နိုင်ပါတယ်။ တချို့စကားလုံး
များသည် တစိမ်းဆန်နိုင်ပါ၏။ တချို့စာပိုဒ်များသည်လည်း
စိတ္တဇဆန်နိုင်ပါသည်။ ဖတ်ရင်း ညည်းငွေချင်ညည်းငွေလာနိုင်
ပါသည်။ သို့ပေသည့် ဖြည်းဖြည်းဖတ်ရင်း စေ့စေ့လည်းတွေးကြည့်
ကြပါလျှင် ဖတ်ရင်းပျော်လာမှာဖြစ်ပါသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ လောကုတ္တရာအကျိုး မျှော်ကိုးကြသူများ
အားလုံးအတွက် ဤစာအုပ်ငယ်လေးသည် မှန်မှန်သေးသေး ဆီမီး
အိမ်လေးတစ်ခုဖြစ်နိုင်ရင်ပဲ ကျေနပ်လှပါပြီ။

မာကု (ဒဿန)

အခန်း (၁) ယုံကြည်ရာ ဘာသာ

(၁) ယုံကြည်ရာ ဘာသာ

လူအပေါင်းယုံကြည်ရာ ဘာသာသမိုင်း (story of religion)သည် ကမ္ဘာ့ရှေးအကျဆုံးသော ရာဇဝင်တစ်ပုဒ်ဖြစ်၏။ လူတို့အလေးထားရှာဖွေနေသော သဘာဝလောကကြီးနှင့် သက်ရှင်လှုပ်ရှားသွားလာနေကြသော သတ္တဝါများအားလုံး၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ရှာဖွေနေသော မှတ်တမ်းတစ်ခုလည်းဖြစ်၏။ သိန်းသန်းချီစာအုပ်ပုံများ၌ ဟောင်းနွမ်း၊ ပြိုပျက်၊ ဖုံးအုပ်နှစ်မြုပ်လျက်ရှိသော မြို့ဟောင်းများ၏ အုပ်ပုံကျောက်ပုံများ၌ ဘာသာသမိုင်းအား မီးမောင်းထိုးပြနေသော သက်သေသာဓကများကို ခေတ်အဆက်ဆက်လူတို့သည် စိတ်ရှည်လက်ရှည် မမောနိုင်မပန်းနိုင် ရှာဖွေနေကြ၏။

သူတို့ရှာဖွေတွေ့ရှိသော အရာများ၌ မည်သူမျှ မငြင်းမပယ်၊ သံသယမပွားနိုင်သော အချက်တစ်ချက်ကို မှတ်တမ်းပြုထားကြ၏။ ထိုမှတ်တမ်းကား “ခေတ်အဆက်ဆက်၊ နေရာအဆက်ဆက်၌ သက်ရှင်နေထိုင်ခဲ့သောလူသားများတွင် ယုံကြည်သက်ဝင်

ရာ ဘာသာတစ်ခု အမြဲရှိခြင်းပင်” ဖြစ်လေသည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူမျိုးတိုင်းတွင် မည်မျှရှေးကျသော လူမျိုးစုအနွယ်ပင်ဖြစ်သည့်တိုင် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုတစ်ခုရှိတတ်ကြောင်း မနုဿဗေဒ ပညာရှင်များ က ပြောနိုင်ပါမည်။

ယုံကြည်သက်ဝင်ရာဘာသာကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် သမိုင်း သုတေသီများနှင့် ဘာသာပါမောက္ခများအားလုံး ကြိုးစားကြ၏။ သို့သော် ယုံကြည်မှုနှင့် ခံယူချက်များ မတူညီမှု၊ ရေးသားပြောဆိုရာ စကားလုံးများခြားနားမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ကွဲပြားခြင်းများကြောင့် ဘာသာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို တစ်မျိုးတည်း ဖွင့်ဆိုရန် အလွန်ခက်ခဲလေသည်။

သတ်ပုံသတ်ထုံး အဓိပ္ပာယ်အရ ဘာသာ (Religion) သည် “ပိုမိုမှတ်ရှုရန်နှင့် အနီးကပ်လေ့လာရန်” ဟု အဓိပ္ပာယ်ရှိသော လာတင်းစာလုံး ရေလေးဂျေရေ (relegere) မှ ဆင်းသက်လာ သည်ဟု တချို့က ဆိုကြလေသည်။ အကယ်၍သာ ဘာသာခေါ် (Religion) သည် ဤစာလုံးမှ ဆင်းသက်လာသည်ဟု လက်ခံပါ လျှင် ဘာသာဆိုသည်မှာ “မြတ်စွာဘုရားသခင်ကို ရှာဖွေခြင်း၊ ကိုယ်တော်ရှင်ကို ပြားဝတ်ညွတ်တွား ရှိခိုးကိုးကွယ်ခြင်းနှင့်ဆိုင်သော အကြောင်းအရာများကို သေသေချာချာ၊ ဝရုတစိုက်၊ ဝဃနဏ လေ့လာသင်ကြားခြင်း” ဟု ခေါ်ပါသည်။ တချို့ကမူ “မိမိကိုယ်ကို ပေါင်းစပ်ခြင်း” (သို့) “စွဲမြဲစွာ ချည်နှောင်ခြင်း” အဓိပ္ပာယ်ရှိသော ရေလီဂါးရေ (religare) စကားလုံးမှ ဆင်းသက်လာသောကြောင့် “မိမိကိုယ်ကို မြတ်စွာဘုရားသခင်၌ စွဲမြဲစွာဆည်းကပ်ခြင်း” ဟု

အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုကြလေသည်။ တချို့ကလည်း “လူသည် လိုချင် တပ်မက်မှုတဏှာနှင့် အဝိဇ္ဇာအမှောင်လွှမ်းမိုးမှုကြောင့် အမှားပြုကာ ပြုရင်း သူ့ဘဝမှ ပျောက်သွားသော ဘုရားနှင့်တရားသို့ ပြန်လှည့် လာခြင်း”ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်သော ရေအေလိဂျေရေ (re- elige re) စကားလုံးမှ ဘာသာ (သို့) religion စကားလုံး ဆင်း သက်လာပါသည်ဟု ဆိုကြပြန်ပါသည်။^၁

ထို့အပြင် ဘာသာသည် ပေါင်းစပ်ခြင်း၊ ဆက်သွယ်ခြင်း အဓိပ္ပါယ်ရသော ရေလိဂျီအို (Religio) စကားလုံးမှဆင်းလာသည် ဟုလည်း ဆိုကြ၏။ မြတ်စွာဘုရားသခင်ကို ကြည်ညိုသဒ္ဓါပွားခြင်း၊ ဆည်းကပ်ရိုကျိုး ရှိခိုးပူဇော်ကိုးကွယ်ခြင်း၊ အကျင့်စရဏ ဆောက် တည်ခြင်းများ ပါဝင်လေသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဘာသာဆိုသည်မှာ လူသည် မြတ်စွာဘုရား၏ တရားဓမ္မအား ယုံကြည်သဒ္ဓါပွားလျက်၊ အကျင့်စရဏဆောက်ခြင်းအားဖြင့် ပေါင်းစပ်ခြင်း (သို့) ဆက်သွယ် ခြင်း (Religion)ဟု ရှင်းဆိုလေသည်။^၂

ဤလူသားနှင့် ဘုရား ဆက်သွယ်မှုသည် လောက စကြ ဝဠာကြီး၏ ဖြစ်ရှိရပ်တည်မှုအတွက် လူကဘုရားကို မှီခိုနေသော (ontological) ဆက်သွယ်မှုမျိုးကို မဆိုလိုပါပေ။ သို့သော် ဘာသာ ဆိုသည်မှာ ကျင့်ဝတ်သိက္ခာတရားနှင့်ညီသော ဆက်သွယ်မှုအားဖြင့်

၁။ G. Van Noort, "The True Religion", in *Dogmatic Theology*, Vol. I, The Newman Press, Westminster, 1955, pp. 5-6.

၂။ *S. Th.*, IIa - IIae, q. 82, a. 1.

အသိဉာဏ်ရှိသော လူသားသည် ဘုရားကိုမီခိုသူ ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ထိုဆက်သွယ်မှုမှ ရရှိသော တာဝန်ဝတ္တရားများကို သိရှိဝန်ခံကာ မြတ်စွာဘုရားသခင်ကို ယုံကြည်သဒ္ဓါပွားခြင်းနှင့် စရဏအကျင့်ဆောက်တည်ခြင်းတို့ဖြင့် ကြည်ညိုရိုကျိုးခြင်းဟု ခေါ်ပါသည်။ ယုံကြည်သဒ္ဓါပွားခြင်းနှင့် စရဏအကျင့်ဆောက်တည်ခြင်းတို့သည် စစ်မှန်သော ရှိခိုးကိုးကွယ်ခြင်းဟု ခေါ်သောကြောင့် ဘာသာ (Religion) ဆိုသည်မှာ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် အနန္တော အနန္တသန်ရှင်းမြင့်မြတ်တော်မူ၍ ရှိခိုးပူဇော်ထိုက်သောကြောင့် လူသားတို့ ကိုးကွယ်ခြင်းဂုဏ်အင်္ဂါဟု ဆိုရပေမည်။

အမှန်တွင် ဘုရားအကြောင်းပြောပြရန် အကြွင်းမရှိ ခက်ခဲပါ၏။ နက်နဲပါ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဘာသာကို “မသိနား မလည်နိုင်သောသူအား လူတစ်ဦးအနေဖြင့် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ပြောမပြ နိုင်သော အကြောင်းအရာတစ်ခုကို လူ့စကားနှင့် ရှင်းပြနေခြင်း” ဖြစ်သည်ဟုပင် ဆိုရပေလိမ့်မည်။

တဖန် မြတ်စွာဘုရားကို ဗဟိုမပြုပဲ လူနှင့်လူ့အကျွတ် တရားကိုသာ ဗဟိုပြုကျင့်ဆောက်တည်ကြသော သူများအတွက် ဘာသာကို ဘဝဇာတ်သိမ်း၊ ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းရာ အကျွတ်တရားကျင့် စဉ်ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုကြလေသည်။

ရံဖန်ရံခါ ဘာသာသုတေသီများအချင်းချင်းတွင် မိမိတို့ ယုံကြည်ရာနှင့် အမြင်ကိုသာ လက်ဆုပ်လက်ကိုင် စံချိန်မူသေထား ကာ၊ တယူသန်ဆန်ဆန်ဖြင့် မိမိယုံကြည်ရာသာ ဘာသာအစစ်ဖြစ် ၏။ တစ်ပါးသူ၏ ယုံကြည်ရာသည် ဘာသာအစစ်မဟုတ်ဟု

ဆိုတတ်ကြ၏။ တချို့ကလည်း တပါးသူ၏ ဘာသာတွင် မိမိ၏ ရိုးရာယုံကြည်ချက်များ၊ မိမိဘာသာ၏ စကားလုံးများ မပါဝင် သောကြောင့် မိမိဘာသာသည် (Religion) မဟုတ်၊ မိမိဘာသာ သည် Religion ထက်မြင့်မြတ်သည်ဟု အရောရောအနှောနှော ဆိုတတ်ကြလေ၏။ ဘာသာနှင့် ပတ်သက်၍ အမျိုးမျိုးဝိဝါဒကွဲကွဲ၊ ငါ့စွဲစွဲသွားတတ်ကြပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဘာသာဟု မြန်မာသုံး မြန်မာစကားလုံး နှင့်ပဲခေါ်ခေါ်၊ ကမ္ဘာ့စကားလုံး Religion ဟုပဲ ခေါ်ခေါ်၊ ဘာသာ (သို့) Religion သည် လူနှင့် လူ့ဒုက္ခ၊ လူ့ အကျွတ်တရား၊ လူ့ပညာ နှင့် အကျင့်တရားသာလျှင် ပခါနထားလျက် သဘာဝထက် သာလွန်ထူးကဲသော၊ လုံးဝဥသံပြည့်စုံလျက် အလွန်အလွန် ကောင်းမွန်သော သဘာဝလွန်သစ္စာတရားများ (transcendence) ကို ပစ်ပယ်ထားလျှင် ဘာသာဆိုသော (Religion) အဓိပ္ပါယ်သည် ပြည့်စုံနိုင်ပါမည်လား။

တဖန် လုံးဝဥသံပြည့်စုံလျက် အလွန်အလွန်ကောင်း မွန်သော သဘာဝလွန်သစ္စာတရားများနှင့် ထိုသစ္စာရှင်များသာ ပခါနထားလျက်၊ လူ့ဒုက္ခ၊ လူ့ပညာနှင့် လူ့အကျင့်ကို သာမည ထားပါလျှင်လည်း ဘာသာဆိုသော (Religion)သည် အဓိပ္ပါယ် ရှိနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။

လူနှင့်လူသာလျှင် ဗဟိုထားကြသောကြောင့် (၁၉) ရာစု အစပိုင်းမှစတင်၍ ကမ္ဘာ့နေရာဒေသအသီးသီးတွင် ဘာသာဝါဒ အသစ်များမျိုးစုံ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ရ၏။ ထိုဘာသာဝါဒများတွင်

ဘာသာကို လူနှင့်လူ့ခံစားချက်၊ လူ့ပညာ၏ရလဒ်အဖြစ် ယူဆကာ လူသားနှင့် သူ၏ပတ်ဝန်းကျင်ကိုသာ အခြေခံလေတော့၏။ ဘာသာကို စီးပွားရေးဗေဒနှင့်လည်းကောင်း (Marx)၊ စေတသိက် စိတ်ပညာဗေဒနှင့်၎င်း (Freud)၊ လူမှုရေးဗေဒ (Durkheim) နှင့် လည်းကောင်း၊ ဓမ္မသင်္ဂြိုဟ်ဗေဒ (Theology, Barth) အစားထိုး ခဲ့ကြလေသည်။

တဖန် ဘာသာတစ်ခု၌ သဘာဝထက်သာလွန်ထူးကဲသော၊ လုံးဝဥသယုံကောင်းမွန်သော သဘာဝလွန်တရား (transcendence) ကိုသာ ပါနိထာယလျက် လူနှင့်လူ့ကျင့်ဝတ်ကျင့်စဉ်များကို သာမည ထားပစ်ပယ်ပါလျှင်လည်း ဘာသာမဖြစ်နိုင်ပေ။ သဒ္ဓါဗေဒသာ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

ဘာသာတိုင်းတွင် သဘာဝထက်လွန်ကဲသော အဆုံးအစွန် အံ့ဖွယ်ရာများအကြောင်းကို နည်းမျိုးစုံဖြင့် သင်ကြားနေကြပါ၏။ ဤအချက်ကို သိပ္ပံနည်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဆင်ခြင်တုံတရား နှင့်လည်းကောင်း စမ်းသပ်၍ မရနိုင်ပါဟု ဆိုကြလေသည်။ ဘာသာ တိုင်းသည် မျက်မှောက်လောက ကမ္ဘာအတွက်သာ မဟုတ်ပေ။ နောင်တမလွန်မှ လုံးဝပြည့်စုံကောင်းမွန်သော လောကုတ္တရာအရေး အတွက်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုအနာဂတ်အတွက် ယခုမျက်မှောက် ပစ္စုပ္ပန်၌ နေထိုင်ဆောင်ရွက်ကြခြင်းမည်၏။ သို့သော် ဘာသာများ အားလုံးသည် မျက်မှောက်ကာလအတွက် မရည်ရွယ်ခြင်းကား မဟုတ်ပါ။ မည်သည့်ဘာသာတွင်မဆို မျက်မှောက်ဘဝတွင် လူ့အကျိုးမပြုသော လူ့ကျင့်ဝတ်ကို မသင်ကြားပါ။ ထိုလူ့ကျင့်ဝတ်

များကို ဘာသာအသီးသီးမှ လူများ လိုက်နာကြပါက လူ့သားတို့ အဖွဲ့အစည်း တိုးတက်ကောင်းမွန်ကာ လူတို့ရည်စူးထားသော အနာဂတ်ဘဝများလည်း ကောင်းမွန်လာပေလိမ့်မည်။

ဖော်ပြပါအချက်များကြောင့် ဘာသာ (သို့) Religionကို အင်္ဂလိပ် မြန်မာအဘိဓာန်ကို ကြည့်ရှုဖြင့် အဓိပ္ပာယ်မဖွင့်ဆိုနိုင်ပါ။ ဥပမာအားဖြင့် English Oxford Dictionary ၌ Religion ကို Belief in worship of a God. A system of faith or worship on such belief (ဘုရားကို ရှိခိုးကိုးကွယ်ခြင်း၌ ယုံကြည်ခြင်း၊ ယုံကြည်ခြင်းစနစ် သို့မဟုတ် ထိုယုံကြည်ခြင်း၌ ရှိခိုးပူဇော်ခြင်း) ဟုဆိုလေသည်။ ထိုအဘိဓာန်၏ ကောက်နုတ်ချက်သည် ဘာသာ အဓိပ္ပာယ်၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသသာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဘာသာကို စာတမ်းတစ်စောင်ပြုရေးသားရန် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာအဘိဓာန် တစ်ခု တည်းနှင့် မလုံလောက်ပေ။

(၂) ဘာသာ၏ အခြေခံ တည်ဆောက်ချက်များ

ဘာသာတစ်ခု၏ အခြေခံဆောက်တည်ချက်များမှာ^၃ -

- (က) အနှိုင်းအဆမရှိ လုံးဝဥသယံပြည့်စုံသော၊ မလျော့နည်း၊

၃။ Transcendence, Doctrine, Ethics, Ritual, Experience, and Social Institution: cf., Ninian Smart, "Religion", in *A New Dictionary of Christian Theology*, ed., by Alan Richardson, John Bowden, SCM Press, London, 1989, P. 496.

မဆိတ်သုဉ်း၊ မပြယ်မပျောက်နိုင်သော သဘာဝလွန်သဘောတစ်ခု ရှိခြင်း

- (ခ) ယုံကြည်ရာ အယူအဆ (သဒ္ဓါ)
- (ဂ) အကျင့်တရား (စရဏ)
- (ဃ) ဘာသာရေးပွဲနှင့် အခမ်းအနားများ
- (င) ဘာသာတရား၌ အာရုံခံစားမှုများ
- (စ) ဘာသာဝင်အသင်းအဖွဲ့များဟူ၍ ဖြစ်လေသည်။

(က) မလျော့နည်း၊ မဆိတ်သုဉ်း၊ မပြယ်မပျောက်နိုင်သော အနှိုင်း အဆမရှိ၊ လုံးဝဥသံပြည့်စုံသော သဘာဝလွန်သဘော တစ်ခုရှိခြင်း

လူတိုင်း မိမိမိတ်ဆွေ၏ အိမ်ဦးခန်းက ဘုရားရှိခိုးခန်းသို့ ဝင်မိပါလျှင် (သို့) ဘုရားကျောင်းကန်ရောက်လျှင် (သို့) ဥပုသ် သီတင်းဆောက်တည်ရာ တရားဇရပ်သို့သွားလေသော် “စကား မပြောရ”၊ “ဦးထုပ်ချွတ်ပါ”၊ “ဖိနပ်ချွတ်ပါ”၊ “ဆေးလိပ်မသောက်ရ” စသည့်စာတမ်းများ တွေ့ရတတ်ပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုနေရာထိုအရပ်သည် မြင့်မြတ်ခြင်း၊ သန့်ရှင်းခြင်း၊ စင်ကြယ်ခြင်း တို့နှင့် ဆက်စပ်နေသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထိုသို့ သန့်ရှင်းခြင်းသည် သန့်ရှင်းမြင့်မြတ်သော သဘောတစ်ခု (သို့) ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဦးနှင့် ပတ်သက်နေသောကြောင့် ဖြစ်၏။

သန့်ရှင်းခြင်းဆိုသည်မှာ တနည်းအားဖြင့် တသီးတခြား ကွဲပြားနေခြင်း၊ တသီးတခြား ခွဲခြားထားခြင်းဟု ဆိုရပေမည်။ နေ့စဉ် လုပ်နေသောအရာ၊ ဖြစ်နေသောအရာ၊ မြင်ရသောအရာများနှင့်

မတူပဲ ခွဲထားရာ၏။ ထိုသန့်ရှင်း မြင့်မြတ်ခြင်းသည် အနှိုင်းအဆ မရှိခြင်း၊ ပြည့်စုံခြင်း၊ မလျော့နည်း၊ မဆိတ်သုဉ်း၊ မပျောက်ကွယ် နိုင်သော သဘောရှိလေသည်။

ထို့ကြောင့် ခေတ်အဆက်ဆက်မှ လူသားများတို့သည် ထိုသန့်ရှင်းမှုနှင့် ပတ်သက်လာပါလျှင် စိုးရွံ့မိကြ၏။ ထိုမြင့်မြတ် သော သဘောနှင့်ပတ်သက်လာလျှင် တုန်လှုပ်မိကြ၏။ ထိုအရာ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိကိုအန္တရာယ်ပြုမည်စိုး၍ ကြောက်ရွံ့တုန်လှုပ်ခြင်း ကားမဟုတ်ပေ။ သို့သော် ထိုအရာသည် မြင့်မြတ်၍ လူထက် သာလွန်ပြည့်စုံပြီး အနှိုင်းမဲ့မြင့်မြတ်တော်မူသောကြောင့် မထိုက် တန်၍ တုန်လှုပ်ခြင်းသာလျှင်ဖြစ်၏။ မိမိ၏ အားနည်းချို့တဲ့ ချက်ကြောင့် ရှက်ရွံ့တုန်လှုပ်ခြင်းလည်းဖြစ်၏။

ကမ္ဘာ့ဘာသာတိုင်းက လူသား၏အဖြစ်အခြေသည် ကျေနပ်အားရဖွယ်၊ လိုလားတောင့်တဖွယ်မရှိပါဟု တညီတညွတ် တည်း ဝန်ခံကြပါသည်။ ဘာသာတိုင်းကပင် အနှိုင်းအဆမရှိ အဆုံး အစွန်လုံးဝပြည့်စုံသောသဘာဝလွန်သဘောတစ်ခု (transcendence) ရှိကြောင်းကို ပုံသဏ္ဍာန်အမျိုးမျိုးဖြင့် ယုံကြည်လက်ခံကြ လေသည်။ ဤအချက်များကို သိပ္ပံနည်းဖြင့်လည်း သက်သေပြရန် မမှီနိုင်၊ ဆင်ခြင်တုံတရားများနှင့်လည်း ရှင်းမပြနိုင်ဟု ဆိုကြ၏။

ထိုသဘောကို ဘာသာများအားလုံးက လောကီအသက်၊ လောကီသဘာဝကို ကျော်လွန်သော လောကုတ္တရာမှ သစ္စာတရား အဖြစ် လက်ခံ၏။ ဤသည်ကား ယုံကြည်ရာဘာသာ၏ အနှစ် သာရနှင့် အမြင့်ဆုံးပန်းတိုင်ပင် ဖြစ်၏။ သို့သော် ထိုလောကုတ္တရာမှ

ထိုသစ္စာတရားကို ဘာသာအသီးသီးတို့ သင်ကြားရှင်းပြသောအခါ၊ မိမိတို့ဘာသာ၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးတမ်းဖြင့်သော် လည်းကောင်း၊ စကားလုံးများဖြင့်သော်လည်းကောင်း ဋီကာဖွင့် အဓိပ္ပါယ်ပြုကြလေသည်။ ထိုသောအခါ ညွှန်းဆိုကြသော စကား လုံးအသုံးအနှုန်းများ၊ ဥပမေယျများ၊ နှိုင်းယှဉ်ပြောဆိုကြပုံများ ကွာခြားနေတတ်ကြပေသည်။ သို့သော် အဆုံးတွင် သူတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ထိုလောကုတ္တရာမှ သစ္စာတရားသာလျှင် ဖြစ်လေသည်။

ဘုရားကိုလက်ခံသော ဘာသာများနှင့် ဘုရားကို လက်မခံ သော ဘာသာတို့၏ သဘာဝလွန်တရားများသည် ဝိဝါဒကွဲနိုင် လေသည်။ ဝိသေသခြားနားနိုင်ပါသည်။ ဘုရားကို လက်မခံသော ဘာသာများအတွက် ထိုနောင်တမလွန်မှ သစ္စာတရားသည် အလွန်တရာမြင့်မြတ်၏။ ဖျက်ဆီး၍မရ။ ဆင်းရဲမှုကို ကျော်လွန်၏။ ဆင်းရဲခြင်း၏အဆုံး ဖြစ်၏။ တဏှါ၊ ဥပါဒါန် စသောတရားများကို ဖြစ်ပွားစေသော ဝေဒနာမှ ကင်းစင်သည့် အမြင့်ဆုံးသော ချမ်းသာ သုခဖြစ်၏။ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းတရားတို့ ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။ ခန္ဓာ ငါးပါးမှ လွတ်မြောက်ရာဖြစ်၏။ ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန်လောကလည်း မရှိ။ အပိုင်းအခြားမရှိ။ နေ၊ လ၊ ကြယ် စသောသဘာဝနိယာမ တို့လည်း ကင်းစင်၏။ ဝဋ်ဆင်းရဲတို့၏ ကုန်ဆုံးရာလည်းဖြစ်၏။ မသေနိုင်သောနေရာဖြစ်၏။ တည်နေရာသည်လည်းမရှိ။ အာရုံပြု မှုလည်းမရဟု ဆို၏။

ဘုရားကို ယုံကြည်လက်ခံ၍ ဘုရားကို ဗဟိုပြုသော

ဘာသာများတွင် ညွှန်းဆိုခဲ့သော ဝိသေသများသည် ဘုရား၌ ပေါင်းစုံမိကြလေသည်။ ဘုရားကို တစ်ဆူတည်းအဖြစ် လက်ခံကြ ၏။ ဘုရားသည် စကြဝဠာအနန္တ၌ အနန္တကာလမှစ၍ အနန္တကာလ တိုင် ထာဝစဉ်တည်တော်မူ၏။ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းသည် ထိုအရှင်၌ မရှိ။ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တတရားများသည် ထိုအရှင်၌ မရှိ။ ထိုအရှင်၌ ချမ်းသာသုခနှင့် ပြည့်စုံ၍ အစဉ်ထာဝရတည်မြဲ၏။ ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ ရွေ့ရှားပြောင်းလဲခြင်းမရှိ။ ဘုရားသည် အစမရှိ အဆုံးမရှိသော တန်ခိုးတော်အရှင်ဖြစ်သည်နှင့် စကြဝဠာကြီး အတွင်းရှိ အရာများ၊ သဘာဝတရားများ အားလုံးတို့၏ ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိခြင်းသည် ဘုရား၌သာဖြစ်နိုင်၏။ ဘုရား၏ ဖန်ဆင်းခြင်း တန်ခိုးတော်မပါလျှင် မည်သည့်အရာမျှ ဖြစ်ပေါ် လာခြင်းမရှိနိုင်။

ဘုရားသည် ဤလောက စကြဝဠာနှင့် ကမ္ဘာလောကကြီး ကို တန်ခိုးတော်နှင့် ဖန်ဆင်းတော်မူ၏။ ပြုလုပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အရာတစ်ခုကို ပြုလုပ်သောအခါ အဆုံး၌ ရည်ရွယ် ချက်တစ်ခု ရှိလေသည်။ ဥပမာ - ဦးဘသည် သစ်သားကို လွှင့်ဖြတ်၊ ဆောက်နှင့်ထွင်းသော် သူ့၌ရည်ရွယ်ချက် ရှိလေသည်။ သူ့ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ထိုင်ခုံသော်လည်းကောင်း၊ စားပွဲသော် လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်၏။ ကျောင်းသားတစ်ယောက်သည် စာသင် သောအခါ စာတတ်လို၍ဖြစ်၏။

ထိုနည်းတူ ဘုရားသည် လောကစကြဝဠာကို ဖန်ဆင်း သောအခါ ကိုယ်တော်မြတ်၏ ပြည့်စုံကောင်းမြတ်ခြင်းကို ပေးရန်

သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် လောကတွင်းရှိ အရာအားလုံးတို့သည် မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ကောင်းမြတ်တော်မူခြင်းမှ ဆင်းလာသောကြောင့် အားလုံးသည် ကောင်းမြတ်ပါသည်။ ဘုရားသည် ကောင်းသော အရာကိုသာ ဖန်ဆင်းနိုင်ပါသည်။ ကောင်းသော အရာမှ ကောင်းတာသာ ထွက်ပေါ်နိုင်ပါသည်။ ဤနည်းဖြင့် ဤလောက စကြဝဠာကြီး၏ ကောင်းမြတ်ခြင်းသည် ဘုရား၏ ကောင်းမြတ်ခြင်းကို ရောင်ပြန်ဟပ်ခြင်းသာ ဖြစ်၏။

ဖန်ဆင်းခြင်း (creation)ကို ကောင်းစွာနားမလည်သူများ၊ ဖန်ဆင်းခြင်းကို မယုံသောသူများနှင့် ဘုရားဆိုသည်ကိုလက်မခံသူများက “ဘုရားသည် ကောင်းမြတ်တော်မူပါလျှင် အဘယ့်ကြောင့် ဒုက္ခရှိရပါသနည်း။ ဒုက္ခရှိပါလျှင် ဘုရားမရှိလို့သာဖြစ်သည်” ဟု ဆိုကြလေသည်။ ဘုရားနှင့် ဖန်ဆင်းခြင်းကို လက်ခံယုံကြည်သူများ အတွက် ဘုရားသည် ကောင်းမြတ်တော်မူပါသည်။ ဖန်ဆင်းခံအရာများသည် ထိုကောင်းမြတ်ခြင်းမှ ဆင်းသက်လာပါသည်။ မကောင်းခြင်းနှင့် ဒုက္ခသည်လည်း လောကထဲသို့ ရောက်လာခဲ့ပါသည်။ ထိုဒုက္ခအပေါင်းသည် ကောင်းမြတ်ခြင်းနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍၊ မကောင်းခြင်းအစသည် ဘုရားထံမှမဟုတ်ပေ။ ထိုမကောင်းခြင်းသည် အစရှိသကဲ့သို့ အဆုံးရှိရမည်ဖြစ်ပြီး၊ ပြုလုပ်သူလည်း ရှိရပေမည်။

မကောင်းခြင်းအစသည် လူမှသာဖြစ်၏။ လူသည် ဘုရား ဖန်ဆင်းခံ သတ္တဝါဖြစ်၏။ ကောင်းမြတ်ခြင်းကို ခံစားနားလည်လျက်၊ လူထံမှ ကောင်းသောအရာများ ထွက်လာစေဖို့ လူသည်

လွတ်လပ်သောသူ ဖြစ်ရပေမည်။ ထို့ကြောင့်ဘုရားသည် လူကို လွတ်လပ်သော သတ္တဝါတစ်ဦးအဖြစ် ဖန်ဆင်းတော်မူခဲ့သည်။ လူသားသည် မိမိ၏ လွတ်လပ်သောစိတ်နှင့် ကောင်းစွာနေနိုင်၏။ မကောင်းမှုကို ရှောင်နိုင်၏။ သို့သော် လူသည်မိမိ၏ လွတ်လပ်သော စိတ်အားဖြင့် ဘုရားနှင့် စစ်မှန်သောသူခကိုထက် ဤလောက၏ မပြည့်စုံ၊ မစုံလင်သော ကောင်းမြတ်ခြင်း (သို့) တဒင်္ဂကောင်းမြတ် ခြင်းကို မြတ်နိုးလေသည်။ လိုချင်တပ်မက်ခြင်းတဏှာ၏ လွှမ်းမိုးခြင်း ကြောင့် အသိဉာဏ် ကွယ်ပျောက်ရလေသည်။ အဝိဇ္ဇာအမှောင် လွှမ်းလျက် တဏှာစွဲနေသော လူသည် စစ်မှန်သောကောင်းမြတ် တော်မူခြင်းကို မျက်ကွယ်ပြုမိနေတော့၏။ ထိုသို့ ဘုရားကိုစွန့်လျက် လောကကို စွဲမက်ခြင်းသည် မိုက်မှားခြင်းဖြစ်၏။ ဤသည်ကို ဘုရား ယုံသောဘာသာများ၌ အပြစ်ဟု ခေါ်ကြလေသည်။

ဤလောက၌ လူသည် မိမိကိုယ်တိုင်လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ် လျက် အမှားကိုရွေးယူလေတိုင်း အပြစ်ပြု၏။ အမှား၏ နောက် ဆက်တွဲသည် အမှားတရားသာ ဖြစ်၏။ ဤသည်မှာ ဒုက္ခသာ ဖြစ် လေတော့သည်။ ထို့ကြောင့် မကောင်းခြင်း (သို့) ဒုက္ခသည် လူနှင့်လူ မှသာလာ၏။ ဘုရားဆီမှ မလာနိုင်ဟု ယုံကြည်လက်ခံကြလေသည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေ ဘုရားကို အခြေခံသောဘာသာများတွင် အရာအားလုံးသည် အနန္တတန်ခိုးတော်အရှင် ဘုရား၌သာ အဖြေယူ လေသည်။ ဘုရားကို အခြေမခံသော ဘာသာများအတွက်မူ လူနှင့် လူ၌သာ အခြေခံကြလေသည်။ သို့သော် လောကုတ္တရာမှ အမြင့်ဆုံး ပန်းတိုင်သည်သာ ဘာသာတိုင်း၏ အနှစ်သာရ ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ခရစ်ယာန်၊ အစ္စလာမ်နှင့် ဟိန္ဒူ
ဘာသာဝင်များ၏ နောင်တမလွန်အသက်မှ မျှော်လင့်ရာများသည်
ပုံသဏ္ဍာန်မျိုးစုံဖြင့် ရှင်းပြနေသော လောကုတ္တရာမှ အနှိုင်းအဆမရှိ၊
လုံးဝဥသံပြည့်စုံသော၊ မလျော့နည်း၊ မဆိတ်သုန်း၊ မပြယ်၊
မပျောက်နိုင်သော သစ္စာတရားများသာ ဖြစ်ကြလေသည်။ အထက်
ပါ ဘာသာတို့၏ ယုံကြည်ရာများသည် နေ့စဉ်ခံစား တွေ့ကြုံနေ
ထိုင်ရသော အသက်တာနှင့်ဘဝတာ၏ အခြားတစ်ဘက်မှ သစ္စာ
တရားများသာ ဖြစ်၏။ လောကပုထုစဉ် လူ့ခန္ဓာကိုယ်၏ မြင်တွေ့၊
ခံစား၊ ကြားနာ၊ စဉ်းစားတွေးခေါ်ဉာဏ်တို့၏ ရည်ညွှန်းစံချိန်ထက်
ကျော်လွန်သော၊ သဘာဝထက်လွန်ကဲကြီးမြတ်သော၊ မဟာဘုတ်
ဝါတ်ကြီး လေးပါးတို့၏အလွန် နောင်တမလွန်မှ သဘောတရား
များသာဖြစ်၏။

(ခ) ယုံကြည်ရာအယူအဆ (သဒ္ဓါ)

မည်သည့်ခေတ်၊ မည်သည့်စာပေ၊ မည်သည့်ရိုးရာ
ယဉ်ကျေးမှုကိုမဆို လေ့လာပါက ဘာသာတရားတို့၏ ယုံကြည်ရာ
များကို တွေ့ရ၏။ ဘာသာ၏ တရားများသည်ပင် လူမျိုးအသီးသီး
တို့၏ နေ့တစိုက် အလုပ်အကိုင်နယ်ပယ်များ၌ ပျံ့လွင့်နေတတ်
လေသည်။ ဘာသာ၏ ယုံကြည်ရာများသည် သူတို့၏ စကား၌၊
အပြုအမူ၌၊ ခံစားချက်များနှင့် ကျင့်ဆောက်တည်ရာတို့၌
ထပ်ကြပ်မကွာ လိုက်ပါနေလေသည်။

ထို့ပြင် လူဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။ သူသည် သေပြီး

သည့်နောက်တွင် မည်သို့ဖြစ်သွားသနည်း။ နောင်ဘဝဆိုသည်မှာ အမှန်ရှိပါသလား။ လောကစကြဝဠာသည်အဘယ်နည်း။ မည်ကဲ့သို့ ဖြစ်ပေါ်လာရသနည်း။ ငတ်မွတ်ခြင်း၊ မနှစ်မြို့ဖွယ်ရာ အနိဋ္ဌာရုံများ၊ စစ်ပွဲများသည် မည်ကဲ့သို့ဖြစ်လာရသနည်း။ အိုခြင်း၊ နာခြင်း၊ သေခြင်းနှင့် လူ့ဒုက္ခများသည် အဘယ်ကြောင့် သုခနှင့် ဆန့်ကျင် နေကြသနည်း။ အဘယ်ကဲ့သို့ လူသည် ဤဒုက္ခအပေါင်းမှ ကျွတ်လွတ်နိုင်ပါမည်နည်း။ မည်ကဲ့သို့ ထာဝရသုခမှန်ကို ရရှိနိုင် ပါသနည်း။ လူသည်မည်ကဲ့သို့ ကောင်းရာများကို ကျင့်ကြံနေထိုင် နိုင်ပါသနည်း။ အနန္တအဖြစ်တော်ရှင် (သို့) ဘုရား ရှိပါသလား။ . . . စသည့် အခြေခံကျသော မေးခွန်းများကို လူတိုင်း မေးမိကြ၏။ အဖြေကို လူတိုင်း မိမိတို့၏ ဘာသာအသီးသီး၌ ရှာကြလေ၏။ အမှန်တကယ်ပင် ဤမေးခွန်းတို့၏ အဖြေများသည် ဘာသာတရား တို့၏ သွန်သင်ရာနှင့် ယုံကြည်ချက်များသာ ဖြစ်ကြပါသည်။

ဤယုံကြည်ရာများတို့သည် ဘာသာအလိုက် ကွဲတတ်ကြ ပြန်လေသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ ယုံကြည်ရာအချက်များသည် လူမျက်စိနှင့် မြင်နိုင်သောအရာများ မဟုတ်ပေ။ သိပ္ပံပညာနှင့် သက်သေပြ ရှင်းလင်းပြနိုင်သောအချက်များလည်း မဟုတ်ကြချေ။ သို့သော် လူတိုင်းသည် ဘာသာ၏ သွန်သင်ရာယုံကြည်ချက်များကို လက်ခံယုံကြည်ဖို့ လိုအပ်လေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ယုံကြည်သဒ္ဓါပွားရာမှ အကျင့်စရဏတည်ဆောက်နိုင်သောကြောင့် ပေတည်း။ တမလွန်မှ ပြည့်စုံလင်သော သုခမှန်ရနိုင်ဖို့နှင့် လောက ကမ္ဘာမှာ ပြည့်စုံစွာနေနိုင်ဖို့၊ လူတိုင်း ဤသစ္စာတရားများကို

ယုံကြည်ဖို့ လိုလေသည်။ ဤသစ္စာတရားများသည်ကား လူ၏ စဉ်းစားဆင်ခြင်နိုင်အားနှင့် ထိသိကိုင်တွယ် မြင်တွေ့နိုင်သော လူ့စွမ်းအားအလွန်မှ အမှန်တရားများသာ ဖြစ်၏။ မဟာဘုတ်ကြီး လေးပါးတို့အလွန်မှ သဘောတရားများသာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် လူသည် ပုထုစဉ်သဘာဝ မြင်တွေ့၊ ခံစား၊ ထိသိ၊ ကြားနာ၊ စဉ်းစား ဉာဏ်တို့၏ စံညွှန်းအလွန်မှ ပြည့်ဝစုံလင်သော ပန်းတိုင်ရောက်ဖို့ ယုံကြည်ခြင်းရှိဖို့ လိုအပ်လေသည်။

ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါသည် အသိဉာဏ် (ပညာ) ပေါ်မှာလည်း အခြေခံပါသည်။ လူ၏ အသိဉာဏ် (ပညာ) သည် အတိုင်းအတာ တစ်ခုထိ စဉ်းစားတွေးခေါ် ဆင်ခြင်နိုင်ပါသည်။ သင်ယူတတ် မြောက်ထားသော အသိပညာနှင့် ပင်ကိုယ်မွေးရာပါဗီဇ၏ ထိုးထွင်း ဉာဏ်တို့၏ ကွာဟမှုကြောင့် တစ်ဦး၏အသိဉာဏ် (ပညာ) သည် အခြားတစ်ဦးနှင့် တူချင်မှတူပေမည်။ တစ်ဦး၏ အသိပညာနှင့် စဉ်းစားတွေးခေါ်မှန်းဆဉာဏ်စွမ်းသည် အခြားသူတစ်ဦးထက် ပိုလျှင် ပိုပေမည်။ လျော့လျှင်လျော့ပေမည်။

မည်မျှပင် ထက်မြက်သောဉာဏ်ပညာထူးကို ရယူပိုင်ဆိုင် ထားစေကာမူ လူ၏အသိဉာဏ်သည် လူ့အဆင့်သာ ရှိပေမည်။ လူ့အတွေးအခေါ်ဖြင့် စဉ်းစား၍ မမီနိုင်သော၊ မမှန်းဆနိုင်သော အရာများ ဒုနှင့်ဒေးရှိပေသေး၏။ အိမ်မှ ခလုပ်နှိပ်လျှင် ထွက်ပေါ် လာသော ရေဒီယိုအသံလှိုင်းကို လယ်သမားတစ်ယောက် နား မလည်နိုင်သော်လည်း သိပ္ပံပညာသင်ယူတတ်မြောက်ထားသော ကျောင်းသားအဖို့ စဉ်းစားရမခက်ပေ။ ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြား

စက်ဖြုတ်တတ်ပြင်တတ်သော အသိပညာရှင်တစ်ဦးအဖို့ လယ် သမားတစ်ဦး သိထားသော စပါးစိုက်ပျိုးရေးပညာကို သေခြာ မသိနိုင်ပေ။ မည်မျှပင် ရိုးစင်းသော အရာဖြစ်ပါစေ။ ထိုအရာ၏ အသိတရား ပညာမရှိပါက လူသည် ဘယ်မျှပင် လောကပညာ တတ်ပါစေ နားမလည်နိုင်ပါချေ။

လောကဓါတ်ပညာကိုသာ တတ်မြောက်ထားသော မည်သည့် လူသားမဆို သူမသိ၊ မတတ်၊ မစဉ်းစားနိုင်၊ မတွေး တောနိုင်၊ ရှင်းမပြနိုင်၊ ပြောမပြနိုင်သော အရာများ ဤလောကမှာ ရှိနေပါသေးလျှင် တမလွန်ဘဝမှ သစ္စာတရားများကို စုံလင်အောင် မည်ကဲ့သို့ စဉ်းစားတွေးခေါ် နိုင်ပါမည်နည်း။ သာမန်လူသား၏ အတွေ့အကြုံနှင့်သာမကပဲ၊ သိပ္ပံပညာလည်း မချဉ်းကပ်နိုင်၊ မရှင်းပြနိုင်၊ မရှင်းပြဝံ့သော အထူးအလွန် မြင့်မားလှသော သဘောတရားများကို ရှင်းပြလမ်းညွှန်နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးက ရှင်းပြလာသောအခါ လူသားသည် ယုံကြည်လက်ခံရပေမည်။ ထို့ကြောင့် ကျောင်းဆရာတစ်ယောက်က ကျောင်းသားတစ် ယောက်ကို သင်ကြားပြသ သကဲ့သို့ ရှင်းပြလမ်းညွှန်ဟောပြော သင်ပြမည့်သူ လိုနေပါသည်။

ဘုရားကို အခြေခံသော ဘာသာများတွင် ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါသည် သိမ်မွေ့၏။ နက်နဲ၏။ သာမန်လူသားတို့၏ဉာဏ်၊ သာမန်သိတတ်သော ပညာဖြင့် မမြင်နိုင်၊ မသိနိုင်ချေ။ လူတို့ မသိနားမလည်နိုင်သော ထိုအရာများကို အနန္တဉာဏ်တော်ရှင် မြတ်စွာဘုရားသခင်က လူအား ဗျာဒိတ်ပြု ဖွင့်ဟလေသည်။

ထို့ကြောင့် ရွှေဉာဏ်တော်ရှင်ဘုရား၏ ဗျာဒိတ်စကားတော်သည် ယုံကြည်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်၏။ မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ ဗျာဒိတ်တော်သည် မလွဲမမှား၊ မဖောက်ပြန်၊ မပြောင်းလဲ၊ မပျောက်ပျက်သောကြောင့် လူသည် ယုံကြည်လေ၏။ ယုံကြည်သဒ္ဓါ၏ အဓိကအကြောင်းရင်းသည် အားလုံးစုံကို သိမြင်နိုင်တော်မူသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ရှင် မြတ်စွာဘုရားသခင်သာ ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် ယုံကြည်သဒ္ဓါဆိုသည်ပင် မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောတော်မူသော အမှန်တရား ဗျာဒိတ်စကားတော်များကို ယုံကြည်လက်ခံခြင်းတည်း။ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ထိုအမှန်တရားတော်ကို လူ၏ စဉ်းစားဉာဏ် မှီနိုင်စေဖို့ ဖွင့်ဟတော်မူသည်။ ဤသို့ဖြင့် ချို့တဲ့လှသော စဉ်းစားဉာဏ်သည် ထိုတရားတော်ကို နားလည်သဘောပေါက်နိုင်တော့၏။

မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ ဗျာဒိတ်တော်တွင် လူ၏ ဆင်ခြင်တုံတရားကို ငြင်းပယ်၍ အကန်းယုံ၊ အရမ်းယုံစေခြင်း မဟုတ်ပါပေ။ လူ၏ စဉ်းစားဉာဏ်ကို ချုပ်နှောင်မထားပါ။ လူတိုင်းသည် လွတ်လပ်၏။ မိမိမှီနိုင်ရာများကို သဘောပေါက်၍ မှီနိုင်သော သူအား ယုံကြည်ခြင်းကပင် သဒ္ဓါ၏အစဖြစ်လေသည်။

ဘာသာတိုင်းတွင် ယုံကြည်ခြင်းသဒ္ဓါသည် အရေးကြီးပါသည်။ ဥပမာ - လူနာသည် သူ့ကိုဆေးကုပေးနေသော ဆေးဆရာကို ယုံရသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်၏။ ဤယုံကြည်မှုကသာ လူကို အကျွတ်တရားရစေလေသည်။ ယုံကြည်သဒ္ဓါ၌သာ လူသည် မျှော်လင့်နိုင်၏။ ယုံကြည်သဒ္ဓါ၌သာ လူသည် ဝေဒနာကင်းစင်

သည့် အမြင့်ဆုံးချမ်းသာသုခမှန်ကို မျှော်လင့်၏။ ယုံကြည်သဒ္ဓါ
၌သာ လူသည် လောကတဏှာဥပါဒါန်မှ ကင်းစင်စေ၍၊ ဆင်းရဲခြင်း
ကုန်ဆုံးစေသောကြောင့် အနိစ္စသေခြင်း ပြီးဆုံးစေ၏။ ကြည်ညို
သဒ္ဓါအားဖြင့်သာ လူသည် အကျွတ်တရားလမ်းထဲသို့ စတင်
ခြေလှမ်းမိခြင်းသာ ဖြစ်ပေသည်။

ယုံကြည်သဒ္ဓါမရှိလျှင် မည်သည့် လူသားတစ်ဦးတလေမျှ
ဆင်းရဲမှု၏ အဆုံးကိုမရောက်နိုင်ပေ။ အဆုံးအစွန်သော ချမ်းသာ
သုခမှန်ကို မရနိုင်ပေ။ သဒ္ဓါပွား၍ ကြည်ညိုမှုသာ မြစ်ကို ဖြတ်၍
တဖက်ကမ်းသို့ ရောက်နိုင်တော့ပေမည်။ ယုံကြည်ရုံနှင့် သုခစစ်
မရနိုင်။ ယုံကြည်ခြင်းသည် လမ်းသက်သက်သာဖြစ်၏။ ထိုလမ်းကို
လျှောက်လှမ်းရပေအုံးမည်။

ယုံကြည်သဒ္ဓါသည် လွတ်လပ်စွာ တွေးတောကြံစည်
စဉ်းစားဝေဖန်ခြင်းတို့ကို စွန့်လွှတ်ခြင်းမျိုး မဟုတ်ပါ။ မိမိ၏ အသိ
ဉာဏ်ပေါ်မှာ အခြေခံ၍ စဉ်းစားတွေးတောလျက် နားလည်နိုင်၏။
စဉ်းစားတွေးတောလျက် လက်ခံရန်လည်း လူတိုင်းတာဝန်ဖြစ်၏။
ဤသို့ဖြင့် ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါသည် အရမ်းအကန်း ယုံကြည်မှုများ
စုစည်းထားသော ဒေသနာများ မဖြစ်တော့ပေ။

သို့သော် ထိုဝေဖန် စဉ်းစားဆင်ခြင် တွေးခေါ်ဉာဏ်
အားဖြင့်သာလျှင် လူသားသည် မိမိမသိ၊ မတတ်၊ နားမလည်သော
အရာများရှိပါသေးတကားဟု နားလည်လေ၏။ မိမိ၏ မသိ၊
မတတ်သော ရုပ်နာမ်တရားအစုစုကိုသာမက ရုပ်နာမ်အလွန်မှ
ခက်ခဲနက်နဲသိမ်မွေ့သော တရားအစုစုကို တစ်ခုမကျန်အကြွင်းမဲ့

သိမြင်နိုင်တော်မူသော သဗ္ဗညုတရွှေဉာဏ်တော်ရှင်က ရှင်းလင်း ထုတ်ဖော် ဟောပြောတော်မူသောအခါ ထိုလူသားသည် နားထောင် ရပေမည်။ လက်ခံရပါမည်။ ယုံကြည်ရပေမည်။

ထိုသို့မဟုတ်ပဲ လူ့ပညာကိုသာ ဦးစားပေးလျက် အရာ ရာအား စဉ်းစားဉာဏ်ကို အခြေခံပြီး စဉ်းစားနိုင်ပါလျှင် ဆင်ကန်း တောတိုးနှင့် တူပေမည်။ ဗိုအားပြင်းစွာစီးနေသော နန်းကြိုးတွင်းမှ လျှပ်စစ်ကို လူတစ်ဦးက သူမစဉ်းစားနိုင်၊ မဆင်ခြင် မတွေး တောနိုင်ဖြစ်ကာ မယုံ၍ လက်နှင့်ဆုပ်ကိုင်ပါလျှင် တစ်ချက်တည်း ဓါတ်လိုက်၍ သေနိုင်၏။

ထို့ကြောင့် ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါဆိုရာတွင် အမှန်တကယ်၌ လူ၏ စဉ်းစားတွေးခေါ်ဉာဏ် ပညာကြွယ်ဝခြင်းကြောင့်သာ ဖြစ် လေသည်။ အရမ်းအကန်းမဟုတ်ပဲ ပညာသတိရှိရှိဖြင့် လွတ် လပ်စွာ တွေးတောကြံစည် စဉ်းစားဝေဖန်ခြင်း၏ ရလဒ်ပင် ဖြစ်သည်။ စစ်ရှုံး၍ လက်နက်ချ အရှုံးပေးအညံ့ခံလိုက်ခြင်းမျိုး မဟုတ်ပဲ၊ အောင်ပွဲအဆင့်ဆင့် ပန်ဆင်လိုက်ခြင်းသာ ဖြစ်တော့၏။ ဝေဖန် စဉ်းစားဉာဏ် (ပညာ)ကို စွန့်လွတ်ခြင်းမျိုး မဟုတ်ပဲ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ အသိဉာဏ် ရယူလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မသိမှု (အညာဏ) ကွယ်ပျောက်၍ ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ထွန်းတောက်ခြင်း ဖြစ်တော့၏။ ထို့ကြောင့် ဤယုံကြည်ခြင်းသဒ္ဓါသည် သမ္ပသာဒနလက္ခါရှိသော သဒ္ဓါဖြစ်၏။ ကောင်းစွာကြည်လင်ပြတ်သား ရှင်းလင်းသော၊ ထက်မြက်စူးရှသော၊ ကြည်လင်သော သဒ္ဓါယုံကြည်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါတော့သည်။

(ဂ) အကျင့်တရား (စရဏ)

ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါသည် ဆင်းရဲဒုက္ခအပေါင်းမှ လွတ်မြောက်ရန်နှင့် စစ်မှန်သော သုခရရန် ပြည့်စုံသောလမ်းတစ်ခု မဟုတ်သေးပါ။ ဘာသာ၏ သွန်သင်ချက်များကို ယုံကြည်ရုံသက်သက်ဖြင့် ချမ်းသာသုခမှန်ကို မရနိုင်ပေ။ လက်တွေ့ကျင့်ဆောက်တည်မှု မပါသော ယုံကြည်မှုသည် အသေသာဖြစ်မည်။ ယုံကြည်မှုသည် လူသားအား ထိုကျင့်ဆောက်တည်ရာသို့ ပို့ပေးလေသည်။

ထက်သန်သော ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါသည် လူသားအား မိမိရောက်နေရာအရပ်မှာ ရပ်မနေစေပဲ သုခမှန်သို့ ရှေ့ရှုရွေ့လျားစေသည်။ ယုံကြည်မှုသည် လောကုတ္တရာသို့ အာရုံပြုစေသော ခွန်အားဖြစ်၏။ လောကုတ္တရာသို့ သွားရာလမ်းတစ်သွယ်သာ ဖြစ်၏။ အကျွတ်တရားအတွက် လူသည် ထိုလမ်းကို လျှောက်ရပေဦးမည်။ သုခချမ်းသာမှန်သည် ယုံကြည်မှု၏ အဆုံး၌သာရှိ၏။ ယုံကြည်နေရုံနှင့် မပြီးပါ။ သဒ္ဓါပွားရုံနှင့် ဒုက္ခဆင်းရဲခြင်းမှ မလွတ်မြောက်နိုင်ပေ။ ယုံကြည်သဒ္ဓါပွားရာ၌ အကျင့်စရဏ ဆောက်တည်ကြရပေမည်။

ချမ်းသာသုခကို ခံယူနိုင်ဖို့ ကြွယ်ဝထက်သန်သော ယုံကြည်မှုသည် အရေးကြီးပါသည်။ သို့သော် ဤသဒ္ဓါသည် ပြည့်ဝသော အသက်တာတစ်ခုတွက် လှမ်းလျှောက်ရာ လမ်းတစ်ခုသာ ဖြစ်သည်ကို မမေ့အပ်ပေ။ လူတိုင်း ထိုလမ်းကို ကျော်ဖြတ်ရပေဦးမည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် သုခစစ်သည် အားလုံးသော

သဒ္ဓါတဖက်၌ ရှိနေသေး၏။ ချမ်းသာခြင်းအစစ်သည် အားလုံးသော သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများ အလွန်၌သာရှိ၏။^၄

ထို့ကြောင့် အပင်ပေါ်မှအသီးကို စားချင်သူသည် ထို အပင်မှ အသီး၏ ချိုမြိန်သောအရသာကို ယုံကြည်နေယုံသက် သက်နှင့် ထိုအရသာကို မခံစားနိုင်ပေ။ ဝမ်းမပြည့်နိုင်ပေ။ ထို အသီး၏ အရသာထူးကဲမှုကို ယုံကြည်ကာ အပင်ပေါ်မတက်ပဲ အသီးကို မစားရပေ။ အသီးက မြင့်နေလျှင် တုံးခုကာခူးလျှင် ခူးရမည်။ တံချူဖြင့် ချူသင့်လျှင်ချူရပေမည်။ ပညာနှင့် ဝိရိယ အရင်းပြုရပေမည်။ ဤဖက်ကမ်းမှဖြတ်၍ ဟိုဖက်ကမ်းသို့ ရောက်လို သူသည် မြစ်ရေကို လက်ပစ်ကူးရပေမည်။ လှေရှိလျှင် လှေလှော်၍ ဖြတ်ကူးရမည်။ ဟိုဖက်ကမ်းကို အာရုံပြုမှုသက်သက်ဖြင့် မရောက် နိုင်ပေ။ သို့ဖြစ်၍ သုခချမ်းသာကို ရလိုလျှင် ဘာသာ၏ သွန်သင်ရာ များကို နှလုံးစွဲယူရမည်။ ဒုစရိုက်ကိုရှောင်၍ သုစရိုက်ကို ကျင့်ရ ပေမည်။ ဤသည်မှာ ဘာသာများအားလုံး တညီတညွတ်တည်း သင်ကြားပြသသော ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါမှ အကျင့်စရဏဖြစ်၏။

(ဃ) ဘာသာရေးပွဲနှင့် အခမ်းအနားများ

ကိုးကွယ်မှုဘာသာတရားတိုင်း၌ ဘာသာရေးပွဲတော်များ ရှိတတ်ပါသည်။ တစ်ဦးခြင်းဖြစ်စေ၊ အသင်းအဖွဲ့ဖြင့်ဖြစ်စေ

၄။ H. Dumoulin, *Christianity Meets Buddhism*, trans. by John C. Maraldo, Open Court Publishing, La Salle, Illinois, 1974, P. 95.

ပြုလုပ်လေ့ရှိသော ဘာသာ၏ ထုံးစံတစ်ခုလည်းဖြစ်၏။ အခမ်းအနားများကျင်းပပုံသည် ဘာသာများ အချင်းချင်းတူသည်များလည်း ရှိသည်။ ဥပမာ - လက်ထပ်သောနေ့၊ သေသူကို သဂြိုဟ်ချိန်၊ နှစ်ကူးပွဲ စသည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ဘာသာရေးအခမ်းအနားများတွင် ဆုတောင်းခြင်း၊ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်ခြင်း၊ ကျေးဇူးတော်ဆပ်တင်ခြင်း၊ ဥပုသ်သီတင်း ဆောက်တည်ခြင်း၊ အလှူပေးပူဇော်ခြင်း စသည်ဖြင့်လည်းပါဝင်လေသည်။

ဤဘာသာရေးပွဲများနှင့် အခမ်းအနားများသည် လူမှုရေးနယ်ပယ်များ၌ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေးကို အထောက်အကူပြုသည်။ ဘာသာရေးနယ်ပယ်၌မူ လောကီနှင့်လောကုတ္တရာဘဝနှစ်ခုကို ဆက်ပေးသော ပေါင်းကူးတံတားတစ်ခု ဖြစ်လေသည်။ လူသားနှင့် ဘုရားပေါင်းဆုံစေသည်။

တစ်ခါတစ်ရံ ကွဲပြားလှသော ဘာသာရေးပွဲအခမ်းအနားများကိုကြည့်၍ တပါးသူသည် နားမလည်နိုင် ဖြစ်ဖွယ်ရှိ၏။ ပွဲတော်အခမ်းအနားများ၌ ပြုလုပ်လိုက်သော ပူဇော်ခြင်း၊ ဆုတောင်းခြင်း၊ ကိုးကွယ်ခြင်းနှင့် ကုသိုလ်များသည် လောကုတ္တရာဘဝတွက် မီးမလောင်၊ ရေမလွှမ်း၊ သူခိုးမရောက်၊ ပိုးမဖောက်နိုင်သော တန်ဖိုးကြီးရတနာစစ်များ ဖြစ်ကြ၏။ ယုံကြည်သူအဖို့ ဤအခမ်းအနားများ၌ စိတ်အေးချမ်းမှုကိုရ၏။ နှလုံးငြိမ်းချမ်းခြင်းကို မြည်းစမ်းမိ၏။ ဘုရားရိပ်၌ ခိုလှုံစေ၏။ ဓမ္မရိပ်၌ မြူးပျော်စေ၏။ ယုံကြည်သဒ္ဓါ ပွားစေသည်။ စိုးရိမ်မှုများ ကွယ်ပျောက်စေသည်။ ကြောက်ရွံ့မှုများ အဆုံးသတ်စေသည်။

ဘာသာရေးအခမ်းအနားများသည် သက်ဆိုင်သူ၏ ယုံကြည်မှုကို ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သော်လည်း၊ လက်တွေ့၌ မိမိဘာသာ တရားကို ပိုမိုသိရှိနားလည်စေသည်။ မိမိဘာသာ၏ ယုံကြည်ရာ များကို ခိုင်မာစေ၏။ ထို့ကြောင့် ဘာသာရေး အခမ်းအနားများဖြင့် ယုံကြည်သူများကို ဘာသာရေး ပိုမိုသင်ကြားပေး၏။ မြင်တွေ့ ကြသော တပါးသူများအားလဲ မိမိဘာသာတရား၌ စိတ်ပါဝင်စား စေလေသည်။

(င) ဘာသာတရား၌ အာရုံခံစားမှုများ

သဘာဝအရ လူတိုင်းလူတိုင်းသည် အသိုင်းအဝိုင်း၊ အဖွဲ့အစည်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုရေးတို့၏ ကောင်းခြင်းအဖြာဖြာကို ခံစားနိုင်ကြ၏။ နားဝင်ချိုသာလှသော တေးသံ၌ သီဆိုသူရော နားထောင်သူပါ တေးသံသာ၏ အရသာကို ခံစားနိုင်၏။ စိတ်ဝင် စားဖွယ်ကောင်းသော ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်၌ စာဖတ်သူသည် စိမ့်ဝင်သွား နိုင်သည်။ မျက်ရည်ကျဖွယ် အဆွေးရုပ်ရှင်ကြည့် ပရိတ်သတ်လည်း ဇာတ်လမ်းမှာ မျောပါသွားနိုင်သည်။ ဝါးလုံးကွဲရယ်စရာ ဟာသ တစ်ပုဒ်၌ ဖတ်သူလည်း ရယ်မိပေမည်။ ပုံပြောကောင်းသူ၏ ဟန်ပန် အမှုအရာ၌ နားထောင်သူအားလုံး မေ့မြောသွားပါမည်။ ထို့ကြောင့် သာမန်အားဖြင့် ခံစားချက်ဆိုသည်မှာ ပတ်ဝန်းကျင်၏ လှုံ့ဆော်မှု များကြောင့် ပြောင်းလဲသွားသော စိတ်ဝင်စားမှု အခြေအနေပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဘာသာတရား၌ ခံစားချက်သည် ဤသာမန်သဘာဝ

ခံစားချက်များကို မဆိုလိုပါ။ ဘာသာတရား၌ ခံစားချက်များသည် သဘာဝ ထက်ကျော်လွန်၏။ အဓိပ္ပါယ်မှာ ရိုးရိုးသာမန်အကြောင်း အရာများထက် ကျော်လွန်သည်။ သဘာဝလွန် အကြောင်းအရာ များကြောင့် ခံစားရသော လူ့စိတ်အခြေအနေ (သို့) အာရုံခံစား ချက်ကို ခေါ်ပါသည်။ လျှပ်တစ်ပြက် ခံစားရရှိသည်ဖြစ်စေ ကြိုတင်ပြင်ဆင်လျက် နောက်မှခံစားရသည်ဖြစ်စေ ဤအာရုံ ခံစားခြင်းသည် ရှင်းမပြနိုင်သော သဘာဝလွန်သဘောတရားများ ပါဝင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာ၏ အာရုံခံစားချက်သည် ဘာသာတရား၏ အထွတ်အထိပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဘာသာ၏ အာရုံခံစားချက်သည် ဆိတ်ငြိမ်ရာတွင် လူတစ်ဦးစီ၌ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ လူအများအစုအဝေး၌လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဥပမာ - တရားဓမ္မကို အာရုံပြုလျက် ဥပုသ်သီလ ဆောက်သူတစ်ဦးသည် ထိုအခြေအနေကို ခံစားနိုင်၏။ ဆုတောင်း မေတ္တာကို အာရုံပြုရွတ်ဆိုဆုတောင်းသူလည်း ထိုသို့အာရုံခံစား နိုင်၏။ ရှင်းမပြနိုင်သော ဘာသာရေးအဖြစ်အပျက်ထူးများကြောင့် လည်း အာရုံခံစားနိုင်၏။ ဥပမာ - တောထဲ၌ တစ်ယောက်တည်း တရားကျင့်နေသူတစ်ဦးက တောက်လောင်နေသော ချုံပုတ်တစ်ခု ကို တွေ့ရ၏။ မီးလျှံဟုန်းဟုန်းအောက်မှာ ချုံပုတ်သည် ပြာကျမသွား ဘဲ အရွက်အခက် စိမ်းစိုနေပြန်၏။ ဤအဖြစ်အပျက်သည် သာမန် သဘာဝထက် လွန်ကဲပါ၏။ ထို့ပြင် ထိုမီးလျှံတောက်သော ချုံပုတ် ထဲမှ သူ့နာမည်ကို ခေါ်သံကြားရပါက သူ့အတွက် ထိုထူးဆန်း အံ့ဖွယ်ရာ၌ အာရုံခံစားမိပေမည်။

အကယ်၍သာ လူတစ်ယောက်သည် ဘာသာတစ်ခု၏ ယုံကြည်သူများကို ဆန့်ကျင်ကာ ထိုဘာသာကို တိုက်ခိုက်နေခဲ့သည် ဆိုပါစို့။ တစ်နေ့တွင် မြင်းကိုစီးကာ ထိုဘာသာဝင်များရှိရာသို့ ဒုက္ခပေးရန် သွားသည်ဆိုပါစို့။ လမ်းခုလပ်မှာ မြင်းပေါ်မှ အောက်သို့ ပြုတ်ကျသွား၏။ ချက်ချင်းမျက်စိအလင်းမမြင်ရတော့ပဲ သီတင်း တစ်ပတ်နေမှ ပြန်မြင်ရပါလျှင် ဤလူအတွက် အံ့ဖွယ်ရာတစ်ခုကို အမှန်ခံစားမိပေမည်။ စဉ်းစားဝေဖန်ခြင်းကပင် သူ့စိတ်များ ပြောင်းကာ ထိုဘာသာကို စိတ်ဝင်စားမိပေမည်။

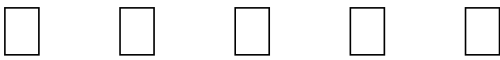
ပိုင်ဆိုင်ရာများကို အကုန်စွန့်၍ အလှူကြီးပေးသူ တစ်ဦးဖို့ နှလုံးသား၌ လွတ်လပ်မှုတစ်မျိုး ခံစားနိုင်၏။ လမ်းဘေး၌ ဒုက္ခ အတိရောက်သူတစ်ဦးအား တတ်အားသမျှ ကူညီပေးခြင်းဖြင့် ကြည်နူးမှုတစ်မျိုး ခံစားမိမည်။ မှားယွင်းမှုအပြစ်ကြီးတစ်ခုကျူးလွန် သူကို တစ်ဦးတစ်ယောက်က မင်းအပြစ်လွတ်ပါပြီဟု ဆိုပါက သူ့စိတ်၌ ပီတိတစ်ခု ခံစားရပေမည်။ ဆုံးရှုံးမှုတစ်ခုအတွက် ငိုကျွေး နေရသူအဖို့ တရားဓမ္မကြားနာရပါက နှစ်သိမ့်မှုတစ်ခုကို ခံစားရပေ မည်။ စိတ်ညစ်ညူး လေးလံနေသော နံနက်ယံတစ်ခု၌ ဘုရား၏ တရားကို ကမ္မဂျိန်းရှုသူတစ်ဦးသည်လည်း ကြည်နူးမှု ပီတိတစ်ခု အမှန်ခံစားမိပေမည်။ အိမ်မှုဝတ္ထုများလုပ်ကိုင်ရင်း ရှုပါရုံ တစ်ခုကို မြင်မိသူတစ်ဦးအတွက်လည်း မယုံနိုင်စရာ ဝမ်းသာခြင်း တစ်မျိုး ခံစားမိပေမည်။ ဤအရာများမှာ ဘာသာ၏ သဘာဝလွန် တစ်ခုမှ အာရုံခံစားမှုများ ဖြစ်သည်။

(၈) ဘာသာဝင်အသင်းအဖွဲ့များ

အမျိုးတူသော အမွှေးအတောင်များသည် တစ်နေရာထဲ၌ စုနေတတ်၏။ ဘာသာဝင်များသည် အသင်းသာသနာတစ်ခုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းတတ်ကြပါသည်။ ဘာသာ၏ တရားများသည်ပင် တစ်ဦးစီ အတွက်နှင့် အဖွဲ့အစည်းအတွက် သွန်သင်မှုများ အမြဲပါ၏။ တစ်ဦးစီသည် မိမိအတွက်ကျင့်ကြံနေထိုင်ရန် အရေးကြီးသကဲ့သို့၊ မိမိသည် လူများအတွက်လည်း နေတတ်ရပေမည်။ ဘာသာတူသူ အသင်း အဖွဲ့ရှိရေးသည်လည်း ဘာသာတစ်ခုဖြစ်ဖို့ အရေးကြီး လှပေသည်။

ဘာသာတူသူအသင်းအဖွဲ့များသည် နေရာဒေသအလိုက် အရေအတွက်အားဖြင့် အနည်းအများကွာတတ်ပါသည်။ ထိုအဖွဲ့ အစည်းများတွင် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသော နိုင်ငံရေးနှင့် ဘာသာရေး ရောထွေးခြင်းမဖြစ်ဖို့ သတိချပ်သင့်ပေသည်။

အရေးကြီးသော တခြားအချက်မှာ ဘာသာရေးအယူသီး လျက် တဖက်စွန်း မရောက်ရန် အထူးလိုအပ်သည်။ မိမိဘာသာ အသင်းအဖွဲ့သာလျှင် မှန်၏ဟုဆိုကာ တခြားဘာသာများကို ရှုတ်ချခြင်း မပြုအပ်ပေ။ အခြားအသင်းအဖွဲ့များကိုလည်း လက်ခံ တတ်ဖို့လိုပါသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ ဘာသာဝင်အသင်းအဖွဲ့သည် ဘာသာတူသူများဖြစ်သော်လည်း ဘာသာမတူသူများကိုလည်း မိမိဘာသာ၏ ဆုံးမတရားတို့နှင့်အညီ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရ ပေမည်။

အခန်း (၂)

ဘာသာအစ

မည်သည့်အချိန်က ဘာသာစခဲ့ပါသနည်း။ မည်ကဲ့သို့ စခဲ့ပါသနည်း။ မည်သည့် ဒေသ၌ စခဲ့ပါသနည်း။ ဤမေးခွန်းများသည် ဘာသာသမိုင်း သုတေသီများသာမက လူတိုင်း စိတ်ဝင်စားသော မေးခွန်းများ ဖြစ်၏။ လူတိုင်း သိလိုကြ၏။ လေ့လာချင်ကြသည်။ သို့သော် အထက်ပါမေးခွန်းများကို တိတိကျကျအဖြေမပေးနိုင်သေးပေ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် လူ့သမိုင်းမှတ်တမ်းများတွင် သမိုင်းဦးခေတ်မှ အကြောင်းအရာများကို မှတ်ကျောက်တင်ထားသော စာပေစာတမ်းများ မရှိသောကြောင့်ဖြစ်၏။ ထိုခေတ်သမယမှ လူများ ကိုယ်တိုင်ရေးသားထားခဲ့သော စာများလည်း မရှိခဲ့သေးပေ။ ထို့ကြောင့် ထိုခေတ်အခါမှ သူတို့ဘာကိုယုံကြည်ခဲ့ကြသည်ကို မြေကြီးတွင်း ပြိုကျနစ်မြုပ် ဖုံးအုပ်နေသော မြို့ပျက်၊ နေရာပျက်၊ ကျောက်တွင်း၊ ကျောက်ခေါင်းအဟောင်းများမှ သူတို့သုံးစွဲခဲ့သော အိုးခွက်၊ လက်နက်ကိရိယာ တန်ဆာပလာများကို လေ့လာကြရ၏။ သူတို့ ကုတ်ခြစ်ရေးဆွဲထားခဲ့သော သင်္ကေတနှင့် ရုပ်ပုံ၊ ကောက်

ကြောင်းများ၌ လေ့လာကြရ၏။

သမိုင်းဦးလူသားတို့သည် အဝတ်မဝတ်ကြပေ။ အသင်းဖွဲ့ အုပ်စုဖွဲ့နေကြ၏။ ကျောက်ဂူ၊ ကျောက်ခေါင်းနှင့်သစ်ရိပ် ဝါးရိပ်သည်သာ သူတို့အိမ်ယာ ဖြစ်၏။ အဓိကအလုပ်မှာ အစာ စုဆောင်းခြင်းနှင့် အမဲလိုက်ခြင်းဖြစ်၍ နေရာအတည်တကျ မနေကြချေ။ ရေကြည်ရာ၊ မြက်နုရာ၊ အသားငါးပေါကြွယ်ရာ နေရာများသို့ ရှာဖွေရွှေ့ပြောင်းနေကြ၏။ ဤလူသားတို့ မည်သည့် အရာကို ယုံကြည်ကြသည်ကို အတိအကျမပြောနိုင်သော်လည်း သူတို့ သုံးစွဲခဲ့သော ပစ္စည်းများနှင့် ကျောက်ဂူနံရံမှ ကောက်ခြစ်ရာ များကို လေ့လာကြည့်ခြင်းဖြင့် သူတို့နေ့စဉ် တွေ့မြင်ကြုံကြိုက် နေရသော သဘာဝလောကကြီးကို နားမလည်သကဲ့သို့ ထူးဆန်း စိတ်ဝင်စားကြောင်း တွေ့နိုင်၏။

လူသားကလေးငယ်တစ်ဦး မွေးဖွားရခြင်းသည် ဆန်း ကြယ်၏။ လူတို့သေဆုံးရခြင်းကို ကြောက်ရွံ့ကြ၏။ ချစ်ချစ်တောက် ပူပြင်းသော နေလုံးကြီးကိုလည်းကောင်း၊ ပိန်းပိတ်အောင် မှောင်လှ သော ညနက်သန်းခေါင်ကိုလည်းကောင်း သူတို့ စိုးရိမ်ကြ၏။ ပြင်းထန်လှသော လေမုန်တိုင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝင်းဝင်းထိန် အောင်လက်သော လျှပ်စီးနှင့် နားကွဲအောင် ကျယ်လောင်လှသော မိုးခြိမ်းသံနှင့် မိုးကြိုးသံကို ကြောက်ရွံ့မိကြ၏။ မရေမတွက်နိုင် အောင်များပြားလှသော ကောင်းကင်ကြယ်နက္ခတ်တာရာတို့ကို မြင်ပြန်သောအခါ၊ ဝင်းထိန်အေးမြသည့် လပြည့်ဝန်းကို တွေ့သော အခါ အံ့ဩမိကြပြန်၏။ အားအင်ပြည့်ဖြိုးလှသော တောရိုင်း

တိရိစ္ဆာန်ကြီးများနှင့် မာကြောလှသော ကျောက်တုံးကြီးများကို အားကျမိကြပေမည်။ အရွက်ထူလှသောသစ်ပင်၊ ဝေဆာလှသော သစ်သီးသစ်ဥသစ်ဖုနှင့် မွေးကြိုင်လှသော ပန်းမာန်များကို စိတ်ဝင် စားကြ၏။ မြင်သမျှ၊ တွေ့သမျှကို ရှိစုမဲ့စုစဉ်းစားဉာဏ်လေးဖြင့် တွေးခေါ်စဉ်းစားမိကြခြင်းကပင် သူတို့၏ ယုံကြည်ရာဘာသာ အစပြုခြင်းဟု ဆိုရပေမည်။

နားမလည်ထူးဆန်းခြင်းကြောင့် အံ့ဩခြင်း၊ အားကျမိခြင်း၊ စိတ်ဝင်စားကြခြင်း၊ ကြောက်ရွံ့မိကြခြင်းကြောင့် ဤအရာများ၊ အဖြစ်အပျက်များကို စွမ်းအင်ရှင်ဟု ထင်မှတ်ကြပါတယ်။ တစ်ခါ တစ်ရံ သူတို့နောက်ကွယ်၌ စွမ်းအင်ရှင်တစ်ဦးရှိရမည်ဟု ယုံကြည် လာခဲ့ကြလေသည်။ ထိုလူသားများအဖို့ လောက စကြဝဠာ တစ်ခုလုံးသည် ထိုတန်ခိုးတော်ရှင် အကြောင်းပြောပြသော စာအုပ်ကြီးတစ်အုပ် ဖြစ်လာခဲ့ရ၏။ ထိုစွမ်းအင်ရှင်သည် လူထက် ပိုမိုခိုင်မာသန်စွမ်းရမည်ဟု ထွားကြိုင်းတုတ်ခိုင်လှသော သူတို့၏ ခန္ဓာကိုယ်နှင့် နှိုင်း၍စဉ်းစားကြ၏။ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ နားမလည် ကြသော်လည်း ထိုအရှင်သည်သာ သူတို့အတွက် လုံခြုံရာအဖြစ် ခံယူလာကြ၏။ ထို့ကြောင့် တချို့က ကျောက်တုံးကို ကိုးကွယ်ကြ၏။ တချို့က အကိုင်းအခက် ဝေဆာသောသစ်ပင်ကို ဦးညွှတ်ကြ၏။ တချို့က နေ၊ လ၊ ကြယ်တို့ကို ရှိခိုးကြ၏။ သူတို့ စိတ်မှန်းထင်ရာ အတိုင်း ထိုတန်ခိုးတော်အရှင်အဖြစ် သင်္ကေတများ၊ ကောက် ကြောင်းများကို ကျောက်ဂူနံရံများ၌ ရေးခြစ်ကြလေသည်။

အံ့ဩစရာများနှင့် ကြောက်ရွံ့စရာများတွေ့ရလေလေ ထိုလူတို့သည် ထိုတန်ခိုးတော်ရှင်ကို မှီခိုလိုကြ၏။ မိမိတို့ အခြေအနေသည် ဘာမှမတတ်နိုင်၊ ကျေနပ်ဖွယ်ရာများမရှိဟု ခံစားမိခဲ့၏။ ဤကဲ့သို့ ခံစားမိလာလေလေ ထိုတန်ခိုးတော်ရှင်ကို မှီခိုအားကိုးလေပင်ဖြစ်သည်။ ထိုတန်ခိုးတော်ရှင်များကဲ့သို့ ပြည့်စုံသော သဘောတစ်ခု၊ သန်စွမ်းသောခွန်အားတစ်ခု၊ စွမ်းအင်တစ်ခု ရလိုကြ၏။ သူတို့ပြုလုပ်ပုံ၊ နေထိုင်ကြပုံကိုကြည့်ခြင်းဖြင့် ဤအချက်ကို တွေ့နိုင်၏။

ဥပမာ - သမိုင်းဦးလူမျိုးတစ်စု နေထိုင်ခဲ့သော ဂူဟောင်းတစ်ခုကို ပီကင်းမြို့အနီး “နဂါးရိုး” အမည်ရှိ တောင်ပေါ်၌ သမိုင်းသုတေသီတို့ တူးဖော်တွေ့ရှိရ၏။ သူတို့ လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ ဤလူမျိုးစုသည် သေပြီးနောက် အသက်ဆက်လက်ရှင်လိုကြကြောင်း၊ ယုံကြကြောင်း သုတေသီတို့ တညီတညွတ်တည်း မှတ်ချက်ချကြ၏။ တဖန် အနောက်ဥရောပ၌ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၂၀၀၀၀၀ (နှစ်သိန်း)ခန့်က လူတို့သည် သူတို့၏ လူသေများကို သဂြိုဟ်ရာ၌ တချို့သော ထူးထူးဆန်းဆန်းဝိနည်းများ ပြုလုပ်လေ့ရှိကြကြောင်း တွေ့ရှိရ၏။ နှစ်ပေါင်း ၇၀၀၀၀ (ခုနှစ်သောင်း) ခန့်ဟု ခန့်မှန်းရသော လူမျိုးတစ်စု၏ အလောင်းများကို ပြင်သစ်ပြည် မြောက်ပိုင်း၌ တွေ့ရှိရ၏။ ထိုနေရာ၌ လူသေများ၏ ကိုယ်ပေါ်၌ အနီရောင် ရွှံ့များလိမ်း၍ ထားကြောင်းတွေ့သဖြင့် ထိုခေတ်မှ လူမျိုးစုသည် အသက်ဆက်ရှင်ကြောင်း ယုံကြည်သည်ဟု ခန့်

မှန်းရ၏။^၁

တဖြည်းဖြည်းနှင့် နှစ်ပေါင်း ၂၀၀၀နှင့် ၁၀၀၀၀ကြားမှ လူတို့၏ ယုံကြည်ရာကို အနည်းငယ်ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့နိုင်၏။ သူတို့သည် တောမှ ဆွတ်ခူးရသော သစ်သီး၊ သစ်ပွင့်၊ သစ်ဥ၊ သစ်ဖုများကို ထိုစွမ်းအင်ရှင်၊ တန်ခိုးရှင်များကို ပူဇော်ကြ၏။ အမဲလိုက်ရာ၌ သားကောင်များ လွယ်ကူစွာရဖို့ ဆုတောင်းကြ၏။ အမဲလိုက်ရာမှ ပြန်လာသောအခါ သားကောင်၏ အရိုး၊ ခေါင်း၊ အမြီးစသည်တို့ကို ချိတ်ဆွဲ၍ ပူဇော်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိကြ၏။ ဤအချက်ကပင် ထိုသမိုင်းဦးမှ လူတို့သည် သူတို့ဘဝ လုံခြုံရေး အကာအကွယ်ရရေး၊ အောင်မြင်ရေးအတွက် စွမ်းအင်ရှင်များကို အားကိုးကြောင်း သိရ၏။ ထိုသို့ ယုံကြည်ခြင်းကြောင့်ပင် ကိုးကွယ်ခြင်း၊ ပသခြင်း၊ ပူဇော်ခြင်းများ ပြုလုပ်ကြ၏။ ထိုတန်ခိုး တော်ရှင်ကဲ့သို့ မိမိသည်လည်း တူပါစေကြောင်း လူကိုပင် ပူဇော် ကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် သမိုင်းဦးလူတို့၏ ယုံကြည်ရာ၌ စိုးရွံ့ ကြောက်လန့်ခြင်းထက် အားကိုးခြင်း၊ အားကျခြင်း၊ ရလိုခြင်း၊ အကြောင်းတစ်ခုခုကြောင့် တန်ခိုးတော်ရှင်ကို ကိုးကွယ်ကြောင်း၊ ရှိခိုးကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

ထိုလူတို့သည် မိမိတို့ စိတ်မှန်းထင်ရာ သင်္ကေတများ၊ ကောက်ခြစ်ပန်းချီ၊ ပန်းပုရုပ်တုများထု၍ ထိုတန်ခိုးတော်ရှင်၏

၁။ Cf., A. Zorzi, P. Ferrero, *Tu sei il Cristo: Alle origini del falso Cristiano*, PIEMME, Sasale Monferrato (AL) , 1990, PP. 11-12.

ကိုယ်စားအဖြစ် ထိုတန်ခိုးတော်ရှင်၏ ကိုယ်ထင်ရှားပြရာ သင်္ကေတများအဖြစ် ပြုလုပ်ကြ၏။ ထို့အပြင် အချို့သော လူတို့သည် ကျောက်တုံးကို ကိုးကွယ်ကြ၏။ တချို့မှာ အကိုင်းအခက်ထူပြော၍ အသီးအရွက်အပွင့် ဝေဆာသောသစ်ပင်ကို ကိုးကွယ်ကြ၏။ တစ်ချို့မှာ နေ (သို့မဟုတ်) လကို ပူဇော်ပသကြ၏။ အမှန်စင်စစ် ၌မူ ဤ နေ၊ လ၊ ကြယ်၊ ကျောက်တောင်၊ သစ်ပင်တို့သည် တန်ခိုးတော်ရှင်၏ ကိုယ်စားအဖြစ် ကိုးကွယ်ခြင်း ဖြစ်၏။ ဤလူတို့သည် ကျောက်တုံးကို ကိုးကွယ်ခြင်းကား မဟုတ်တန်ရာ။ မာကြောသော ကျောက်တုံး၏ စွမ်းအင်ထက် အဆမတန်ပိုသော အရှင်ကိုသာ ကိုးကွယ်ခြင်း ဖြစ်ပေမည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တစ်ဦးသည် ရွှေချထားသော ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်ရှေ့၌ ပျပ်ဝပ်ကိုးကွယ်သောအခါ၊ ခရစ်ယာန်တစ်ဦးသည် သစ်သားကားတိုင်တော်ကို ဒူးထောက်ကိုးကွယ်သောအခါ ဤလူများသည် ရွှေရုပ်ပွားတော်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ သစ်သားကားတိုင်တော်ကိုလည်းကောင်း၊ ကိုးကွယ်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု မဆိုနိုင်ပေ။ ထိုရုပ်ပွားတော်ပိုင်ရှင်၊ ကားတိုင်တော်မှ အရှင်သခင်ကိုသာ ရည်စူးကိုးကွယ်ခြင်းဖြစ်၏။ သို့သော် ဤအရာများသည် ထိုအရှင်နှင့် ဆက်စပ်နေ၍ သန့်ရှင်းသကဲ့သို့ လူနှင့်အရှင်အကြား ဆက်သွယ်ကြားဝင်နေသော အရာများသာ ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် နေကို ကိုးကွယ်သူသည်လည်းကောင်း၊ တောတောင်သစ်ပင်ကို ကိုးကွယ်သူသည်လည်းကောင်း၊ စေတီပုထိုးကို ဦးချသူသည်လည်းကောင်း၊ ကားတိုင်တော်ကို ဦးချသူသည်လည်းကောင်း၊ အားလုံးသောလူတို့သည် သူတို့မြင်သော

အရာများသည် သူတို့ရိုကျိုးကိုးကွယ်ဦးညွှတ်ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက် မဟုတ်ဘဲ ဤအရာများသည် သူတို့ယုံကြည်သော အနန္တတန်ခိုး တော်ရှင် (သို့မဟုတ်) ဘုရား၏ နက်နဲမြင့်မြတ်တော်မူခြင်း၏ သာဓက၊ ရည်ညွှန်းချက်များ၊ ဘုန်းထင်ရှားရာများအဖြစ် မြင်တွေ့ ကြ၏။

ဥပမာအားဖြင့် “ကြယ်ရောင် ထွန်းတောက်သော ကောင်းကင်”ကို ဘာသာတချို့တွင် ဘုရား၏ဘုန်းတော် ထင်ရှားရာ အဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ ဘုရားရှင်စိုးစံတော်မူရာ အဖြစ်သော် လည်းကောင်း ပြောဆိုကြ၏။ ထို့ကြောင့် ကောင်းကင်ဘုံကို ဘုရားစံမြန်းရာအဖြစ် ပြောဆိုကြ၏။ လူသည် သေဆုံးပြီးနောက် ကောင်းကင်ဘုံသွား၏ဟု ပြောဆိုသောအခါ ထိုကြယ်နက္ခတ်တာရာ ထွန်းတောက်သော လေဟာပြင် ကောင်းကင်ပြင်ကို သွားသည်ဟု မဆိုလိုပေ။ သို့သော် ထိုကြယ်တာရာထွန်းလျက် ဖောက်ပြန်ပျက် သုဉ်းခြင်းကင်းစွာ တည်ရှိလျက်၊ အံ့ဩဖွယ်ရာ၊ တုမနှိုင်းဖွယ်ရာ၊ ချီးမွမ်းမကုန်ရာ၊ ပြောမဆုံးနိုင်ရာ၊ မခန့်မှန်း၊ မမှန်းဆနိုင်ရာ၊ နားမလည်နိုင်ရာ၊ မရေမတွက်နိုင်ရာ၊ မတုပနိုင်ဖွယ်ရာ၊ ထို ကောင်းကင်ကို အနန္တတန်ခိုးတော်ရှင် ဘုရားသခင်၏ ဘုန်းအာနု ဘော်တော်၏ သာဓကရည်ညွှန်းဖွယ်အဖြစ် ပြောဆိုလက်ခံခြင်းသာ ဖြစ်၏။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ မိုးဦးကျစအချိန်သည် မိုးသည်းထန်စွာ ရွာလျက် လျှပ်စီးအလွန်လက်သောအချိန် ဖြစ်လေသည်။ တစ်ခါ တစ်ရံ မိုးကြိုးပစ်သံများသည် ကျယ်လောင်စွာ မြည်ဟီးတတ်၍

နားကွဲမတတ်ခံစားရလေသည်။ ပိန်းပိတ်အောင် မှောင်သော အချိန်၌ ဝင်းလက်အောင်လက်သော လျှပ်စီးသည် အံ့မခန်းဖြစ်၏။ ထိုအချိန်၌ တချို့အသက်ကြီးသူများသည် “အို မြတ်စွာဘုရား”၊ “အို ဘုရားသိကြား”၊ စသည်ဖြင့် ဘုရားကို တကြ၏။ အီတလီပြည်၌ နွေရာသီသည် မြန်မာပြည်၏ မိုးရာသီဖြစ်သော ဇူလိုင်၊ သြဂုတ်လ ဖြစ်၏။ တစ်နှစ်လုံးဆီးနှင်းကျလျက် အေးချမ်းခဲ့သမျှ နွေရာသီ ရောက်ပြန်တော့ အတော်ပူ၏။ ထိုပူပြင်းလှသော နွေရာသီ၏ တချို့ရက်များတွင် မိုးအရမ်းခြိမ်းပြီး လျှပ်စီးအရမ်းလက်သော အခါများ ရှိတတ်၏။ တစ်ခေတ်တစ်ခါက တချို့ရွာလေးများမှာ ထိုအချိန်တွင် ဘုရားကျောင်းမှ ခေါင်းလောင်းထိုးလျက် ဆုတောင်း ကြဖို့ ဖိတ်ခေါ်လေ့ရှိ၏။

ကြားမိသော သိပ္ပံပညာတတ် ကျောင်းသားအဖို့တော့ လျှပ်စီးလက်ခြင်း၊ မိုးခြိမ်းခြင်းသည် လျှပ်စစ်အဖိုနှင့်အမတို့ ပေါင်းစီးခြင်းဖြစ်၏ဟု နားလည်သော်လည်း သာမန်လူအဖို့ ထိုလျှပ်စီးလက်ခြင်းသည် ဘုရား၏ဘုန်းတော်ထင်ရှားရာအဖြစ် မြင်မိ၏။ သို့သော် ဘုရားတခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဆုတောင်းခြင်း သည်လည်းကောင်း၊ ခေါင်းလောင်းထိုးခြင်းသည်လည်းကောင်း ထိုလျှပ်စီးနှင့် မိုးကြိုးတို့ကို ဘုရားအဖြစ်နှင့် ခေါ်တခြင်းမဟုတ်ပေ။ လျှပ်စီးဝင်းလက်သကဲ့သို့ ဘုန်းတော်သည် ဝင်းလက်ရမည်ကို သူတို့ယုံ၏။ ဤလျှပ်စီးနှင့် မိုးကြိုးသည် ဘုရား၏ ဘုန်းတော် ထင်ရှားရာ (သို့မဟုတ်) ဘုန်းတော်၏သာဓကအဖြစ် လက်ခံခြင်း ဖြစ်၏။

ရှေးခေတ်အခါမှာ ကျောက်ကိုကိုးကွယ်သော လူတို့ ရှိကြ၏။ ထိုကျောက်ဆောင်၊ ကျောက်တုံးသည် မာကြောခိုင်ခန့်၏။ လေဒဏ်၊ မိုးဒဏ်ကို တုန်လှုပ်ခြင်းအလျင်းမရှိ။ လူတွေသာ ခေတ်အဆက်ဆက် သေကျေသွားကြ၏။ ထိုကျောက်ဆောင်ကား ရွှေ့လျား ပျောက်ဆုံးခြင်းမရှိချေ။ ရှိစုမဲ့စု စဉ်းစားဉာဏ်နှင့် စဉ်းစားမိသောအခါ ထိုလူတို့သည် ထိုကျောက်ဆောင်ကို တန်ခိုး တော်ရှင်အဖြစ် မြင်လေ၏။

အမှန်မှာ ထိုကျောက်ဆောင်၌ သူမစဉ်းစား၊ မတုပ နိုင်သော စွမ်းအားများကြောင့် တန်ခိုးတော်ရှင်နှင့်နှိုင်းယှဉ် မိလေ သည်။ တချို့ဘာသာတွင် ဘုရားကို ကျောက်ဆောင်၊ ကျောက်တုံး နှင့် ခိုင်းနှိုင်းပြောဆိုကြ၏။ အမှန်တွင် ကျောက်ဆောင် ကို ဘုရားနှင့် ခိုင်းနှိုင်းခြင်းမဟုတ်ပေ။ ကျောက်ဆောင်၏ စွမ်းအင်ကို ဘုရား၏ ဘုန်းတန်ခိုးတော်၏ သာဓကအဖြစ် ရည်ညွှန်းခြင်းသာ ဖြစ်လေ သည်။ ထို့ကြောင့် စကြဝဠာ၊ ကောင်ကင်ပြာသည်လည်းကောင်း၊ တောတောင်၊ ကျောက်တုံး ကျောက်ဆောင်သည်လည်းကောင်း၊ လျှပ်စီးမိုးကြိုးသည်လည်းကောင်း၊ ဘုန်းတော်ရှင်၊ တန်ခိုးတော် ရှင်ဘုရား၏ သာဓကများအဖြစ်၊ ဘုန်းတော် ထင်ရှားရာများအဖြစ် ယုံကြည်ကြခြင်း ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် ကျောက်ခေတ်မှလူတို့သည်လည်းကောင်း၊ တစ်ခါတစ်ရံ မျက်မှောက်ခေတ်မှ တချို့သောလူမျိုးစုတို့သည် လည်းကောင်း၊ အံ့မခန်းသော သစ်ပင်၊ ကျောက်တောင်ကျောက် ဆောင်၊ နေ၊ လ၊ ကြယ်ကို ပူဇော်ပသကိုးကွယ်သောအခါ သူတို့၌

အနန္တတန်ခိုးတော်အရှင်ကို ယုံကြည်ခြင်းသာဖြစ်ကြောင်း မှတ်ချက် ချရပေမည်။ ထိုသူတို့သည် ဘုရားထိမရောက်သေးသော်လည်း ထိုဘုရားရှင် တန်ခိုးတော်ရှင်ကို လက်ခံနေကြလေပြီတည်း။

သူတို့သည် နောင်တမလွန်ဘဝကိုသော်လည်းကောင်း၊ ကောင်းကင်ဘုံသော်လည်းကောင်း၊ သုခဘုံသော်လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်ဟူ၍သော်လည်းကောင်း အမည်ကင်ပွန်း မတပ်ကြချေ။ လူသေများကို မြှုပ်နှံရာ၌ နောင်ဘဝ၌ သူတို့အသုံးပြုရန်ရည်စူးပြီး သေသူပိုင်သော ပစ္စည်းများကိုရော၍ မြှုပ်နှံကြ၏။ ဘုရားများကို ပူဇော်ရာ၌ ကခုန်ခြင်း၊ တီးမှုတ်ခြင်း၊ ဟစ်အော်ခြင်း စသည်တို့ ပြုကြ၏။ လူမျိုးစုများမှ ခွန်အားကြီးသူ၊ တိုက်ရည်ခိုက်ရည် စွမ်းရည်ကြီးသူများကို သူတို့၏ ဘုရင် (သို့မဟုတ်) ခေါင်းဆောင် အဖြစ် တင်မြှောက်၍ တစ်ခါတစ်ရံ လူတို့၏ ဘုရားများအဖြစ် ဦးညွှတ်ကြလေသည်။^၂

နှစ်ပေါင်း ၅၀၀၀ ကျော်ခန့်က လူများတို့သည် တဖြည်းဖြည်းနှင့် ထွန်ယက်စိုက်ပျိုး လာကြ၏။ တိရိစ္ဆာန်များ ယဉ်ပါးအောင် မွေးမြူလာကြ၏။ တိရိစ္ဆာန်တို့၏ အသား၊ သားရေ၊ အမွှေး စသည်တို့ကို အသုံးပြုတတ် လာကြလေပြီ။ မြို့များ၊ ရွာများ ဆောက်လုပ် နေထိုင်လာကြ၏။ မြင်းတို့ကို သုံးစွဲလာကြ၏။ တချို့ လူမျိုးစုများ၌ စာလုံးသင်္ကေတများ ရေးဆွဲကြလေပြီ။ ဤလူမျိုးစု များကို အထူးသဖြင့် ယူဖရေးတက်စ်နှင့် တိုင်းကရက်စ် မြစ်နှစ်ခု

---

^၂ Ibid.

အကြား ရှေးဟောင်းမက်ဆိုပိုတေးမီးယားလွင်ပြင်၌ တွေ့ရ၏။ (ထိုဒေသသည် ယခုအခါ အီရတ်နိုင်ငံဖြစ်၏။) ဤဒေသသည် အထူးသဖြင့် မြေဩဇာပေါကြွယ်ဝကာ ထွန်ယက်စိုက်ပျိုး၍ ဖြစ်ထွန်းရာ ဖြစ်လေသည်။ ထိုနေရာ၌ စူမေးရီးယန်း (Sumerians) ခေါ် လူမျိုးတစ်စုသည် ပို၍ ယဉ်ကျေးမှု ထွန်းကားခဲ့ကြောင်း တွေ့ရ၏။ သူတို့သည် စာပေများရေးတတ်၍ အရုပ်ကောက် ကြောင်းများ ရေးတတ်ကြ၏။ ထိုသူတို့သည် တန်ခိုးတော်ရှင်၊ စွမ်း အင်ရှင်ကို ဘုရားအဖြစ်နှင့် ကိုးကွယ်ကြကြောင်း လေ့လာတွေ့ ရှိရ၏။

နှစ်ပေါင်း (၃၅၀၀)ထိ ထိုဘုရားကို တပါးတည်း အဖြစ် ကိုးကွယ်ကြ၏။ နောက်ပိုင်း၌ ဘုရားကို အမည်အမျိုးမျိုးနှင့် နေဘုရား၊ လဘုရား၊ ဘုရားမ၊ ဘုရားအထီး စသည်ဖြင့် ကိုးကွယ် ကြ၏။ ဘုရားများ၏ မြင့်မြတ်ခြင်းကို ယုံကြည်ကြောင်း ဘုရားနှင့် လူအကြားဆက်သွယ်ပေးသော ဘုန်းကြီး၊ မျက်လှည့်ဆရာ၊ ဗေဒင် မန္တရားဆရာများ ခန့်ထားကြောင်း တွေ့ရ၏။

ဤသို့ဖြင့် ခေတ်အဆက်ဆက် ပြောင်းလဲလာသောအခါ လူတို့သည် ပိုမိုယဉ်ကျေးလာ၍ တိုးတက်လာသည်နှင့်အညီ ရှေးခေတ်အီဂျစ်၊ ဘေဘီလုံနီးယား၊ ဂရိနှင့် ရောမဘာသာများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ရ၏။ ထိုဘာသာများတို့သည် မျက်မှောက်ခေတ် အခါ၌ ပျောက်ကွယ်သွားကြလေပြီ။ သို့သော် ထိုဘာသာယုံကြည် ရာများသည် လူမျိုးတစ်မျိုးကသာ ကိုးကွယ်သော ဘာသာများ ဖြစ်ခဲ့ကြလေသည်။ တဖြည်းဖြည်းနှင့် ကမ္ဘာပထဝီ မြေအနေအထား

အရလည်းကောင်း၊ ယုံကြည်ယူဆချက်များ ကွာဟမှုကြောင့် လည်းကောင်း၊ သဘာဝအရ ဖြစ်ပေါ်လာသောဘာသာ၊ ဗျာဒိတ်ရ သောဘာသာ စသည်ဖြင့် ဘာသာများ ကွဲပြားလာခဲ့လေသည်။ ယင်းတို့တွင် ဂျူးဘာသာနှင့် ဟိန္ဒူဘာသာများတို့သည် ရှေးအကျဆုံး ဘာသာများဖြစ်ခဲ့၏။ နောက်ပိုင်းတွင် ဂျူးဘာသာကို အခြေခံ၍ ခရစ်ယာန်ဘာသာနှင့် အစ္စလာမ်ဘာသာများ စတင်လာခဲ့ပြီး၊ ဟိန္ဒူမှ ဗုဒ္ဓဘာသာ စတင်လာခဲ့ကြလေသည်။

မျက်မှောက်အချိန်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာ၊ အစ္စလာမ်ဘာသာနှင့် ဟိန္ဒူဘာသာအဖြစ် ဘာသာကြီး (၄)ခုသည် အခြားဘာသာများထက် ထင်ရှားလေသည်။ ထိုဘာသာကြီး (၄)ခုတွင် ဟိန္ဒူဘာသာသည် မည်သည့်ခုနှစ်၊ မည်သည့် အချိန်၌ စခဲ့သည်ဟု မသိရပေ။ သို့သော် ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာနှင့် အစ္စလာမ်ဘာသာတို့သည် အချိန်ကာလအားဖြင့် တစ်ဘာသာနှင့် တစ်ဘာသာ နှစ်ပေါင်း (၅၀၀) စီကွာခြားသည်ဟု အကြမ်းအားဖြင့် ပြောဆိုနိုင်ပါသည်။ ဗုဒ္ဓလောင်းလျာသိဒ္ဓတ္ထမင်းသားကို ဘီစီ (၅၆၇)ခုနှစ်ခန့်တွင် ဖွားမြင်တော်မူ၍၊ ယေရှုခရစ်တော်ကို ဘီစီ (၂)တွင် ဖွားမြင်ခဲ့၏။ မိုဟာမက်သည် ခရစ်သက္ကရာဇ် (၅၇၁) ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်ခဲ့သည်။

ဘာသာတရားများကို နှစ်မျိုးနှစ်စား ခွဲခြားနိုင်သေး၏။ ထာဝရတည်တော်မူသော ဘုရားရှိကြောင်း ယုံကြည်လက်ခံသော ဘာသာနှင့် ဘုရားကို မယုံကြည်လက်မခံသော ဘာသာဟူ၍ ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓဘာသာမှလွဲ၍ အခြားသောဘာသာအားလုံးတို့သည်

ကမ္ဘာလောကကြီးနှင့်တကွ သက်ရှိသက်မဲ့ အရာသတ္တဝါအားလုံးကို ဖန်ဆင်းသော အနန္တတန်ခိုးတော်ရှင်၊ အနန္တမေတ္တာတော်ရှင်၊ အားလုံးစုံကိုသိတော်မူသော အရှင်ဘုရား (သို့) မြတ်စွာဘုရားကို လက်ခံသော ဘာသာများ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုအရှင်သည် စကြဝဠာ အနန္တကာလမှစ၍ အနန္တိကကာလတိုင်အောင် အစဉ်ထာဝရ တည်တော်မူ၏။ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းသဘောတို့သည် ထိုအရှင်၌ မရှိပေ။ ဗုဒ္ဓဘာသာတွင် ထာဝရတည်တော်မူသော ဘုရားကို မယုံပေ။ အထူးသဖြင့် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာသည် စတင် ထွန်းကားချိန်မှစ၍ ယနေ့တိုင်အောင် ထိုဘုရားအယူအဆမျိုးကို လက်မခံပေ။ မဟာယာနဗုဒ္ဓဘာသာသည်သာလျှင် ထိုဘုရားအယူ အဆများကို လက်ခံလာကြလေသည်။

အချုပ်ဆိုရပါမူ သမိုင်းဦးလူသားများမှအစ မျက်မှောက် ခေတ် လူတို့အဆုံး အနန္တတန်ခိုးတော်ရှင် (သို့) ဘုရားကို ယုံကြည် သက်ဝင် လက်ခံရာမှာ ထိုတန်ခိုးတော်ရှင်ကို ကြောက်ရွံ့၍ ကိုးကွယ်ခြင်း မဟုတ်ပါ။ တန်ခိုးတော်ရှင်သည် လူအား ဘေးဖြစ် စေမှာစိုးရိမ်၍ သူ့ကိုပြားပြားဝပ်ဦးညွတ်ခြင်း မဟုတ်ပေ။ ထိုတန်ခိုးတော်ရှင်ကို ရိုကျိုးသဒ္ဓါပွားခြင်းသည် ကြောက်စိတ်ကြောင့် မဟုတ်ပါပေ။ လူသားသည် လောက သဘာဝတောတောင်ရေမြေ၊ နေ၊ ကြယ်၊ လ၊ နက္ခတ်တာရာ၊ ရာသီဥတုတို့၏ စွမ်းအင်ကို မြင်ရ လေလေ၊ သားရဲတိရိစ္ဆာန်တို့၏ ဘေးအန္တရာယ်အပေါင်းနှင့် ရင်ဆိုင်ရလေလေ၊ လူ့အသက်၏ ပြိုပျက်ဆုံးရှုံးလွယ်၊ သေလွယ်တာ တွေ့ရလေလေ၊ ဪ - လူ့ဘဝဆိုတာ အားရကျေနပ်ဖွယ် မရှိ

ပါလား။ လူသည် သူ့အသက်ကို မပိုင်ဆိုင်နိုင်ပါလား။ ငါ့ခွန်အား
သည် သဘာဝတောတောင်၊ ရေ၊ မြေ၊ ဥတုရာသီ၊ တိရိစ္ဆာန်လောက်
မှ မစွမ်းပါလား . . . စသည်ဖြင့် သိလာ၏။ ဤကဲ့သို့သိလာလေ။
ထိုစွမ်းအင်မျိုးကို ပိုင်လိုကြ၏။ ရလိုကြ၏။ ဤနည်းဖြင့်သာ
သူတို့ယူဆသော ထိုတန်ခိုးရှင်များကို အားကိုး၊ ယုံကြည်၊ ပျပ်ဝပ်၊
ညွတ်တွားခြင်းသာ ဖြစ်တော့၏။ ကြောက်ရွံ့သောအကြောင်း
တစ်ကြောင်းတည်းကြောင့် မဖြစ်နိုင်ပေ။

အခန်း (၃) မြန်မာစာလုံး “ဘုရား” ဆိုသည်မှာ

“ဘုရားတည်ရှိတော်မူခြင်း” အကြောင်းကို စဉ်းစားရှာဖွေသူ ဒဿနိကပညာရှင်တိုင်းက အဆုံးအစွန်ပြည့်စုံသော သဘောတစ်ခု (သို့) အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဆိုသည့် ကာလသုံးပါးမှလွတ်ကင်းသော၊ သင်္ခါရတရားမရှိသော၊ အစအဆုံးမရှိသည့် အနာဒိ၊ အနန္တအဖြစ်တော်ရှင်အယူအဆသည် လူ့အတွေး၌ အမြဲသန္ဓေတည်ပါသည်ဟု တညီတညွတ်တည်း မှတ်ချက်ချကြပါသည်။ ထိုအယူအဆကို မည်သည့်ယဉ်ကျေးမှုကမှ ချည်နှောင်မထားနိုင်ပါ။ မည်သည့်ယုံကြည်ရာဘာသာကမှ ကန့်သတ်မထားနိုင်ပါ။ မည်သည့်ခေတ်အခါ၊ ကမ္ဘာ့ရေမြေတောတောင်သဘာဝ ခြားနားမှုကမှ လျစ်လျူရှုမထားနိုင်ကြပါ။

ထိုလောကုတ္တရာမှ အထူးအလွန်ပြည့်စုံကြွယ်ဝတော်မူခြင်း အဖြစ်တော်ကို စမ်းသပ်နိုင်ရန် သိပ္ပံနည်းပညာသည် မစွမ်းပါပေ။ ဆင်ခြင်တုံတရားသက်သက်ဖြင့် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ မပေါက်

မရောက်နိုင်ပါချေ။

ထိုသဘာဝလွန်သဘောတရားကို ခေတ်အဆက်ဆက်မှ လူတို့သည် ဘာသာစာမျိုးစုံဖြင့် ဋီကာဖွင့်ဆိုကြ၏။ စကားမျိုးစုံဖြင့် ကဗျည်းတပ်မှည့်ခေါ်ကြ၏။ ပုံသဏ္ဍာန်အထွေထွေဖြင့် ရှင်းဆို ကြလေသည်။ ထိုသောအခါ လူတို့၏ယုံကြည်မှု၊ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ရိုးရာဓလေ့တို့သည် ထိုလောကုတ္တရာမှ သစ္စာတရား ကို ညွှန်းဆိုမှုများ၌ လွှမ်းမိုးတတ်ပြန်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် လူတို့၏ ဘုရားရှာပုံတော်ခရီးအစ၌ ဘာသာ စကားလုံးများကိုလေ့လာရပါမည်။ မြန်မာစကားလုံး “ဘုရား” ၏ ဝေါဟာရဇစ်မြစ်ကို ဦးဦးဖြားဖြား လေ့လာရပါမည်။

ဂရိလူမျိုးဒဿနပညာရှင် အရစ်တိုတဲလ် (Aristotal) က လူ့စကားသည် သင်္ကေတတစ်ခုအဖြစ် ရပ်တည်ပါသည်။ စကားလုံး သည် ပစ္စည်းတစ်ခုခု (သို့) အကြောင်းအရာတစ်ခုခုကို ထုတ်ဖော် ပြပါသည်။ လူပြောလိုက်သောစကားလုံးများသည် လူ့အတွင်းစိတ် ခံစားမှု၏သင်္ကေတများဖြစ်၏။ လူရေးသားလိုက်သော ဘာသာ စာလုံးများသည် သူပြောသော စကားလုံးများ၏ သင်္ကေတများ ဖြစ်၏။ လူမျိုးတိုင်း၌ ပြောနည်းတစ်မျိုး၊ ရေးနည်းတစ်မျိုး ရှိတတ် ပါသည်။ သို့သော် စကားလုံးများသည် လူ့အတွင်းစိတ်၏ သင်္ကေတ နှင့်သရုပ်များဖြစ်၍ ထိုသင်္ကေတနှင့် သရုပ်ပုံများသည် လူသား အားလုံးအတွက် အတူတူပင်ဖြစ်နေပါသည်ဟု ဆိုလေသည်။^၁

၁။ Aristotle, *De interpretazione*, 16a.

ထို့ကြောင့် လူတို့ပြောသော စကားလုံးများသည် သူ့စဉ်းစားသောစိတ်ကူး (သို့) အတွေးအမြင်၏ သင်္ကေတ ဖြစ်၍ သူ့စိတ်ကူး (သို့) အတွေးအမြင်သည်ပင် လက်တွေ့၌ အပြင်မှတကယ့်အရာဝတ္ထုပစ္စည်းနှင့် ဆင်တူနေလေသည်။

ဒဿနပညာရှင် ဆိုခရာတေး (Socrate) ကလည်း “အမည်များနှင့် အမည်ပေးခံရသော အရာဝတ္ထုများအကြားတွင်လည်း စိတ်ကူးနှင့်အပြင်ရှိဝတ္ထုမှာ ဆင်သကဲ့သို့ ဆင်တူကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် နာမည်ဆိုသည်မှာ နာမည်ပေးလိုသော အရာဝတ္ထုပစ္စည်းတစ်ခုခုကို အသံဖြင့်တူအောင်ပြုခြင်းဖြစ်၏” ဟု ဆိုလေသည်။^၂ အဓိပ္ပါယ်မှာ စကားလုံးများနှင့် နာမည်များသည် အရာဝတ္ထုပစ္စည်းတစ်ခုခုကို လူ့စဉ်းစားတွေးခေါ်ဉာဏ်စိတ်ကူးဖြင့် ဖွင့်ဆိုထားသောအဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆက်စပ်နေ၏။ ဥပမာ “ဤစာအုပ်သည်ဖတ်၍ကောင်းသည်” ဆိုရာ၌ စာအုပ်၏ကောင်းခြင်းသည် လူ့စဉ်းစားတွေးခေါ်ဉာဏ်ဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားသော စာအုပ်အကြောင်းပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ကောင်းခြင်း” သည် စာအုပ်နှင့် ဆက်စပ်နေ၏။ “ဤသီချင်းသည် နားဝင်ချို၏” ဆိုရာတွင် တေးသီချင်းဟုခေါ်သော စကားတစ်စုသည် မြူးစေ့အတက်အကျ၊ အနိမ့်၊ အမြင့်ဖြင့်တီးခတ်သီဆိုညည်းလျက်ထွက်ပေါ်လာသော အသံဖြစ်၏။ တေးသီချင်းသည် လူ့ ဉာဏ်

---

^၂ Platone, *I dialoghi*, tradizione italiana di Enrico Turolla, vols. 3, 423 b, Milano, Roma, 1953.

ဖြင့် စဉ်းစားအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားသော သံစဉ်နှင့်စာသားတို့၏ အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် လူသည် သူ့စဉ်းစားတွေးခေါ်နိုင်သော မည်သည့်အရာကိုမဆို နာမည်ပေးနိုင်၏။ ဥပမာ - မွေးကင်းစ ကလေးငယ်သည် အတော်အတန်နှင့်မငိုတတ်လျှင် မိဘများက သူ့ကို မောင်ကျောက်ခဲလေး (သို့) မောင်သဲမာဟု ခေါ်တတ်ကြ၏။ အချိန်မရွေးငိုချွဲတတ်သောကလေးကိုတော့ “ဖိုးဆိုး” ဟုခေါ်ကြ ပေမည်။ စိတ်ထားကောင်း၍ လူတိုင်းအား မေတ္တာရွှေ့ထားကူညီ တတ်သူကို “ကိုမေတ္တာ” ဟုခေါ်ကြ၏။ ဥယျာဉ်၌ စိုက်ထားသော ပန်းပင်ကလေး၏ ဖြူ၊ နီ၊ ဝါ၊ ပြာ ရောင်စုံအပွင့်လေးများသည် အမြီးကော့ကော့၊ တောင်ပံကားကားနှင့်နားနေသော စာကလေး နှင့်တူ၍ စာကလေးပန်းဟု မြန်မာလူမျိုးများ နားလည်ကြ၏။ ဤသည်များမှာ လူသည် သူ၏စဉ်းစားတွေးခေါ်ဉာဏ်ဖြင့် အရာရာတိုင်းကို အမည်နာမပေး၍ခေါ်ကြခြင်း ဥပမာများဖြစ် ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် လူသားသည် သဘာဝလွန်သဘောတရား တစ်ခုကို မိမိ၏စိတ်ကူးဉာဏ်ဖြင့် အမည်နာမပေးခြင်း ဖြစ်ပေါ် လာရပါသည်။

သမိုင်းဦးလူတို့မှာသည် မျက်မှောက်သိပ္ပံခေတ်တိုင် အဆုံး အစွန်ပြည့်စုံသော ထိုသဘာဝလွန်တရား (သို့) ပုဂ္ဂိုလ်တော်မြတ် အကြောင်းကို ဤလောကအသက်တာ၌ ပြည့်ဝစွာနားမလည် နိုင်ပါ။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တော်မြတ်အကြောင်းကို သူတို့ တွေ့ မြင်၊ ထိ၊ သိ၊ ဆုပ်ကိုင်နိုင်သော၊ စဉ်းစားချင့်ချိန်နိုင်သော အရာဝတ္ထု၊ ပစ္စည်း၊

သာဓကများဖြင့် ညွှန်းဆိုကြ၏။ အံ့မခန်း စနစ်မှန်မှန် နည်းမှန်မှန် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဥတုရာသီသဘာဝတရားကြီးကို ကြည့်ကာ ထိုအရှင်ကို သဘာဝတရား၏အရှင်သခင်ဟု ခေါ်ကြ၏။ မိမိကိုယ်တိုင်မှစ၍ လောက၊ ရေ၊ မြေ၊ တော၊ တောင်၊ သတ္တဝါ၊ ဥစ္စာပစ္စည်းများသည် ဖောက်ပြန်ပျက်သုဉ်းနေသည်ကိုတွေ့၍ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မြတ်သည် ထာဝရတည်တော်မူသော အရှင်ဟုခေါ်ကြ၏။ လူသားများအချင်းချင်း မေတ္တာတရား ခေါင်းပါးကာ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟဖုံးလွှမ်းနေမှုကြောင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်တော်မြတ်ကို မေတ္တာတော်ရှင်၊ ကယ်တင်တော်မူသော အရှင်၊ လောကအလင်းရှင် စသည်ဖြင့်ခေါ်ကြပြန်ပါသည်။ ဆရာမိုက်ကွေရီး (Macquarrie) ပြောလေ့ရှိသလို “အကယ်၍သာ လူသည် ဤစကြဝဠာကြီးကို အနန္တအဖြစ်တော်ရှင်၏ အံ့ဖွယ်ရာများအဖြစ် မမြင်ပဲမေ့ထား ခဲ့ပါလျှင် ဘာသာဗေဒ ပညာရှင်များအတွက် ဘာသာတရားနှင့် ဘုရားအကြောင်း လေ့လာပြောဆိုဖို့ အခက်ရောက်ပေတော့ ပါမည်”^၃

ထိုနည်းအတူ ဥရောပနှင့် အာရှအနောက်ပိုင်းနိုင်ငံများ တွင်ပြောဆိုသည့် ဘာသာစကားရပ်တို့တွင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်တော်မြတ်ကို Zeus (ဇေးအူစ်)၊ θεος (သေအော့စ်)၊ Deus (ဒေအူစ်)၊ God (ဂေါတ်)ဟုခေါ်ကြလေသည်။ ရှေးဟောင်းဂရိဘာသာနှင့် ဒဏ္ဍာရီ

၃။ J. Macquarrie, *Ha senso parlare di Dio? Studio sul linguaggio e sulla logica della teologia*, Torino, 1969, p. 22.

များတွင် Zeus (ဇေးအုစ်)သည် ဒီ (di) ဆိုသည့် စကားလုံးမှ ဆင်းသက်လာပြီး “အလင်းပေးသည်ဟု” အဓိပ္ပါယ်ရလေသည်။ ထို့ကြောင့် တန်ခိုးတော်ရှင်မြတ်ကို ကောင်းကင်ကြယ်နက္ခတ်တာရာ နှင့် ကျယ်ပြောလှသော အာကာသကြီး၏အရှင်ဘုရားဟု ခေါ်ကြ၏။ သေအော့စ် (theos) စကားလုံးသည် မည်သည့်စာလုံးမှ ဆင်းလာသည်ဟု အတိအကျမပြောနိုင်သော်လည်း အနန္တဘဝရှင်ကို ခေါ်ခြင်းဖြစ်၏။ အဓိပ္ပါယ်မှာ စကြဝဠာလောကကြီးနှင့် သဘာဝတရားများတို့ကို ဖန်ဆင်းအုပ်ချုပ်သူ၊ ကောင်းကင်ဘုံအရှင်စသည်ဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ရ၏။ လာတင်းစကားလုံး ဒေအူစ် (Deus, Dio, Dios, Dieu)သည် ကြယ်နက္ခတ်တာရာအစုံအလင်နှင့် ကျယ်ပြောလှသောကောင်းကင်ယံ၊ များပြားလှသော ဂါလာစီများနှင့်လှပသောကောင်းကင်ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသော ဒီဗွန် (divum) မှဆင်းသက်လာ၏။ ဂေါ့စ် (God) စကားလုံးသည် မူလအားဖြင့် လာတင်းစကားလုံး (numen အံ့ဩမိန်းမောခြင်း)နှင့် ဆက်စပ်၏။ အဓိပ္ပါယ်မှာ “ရှိခိုးဦးညွှတ် ကိုးကွယ်ခံရသော အမြင့်မြတ်ဆုံး” သူဟု အဓိပ္ပါယ်ရပါသည်။^၄

ဂရိဒဿနပညာရှင် ပလေတို (Plato) အတွက်မူ divine (သို့) အနန္တတန်ခိုးတော်ရှင်သည် မနှိုင်းယှဉ်အပ်တော်မူခြင်း (အပွမေယျ)၊ စဉ်းစားမမှီနိုင်သော (အစိန္တေယျ)၊ အတုလံအတု မရှိ

၄။ Cf., L. J. Elders, *The Philosophical Theology of St. Thomas Aquinas*, New York, 1990, P. 26; cf., *The Oxford English Dictionary*.

ခြင်း အဓိပ္ပါယ်ရှိပါသည်ဟုဝန်ခံ၏။ အရှင်မြတ်သည် အကောင်းမှ အဆိုးသို့ အဆုံးမရှိ ပျက်စီးယိုယွင်းပြောင်းလဲနေသော ဤမြင်ရသမျှ လောကကြီးထက်သာလွန်သော ထာဝရအဖြစ်တော်အရှင်ဟု လက်ခံ၏။^၅

အရစ်တိုတယ် (Aristotle) အတွက်မူ ထိုအနန္တတန်ခိုးတော်ရှင်ကို ထာဝရတည်တော်မူ၍ တခြားအရာများဖြစ်ပေါ်စေသော ပထမဆုံးသောဖန်ဆင်းရှင် (The First Unmoved Mover)ဟု ခေါ်၏။^၆ ဤနာမည်များအားဖြင့် လေ့လာသိရှိရသည်မှာ ရှေးဦးလူတို့သည် အနန္တတန်ခိုးတော်ရှင် (သို့) ဘုရားကို ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအဖြစ် ယူဆခေါ်ဝေါ်ကြခြင်းအပြင် အမည်နာမများသည် အံ့ဩစရာများ၊ ချီးမွမ်းဖွယ်ရာများနှင့် ဆက်စပ်နေသော နာမများအဖြစ် လေ့လာရပါသည်။

မြန်မာစာ၌ “ဘုရား” ဆိုသည့်စကားလုံးကို အစိန္တေယျ၊ အပ္ပမေယျ၊ အတုလံ၊ အတုမဲ့၊ အထွတ်အထိပ်၌ရှိသော အမြင့်ဆုံးသောအနန္တဘုန်းတော်မြတ်ရှင်၊ အစအဆုံးမရှိသော အနာဒိ၊ အနန္တအဖြစ်တော်ရှင်ကိုခေါ်ပါသည်။ “ဘုရား” ဆိုသည့် စကားလုံး သက်သက်သည် ပူဇော်ထိုက်ခြင်း၊ ဂုဏ်အသရေနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ ဘုန်းတော်ကြီးမြတ်ခြင်း၊ မြင့်မြတ်ခြင်း (excellent, noble, exalted) ဆိုသည့် အဓိပ္ပါယ်ရှိပါသည်။

၅။ Plato, *Tim.*, 29e.

၆။ Cf., L. J. Elders, *Aristotle's Theology*, Assen, 1972.

ကမ္ဘာ့ဘာသာစကားတိုင်းသည် ခေတ်ရေစီးကြောင်း အတိုင်း ပြောင်းသွားတတ်ကြစမြဲဖြစ်သောကြောင့် မြန်မာဘာသာစာ သည်လည်း ခေတ်အခါအလိုက် ရေးသွားတတ်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် “ဘုရား” စကားလုံးသည် ခေတ်ကိုလိုက်၍ သတ်ပုံ သတ်ထုံး ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ပုဂံမြို့တောင်ဖက် မြင်းကပါရွာရှိ ကျန်စစ်သား မင်း၏သားတော် ရာဇာကုမာရ်မင်းသား၏ အေဒီ ၁၁၁၃ခုနှစ်က ရေးထိုးခဲ့သော မြစေတီကျောက်စာ (သို့) ဂူပြောက်ကြီးကျောက်စာ စာကြောင်းရေ ၁-၁၆-၁၈-၂၀ တို့တွင် “ဘုရား”ကို “ပုရွာ”ဟု ရေးထိုးထားပါသည်။^၇ ထို့အတူ အေဒီ ၁၃၈၈ ခုနှစ်ခန့်တွင် ရေးထိုးထားသော စစ်ကိုင်းတိုင်း မြောင်မြို့ နယ် ကျောက်ရစ်ရွာ ရွှေပေါင်လောင်ဘုရား ကျောက်စာတွင်လည်း “ဘုရား”ကို “ပုရွာ” ဟူ၍ရေးထိုးလေသည်။

ပုဂံမြို့ လေးထောင့်ကန်အရပ် တုရင်းပုထိုးတံတိုင်းအတွင်း တောင်ဖက် အုတ်ပြာသာဒ်ကျောင်းတွင်ရှိသော သံပျင်လက်ဆောင် ကျောင်း ကျောက်စာကြောင်းရေ ၁၂ တွင် “ဘုရား”ကို “ဖုရွား”ဟု ရေးသားကြောင်း တွေ့ရသည်။^၈

တဖန်မြန်မာသက္ကရာဇ် ၅၂၇ထိုး ပုဂံမြို့ ဓမ္မာရံကြီး

၇။ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း။ မြန်မာနိုင်ငံ ဘာသာပြန်စာပေအသင်း။ ရန်ကုန်။ ၁၉၆၄။ အတွဲ ၉။ စာမျက်နှာ ၃၇၁-၃၇၅။

၈။ ဟံသာဝတီဦးဘရင်။ မြန်မာစာ အခြေပြုကျမ်း။ အေးအေးစာပေတိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၆၇။ စာမျက်နှာ ၅၇-၆၃။

ကျောက်စာနှင့် နဘဲဘုရားကျောက်စာ ပုဂံပြတိုက် ကျောက်တိုင် အမှတ် ၁၁၆ တွင် “ဘုရား” ကို “ပုကြာ” ဟု ရေးထိုးထားသည်ကို တွေ့ရပြန်ပါသည်။^၉

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၆၅၆ခုနှစ်ထိုး ပုဂံမြို့ တုရင်ပုထိုး ကျောက်စာနှင့် မန္တလေးမြို့ နန်းရုံကျောက်တိုင် အမှတ် ၂၈၊ စာကြောင်းရေ - ၃ တွင်မူ “ဘုရား”ကို “ဖုရာ” ဟု ရေးလေသည်။ စစ်ကိုင်းတိုင်း အနိမ့်တောကျောင်း ရွှေကူကျောက်စာတွင်လည်း “ဖုရာမ္ပတ်စွာတော်တမူ. . .” ဟူ၍ ရေးထိုးကြောင်းတွေ့နိုင်လေသည်။

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၅၆၄ခုနှစ်ထိုး ပုဂံမြို့ သံပျင်ရင်ကောင် ဘုရားကျောက်စာတွင်မူ “ဘုရား”ကို “ဖုရှာ” ဟု ရေးထိုး၏။^{၁၀}

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၅၀၁ခုနှစ်ထိုး ပုဂံမြို့ တိုင်းချွတ်ဘုရား ကျောက်စာတွင် “ဘုရား”ကို “ဘုရာ” ဟု ရေးထိုးလေသည်။

စစ်ကိုင်းတိုင်း အမြင့်ရွာ မင်းရဲကျောင်း ကျောက်စာတွင်

၉။ ထီးချိုင့်မြို့တည်တောဆရာတော် အဂ္ဂမဟာသဒ္ဓမ္မဇောတိကဓဇ။ ယနေ့ ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာ အမေး အဖြေများ။ အမှတ်စဉ် ၁။ ရန်ကုန်။ ၁၉၉၅။ စာမျက်နှာ ၂၄။ ဦးဖိုးလတ်။ မြန်မာစကားအဖွင့်ကျမ်း။ ပညာနန္ဒာပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၆၃။ စာမျက်နှာ ၁၃၃-၁၃၄။

၁၀။ ဦးဖိုးလတ်။ မြန်မာစကားအဖွင့်ကျမ်း။ စာမျက်နှာ ၁၃၃။

၁၁။ ဒေါက်တာ သန်းထွန်း။ အသစ်မြင် ဗမာသမိုင်း။ သုခဝတီပုံနှိပ်တိုက်။ မန္တလေး။ ၁၉၇၅။ စာမျက်နှာ ၃၀၀ နှင့် ၃၁၅။

ကျမ်းညွှန်းထပ်။ အနိမ့်တောကျောင်း ရွှေကူ ကျောက် ၅/၂ ။ ကျောက်ရစ် ရွှေပေါင်လောင် အရှေ့မျက်နှာ ၃-၁၇။ အမြင့် မင်းရဲကျောင်း ၂-မျက်နှာ ကျောက်ငယ်မျက်နှာ/၅-၁၃။

“ဘုရားမွတ်စွာ. . .”ဟု ရေးသားကြောင်း မှတ်သားရပါသည်။^{၁၀}
 ဤတွင် မြန်မာစာခေတ်ဦးရေးထုံးများဖြစ်သည့် ရှေးခေတ်
 ကျောက်စာများအရ “ဘုရား”ကို “ပုရှာ” သာမက “ပုရှာ၊ ပုကြာ၊
 ဖုရာ၊ ဖုရှာ၊ ဖုရှား၊ ပုရှာ၊ ဘုရာ” စသည်ဖြင့်ရေးထိုးကြောင်း
 တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် မြန်မာစာခေတ်ဦးကာလ ဖြစ်သည့်
 အလျောက် မြန်မာစကားသံများကို အကွရာဖြင့် သရုပ်ဖော်ရသည်
 မှာ လွယ်ကူမှုမရှိကြောင်း သိသာလှပေသည်။ ထိုသို့ ရှေ့သွား
 ရေးထုံးအဖြစ် ရေးသားနေစဉ် ရေးထုံးများမှန်ရလေအောင် စမ်းသပ်
 နေဟန်များ တွေ့နိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် စကားသံတစ်ရပ်တည်း
 ကိုပင် စံချိန်တစ်ခုတည်းမဟုတ်ဘဲ မတည်မငြိမ်ရေးနေဟန်များကို
 မြင်တွေ့ကြရပေသည်။ ဤသည်မှာ ရေးထုံးများတစ်နေရာနှင့် တစ်
 နေရာ မညီမညွတ်ဖြစ်နေခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်ပါသည်။^{၁၂}

၁၂။ ဤရှေးစကားလုံးများကို လေ့လာသော် “ပုရှာ” နှင့် “ပုရှာ” ရေးနည်းများကို
 ပုဂံခေတ်တွင် မရှေးမနှောင်းတွေ့ရသည်။ သို့သော် “ပုရှာ” ရေးနည်းသည် ပိုမိုရှေးကျပြီး
 “ပုရှာ” သည် “ပုရှာ” မှ ပြောင်းလဲလာသော နောက်ပြင်ရေးနည်း ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရ
 ပါသည်။ ၎င်းရေးနည်းများကို ပုဂံခေတ်တွင်တွေ့ရပါသော်လည်း ပုဂံခေတ်
 ကုန်သောအခါ မတွေ့ရတော့ချေ။ ပုဂံခေတ် ဒုတိယပိုင်းလောက်တွင် “ပုရှာ” မှ “ဖုရှာ” သို့
 ပြောင်းရေးကြောင်းတွေ့ရ၏။ “ဖုရှာ” သည် ပုဂံခေတ်ဒုတိယပိုင်းနှင့် မြင်စိုင်းခေတ်၊
 ပင်းယခေတ်တိုင်အောင်သာတည်ပြီး အင်းဝခေတ်တွင်မူ “ဖုရှာ” မှ “ဖုရာ” သို့
 ပြောင်းလာလေသည်။ အင်းဝခေတ်ကျော်ပြန်သော် “ဘုရာ” သို့ ပြောင်းရေးလေသည်။
 “ဘုရာ သို့မဟုတ် ဘုရား” ဟူသောအရေးသည် ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင်
 အတွင်ကျယ်ဆုံးဖြစ်ပြီး မျက်မှောက်ခေတ်တိုင်တည်လေသည်။ ဦးဖိုးလတ်။
မြန်မာစကားအဖွင့်ကျမ်း။ စာမျက်နှာ ၁၃၇-၁၃၈။

နောက်ပိုင်းခေတ်များတွင် “ဘုရား” ဟု ရေးသားလာကြလေသည်။ ဥပမာ- မဟာဇနကပျို့တွင် “ငယ်လင်သက်ထား၊ တို့ဘုရားတည်၊ . . . ”ဟုလည်းကောင်း၊ ရွှေဟင်္သာပျို့ ၆၈တွင် “နတ်လူအများ၊ နောင်ဘုရား၌၊ . . . ”ဟုရေးသားကြပါသည်။ မျက်မှောက်ခေတ်တွင်လည်း “ဘုရား”ကို “ဘကုန်းတစ်ချောင်းငင်” နှင့်ပေါင်းကာ “ဘုရား” (Bhura)ဟု ရေးသားကြလေသည်။ “ဘုရား” စကားလုံးကို “ဖတ်တော့အသံ၊ ရေးတော့အမှန်” ဆိုထုံးအတိုင်း “ဘုရား”ကို “ဘကုန်းသံ” မထွက်ပဲ “ဖဦးထုပ်”ကို တစ်ချောင်းငင်သံ (၂)ဖြုတ်ကာ “ဖယား”ဟု အသံထွက်ကြပါသည်။

ထီးချိုင့်မြို့တည်တောဆရာတော် အဂ္ဂမဟာသဒ္ဓမ္မဇောတိကဓဇ၏ အဆိုအရ “ပုရှာ” (ပုရဟာ) စကားလုံးသည် ပူဇာရဟပုဒ်ရင်းက ပျက်လာတာကြောင့် ပူဇာရဟပုဒ်သည် သဗ္ဗညုတဘုရားကိုချည်း မရည်ရွယ်ဘဲ၊ အတတ်ပညာဖြင့် မြင့်မြတ်ခြင်းကြောင့် ပူဇော်ထိုက်သူ၊ ဗိုလ်ပါခွန်အားကြီးမားခြင်းကြောင့် ပူဇော်ထိုက်သူ၊ ဥစ္စာစပါးပေါများခြင်းကြောင့် ပူဇော်ထိုက်သူ၊ ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏား၊ မင်းနှင့် အများကြီးပွားတိုးတက်ရေး၊ အများအကျိုးသယ်ပိုးဆည်းကပ်တတ်ခြင်းကြောင့် ပူဇော်ထိုက်သူ အားလုံးကို ရည်ရွယ်သုံးနှုန်းလေသည်။^{၁၃} ထို့ကြောင့်ပင် ရှေးအခါမှစ၍ “ပုရှာ၊

၁၃။ ထီးချိုင့်မြို့တည်တောဆရာတော် အဂ္ဂမဟာသဒ္ဓမ္မဇောတိကဓဇ။ ယနေ့ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာ အမေး အဖြေများ။ အမှတ်စဉ် ၁။ ရန်ကုန်။ ၁၉၉၅။ စာမျက်နှာ ၂၆-၂၇။

ပုတြာ၊ ဘုရား” ဆိုသည့် စကားလုံးများသည် ပူဇော်ရှိခိုးဦးညွတ် ထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ကိုးကွယ်ထိုက်သော အရာဝတ္ထုတိုင်းကို ခေါ်သောကြောင့် အနန္တဘုန်းတော်ရှင်ကိုလည်း “ဘုရား”၊ စေတီ ကိုလည်း “ဘုရား” ဟု သုံးနှုန်းခဲ့ကြသည်။ ရဟန်းသံဃာတို့နှင့် စကားပြောဆိုရာ၌ တဖက်လူသည် “ဘုရား” တပ်၍ပြောရသည်။ “ဘုရား” တပ်၍ ထူးကြရလေသည်။

သို့သော် ပုဂံကျောက်စာများ၌ လောကုတ္တရာအတွက် ပူဇော်ရှိခိုးဦးညွတ်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ဘုန်းတော်ရှင်များ (ဥပမာ- ဘုရား၊ ရဟန်းသံဃာ)ကိုလောက၌ ပူဇော်ရှိခိုးဦးညွတ် ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ဘုန်းတော်ရှင်များမှ (ဥပမာ-ဘုရင်) ခွဲခြားရေးသားလေ့ရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာ- အစိန္တေယျ၊ အပ္ပမေယျ၊ အတုလံ အတုမဲ့ဘုရားကို “မြတ်စွာသော ဖုရား” (မြတ်စွာသော ဘုရား) ဟုရေးပြီး၊ ဘုရင်ကိုရည်ရွယ်သော အခါ “ဖုရားရှင်”၊ “ဖုရားလောင်း” ဟု ရေးလေ့ရှိပါသည်။^{၁၄}

ထို့ကြောင့် ရှေးမြန်မာစာအုပ်များတွင် “ဘုရား”ကို “မြတ်စွာဘုရား”ဟု လည်းကောင်း၊ ဘုရင်ကို “ဘဝရှင်မင်း တရားကြီး၊ ရှင်ဘုရင်၊ ဘုန်းတော်ရှင်၊ အရှင်မင်းဘုရား၊ မင်းဘုရား၊ ဘုရားရှင်၊ မင်းဘုရားကြီး” စသည်ဖြင့် သုံးနှုန်းပြီး၊ တိုင်းသူ ပြည်သားများက ဘုရားကျွန်တော်၊ ဘုရားတပည့်တော်၊ ကျွန်တော်

၁၄။ Cf., Dr. Than Tun, *History of Buddhism in Burma*, (Ph.D. Thesis), University of London, 1956, pp. 63-64.

ဦးဖိုးလတ်။ မြန်မာစကားအဖွင့်ကျမ်း။ စာမျက်နှာ ၁၃၉။

မျိုးဟု သုံးနှုန်းတတ်လေသည်။ ဘုရင်က မိမိနာမည်ကိုခေါ်လျှင် “ဘုရား” ဟုထူးရသည်။ မှန်လျှင် “မှန်ပျံ့ဘုရား”၊ မှားလျှင် “မှားပျံ့ဘုရား” ဟုပြောရ၏။

မျက်မှောက်ခေတ်အရေးအသားတွင် “ဘုရား”ကို ရည်ညွှန်းလိုသော် “ဘ”ကုန်းနှင့်ပေါင်း၍ ဘုရင်၏ မိန်းမကို ဖဦးထုပ်နှင့်ရေးကာ ရှေ့မှ “မိ (သို့) အမိ” ထပ်ပေါင်း၍ပြီး “မိဖုရား” ဟုသာ ခေါ်ဆိုရေးသားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဘုရားနှင့်လူ၊ ယောက်ျားနှင့်မိန်းမကိုရည်ရွယ်ပြီး ပြောလိုသောအခါ စကားလုံးအဆင့်ဆင့်သုံးပုံကို မှတ်သားရပါသည်။^{၁၅}

ထို့ကြောင့် မြန်မာ့ဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်း၌ ဒေါက်တာသန်းထွန်း မှတ်ချက်ချသကဲ့သို့ ဘုရား (သို့) ဖုရား (purha, bhura) ဆိုသည် စကားလုံးသည် ချီးမြှင့်ထိုက်သော၊ ရိုသေထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဘွဲ့တံဆိပ်၊ ရာထူး (a title for all exalted persons) အဖြစ် သုံးလာသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။^{၁၆}

ဤနေရာ၌ မြန်မာစကားလုံး “ဘုရား” နှင့် ယိုးဒယား

၁၅။ ထီးချိုင့်မြို့တည်တောဆရာတော် အဂ္ဂမဟာသဒ္ဓမ္မဇောတိကဇ၏ အဆိုအရ မိဖုရားကို ဖဦးထုပ်နှင့်ပေါင်းရခြင်းမှာ မိဖုရားဆိုသည်မှာ အတွေ့အထိကောင်းခြင်းဆိုသည် ဖုသနပုဒ်အနက်ကို ရည်ရွယ်သောကြောင့်ဖြစ်၏ဟု ဆိုပါသည်။ သို့သော် အဖြစ်နိုင်ဆုံးမှာ ကျောက်စာကရွေ့လာသော သတ်ထုံးဖြစ်ကြောင်း သိသာလေသည်။ အညွှန်းထပ်- ထီးချိုင့်မြို့တည်တောဆရာတော် အဂ္ဂမဟာသဒ္ဓမ္မဇောတိကဇ။ ယနေ့ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာ အမေး အဖြေများ။ စာမျက်နှာ ၂၆။

၁၆။ Dr. Than Tun, *History of Buddhism in Burma*, op. cit., P. 63.

တို့၏ဘုရားကို ခေါ်သော စကားလုံးများ ဆင်တူနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ယိုးဒယားဘာသာစကား၌ ဘုရားနှင့်ဘုန်းကြီးကို “ဗရား”ဟုရေး၍ “ဖရား” (Prah) ဟုဖတ်လေသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ “ကောင်းသော၊ မြင့်မြတ်သော၊ ကြီးမြတ်သော၊ ရှစ်ခိုးကိုးကွယ် ထိုက်သော” ဟုအဓိပ္ပာယ်ရ၏။ ဤအဓိပ္ပာယ်ဖြင့် ရဟန်းသံဃာ တို့ကိုလည်းခေါ်၏။ ဤအဓိပ္ပာယ်သည် ပိုမို၍ လောကုတ္တရာ ဆန်ပါသည်။ ဘုရင်နှင့်မိဖုရားကိုလည်း ရှေ့၌ “ဖရား” တပ်၍ ခေါ်ခြင်းဖြင့် လောကီရေးရာ၌ “အဆင့်၊ သိက္ခာမြင့်မားခြင်း၊ ရိုသေထိုက်ခြင်း” သဘောဖြစ်လေသည်။ ဘား (သို့) အဆင့်အတန်း ကို ဖော်ပြနေ၏။ ထို့ကြောင့် ရဲနှင့် ပုလိပ်တို့ ပုခုံးမှ ဘားကို “ဖုရား” ဟုလည်းခေါ်လေသည်။ အသံဆင်သကဲ့သို့ အဓိပ္ပာယ်အင်မတန်မှ ဆင်လှသော စကားလုံးများပါပေ။^{၁၇}

“ဘုရား” ဆိုသည့်စကားလုံး မည်သည့်စကားမှ ဆင်းသက် လာသည်ကို ရှင်းပြရာ၌ တော်တော်ဝိဝါဒကွဲနေပါသည်။ ကဝိမျက်မှန်သတ်ပုံကျမ်း - ၂၄၉ တွင် “ဘုရားဟု မြန်မာလို ခေါ် ဝေါ်ရေးသားခြင်းကား “ဘူရိ” ဟူသော မဂဓပုဒ်ပျက်စကားဖြစ် သည်။ “ဘူရိ” ၌ ဣသရ (အစိုးရသူ)ကိုအားပြု၍ “ဘုရား”ဟု

၁၇။ ဘန်ကောက်မြို့၊ ဘန်ကောက် ကက်သလိခ်သာသနာမှ သာသနာ ဝန်ဆောင်ဥက္ကဋ္ဌ Fr. Peter Vidhaya Kaewwaen နှင့် မန္တလေးမြို့တွင် ၁၁/၀၂ /၁၉၉၈ နေ့၌ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းမှ။
ဦးဖိုးလတ်။ မြန်မာစကားအဖွင့်ကျမ်း။ စာမျက်နှာ ၁၄၈။

ခေါ်ဝေါ်ရေးသား အပ်သည်”ဟုဆိုပါသည်။

တချို့ပညာရှင်များ၏အဆိုအရ “ဘုရား” အခေါ်
ရှေးမြန်မာစကားလုံး “ပုရှာ” (ပုရဟာ)သည် “ပူဇော်ခြင်းကို
ခံထိုက်သူ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ရှိသော ပါဠိစာလုံး “ပူဇာရဟ” ပုဒ်ရင်းက
ပျက်လာခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။^{၁၈} ထို့ကြောင့် ပထမပိုင်းတွင်
“ပူဇာရဟ”မှ >ပူရဟ> ပုရဟ> ပုရှ>ပုရှာ> ဖုရှာ> ဖုရာ>
ဖုရား> ဘုရား ဖြစ်လာသည်ဟု ဆိုကြ၏။

တချို့ကလည်း (ဥပမာ - ဦးဖိုးလတ်) “ဘုရား”စာလုံးသည်
တိဗက်-မြန်မာ စကားလုံး “ပု^ရဟ”မှဆင်းသက်လာသည်ဟု
ဆိုကြ၏။ ဤတွင်“ပု”၏ အနက်ရင်းမှာ “ဦးခေါင်း၊ မြင့်မြတ်သော၊
မြတ်သော၊ ကြီးသော၊ ကဲသော”ဖြစ်၏။ “ရ^ဟ”မှာ တိဗက်-မြန်မာ
များ ဗုဒ္ဓဝါဒီမဖြစ်မီက ကိုးကွယ်သော“နတ်”ဟု အဓိပ္ပါယ်ရှိ
လေသည်။ ထို့ကြောင့် “မြင့်မြတ်သောနတ်၊ နတ်အကြီး”ဟု
အဓိပ္ပါယ်ရသော စကားလုံး “ပု^ရဟ”မှ ပု^ရဟ>ပုရှာ> ဖုရှာ>
ဖုရာ>ဖုရား> ဘုရား ဖြစ်လာပါသည်ဟုလည်းဆိုကြ၏။^{၁၉}

တချို့ပညာရှင်များကလည်း “ကြီးသော၊ မြတ်သော၊
အဖိုးတန်သော၊ ထင်ရှားသော”ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသော ပါဠိနှင့်

၁၈။ ထီးချိုင့်မြို့တည်တောဆရာတော် အဂ္ဂမဟာ သဒ္ဓမ္မဇောတိကဇေ။
ယနေ့ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာ အမေး အဖြေများ။ စာမျက်နှာ ၂၆-၂၇။

၁၉။ ဦးဖိုးလတ်။ မြန်မာစကားအဖွင့်ကျမ်း။ စာမျက်နှာ ၁၄၁၊ ၁၅၁။

သက္ကတ စကားလုံး “ဝရ”မှ ရေးထုံးပြောင်းလာကာ “ဘုရား” ဟု ရေးကြောင်းဆိုကြလေသည်။^{၂၀}

တချို့ပညာရှင်များကလည်း “ဘုရား” ရေးထုံးသည် “ရှေ့၊ ရှေ့ဆောင်၊ လမ်းညွှန်၊ အကြီးအကဲ၊ ရှေ့ဆောင်သူ” အဓိပ္ပာယ်ရှိသော ပါဠိစကားလုံး “ပုရ”မှ သံစဉ်ပြောင်းလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်ဟု ဆိုကြပြန်ပါသည်။

တချို့ကလည်း “ပညာရှိ၊ ပညာကြီးသူ၊ ပညာရှိသူ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ရှိသော ပါဠိနှင့် သက္ကတ စကားလုံး “ဘူရီ”မှ “ဘုရား” ရေးထုံးဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်ဟု လက်ခံကြလေသည်။^{၂၁}

တချို့ပညာရှင်များ (ဥပမာ - မစ္စတာတော်စိန်ကို Mr. Taw Sein Ko) အဆိုအရ “ဘုရား” စကားလုံးတွင် “ယား (သို့) ယေး” သည် “အဖ၊ မြတ်သော၊ ရှိသေထိုက်သော” နှင့်၊ “ဖု” သည် “ဗုဒ္ဓ” ကို ရည်ရွယ်သော တရုတ်စကားလုံး “ဖုယား” (Fu-ya) (သို့မဟုတ်) ဖိုယေး (Fo-yeh) မှ ဆင်းသက်ခဲ့သည်ဟုဆို၏။^{၂၂} သို့သော် စီ၊ အို၊

၂၀။ ဤအဆိုကို အဘယာရာမ ဆရာတော်၊ ပါဠိပါမောက္ခနှင့် ကျောက်စာဝန်ဟောင်း မစ္စတာ ဒူရိုဇယ်၊ ရာဇဝင်ပါမောက္ခ ဒေါက်တာလှစ်နှင့် အခြားသောပညာရှင်များက လက်ခံကြလေသည်။ ဦးဖိုးလတ်။ မြန်မာစကား အဖွင့်ကျမ်း။ စာမျက်နှာ ၁၄၇။

၂၁။ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ အဆင်မြင့်ပညာဦးစီးဌာန။ မြန်မာအက္ခရာပုံ မြန်မာကျောက်စာ ပို့ချချက် (တတိယနှစ်ဝိဇ္ဇာသင်တန်း၊ မြန်မာစာအထူးပြု၊ အဝေးသင်တက္ကသိုလ်)။ တက္ကသိုလ်ဘာသာပြန်နှင့် စာအုပ်ထုတ်ဝေရေးဌာန။ ၁၉၉၆။ စာမျက်နှာ ၁၄-၁၆။

၂၂။ Taw Sein Ko, *Burmese Sketches*, Vols. 2, vol. I, Rangoon, 1913, P. 3. ဦးဖိုးလတ်။ မြန်မာစကားအဖွင့်ကျမ်း။ စာမျက်နှာ ၁၄၉။

ဘလားဒင်ကမူ တရုတ်စကားလုံး “ဖုယား” မှ “ယ” ပက်လက်သံ
သည် မြန်မာ့စကားလုံး “ဘုရား” မှ “ရ” ကောက်သံနှင့် သံနေ
သံထားကွဲနေသည်ဟု မှတ်ချက်ချပါသည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာ
စကားလုံးသည် “ဘုရား” တွင် ရေးသားရာ၌ “ရ” ကောက်သံနှင့်
ရေးသော်လည်း ဖတ်ရာ၌ “ရ” ကို လျှာမလိပ်ပဲ “ယ” ပက်လက်သံနှင့်
“ဖယား” ဟု အသံထွက်သောကြောင့် တိဗက်စကား၊ မာရုနှင့်
လိုလိုစကားများကဲ့သို့ သံတူကြောင်းကွဲ ဖြစ်နိုင်ဖွယ်လည်း
ရှိပါ၏ဟုဆိုလေသည်။^{၂၃}

စီ၊ အို၊ ဗလားဒင်အဆိုအရ ထို “ဘုရား” ဆိုသည့်
စကားလုံး၏ ဝေါဟာရဇစ်မြစ်အနေအထားအရ “ဂုဏ်သိက္ခာ
ကြီးမြင့်သော၊” “အလွန်ဘုန်းတော်ကြီးမြတ်သော၊ “မြင့်မြတ်သော၊”
(excellant, noble, exalted) ဟု အဓိပ္ပာယ်ရှိသော သက္ကတ (သို့)
သင်္သကရိုက် (Sanskrit) နှင့် ပါဠိ (Pali) စကားလုံး “ဗားရာ (Vara)”
မှဆင်းသက် လာပါသည်ဟုဆိုလေသည်။ ဤအဆိုသည် အများစု
လက်ခံသော အဆိုလည်းဖြစ်၏။ သူကဆက်၍ပြောသည်မှာ ဤ
“ဗားရာ” စကားလုံးမှ သံစဉ်ပြောင်းစကားလုံးများအဖြစ်
အရှေ့တောင်အာရှနှင့် ဂျာဗား (အင်ဒိုနီးရှား) ဘာသာစကားများ၌

၂၃။ C. O. Blagden, *Epigraphia Birmanica*, vol . I, vols . 4,
Rangoon, 1929 - 34, pp. 26 - 27.

ကျမ်းညွှန်းထပ် - ဆရာသောင်းလွင်။ မြန်မာအက္ခရာဗေဒ။ ဒေးလီဂေဇက်ပုံနှိပ်တိုက်။
ရန်ကုန်။ စာမျက်နှာ ၆၄-၆၅။

လည်းတွေ့ နိုင်၏။ “ဗားရာ” စကားလုံးသည် ရှေးအကျဆုံးဖြစ်ပြီး လေယူလေသိမ်း သံစဉ်ပြောင်းကာ “ပုတြာ၊ ပုတ္တ၊ ပုရဟာ၊ ပုရာ၊ ပုရှာ၊ ဖုရှာ၊ ပုရှား၊ ဖုရား” စသည်ဖြင့်ပြောင်းလာရာ နောက်ဆုံးတွင် “ဘုရား” ဖြစ်လာသည်ဟု ဆိုပါသည်။^{၂၄}

တဖန် မြန်မာစကားလုံး “ဘုရား” (Purha) သည် “ဗားရာ (Vara)” မှ ဆင်းလာသည် ဆိုပါလျှင်လည်း “တစ်ချောင်းငင် (-) - ဥပမာ - ဘု (သို့) ဖု” အသံသည် “ဗားရာ (Vara)” အသံထွက်၌ ဆင်မတူပါချေ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် “ဗားရာ” ကို အသံထွက် ရာ၌ တစ်ချောင်းငင်အသံမပါသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် မြန်မာ စကားလုံးများတွင် ဝဆွဲ၊ အသတ်၊ ရေးချမပါသော နှုတ် ဖျားသ (labial) များတွင် “တစ်ချောင်းငင်(-)” အသံ မထွက်ပဲ ရိုးရိုး “ဘ (သို့) ဖ ” သံကိုသာထွက်လေ့ရှိပါသည်။ ဥပမာ- ဘုရင်ဂျီ၊ ဘုရင်၊ ဘုရင်မ၊ ဘုရားကျောင်း၊ ပုဆိုး၊ ပုဆစ်တုပ်၊ ပုလင်း၊ ပုဆိန်၊ ပုဂံ၊ ပုလဲ၊ ပုထိုး၊ ပုခက်၊ ပုစဉ်း၊ ပုစွန်၊ ပုရစ် စသည်ဖြင့် မြောက်များစွာရှိကြောင်း တွေ့ရပြန်ပါသည်။

၂၄။ C. O. Blagden, *Epigraphia Birmanica*, vol . I, vols . 4, pp. 26 - 27.

ကျမ်းညွှန်းထပ်။ ဟံသာဝတီဦးဘရင်။ မြန်မာစာ အခြေပြကျမ်း။ စာမျက်နှာ ၆၃။ သီရိပျံချီ ဦးသာမြတ်။ ပေါရာဏစကား အဘိဓာန်။ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၆၁။ စာမျက်နှာ ၁၆၀။
ငွေဒေါင်းဖြူ။ မြန်မာစာသံကွဲကြောင်းတူ ဝေါဟာရများ။ ဒေးလီဂေဇက်ပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၅၈။ စာမျက်နှာ ၃၆။

ကျွန်ုပ်တို့အတွက် မြန်မာစကားလုံး “ဘုရား” သည် မြန်မာစကားစစ်စစ် မဟုတ်နိုင်မှန်း ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။ သို့သော် မည်သည့်စကားမှ ဆင်းသက်လာပါသည်ကိုလည်း တိတိကျကျ ဆုံးဖြတ်ချက်ချ ပြောရန်ခက်ခဲပါသည်။

သို့သော် ဆရာဇော်ဂျီ၏အဆိုအရ မြန်မာစာပေသည် ဗုဒ္ဓစာပေကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ထွန်းစည်ကားလာခဲ့ပါသည်။^{၂၅} မောင်ခင်မင် (ခနုဖြူ)ကလည်း ဗုဒ္ဓဘာသာသည် မြန်မာစာဟူ၍ မပေါ်ပေါက်မီကပင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပျူလူမျိုး၊ မွန်လူမျိုးတို့ နေထိုင်ရာဒေသတွင် အခြေစိုက်မိနေပြီး ဖြစ်ပါသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၄၄-၁၀၇၃ အနော်ရထာမင်းလက်ထက်တွင် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ပိဋကတ်စာပေများ ပုဂံသို့ရောက်လာပြီးသည့်နောက် မရှေးမနှောင်းတွင် မြန်မာစာစတင်ပေါ်ပေါက်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။^{၂၆} ပုဂံ ကျန်စစ်သားမင်း နတ်ရွာစံပြီးနောက် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၄၇၅ ခု (ခရစ်နှစ် ၁၁၁၃) ခန့်တွင် ရေးထိုးသော ရာဇကုမာရ်ကျောက်စာသည် ယနေ့ထိတွေ့ရသမျှ သက္ကရာဇ်အခိုင်အမာပါသော အစောဆုံးမြန်မာစာဖြစ်ပါသည်ဟု မြန်မာပညာ

၂၅။ ဇော်ဂျီ။ ရသစာပေအဖွင့်။ ရသစာပေ။ ရန်ကုန်။ ၁၉၆၆။ စာမျက်နှာ - ၁၉၀။

၂၆။ မောင်ခင်မင် (ခနုဖြူ)။ ရှေးခေတ်မြန်မာ့ ဂန္ထဝင်စာပေ (ဂန္ထဝင်စာပေ စာတမ်းများ)။ စာပေဗိမာန်ထုတ်ပြည်သူ့လက်စွဲစာစဉ်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၉၂။ စာမျက်နှာ - ၄၆၄။

၂၇။ Ba Shin, *The Lokahteik Pan. Early Burmese Culture in a Pagan Temple*, The Burma Historical Commission, Rangoon, 1952,

ရှင်တို့ကဆိုပါသည်။^၂ ထိုကျောက်စာကို ပါဠိ၊ ပျူ၊ မွန်၊ မြန်မာ ဟူသော ဘာသာစကားလေးမျိုးဖြင့် ရေးထိုးထားကြောင်း တွေ့ရ ပါသည်။

ထို့အပြင် မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)၏ ရှေးခေတ်မြန်မာ့ ဂန္ထဝင်စာပေစာတမ်း၌ မြန်မာစာအရေးအသားတွင် ပါဠိစာပေ အသုံးတွင်ကျယ်စွာလွှမ်းမိုးပုံကို ယခုကဲ့သို့တင်ပြပါသည်။

“မြန်မာစာအရေးအသား မပေါ်ပေါက်မီကာလတွင် ပုဂံ၌ ပါဠိ၊ သက္ကတ၊ ပျူနှင့် မွန် ဘာသာတို့သည် စာပေ အရေးအသားရှိနေပြီဖြစ်သော ဘာသာစကားများ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကာလတွင် ထိုဘာသာစကားများကို မြန်မာတို့ အသုံးပြုနေကြောင်းကို ရွှေစာပေ၊ အုတ်ခွက် စာ၊ စဉ့်ကင်းစာ၊ ကျောက်စာ စသည့်အထောက် အထားများအရ သိရသည်။ ရာဇကုမာရ်ကျောက်စာကို ပင်လျှင် ပါဠိ၊ ပျူ၊ မွန်၊ မြန်မာ ဟူသော ဘာသာစကား လေးမျိုးဖြင့် ရေးထိုးထားကြောင်း အထင်အရှား တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထို ဘာသာစကားတို့မှ စကားလုံးများကို မွေးစားသုံးနှုန်းခြင်း၊ ဘာသာပြန် သုံးနှုန်းခြင်းတို့ဖြင့် မြန်မာစကားဖွံ့ဖြိုး ကြွယ်ဝလာရသည့်အတွက် ထိုဘာသာ စကားတို့က မြန်မာဘာသာစကားကို များစွာကျေးဇူးပြု ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ပါဠိဘာသာနှင့် မွန်ဘာသာတို့ သည် မြန်မာစာပေါ်ပေါက်ပြီးချိန်အထိ အသုံးတွင်

ကျယ်နေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ပါဠိစာပေနှင့် မွန်စာပေအရေးအဖွဲ့များသည် ပေါ်ပေါက်လာမည့် မြန်မာစာပေ အရေးအဖွဲ့များအတွက် လမ်းခင်းပေးသော ရှေ့ပြေးသဖွယ်ဖြစ်ပါသည်။”^{၂၈}

ထို့ကြောင့် မြန်မာစာလုံး “ဘုရား” သည် ပါဠိစာလုံး “ဗားရာ (Vara)” မှ သော်လည်းကောင်း၊ ရှေးကျသောမူလရေးနည်း “ပုရိတ်” မှ သော်လည်းကောင်း၊ “ပူဇာရဟ” စာလုံးမှ သော်လည်းကောင်း၊ မွေးစားသုံးနှုန်းခြင်း၊ ဆင်းသက်လာခြင်း ဖြစ်မည်ဟုသာ ခန့်မှန်းအဖြေပေးနိုင်ပါသည်။

ထိုနည်းတူစွာ အရှေ့တောင်အာရှမှ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ပါဠိစာလွှမ်းမိုးသော ဘာသာစာများတွင် (Vara) စကားလုံးအရေးပါခဲ့သည်ဟု မှတ်ချက်ချနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ - မြန်မာစာလုံး “ဘုရား”၊ ယိုးဒယားစာလုံး “ဖရာ”၊ ကမ္ဘောဒီယားစာလုံး “ဖရား (Prah)”၊ တရုတ်စာလုံး “ဖုယား (Fuya)” တို့သည် ပူဇော်ခံထိုက်သူ၊ ကိုးကွယ်ဦးညွှတ်ထိုက်သူ၊ မြင့်မြတ်သူ၊ အထွတ်အထိပ်၌ရှိသူ၊ စသည်ဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်စေပါသည်။^{၂၉}

အချုပ်ဆိုရပါလျှင် “ဘုရား” ဗျည်းအက္ခရာသတ်ပုံ

P. 23.

၂၈။ မောင်ခင်မင် (ခနုဖြူ)။ ရှေးခေတ်မြန်မာ့ဂန္ထဝင်စာပေ။ စာမျက်နှာ ၄၆၇။
အညွှန်းထပ် - ဦးဝန်။ တက္ကသိုလ်မြန်မာသတ်ညွှန်းကျမ်း။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်
စာအုပ်ထုတ်ဝေဖြန့်ချိရေး ကော်မတီ။ ရန်ကုန်။ ၁၉၆၃။

သတ်ထုံးသည် မည်သည့်စကားလုံးကပင် ဆင်းသက်လာခဲ့စေကာမူ ထိုဗျည်းအက္ခရာကို ကိုးကွယ်ခြင်းမဟုတ်ပါချေ။ မည်သည့် ဗျည်းအက္ခရာက ဆင်းသက်လာသည်ကိုလည်း အတိအကျသိရန် မလိုပါပေ။ အရေးကြီးသည်မှာ ထိုဗျည်းအက္ခရာသည် မည်သည့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ညွှန်းသည်ကို သိပါလျှင် လုံလောက် ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပ^၁ ဖြစ်စေ၊ ပုရှာဖြစ်စေ၊ ပုတြာဖြစ်စေ၊ ဖုရာဖြစ်စေ၊ ဗားရာဖြစ်စေ၊ ပုရှားဖြစ်စေ၊ ဖုရားဖြစ်စေ၊ ဘုရားဖြစ်စေ သတ်ပုံကိုအဓိကအလေးမထားပဲ ထိုစကားလုံးသည် သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်ရှင်၊ အနန္တတန်ခိုးတော်ရှင်၊ မြတ်စွာဘုရားသခင်ကို ရည်ရွယ်ပါသည်ဟု သိခဲ့ပါလျှင် လုံလောက်ပါသည်။

အေဒီ ၂ ရာစုအစပိုင်းလောက်ကမူ “ဘုရား” သည် အထူးအလွန်မြင့်မြတ်တော်မူလှသောကြောင့် ထိုအရှင်ကို လူ့စကား လုံးများဖြင့် ခေါ်ဆိုနိုင်စွမ်းမရှိပါဟု ဆိုလာခဲ့ကြပြန်ပါသည်။ အမှန် တွင်မည်သည့်ဘာသာစကား၏ ဝိသေသနှင့်မျှပြည့်စုံစွာ မညွှန်း ဆိုနိုင်ပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဘုရားသည် ကောင်းခြင်းလည်း မဟုတ်။ ဆိုးခြင်းလည်းမဟုတ်။ “ဘုရား” ကို အဖြစ်တော်အစစ် အမှန်၌ လူသည်မသိနိုင်စွမ်းပါ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ဘုရား သည် လူတို့ရည်ညွှန်းပြောဆို ရေးသားသောစာ၊ စကားများထက် ကျော်လွန်သောကြောင့်ဖြစ်၏။^{၃၀}

၂၉။ C. O. Balgden, *Epigraphia Birmanica*, pp. 27.
၃၀။ L. J. Elder, *The Philosophical Theology of St. Thomas Aquinas*, pp. 32 - 33.

မည်သို့ပင်ဆိုစေ အနန္တအဖြစ်တော်ရှင် “ဘုရား” ကို မည်မျှ ပင် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံလှသော စာလုံးများဖြင့်ခေါ်စေကာမူ ဤစာလုံး များသည် “ဘုရား” ၏ကြီးမြင့်မြတ်တော်မူခြင်း ဘုန်းတော်အနန္တကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ရည်ညွှန်းနိုင်စွမ်းမရှိပါချေ။ “ဘုရား” ကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရန် မပြည့်စုံသေးသော စကားလုံးများသာဖြစ်ပါ၏။

အမှန်၌ ဤလောကကြီး၏ အံ့မခန်းရာတို့သည် လည်းကောင်း၊ စကြဝဠာကြီး၏ ချီးမွမ်းဖွယ်အလှတို့သည် လည်းကောင်း၊ သဘာဝတရားကြီး၏ နက်နဲရာတို့သည် လည်းကောင်း၊ “ဘုရား” ၏ အံ့ဖွယ်၊ နက်နဲကြီးမြတ်ဖွယ်ကို ပြည့်စုံစွာမဖော်ကြူးနိုင်သေးပါ။ ရည်ညွှန်းနိုင်စွမ်း မရှိသေးပါ။ ထို့ကြောင့် တချို့သောလူမျိုးစုများတွင် ထိုတန်ခိုးတော်ရှင်ကို နာမည်ပေးလျက် မခေါ်ထိုက်၊ မခေါ်အပ်ဟု ယူဆကြပါသည်။ မှန်ပါသည်။ လူဦးနှောက်သည် “ဘုရား” ကို ပြည့်စုံစွာ နားမလည် နိုင်ပါ။ လူ့စကား လူ့စာလုံးများဖြင့် မခေါ်ထိုက် မခေါ်အပ်ပါ။ မှန်ပါသည်။ လူ့စကားသည် မပြည့်စုံနိုင်ပေ။ မတိကျနိုင်ပါပေ။ သို့သော် လူသည် “ဘုရား” အကြောင်းပြောရန် လူ့စကား သာရှိပါသည်။ လူ့စကားဖြင့်သာ ခေါ်ကြရပါမည်။ ဤသို့ လူ့စကား ဖြင့် “ဘုရား” ဟုအမည်ပေးခေါ်စေကာမူ လူ့စကား၏ မပြည့်စုံ မထိုက်တန်မှုကြောင့် ဘုရား၏ ဘုန်းတော်ဂုဏ်တော်တို့သည် လျော့နည်း၍ မသွားပါပေ။

သို့သော် လူသားတို့သတိပြုရမည်မှာ “ဘုရား” ဆိုသည်

မှာ အစုံလင်ဆုံး၊ အပြည့်စုံဆုံး၊ အမြင့်မြတ်ဆုံး၊ အသန့်ရှင်းဆုံး၊
 အမြင့်ဆုံးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဘာသာအားလုံးတို့သည် ထိုအနန္တ
 တန်ခိုးတော်ရှင်ကိုညွှန်ပြကြပါသည်။ လူတိုင်း ထိုအရှင်ကိုတွေ့
 အောင်ရှာဖွေရပေမည်။ မည်သည့်အရာ၊ မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်၌မဆို
 အဆုံးအစွန်၊ အမြင့်မြတ်ဆုံး၊ အထွတ်အဖျားမဟုတ်သေးလျှင်
 ထိုအရှင်ကို တွေ့အောင်ရှာရပေမည်။ အကယ်၍သာ သမိုင်းဦးမှ
 လူသားဘာသာ ယနေ့ထိရှိပါနေပါသေးလျှင် “ဘုရား”ကို
 တွေ့အောင်ရှာရပါမည်။ အကယ်၍ နေ၏စွမ်းအင်ကို အံ့ဩမိန်း
 မောလျက် နေကိုဘုရားအဖြစ် ရှိခိုးနေသေးလျှင် ထိုနေ၏
 စွမ်းအင်ရှင်၊ ဖန်ဆင်းရှင်သည် နေထက်မြင့်မြတ်၍ “ဘုရား”
 ဖြစ်ရမည်ဟု လက်ခံရပေမည်။ ရှာဖွေရပါမည်။

အခန်း (၄) “ဘုရား” အယူအစာ

အားလုံးသော ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုဘာသာအသီးသီးက လောကလူသားနှင့် စကြဝဠာကြီးတခုလုံးသည် ကျေနပ်ဖွယ်မရှိဖူးဟု ဝန်ခံကြပါသည်။ ထိုဘာသာများအားလုံးက အဆုံးအစွန်ပြည့်စုံ သည့်သဘောတစ်ခုရှိကြောင်း ပုံသဏ္ဍာန်အမျိုးမျိုးနှင့် လက်ခံကြ ပါသည်။

ထိုသဘောကို လူ့မနောမှာ ထင်ပေါ်စေခြင်းသည် အလွန် အရေးကြီးလှပါ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မှားယွင်းစွာ ပေါ်လာသော သဘောများကြောင့် လူသားတို့သည် နောက်ဆုံးပန်း တိုင်မှ လွဲချော်သွားနိုင်လေသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ဘာသာနှင့် ဒဿနဗေဒတို့သည် နည်းနှစ်မျိုး၊ စနစ်နှစ်မျိုးဖြင့် လမ်းခင်းပေးကာ လူများစွာတို့ကို လမ်းမှန်ပေါ်ရောက်စေလေသည်။

ဒဿနဗေဒသည် တွေးတောကြံဆနိုင်သော အသိဉာဏ် ဖြင့် သဘာဝသစ္စာတရားများကို ကျိုးကြောင်းဆင်ခြင်ပြီး လူတို့၏ “ဘုရား” ရှာဖွေခြင်းခရီးမှာ အကူအညီပြု၏။ ဘာသာသည် လူတို့ကို သဒ္ဓါပွားစေ၍ မသိမှုသံသယမှ ဝေးစေလေသည်။

ဒဿနသည် လူ့အသိဉာဏ်ဖြင့် အခြေခံသဘောတရားများမှ အစပြု၏။ ဘာသာသည်ဉာဏ်ရှိသူတို့ သိအပ်သော အခြေခံသမ္မာသဘောတရားမှ အစပြု၏။ ထိုဉာဏ်သည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ရှင်ကို အခြေခံသော သဒ္ဓါတရားမှ အစပြုလေသည်။ ထိုသဒ္ဓါ၌ (အညာဏ) မသိမှုနှင့် (သံသယ) ယုံမှားမှု၊ (မိစ္ဆာညာဏ) အသိမှားမှု ကင်း၏။

ဒဿနတွင် အကျင့်မပါသော အသိဉာဏ်သာ ဖြစ်စေ၍ ဘာသာ၌ စရုဏပါသောသဒ္ဓါဖြစ် စေလေသည်။ ဒဿနဗေဒသည် လူ့အာရုံငါးပါး၏ ခံစားတွေ့ထိမှု နိယာမမှစ၍၊ ဘာသာတွင် ပဏ္ဍိတဝေဒနိယာကို အခြေခံသော ဗောဓိဉာဏ်မှစ၏။ ဒဿနနှင့် ဘာသာတို့သည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မဆန့်ကျင်ကြပါ။ သို့သော် ဒဿနဗေဒသည် သဒ္ဓါတရားများနှင့် မကိုက်ညီနိုင်၊ လိုက်မမီနိုင်သည်များတော့ ရှိနိုင်ပါ၏။

ဒဿနဗေဒပညာရှင်သည် ဘုရားဆိုတာ တည်ရှိတော်မူပါသည်ဟုသာဝန်ခံနိုင်၏။ သူထိတွေ့နိုင်သော အာရုံငါးပါးနှင့်ဆိုင်ရာ အရာဝတ္ထုပစ္စည်းအစုစုကိုမီငြမ်း၍ ဘုရား၏အဖြစ်တော် ပြည့်ပြည့်စုံစုံကို တိတိကျကျ တွေးခေါ်စဉ်းစားရန် မမီနိုင်ပါချေ။ သို့သော် ဒဿနဗေဒ၏ အသုံးပြုပစ္စည်းများ (ဥပမာ - ကမ္ဘာမိုးမြေ၊ လူ၊ သတ္တဝါ၊ မိုးကောင်းကင်၊ စကြဝဠာများ)နှင့် ကျိုးကြောင်းဆင်ခြင်နိုင်သော လူ့ဉာဏ်ကို သဗ္ဗညုတအရှင်တော်မြတ်၏ နှုတ်တော်မြှောက်ဆုံးမသွန်သင်ရာ၌ သန္ဓေတည်သော ဘာသာဖြင့်ပေါင်းစပ်လိုက်ပါမူ အမှန်တရားတစ်ခုသို့ ရောက်ရပါမည်။ သစ္စာတရားတစ်ခု

ကိုတွေ့ရမှာ ဧကန်မူချဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် လူတို့၏ ဘုရားရှာဖွေခြင်းခရီးမှတ်တမ်းကို ဒဿနပေဒကို အခြေခံ၍လေ့လာကြပါမည်။ ထို့အပြင် ဤခေါင်းစဉ်သည် ဘာသာသမိုင်းစစ်စစ် မဟုတ်ပါ။ ဘုရားအယူအဆ အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို အတိုချဲ့ကာ လေ့လာခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။

ဘုရားဝါဒသည် ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့်အတူ အာရုံတက်၍ ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်ဟု ဆိုစမှတ်ပြုကြပါသည်။^၁ သို့ဖြစ်ပါလျှင် “ဤအယူအဆသည် မည်ကဲ့သို့ထွက်ပေါ်လာရပါသနည်း”ဟု အစချီ၍ မေးရပါမည်။ ရှေးဦးဂရိဒဿနပညာရှင် အရစ်တိုတ် (Aristotle)က (၁) လူ့အာရုံငါးပါး၌ ထင်ဟပ်လာသည့် လောကကမ္ဘာနှင့် စကြဝဠာကြီးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများ (cosmic phenomena)နှင့်၊ (၂) လူ့အတွင်းစိတ်ခံစားမှုများ (ဥပမာ - မည်သူကမှ ပြောမပြဘဲ သြတပစိတ်မှာ အမှားနှင့် အမှန်ကို ခွဲခြားသိနိုင်စွမ်းခြင်း voice of conscience with regard to what is right and wrong)မှ ထွက်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်ဟု ဖြေခဲ့လေသည်။^၂

ဗီဟင်းရှမစ်တ်(Wilhem Schmidt)ပြောသကဲ့သို့ လူ့သမိုင်းအစမှ ဘုရားဝါဒကိုရှင်းပြရန် သူတို့ မြင်တွေ့ကြသော စကြဝဠာလောက ကမ္ဘာကြီး၏ အံ့ဖွယ်ရာများမပါလျှင် မဖြစ်နိုင်

၁။ အသျှင်ဥက္ကဋ္ဌ။ ကမ္ဘာ့ အဘိဓမ္မာလက်စွဲ (Hand Book of Philosophy) ပြည်တော်ကြက်သရေ ပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၅၉။ ၁၉၆၇။ စာမျက်နှာ ၄၇၁။

၂။ *The Philofofia* fr. 10 R.

ပါချေ။^၃ မှန်ပါသည်။ နေ့စဉ်အသက်တာ၌ လူသည် လောကကမ္ဘာကြီးနှင့် ထိတွေ့နေရ၏။ လောကစကြဝဠာကြီး၏ အဖြစ်အပျက်များသည် လူ့စွမ်းပကားကို ကျော်လွန်နေကြောင်း ရိပ်စားမိ၏။ အချိန်မှန်မှန်၊ စည်းမှန်မှန် ပြောင်းလဲလည်ပတ်နေသော နွေ၊ မိုး၊ ဆောင်းဥတုရာသီသုံးပါးသည်လည်းကောင်း၊ သစ်ပင်ပန်းမာန်နှင့် သက်ရှိသတ္တဝါကြီးငယ်မရွေးတို့၏ ပေါက်ဖွားလာခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ အံ့မခန်းသည့်ကောင်းကင်မှ ကြယ်နက္ခတာရာများ၊ ကျယ်ပြောလှသော ဂါလာဆီအဖွဲ့အစည်းကြီးများ၊ လေမုန်တိုင်း၊ မိုးကြိုးနှင့် လျှပ်စီးလက်ခြင်းများသည်လည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာတခုလုံးသိမ့်သိမ့်တုန်အောင် လှုပ်နှိုင်စွမ်းသည့်တော်လည်းသံနှင့် မြေငလျင်သည်လည်းကောင်း၊ လောကတခွင်ကိုအေးမြစေ၍ သက်ရှိအပေါင်းကို သက်ရေတိုက်ကျွေးတတ်သော မိုးရွာခြင်းသည်လည်းကောင်း လူသားများအတွက် အံ့မကုန်ဖြစ်ရလေသည်။

ဤအဖြစ်အပျက် အကြောင်းအရာများသည် လူကိုအမှီမပြုသော်လည်း လူ့အသက်အတွက် အခြေခံကျသော အကြောင်းအရာများ ဖြစ်ကြလေသည်။ အံ့ဩခြင်းနှင့် ချီးမွမ်းဖွယ်ရာများသည် လူသားကို အတွေးတစ်ခုအစပြုစေသည်။ ထိုအတွေးမှာ “ဤအရာများဖြစ်ပေါ်လာခြင်း (Effect) ၏ အကြောင်းတရား (Cause) (သို့) ဤအကြောင်းအရာများ၏ မူလဇစ်မြစ် (သို့) ပြုလုပ်သူ

၃။ W. Schmidt, "Der Ursprung der Gottesidee. Eine weiterführende Ueberschau", in *Anthropos*, 16/17 (1921, 1922), pp. 1006-1051.

အရှင်သခင်ရှိ/မရှိပင်ဖြစ်၏။ အရစ်တိုတ်(Arisrotle)ဆိုသကဲ့သို့ ဒဿနဗေဒ၏ ပစ်မှတ်သည် အကြောင်းဟူသောသဘောနှင့် အကျိုးဟူသော သဘောဖြစ်၏။ ဤသို့ဖြင့် ပထမဦးဆုံးအကြောင်း တရား (သို့) ပထမဆုံးပြုလုပ်သူ (First Mover) ထံသို့ ဆိုက်ဆိုက် ရောက်ရလေသည်။ ဤပထမဆုံးပြုလုပ်သူကို တွေ့ခြင်းသာလျှင် လောကစကြဝဠာကြီးအတွင်းမှ အမှန်တရား၏ အခြေခံအကြောင်း အရာဖြစ်လေသည်။^၄

လူသည် အပေါ်ယံမဟုတ်ပဲ သမ္မာဒဿနကျကျ စဉ်းစား ပါလျှင် သဘာဝအဘိဓမ္မာကို တွေ့ရပေမည်။ ဥပမာ- “သစ်ပင်ကြီး သည် သစ်တုံးတစ်တုံးထက် သာလွန်ပါ၏” ဆိုရာတွင် သစ်ပင်၌ အသက်ရှိခြင်း၊ တည်တံ့ခိုင်မြဲခြင်း၊ ရွှေ့ရှားမှုမရှိခြင်း၊ မူလအရင်းခံ ဖြစ်ခြင်း၊ စွမ်းပကားစသည့် သစ္စာတရားများကြောင့်ဖြစ်၏။ ထိုသို့ဖြင့် သစ်ပင်ဆိုသည့် ရုပ်ဝတ္ထုအလွန်မှ သဘောတရားတစ်ခုကို တွေ့လာ ရ၏။ အဆုံးတွင် ရုပ်အလွန်မှ ထိုသဘောတရားသည် သစ်ပင်၏ အမြစ်၊ ပင်စည်၊ အကိုင်း၊ အခက်၊ အရွက်၊ အဖူး၊ အငုံ၊ အပွင့်၊ အသီး၊ အစေ့တို့၌ ဖော်ပြနေလေပြီတည်း။ ဤအတွေးနှင့် ခံယူ ချက်များကြောင့်ပင် လူတို့သည် သဘာဝအဘိဓမ္မာထဲတွင် ပြုလုပ်သူ၊ စီမံသူတစ်ဦးရှိရမည်ဟု မှတ်ချက်ချခဲ့ကြ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို စွမ်းအင်ရှင်၊ ဖန်ဆင်းရှင်ဟုခေါ်ကြ၏။

၄။ Cf., S. E. Stunpf, *Philosophy: History & Problem*, 4th ed, McGraw-Hill, New York, 1989-1971, P. 181.

တဖန် ရှေးပဝေသဏီမှ ဘုရားဝါဒများတွင် ကောင်းကင်
 စကြာဝဠာကြီးသည် သန့်ရှင်းပါ၏ အယူအဆများလည်းရှိခဲ့ပါ
 သည်။^၅ ထိုလူတို့အတွက် “သဘာဝတရားကြီး”ကို “သဘာဝဓမ္မ”
 (natural) စစ်စစ်အဖြစ် မမြင်နိုင်စွမ်းကြသေးပါ။ သူတို့မြင်ရ
 သည်မှာ စကြာဝဠာကြီး၏ အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိခြင်း(အနန္တ)၊
 လက်တွေ့ (သို့) အသိဉာဏ်ကို ကျော်လွန်နေခြင်း (transcen-
 dent)၊ စွမ်းပကားသင်္ကေတအဖြစ်မြင်၍ အရာအားလုံးထက်
 သာလွန်ကြောင်း မှတ်ထင်၏။ မြင့်မားခြင်း၊ အစအဆုံးမရှိခြင်း
 များကိုလည်း သတိပြုမိကြ၏။ ထို့ကြောင့် ကောင်းကင် (sky) သည်
 ဘုရားများ၏ နေရာသာဖြစ်ရမည်။ တချို့သော အခွင့်ထူးခံလူများ
 သည်လည်း သေပြီးပါက ထိုကောင်းကင်သို့သွားကြ၏ဟု ဆိုကြ
 လေသည်။ ထိုစကြာဝဠာကြီး၏ အားလုံးသောသဘာဝတရားကြီး
 သည် မကုန်မဆုံးနိုင်သော ဘုရား၏ ဘုန်းတော်ထင်ရှားရာဖြစ်၏။
 ကြယ်နက္ခတ်တာရာ၊ လေမုန်တိုင်း၊ မိုးခြိမ်းသံ၊ လျှပ်စီးလက်ခြင်း၊
 သက်တန်၊ မိုးရွာခြင်းအားလုံးသည် ဘုရားဘုန်းတော်ထင်ရှားပြရာ
 များသာဖြစ်၏ဟု ယုံကြည်ကြ၏။^၆

ဘီစီ (၄)ရာစုလောက်ထိ ဤမိုးကောင်းကင်ကို ကိုးကွယ်
 ကြသော အယူအဆသည် ဝရိပြည်နှင့် ၎င်းအုပ်စိုးရာ တိုင်းပြည်

၅။ Mircea Eliade, *Patterns in Comparative Religion*, Sheed and Ward, London, 1958, 1993, P. 38.

၆။ Ibid., pp. 39 - 40.

နေရာဒေသများ၌ ထွန်းကားနေခဲ့သေးကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဤအချိန်အခါတွင် နေဘုရား၊ လဘုရား၊ ကြယ်ဘုရား စသည် ဖြင့်လည်း လက်ခံနေခဲ့၏။ “နက္ခတ်ဗေဒပညာသည် လူတို့အား ဘုရားကြည်ညိုခြင်းကို လှုံ့ဆော်ပေးသလို ကောင်းကင်ကို လေ့လာ မှတ်သားခြင်းမှ လူကို ချမ်းမြေ့ခြင်းဖြစ်စေ၏”ဟုပင် ဂရိအတွေး အခေါ်ပညာရှင် ပလေတို (Plato)က ဆိုလေ၏။^၇ အရစ်တိုတဲလ် (Aristotle)ကမူ ရှုမငြီး၊ အံ့မကုန်သည့် စကြဝဠာကြီးကို ကြည့်မိ သူတိုင်း ထိုစကြဝဠာကြီးမှ ကြယ်နက္ခတ်တာရာများ၊ ဂြိုဟ်ကြီး ဂြိုဟ်ငယ်များကို ဘုရားများ (သို့) ဘုရား၏ လက်ရာများဟု တွက်ဆကြပေလိမ့်မည်” ဟုဆိုလေသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် သူ၏ “ဘုရားအယူအဆ၌ သူက “ဘုရားဆိုသည်မှာ တစ်ပါးတည်းအနန္တ ဖြစ်၍ လောကစကြဝဠာကြီး၏ ခိုင်မြဲသောထာဝရ ဖန်ဆင်းရှင် (The First Unmoved Mover)”ဟု ဆိုလေ၏။^၈

လူတို့သည် သူတို့ဘဝအတွက် အရေးပါအရာရောက် သော ပုဂ္ဂိုလ် (သို့) အရာဝတ္ထုများကို ဘုရားအဖြစ်ဖြင့် ဦးထိပ်ထား ကိုးကွယ်ကြသည်များလည်းရှိ၏။ ကျောက်ဆောင်သည် မာကျော ၏။ ခိုင်ခန့်၏။ လေဒဏ်၊ မိုးဒဏ်၊ နေဒဏ်ကိုတုန်လှုပ်ခြင်းမရှိ။ ရွှေလျားပြောင်းလဲခြင်းမရှိ။ ထိုကျောက်ဆောင်ကို တန်ခိုးရှင် (သို့) ဘုရားအဖြစ်မြင်လာ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ရှေးအခါမှာ “ကျောက်ကို

၇။ *Laws*, 967a.

၈။ အသျှင် ဥက္ကဋ္ဌ။ ကမ္ဘာ့အဘိဓမ္မာလက်စွဲ။ စာမျက်နှာ ၅၂ - ၅၃ ။

ဘုရားအဖြစ်” ကိုးကွယ်သူများ ရှိခဲ့လေသည်။

တချို့သော အဆိုများအရမူ ဘုရားအယူအဆသည် သဘာဝဓမ္မ၏ အဖြစ်အပျက်အကြောင်းအရာများကို တွေ့၍ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ကာ လူ၏အားထားရာမဲ့မှုကြောင့် အစပြု ပါသည်ဟု ဆိုကြ၏။^၉

ထို့ကြောင့် လကြတ်ခြင်း၊ နေကြတ်ခြင်း၊ ကြယ်ကြွေခြင်း၊ တော်လည်းခြင်း၊ ငလျင်လှုပ်ခြင်း၊ မိုးခြိမ်းခြင်း၊ လျှပ်စီးလက်ခြင်း နှင့် တခြားထူးဆန်းသော စိတ်လက်မချမ်းမြေ့ဖွယ်ရာများကြောင့် ရှေးခေတ်လူတို့သည် ဒူးဆတ်ဆတ်တုန်ကာ ကြောက်ရွံ့ကြကုန်၏။ ထိုသို့ဖြင့် ဒူးထောက်ရိုကျိုးလက်စုံမိုးကာ ရှိခိုးဦးညွတ်ကြ၏။ ပူဇော်သက္ကာအမျိုးမျိုး၊ တံစိုးလက်ဆောင်အသွယ်သွယ်ဖြင့် ပူဇော် ပသကြကုန်၏။ အကြောက်နှင့်အမျှော်စွဲများကြောင့်သာ ဖြစ်၏။

ဤအားထားရာမဲ့မှုမှစပြီး ပတ်ဝန်းကျင် ကမ္ဘာလောက၌ အကောင်းအဆိုးကိုဖြစ်စေနိုင်သော စွမ်းအင်ရှင်ယုံကြည်မှု အမျိုးမျိုးကို လူ့စိတ်တွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့၏။ လူသားရာဇဝင် ခေတ်ဦးလောက်တွင် လူသားတိုင်း သဘာဝဆိုင်ရာ အင်အားစုများ ကို လုံးဝအလျှော့ပေးရခြင်းများကြောင့် သူတို့၏ ယုံကြည်ရာများ အစပြုစေ၏။ ဤသို့ဖြင့် ကြောက်စိတ်မှ ပေါ်ထွက်လာသော

၉။ L. J. Elders, *The Philosophical Theology of St. Thomas Aquinas*, op. cit, p. 29; ကျမ်းညွှန်းထပ် - အသျှင်ဥက္ကဋ္ဌ။ ကမ္ဘာ့ အဘိဓမ္မာ။ စာမျက်နှာ ၄၀၄။

အားကိုးရာရှာဖွေလိုသည့် ဆန္ဒဖြင့် တောများ၊ တောင်များ၊ သစ်ပင်များ၊ ဥယျာဉ်များ၊ ရေ၊ မီး၊ တိရိစ္ဆာန်မျိုးစုံ၊ ထိုမှတစ်ဆင့် နတ်အမျိုးမျိုး၊ ဘီလူး စသည်ဖြင့် ကိုးကွယ်လာကြလေသည်။^{၁၀}

ဘာသာသမိုင်းများတွင် “ဘုရား” ဆိုသည့် ယုံကြည်ရာ ပေါ်ပေါက်လာပုံ အခြားတစ်မျိုးလဲရှိပါသေးသည်။ လူအသီးသီး တို့၏ ထင်မြင်ချက်မှာ ပတ်ဝန်းကျင်လောကကြီး တစ်ခုလုံးသည် ကာယများနှင့်သာမကပဲ နာမ်ကာယ (သို့) ဝိညာဉ်များဖြင့်လည်း ပြည့်လျက်ရှိ၏။ ၎င်းနာမ် (သို့) ဝိညာဉ်များသည် ရုပ်အခြေခံမှ ကင်းကွာလျက်သော်လည်းကောင်း တည်ရှိ၏။ ထိုသောအခါ သဘာဝဓမ္မ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အင်အားစုများနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင်လာရသောအခါ ထိုနာမ်ကာယများကို ကိုးကွယ် သော (Animism) ဘာသာတစ်ခုအနေဖြင့် ဖြစ်ထွန်းလာသည်။ ထိုသို့ဖြင့် ဘုရားကို ဝိညာဉ်နာမ်သက်သက်အဖြစ် ယုံကြည်ခဲ့ကြ သည်။^{၁၁} ထို့နောက်ပိုင်းတွင် သဘာဝအင်အားစုများ (သို့) တန်ခိုးတော်ရှင် (သို့) ဘုရားကို လူသား၏ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် ဂုဏ်အင်္ဂါတို့ဖြင့် အစားထိုး လာကြပြန်လေသည် (Anthropomor- phism: Anthropos = လူ၊ Morphe = ပုံသဏ္ဍာန်)။

၁၀။ သဲကုန်းအရှင်ဉာဏိဿရ။ ဗုဒ္ဓဝါဒ အခြေခံသဘောတရားများ၊ မိုးပွင့်စာပေ။ ရန်ကုန်။ ၁၉၈၅ ။ စာမျက်နှာ ၆၅ - ၇၂။

၁၁။ Cf., N. Soderblom, *Das Werden des Gottsglaubens, Untersuchungen über die Anfänge der Religion*, 1916.

အာ၊ အော့တို၏ အဆိုအရ ဘုရားနှင့် ဘာသာအယူအဆ သည် အံ့ဖွယ်ရာများနှင့် ချီးမွမ်းဖွယ်ရာများ၊ သေသူများကို ကိုးကွယ်ခြင်း၊ မိစဉ်ဖဆက်ဘိုးဘွားဝိညာဉ်များအပါအဝင် အခြား သော နာမ်ဆိုင်ရာ၊ ဝိညာဉ်ဆိုင်ရာ တန်ခိုးပါဝါကို သဘာဝဖြစ်ရပ် များတွင် အစားထိုးယုံကြည်မှု၊ လူသားပုံသဏ္ဍာန် ဂုဏ်အင်္ဂါဖြင့် ပြည့်သော ဘုရားအဖြစ်ယုံကြည်မှု၊ ရုပ်ထူကိုးကွယ်ခြင်း စသည်ဖြင့် အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲလာပါသည်။

တဖြည်းဖြည်းနှင့် “ဘုရား”ဆိုသည်ကို “ဘုရားများ” အနေနှင့် လက်ခံလာကြ၏။ လူမျိုးတစ်စုနှင့်တစ်စု မတူကြခြင်းသည် ဘုရားများစွာရှိခြင်း အရိပ်အမြွက်ပင်ဖြစ်၏ဟု ဆိုလေသည်။ အတွေးအခေါ်ပညာရှင် အေပီကူရု (Epiurus)အတွက်မူ လောက ကမ္ဘာကြီး၏ ဖောက်ပြန်မှုကင်းမဲ့ခြင်းသည် မရေမတွက်နိုင်အောင် များပြားလှသည် ပျက်စီးယိုယွင်းတတ်သောအရာများ ကို မပျက်စီး မယိုယွင်းမကုန်ဆုံးနိုင်သော အရာများမှ ညီညီမျှမျှထိန်းချုပ် ထားခြင်းဖြစ်၏ဟု ဆိုလေသည်။^{၁၂}

ဘီစီ (၈) ရာစုနှစ် ၃() ရာစုနှစ်များတွင် ကမ္ဘာ့အနောက် ခြမ်းမှာကဲ့သို့ ကမ္ဘာ့အရှေ့ခြမ်း၌လည်း “ဘုရား”နှင့် “လူ့ဒုက္ခ” အကြောင်းရင်းတို့ကို ရှာဖွေရန်စိတ်သန်ခဲ့ကြ၏။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်း သို့ ဝင်ရောက်လာသော အာရမ်လူမျိုးစုများသည် (Second millenium, ဘီစီ ဒုတိယထောင်စုနှစ်ခန့်) သူတို့နှင့်အတူ ဘုရား

၁၂။ *De natura deorum*, I, 19, 50.

အများကိုးကွယ်ခြင်း (Polytheism) သယ်လာခဲ့ကြ၏။ ဤသည် ကား ဟိန္ဒူဘာသာ၏ အစလည်းဖြစ်၏။ လောကသဘာဝဓမ္မ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော စွမ်းအင်များနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသော ထိုလူတို့ သည် ထိုအင်အားစုများကို ဘုရားများအဖြစ် ကိုးကွယ်နေခဲ့ကြ၏။ တစ်ဦးစီ၏ လိုအပ်ချက်ပေါ်မူတည်၍ ဘုရားများကိုရွေးကာ ဦးညွတ် ကြ၏။ ဆုတောင်းကြ၏။^{၁၇} တချို့၏အဆိုရမူ ထိုလူတို့သည် ဒေဝဟုခေါ်သော နတ် (သို့) ဘုရား (၃၃)ပါးကို ကိုးကွယ်ကြ၏။ သူတို့ထဲတွင် အကြီးဆုံးဘုရားမှာ (Indra) ကုန္ဒုဖြစ်၍ သူ့ကို လေ၊ မိုး၊ မိုးကြိုး၊ လျှပ်စီး၊ မုန်တိုင်းတို့နှင့် တင်စားခေါ်ဝေါ်ကြလေသည်။ ဒီယုပိတာ (Dyauth Pita)သည် စကြဝဠာ၏ဘုရားဟုလည်း ကောင်း၊ အာစုရာ (Asura)ကို ကောင်းကင်ဘုရား၊ အဂ္ဂီ (Agni)၊ အာတွန် (Atman)နှင့် ဗိသုနိုး (ဗိသုနူး၊ Vishnu)ဘုရားများ ကိုလည်း ကိုးကွယ်ကြ၏။ နောက်ပိုင်းတွင် ကရိရှနား (Krisna) သည် အကြီးဆုံးသောဘုရားအဖြစ် ယုံကြည်ကြလေသည်။^{၁၈}

ထိုမှတစ်ဆင့် ပြောင်းလဲလာသောအခါ ဘုရားကို တစ်ဆူ တည်းအဖြစ်၊ သန့်ရှင်းတော်မူသောအရှင်၊ ဖန်ဆင်းရှင်၊ ထာဝရ ဘုရား၊ အစိန္တေယျ၊ အပ္ပမေယျ၊ အတုမဲ့၊ အတုလံဘုရားအဖြစ်

၁၇။ T. Berry, *Religions in India: Hinduism, Yoga, Buddhism*, The Bruce Pub., New York, 1971, P. 113.

၁၈။ G. N. Marshall, *Buddha, the Quest for Serenity*, Beacom Press, Boston, 1987, pp. 8-9; P. Harvey, *An Introduction to Buddhism*, Cambridge University Press, Cambridge, 1990, p. 10.

ယုံကြည်ကြလေသည်။

နိဂုံးချုပ်ဆိုရပါမူ ရှေးပဝေသဏီမှ အစပြုခဲ့သော ဘုရားဝါဒကို လူရှိုင်းဘာသာဟုလည်း အထင်မသေးအပ်ပေ။ ဆရာ ရှုမစ်ထံ က “ပဝေသဏီမှ လူသားသည် ဘုရားဆိုသည့် အနန္တတန်ခိုးတော်ရှင်ကို ရှုပ်မဲ့၊ ခန္ဓာမဲ့၊ နာမ်သက်သက်အဖြစ် ယုံကြည်ခဲ့ကြပါသည်။ ထို့အပြင် ထိုလူသားတို့ကို ယုတ္တိမရှိသော၊ ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်ဆင်ခြင်မှု မစွမ်းသော ခေတ်ဟောင်းအတွေးအခေါ်ရှင်များ၊ မှောက်မှားသော၊ တယူသန်အစွဲအလမ်းကြီးမားသူများ ဟုလည်း မခေါ်အပ်ပါ”ဟု ဆိုလေသည်။ သူကပင်ဆက်၍ “စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသော ရှေးဘာသာများမှ အချက်များကို ထိုလူသားတို့၏ သဘာဝဓမ္မကြီးမှ အံ့ဖွယ်ရာများမှတစ်ဆင့် တွေ့မြင်ခဲ့ကြသော ခံယူချက်များအဖြစ် လက်မခံလျှင် ရှင်းပြရန် အလွန်ခက်ခဲပေလိမ့်မည်။ တိတိကျကျပြောရပါမူ ထိုရှေးပဝေသဏီမှ ဘာသာအယူအဆ အားလုံးနီးပါးလိုပင် အနန္တအဖြစ်တော်ရှင်ကို ယုံကြည်သက်ဝင်၍ ဦးညွှတ်ရှိခိုးကိုးကွယ်ခဲ့ကြ၏။ မကြာခဏဆိုသလိုပင် ထိုအနန္တအဖြစ်တော်ရှင်ကို ဘုရား (သို့) ဖန်ဆင်းရှင်ဟု အသိအမှတ်ပြုကြပါသည်”ဟု ဆို၏။^{၁၅}

ဘုရားယုံကြည်မှု အယူအဆသည် ခေတ်အဆက်ဆက် ပြောင်းလဲတိုးတက်လာခဲ့ပါ၏။ သို့သော် တိုးတက်ခြင်းများနှင့်အတူ

၁၅။ W. Schmidt, *Der Ursprung der Gottesidee*, IV, (1935), p. 494.

အစဉ်အဆက် တသဝေမတိမ်း လက်ခံလာခဲ့သော ယုံကြည်ရာများ
တို့သည် ပြောင်းလဲခြင်းများနှင့် အမြဲအတူရှိနေသည်မှာတော့
အံ့ဩစရာပါပေ။ ခေတ်သစ်အတွေးအခေါ်ဟုဆိုသော်လည်း
ထိုခေတ်သစ်အတွေးထဲ၌ပင် ရှေးခေတ်က သန္ဓေတည်ခဲ့သော
အကြောင်းအရာများစွာ ပါနေတတ်ပြန်ပါသည်။ ထို“သန္ဓေ” သည်
ကား “ဘုရား” အယူအဆပင် ဖြစ်လေသည်။

အခန်း (၅)

“ဘုရားမဲ့” အယူအဆ

ဘုရားမဲ့အယူအဆ (Atheism)သည် ဘုရားနှင့် တရားကို မယုံကြည်သော ဝါဒတစ်ခုဖြစ်၏။ ရှေးဂရိဘာသာစကားလုံး “αθεος (Atheos, အာ့သေအော့စ်)”သည် သာမန်အားဖြင့် “ဘုရားမဲ့ခြင်း” (not theos = no god) (သို့) “ဘုရားများ၏ စွန့်ပစ်ခြင်းခံရခြင်း” ဟုအဓိပ္ပါယ်ရလေသည်။ ပလေတို (Plato) အတွက်မူ “အာ့သေအော့စ်”သည် “ဘုရားရှိကြောင်း လက်မခံသူ”၊ “ဘုရား မယုံသူ”ဟု ဆိုလေသည်။

ဘုရားမဲ့အယူအဆကို သီအိုရီပိုင်းနှင့် လက်တွေ့ပိုင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးတွေ့နိုင်ပါသည်။ သီအိုရီသမားများက ဘုရားမရှိကြောင်း အတိအလင်း၊ ပြတ်ပြတ်သားသား ငြင်းဆိုကြလေ၏။ လက်တွေ့ သမားများသည် ပြတ်ပြတ်သားသား မဆိုသော်လည်း ဘုရားကို မယုံကြည်ဘိသကဲ့သို့ ဘာကိုမျှဂရုမစိုက်ပဲ ဘုရားမဲ့ဆန်ဆန် ပြုမူ နေထိုင်၊ လုပ်ကိုင်နေကြသူများဖြစ်ကြသည်။

ဘုရားမဲ့အယူအဆသည် ဘုရားအယူအဆကဲ့သို့ ရှေးကျ

သော အယူအဆတစ်ခုလည်းဖြစ်၏။ ရှေးခေတ်ဂရိပြည် အေသင်မြို့ တော်ကြီးတွင် နိုင်ငံပြည်ရှင်အင်ပါယာဘုရင်သည် ဘုရားမဲ့အယူ အဆများကို ဒဏ်ခတ်ကြောင်းတွေ့ရ၏။ ဘုရားမဲ့အယူအဆသည် အင်ပါယာကြီးတစ်ခုလုံးအတွက် အန္တရာယ်အရိပ်မဲကြီးဖြစ်၏ဟု ဆိုလေသည်။ ပလေတိုကလည်း “ဘုရားမဲ့အယူအဆသည် အများ ပြည်သူတို့၏ ဓနသဟာယအတွက် အဆိပ်အတောက်ဖြစ်၏။ သို့သော် လျှောက်ပတ်သောပညာပေးခြင်း၊ မှန်ကန်သော လေ့လာ သင်ကြားခြင်း၊ ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာကောင်းများနှင့် အထူးသဖြင့် သက်ကြီးစကား သက်ငယ်ကြားဆိုသကဲ့သို့ သက်ကြီးသူများက အသက်ငယ်ရွယ်နုနယ်သူများကို ဆုံးမပဲ့ပြင်လမ်းညွှန်ပေးခြင်းဖြင့် ဘုရားရှိ၏၊ မရှိ၏၊ ဆိုသည့်အငြင်းပွားနေခြင်းကို မှန်မှန်ကန်ကန် ဖြေရှင်းနိုင်ပါလိမ့်မည်ဟု” ဆိုလေသည်။

ဘုရားမဲ့အယူအဆများ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများစွာရှိပါသည်။ ယင်းတို့အထဲမှ တစ်ခုသည် ဆင်ခြင်ခြင်းအဓိကဝါဒီများ (rationalist)၏ ကျိုးကြောင်း ဆင်ခြင်မှုကို အခြေမပြုပဲ စိတ်အာရုံကိုသာအခြေခံပြီး၊ ဉာဏ်မမီ သော အရာများ (transcendental)ကို ငြင်းပယ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။^၁ ထိုသူတို့သည် မဖြတ်တောက်နိုင်သော အကြောင်းနှင့်

၁။ Cf., J. H. Newman, *An Essay on the Development of Christian Doctrine*, p. 357.

အကျိုးကွင်းဆက်သဘာဝဖြစ်စဉ်ကိုသာ လက်ခံ၍ သဘာဝထက် ကျော်လွန်သော ဓမ္မနိယာမအစဉ်ကို လျစ်လျူရှုကြ၏။ ဘုရား၏ ဗျာဒိတ်စကား၊ ဗျာဒိတ်တရားတော်တို့ကို သူတို့၏ ဆင်ခြင် တွေးခေါ်ပုံ ဒဿနများဖြင့် အစားထိုးကြ၏။ ဘာသာရေး အယူ အဆများ အထူးသဖြင့် တန်ခိုးတော်ရှင်ဘုရား အယူအဆများသည် အကြောက်တရားမှ အခြေခံ၏ဟု ယူဆကြလေသည်။ “တန်ခိုးရှင် ဘုရားအယူအဆသည် အကြောက်တရားနှင့် ဆင်းရဲဒုက္ခအပေါ် တုံ့ပြန်ချက်ဖြစ်၍ လူ့ခံစားချက်သာဖြစ်၏။ ဘာသာရေးသည် လူကို မှိုင်းတိုက်နေခြင်းသာဖြစ်၏”ဟု ဆိုကြလေသည်။^၂

တချို့တို့သည် ငယ်စဉ်အခါက လေ့လာမှုနည်းသော ဘာသာရေးကြောင့် (သို့) မှားယွင်းစွာ သင်ကြားမှု ရရှိခြင်းကြောင့် ဘာသာ (သို့) တန်ခိုးတော်ရှင်ဘုရားသခင်ကို တရားသူကြီး (သို့) မိမိမှားယွင်းမိုက်မဲမှုများကို စောင့်ကြည့်နေသူအဖြစ် မြင်လေ၏။ မိမိအမှားများကို လုံးဝမပျက်နိုင်သော မှင်တံဖြင့် စာအုပ်ကြီး၌ ရေးမှတ်ထား၏။ နောက်ဆုံးသေချိန်၌ ထိုစာအုပ်ကြီးကိုဖွင့်ကာ မိမိတို့၏ မိုက်ပြစ်များအလျောက် မီးဟုန်းဟုန်းတောက်လောင်ရာ အပယ်ငရဲသို့ တွန်းချလေမည်။ ထိုနေရာမှာ ဘယ်သောအခါမှ ကျွတ်လမ်းမရှိပဲ အမြဲခံရမည်ဟု ယုံလေ၏။ ထိုသူများတို့သည် တဖြည်းဖြည်းနှင့် ဘာသာနှင့် ဘုရားအယူအဆများကို စက်ဆုတ်

၂။ ချမ်းမြေ့ရိပ်သာဆရာတော်။ နိုင်ငံခြားသား ဘုန်းတော်ကြီး တပါး၏ ပုဒ္ဒဘာသာအမြင် အမေး အဖြေများ။ မြဝတီပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၉၃။ စာမျက်နှာ ၄၅-၄၇။

လာကြလေသည်။

တချို့အတွက်မူ လူ၏လွတ်လပ်ခြင်းကို လိုသည်ထက် ရှေ့တန်းတင်ကာ ဘာသာနှင့် ဘာသာကျင့်ဝတ်များသည် လူ၏ လွတ်လပ်ခြင်းကို အဟန့်အတားဖြစ်စေသည်ဆို၍ ဘုရားဝါဒများကို ဆန့်ကျင်ကြ၏။ ကားမတ် (Karl Marx 1818-1883)သည် အသက်(၂၄) နှစ် အရွယ်ကပင် ဘုရားမဲ့ဝါဒီတစ်ယောက် ဖြစ်လာ စေရမည်ဟု သံဓိဋ္ဌါန်ချထားသူတစ်ဦးဖြစ်၏။ ဘုရားဝါဒကို ရုပ်ဝါဒနှင့် အစားထိုးခဲ့သူလည်းဖြစ်၏။

နီးရှေ (Nietzsche 1844-1900)ဆိုသူက ဘုရားဝါဒ သည် အကြောက်တရားမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော လူ့ထွင်လုံး၊ လူ့မုသား ဝါဒ၊ လူ့အမှားသာဖြစ်၏ဟု ဆိုလေသည်။ ဘုရားဝါဒသည် လိုအပ်ခြင်းဆိုသည့် လူ့ဘဝမပြည့်စုံခြင်း၏ ရလဒ်ဆန္ဒသာ ဖြစ် သည်။ ဤအစွဲကို လုံးဝဆိတ်သုဉ်းစေမှသာ လူသည် အောင်မြင် ပေမည်။ လူသည် လောကကမ္ဘာကြီးကိုသာ မှီခိုရပေမည်။ ဘုရား ဝါဒ၊ ဘုရားအယူအဆသည် လူ့အောင်မြင်ခြင်း၏ ခလုတ်ကသင်း ဖြစ်၏။ လူ့ဘဝကို စစ်ကြေညာနေခြင်းသာဖြစ်၏။ ဘုရားဝါဒကို စွန့်လွှတ်ဖို့ အချိန်ကျလေပြီ။ “ဘုရားသေခြင်း” (The death of God)သည်သာ သမိုင်း၏ ခေတ်သစ်အစဖြစ်၏ဟုဆိုလေသည်။^၃

တချို့တို့သည် လူသာလျှင်ပဓါနဝါဒဖြင့် ဘုရားယုံကြည်မှု ကို ဘာသာမှ ပယ်ဖျက်ကြ၏။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် လူသည်

၃။ Nietzsche, *Der Wille zur Macht*, Schlechta III , pp. 748 ff.

အဖိုးတန်၍ အရေးပါ၏။ လူသည်ကိုယ့်လှေကို ကိုယ်တိုင်ထိုးဖို့ ကြိုးစားလာကြခြင်းဖြစ်၏။

ကားယွန်း (Karl Jung)ဆိုသူသည် ဘုရားအယူအဆကို စံညွှန်း၊ ပုံစံတစ်ခုအဖြစ်သာ လက်ခံ၏။ အဓိပ္ပါယ်မှာ “ဘုရား” သည် လူ့အတွင်းစိတ်စေတသိတ်၏ ပုံစံ၊ စံညွှန်းဖြစ်၍ ထိုစံညွှန်းဖြင့် ကိုက်ညီခြင်းသည်သာ လူ့ကိုယ်စိတ်နှလုံး ကျန်းမာရေးဖြစ်သည်။ ဤအယူအဆကို ငြင်းပယ်စွန့်လွှတ်ပါက စိတ်စေတသိတ်၏ မိုက်မှားမှုဖြစ်စေမည်။ လူ့အတွက် ဘုရားနှင့်ဘာသာ မလိုပါဆိုသည် နှင့်တပြိုင်နက် အမှားသို့ဦးတည်နေတော့၏ဟု ဆိုလေသည်။ ဘုရားဝါဒကို တိုက်ရိုက်ငြင်းဆိုခြင်းမရှိသော်လည်း ဘာသာနှင့် ဘုရားအယူအဆကို စိတ်စေတသိတ်၏ အကျိုးတစ်ခုတည်းအတွက် ဖြစ်ကြောင်း လူပခါနဝါဒနှင့် အတော်အတန်ဆင်တူသော အယူအဆသာ ဖြစ်လေသည်။^၄

ဘုရားအယူအဆမှ ဘုရားမဲ့အယူအဆအဖြစ် ကူးပြောင်းစေသောအကြောင်းနောက်တစ်ခုမှာ လျင်မြန်စွာတိုးတက်လာသော သိပ္ပံပညာနှင့် ခေတ်သစ်စက်မှုနည်းပညာသစ်များ ဖြစ်လေသည်။ ဓမ္မနိယာမများကို သိပ္ပံနိယာမများဖြင့် အစားထိုးကြလေသည်။ သဘာဝ၏ဓမ္မနိယာမများကို သင်္ချာဖော်မြူလာများဖြင့် ကိုက်ညီရန်ကြိုးစားကြ၏။ အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရား ဖြစ်ပေါ်

၄။ Karl Jung, *Modern Man in Search of a Soul*, New York, 1933; Victor White, *God and the Unconscious*, London, 1952.

လာရပုံကို ဆင်ခြင်တွေးခေါ်နိုင်သော်လည်း သဘာဝ၏နိယာမ ထက် ကျော်လွန်သော ဓမ္မနိယာမမှ အစကနဦးအကြောင်းတရား တစ်ခု၏ သဘောကို သိပွဲနည်းမကျ။ သင်္ချာနည်းမရဟု ငြင်းဆိုကြ၏။ အံ့ ဖွယ် သရဲ အသစ် အသစ် တို့ ရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်းခရီးထဲ၌ ကမ္ဘာနှင့် မိုးကောင်းကင်စကြဝဠာကြီး၏ ခမ်းနားကြီးကျယ်ပုံကို မြင်တွေ့၍ မိန်းမောတွေဝေ ဖြစ်နေရကား မမြင်နိုင်သော အဘိဓမ္မာတရားကို စိတ်မဝင်စားနိုင် ဖြစ်ရချေသည်။ ကျမ်းဓမ္မများမှ ဆုံးမစာများကို သိပွဲပညာရှင်တချို့က ဒဏ္ဍာရီများအဖြစ် သတ်မှတ်ကြလေသည်။ ကမ္ဘာမြေနှင့် စကြဝဠာကြီးသည် သဘာဝတရားကြီး၏ အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲလာခြင်း သက်သက်သာဖြစ်၏ဟု သိပွဲပညာ၏ ရလဒ် တချို့နှင့် ပြောင်းလဲ၍ ရှင်းဆိုကြ၏။^၅

နှောင်းချိန်များတွင် ဓမ္မသင်္ဂြိုဟ်ပညာရပ်သည် အသိပညာ ရှာမှီးသူများနှင့် ဘာသာတရားမှီခိုလိုသူများ၏ ဗဟိုအချက် အချာဖြစ်ခဲ့၏။ လူသားအပေါင်း စိတ်ဝင်တစားရှာဖွေနေသော ဘဝအခြေခံမေးခွန်းများ၊ အထူးသဖြင့် ကမ္ဘာမြေစကြဝဠာကြီး၏ အစ၊ နောင်တမလွန်ဘဝ၊ လူ့အဓိပ္ပါယ် စသည်တို့၏ အဖြေများကို သင်ကြားပေးနေခဲ့၏။ သို့သော် ယခုအခါ လူတို့သည် ဤမေးခွန်း များ၏အဖြေကို သိပွဲနည်းပညာများ၌သာ ရှာဖွေကြကုန်၏။ သိပွဲဆရာတို့၏ အဖြေလွှာများသည်လည်း အမြင့်မားဆုံးသော

၅။ S. Jaki, *The Road of Science and the Ways to God*, Chicago, 1978.

လူစဉ်းစားမမီနိုင်သော အဘိဓမ္မာတို့ကို ရည်ညွှန်းမှုမရှိတော့ချေ။ ရုပ်ဝတ္ထုတို့၏ အရည်အသွေးထက်၊ အရေအတွက်နှင့် မှန်းဆ တိုင်းတာနိုင်သော ရူပသွင်ပြင်လက္ခဏာများသို့သာ သူတို့၏ ပစ်မှတ်အဖြစ် လှည့်ပြောင်းကြကုန်လေသည်။ ဤအသိပညာများ နေ့စဉ်လက်တွေ့ဘဝ၌ တွင်ကျယ်လာစေခြင်းကြောင့် ရုပ်ဝါဒီ သမားများ လျင်မြန်စွာတိုးပွားလာပေသည်။

ခေတ်သစ်သိပ္ပံပညာစစ်စစ်ဖြင့် ချဉ်းကပ်ခြင်းသည် လူတို့အား ဓမ္မဓိဋ္ဌိန်ကျသော အသိပညာများကို ပေးစွမ်းနိုင်ပါ၏။ သို့သော် သိပ္ပံပညာတစ်ခုတည်းနှင့် ဖြစ်ရပ်မှန်များကို အကြွင်းမဲ့ တိကျသော၊ လုံးဝဥသည့်ပြည့်စုံသော အသိတရားတစ်ခုသို့ မရောက် နိုင်ပါပေ။ ခေတ်သစ်သိပ္ပံပညာ၏ စူးစမ်းရှာဖွေ တွေ့ရှိချက်များနှင့် ဘုရားအယူအဆတို့သည် မဆန့်ကြင်ကြပါဟု မြောက်များ လှစွာ သော သိပ္ပံရှင်တို့က ဝန်ခံကြလေသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် အသိပညာအတတ်ပညာတိုင်းသည် သူ့နေရာနှင့်သူ အံဝင်ဝင်ကျ ရှိကြပါသည် (because each type of knowledge is at a different level)။ သို့သော် အချို့တို့အတွက်မူ သိပ္ပံနည်းပညာ၏ ဖော်မြူလာများနှင့် သီအိုရီများသည်သာ အဖြစ်မှန် (reality) သို့ ရောက်နိုင်သော တစ်ခုတည်းသော တရားဝင်ချဉ်းကပ်ရာ နည်းလမ်း ဖြစ်၏ဟု ဆိုကြလေသည်။ တစ်ခုသော အတိုင်းအတာထိ အကြွင်းမဲ့ မှန်ကန်ပါသည်။ သို့သော် အမြင့်ဆုံးသော အဘိဓမ္မာများအတွက်မူ မကြာခဏဆိုသလို ရုပ်ဝါဒကလွမ်းမိုး သွားကြလေသည်။

နှစ်ဆယ်ရာစုအတွင်းတွင် “သိပ္ပံနည်းပညာ၊ သီအိုရီများနှင့်

ဖော်မြူလာများတို့သည် အကန့်အသတ်မဲ့ ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်များ မဟုတ် နိုင်ပါ”ဟု အဆိုတစ်ခု ခေတ်စားလာခဲ့ပြန်ပါသည်။ သိပ္ပံပညာသည် သဘာဝတရားကြီး (nature)ကို မှန်မှန်ကန်ကန် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့် ဆိုရန်အတွက် တချို့သော အတွေးအခေါ်အယူအဆများ၏ ဖွဲ့စည်းမှုအခြေခံဘောင်တစ်ခုကို ရွေးချယ်ရမည်။ သို့ပေသော်လည်း ဤနည်းသည်ပင် ကန့်သတ်ချက်ရှိသော ချဉ်းကပ်နည်းတစ်ခုသာ ဖြစ်၏။ လုံးဝဥသံ့မပြည့်စုံနိုင်သေးပါ။ အထူးသဖြင့် သိပ္ပံအတတ် ပညာရှင်ကြီးများထဲတွင် မြောက်မြားလှစွာသော ပညာရှင်များ တို့သည် သူတို့၏ သီအိုရီများနှင့် ဖော်မြူလာများ၏ အကန့်အသတ် ရှိမှု (သို့) မပြည့်စုံမှုတို့ကို သတိပြုဝန်ခံလာကြ လေသည်။ ဤသို့ဖြင့် တက္ကိဗေဒ (သဘောတရားသက်သက်-metaphysics)နှင့်ဆိုင်ရာ ပြဿနာတချို့အပေါ်၌ အငြင်းပွားနေခြင်းများမှ ဆုတ်ခွာသွားကြ လေသည်။^၆

သို့သော် လက်တွေ့အခြေအနေတွင် ဤအယူအဆများ ကို ထင်ထင်ရှားရှား မတွေ့ရချေ။ အထူးသဖြင့် ခေတ်စားလှသော စာပေများ၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းနှင့် ပုံနှိပ်တိုက်များ၌ ဤလောက စကြဝဠာ၊ လူသားအစနှင့် ဘဝအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ၌ “ဘုရား” ဆိုသည့် “မူလအစဖန်ဆင်းရှင်”ကို ပထုတ်ငြင်းပယ်ချက်များကိုသာ တွင်တွင် ကျယ်ကျယ် ဖတ်ရှုနေကြရပေသည်။ ဤနည်းဖြင့် သိပ္ပံနည်းပညာသစ်များသည် လူတို့ကို တိမ်ကောကျဉ်းမြောင်း

၆။ Cf., R. Harre', *The Philosophies of Science. An Introductory Survey*, Oxford, 1972.

လှသော အတွေးအခေါ်နှင့် ဘုရားမဲ့ဝါဒများသို့သာ တွန်းပို့နေလေသည်။

လူ့ဘဝကို လောကီရေးရာသက်သက်ဖြင့် အစားထိုးလာရခြင်းတွင် တရိပ်ရိပ်တိုးတက်လာသော စက်မှုနည်းပညာသစ်များလည်း ပါဝင်လေသည်။ လူတို့သည် တစ်နေ့ထက်တစ်နေ့ ကြီးမားလှသော လျှပ်စစ်ပါဝါများ၊ နျူးကလိယားစွမ်းအင်များကို ထိန်းချုပ်နိုင်အား၊ ကိုင်တွယ်နိုင်အားတိုးလာရကား “ဤလောကစကြဝဠာကြီးတွင် လူနှင့် လူမှလွဲ၍ မည်သည့်ဆရာ၊ မည်သည့်တန်ခိုးရှင်မှမရှိ”ဟု အထင်ရှိလာခဲ့ကြ၏။ ထို့ပြင် လောကဥစ္စာပစ္စည်းများကိုလည်း “အသုံးဝင်မှု” နှင့် “အသုံးချ” ဖို့လောက်သာ မြင်ပြီး လောကမိုးကုတ်စက်ဝိုင်းကို ထိုးဖောက်ကာ လောကုတ္တရာအမြင့်ဖျားကို အမြင်မှားကြလေသည်။ စက်မှုနည်းပညာသစ်များသည် ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ်အတွက် လောက၏ နက်နဲရာများကို ဖျက်ဆီးပစ်နေကြလေသည်။

စက်မှုနည်းပညာများသည် ဘာသာနှင့် ဘုရားအယူအဆကို နေဝင်စေရုံမဟုတ်သည့်အပြင် လူတို့ကို လူအဆင့်မှ တိမ်မြုပ်စေလေသည်။ စက်မှုခေတ်သစ်ကြီးအတွက် ဘာသာသည် အဓိပ္ပါယ်မဲ့လာရ၏။ “ဘုရား” အယူအဆများလည်း လူတို့၏ နေ့စဉ်ဘဝမှ ဆုတ်ခွါစပြု၏။ စက်မှုထုတ်ကုန် နည်းစနစ်များသည် လူတို့ကို ခေတ်မီလှသော စက်ရုံ၊ အလုပ်ရုံများ၌ အမြဲနေစေရကား၊ စက်ရုံအပြင်မှ လူမှုရေး၊ လူ့စာရိတ္တ၊ လူ့ကျင့်ဝတ်၊ လူ့ကိုယ်ကျင့်တရားများကိုလည်း စက်မှုနည်းစနစ် ဖော်မြူလာများဖြင့်သာ တွက်ဆကုန်

ကြလေသည်။ ဤသည်မှာတိုးတက်လာသော စက်မှုလက်မှုများမှ ဆိုးရွားလှသော လူ့အဆင့် တိမ်မြုပ်ခြင်းပါပေ။ လူနေမှုများ မြင့်လာသည်ကား ငြင်းစရာမရှိပါချေ။ အိမ်ထဲ၌ ဇိမ်ခံပစ္စည်း အပြည့်၊ သွားလာရာ၌ လျင်မြန်မှုအပြည့် လိုတရနေပါသည်။ သို့သော် အမှန်စင်စစ် လူဂုဏ်မြင့်စေသည့် စက်မှုဖွံ့ဖြိုးမှုမှ စာရိတ္တဖွံ့ဖြိုးမှုကား တိမ်မြုပ်နေလေပြီတည်း။

အကျိုးအမြတ်သည်ကား “လောက ဥစ္စာပစ္စည်းများ၏ ဟာလာဟင်းလင်းဖြစ်မှု”ကို ရင်နှင့်အမျှရင်း၍ လူတို့ခံစားနေရ ကြ၏။ ပျော်စရာအစစ်ကား ရှာမမိဖြစ်ရ၏။ ရောင်ရဲကျေနပ်ခြင်းကို ရှောင်လွှဲနေမိရင်း နေရင်းဖြစ်နေကြ၏။ ပျော်စရာ၊ ချမ်းမြေ့စရာကို တွေ့နိုးနိုးဖြင့် အရှိန်တိုးရှာနေကြ၏။ တစ်ခုတွေ့ပြန်တော့ ဟုတ်နိုးနိုး နှင့် ကြာလာတော့မဟုတ်တော့မှန်း သိလာကြပြန်၏။ ထိုသောအခါ နောက်တစ်ခု . . . နောက်တစ်ခု . . . အဆုံးမရှိသော ဝက်ပါမှာ ရောင်ခြာခြာလည်နေကြတော့၏။ တရားခံအစစ်ကား လူနှင့်လူသာ ဖြစ်လေသည်။

ဘုရားမဲ့ဝါဒကို ကျားကန်ထောက်ခံပေးသော အခြား အကြောင်းအရာတစ်ခုမှာ လောကကမ္ဘာပေါ်မှာ အကြောင်း ကြောင်းသော ဒုက္ခများရှိနေသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ဘဝ၏ အဓိပ္ပါယ် သည် လူ့ဒုက္ခအဖြေပေါ်၌ တည်ရှိနေသကဲ့သို့ထင်နေ၏။ ဆင်းရဲခြင်း၊ မတရားမှု၊ ရောဂါဝေဒနာ၊ ရှုံးနိမ့်ခြင်း၊ ဖျားနာကိုက်ခဲ ထုံကျဉ်ခြင်း၊ စစ်မက်ဖြစ်ပွားခြင်း၊ သေခြင်း၊ ခွဲခွါရခြင်း၊ လိုချင်တာ မရခြင်းနှင့် မြောက်များလှစွာသော ဒုက္ခဝေဒနာများသည် လူ့ဘဝ၌

အရိပ်ပမာ ကပ်နေပါ၏။ လူ့သမိုင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း သဖွယ် အမြဲဖြစ်ပေါ်နေ၏။

အဘယ်ကြောင့် ဒုက္ခရှိရပါသနည်း။ အဘယ်ကြောင့် လူသည်ဒုက္ခရောက်ရသနည်း။ အထူးအလွန် မြင့်မြတ်သန့်ရှင်း တော်မူသော ဘုရားရှိလျှင် အဘယ်ကြောင့် ဒုက္ခကို အခွင့်ပြုထားရ သနည်း။ ဘုရားသည် ကောင်းမြတ်တော်မူသော အရှင်ဖြစ်ပါလျှင် အဘယ်ကြောင့် မကောင်းခြင်း ရှိရပါသနည်း။ မေးခွန်းဟောင်းများ ပါပေ။ သို့သော် ခေတ်အဆက်ဆက် အမြဲမပြတ်အသစ်ဖြစ်နေကြ လေသည်။ အမှန်တွင် လူ့ဒုက္ခသည် လူ့ဘဝ၏ ခါးသည်းလှသော ဝေဒနာများသာဖြစ်ကုန်၏။

လူ့ဒုက္ခအလယ်၌ လူသားထုတစ်ရပ်လုံး စောဒကအလွန် တက်ရကား အဖြေစုံရှာကြံကြလေသည်။ လူတိုင်းလိုလိုပင် မိမိတွေးမိသော အဖြေသည်သာ အမှန်ဆုံးဖြစ်၏ဟု ဆိုကာ တယူသန်ဆန်ဆန် ဝံ့ကြွားတတ်ကြလေသည်။ ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် မြောက်မြားလှစွာသော လူတို့သည် လူ့ဘဝနှင့် လူ့ဒုက္ခ အဖြေရရေး ကြိုးစားခဲ့ကြ၏။ မရေမတွက်နိုင်အောင် များလှစွာသော လူတို့သည် တောထဲ၊ သဲကန္တာရထဲ၊ တောင်ထိပ်ပေါ်သို့ ထွက်သွားကြကာ အဖြေကို ကိုယ်တိုင်ရှာဖွေကြ၏။ များလှစွာသော ဒဿနပညာရှင် များက လူ့ဒုက္ခကိုမဏ္ဍိုင်ပြုလျက် စောဒကတက်ကြ၏။ သိန်းသန်းချီ စာအုပ်စာပေများက လူ့ဒုက္ခကို ဆန်းစစ်ကြ၏။ လူ့ဒုက္ခကို အမှန်ပါ မကျန် အပြတ်ချေမှုန်းပစ်လိုက်ရန် ခေတ်အဆက်ဆက်မှ လူတို့ သည် ဘာသာဗေဒနှင့် ဒဿနအတွေးအခေါ်ဗေဒတို့ကို မြဲမြဲ

ဆုပ်ကိုင်ထားကြ၏။ ထို့အတူ အများစုက ဤစိတ်ရှုတ်ထွေးဖွယ် လူ့ပြဿနာကြောင့် ဘာသာနှင့် ဘုရားအယူအဆကို စွန့်ပစ်ကြလေ တော့၏။ ဖန်ဆင်းခြင်းနှင့် ဖန်ဆင်းရှင် အဆိုကို ငြင်းပယ်ကြကုန်၏။

ဤပြဿနာကား နယ်နယ်ရရမဟုတ်ပါချေ။ ဒုက္ခသည် တောင့်တနေသော သူခန့်ဆန့်ကျင်နေ၏။ အသက်ရှင်ချင်ပါလျက် သေကြကုန်၏။ ပြဿနာတက်လာသောအခါ အဖြေရှာကြ၏။

အမှန်တွင် အရာအားလုံးအဆင်ပြေနေသောအခါ လူသည် ဤအရာများကို မစဉ်းစားကြချေ။ လောကသူခသည် လူကို “ဘုကြောင့်” ဆိုသည့်မေးခွန်းမျိုး မမေးစေပေ။ “အားလုံးဟာ သဘာဝတရားပါ”ဟုသာ ခံယူစေ၏။ ကျေနပ်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကံတရားကြောင့်လို့သာ ရိုးရိုးအေးအေးနေလိုက်၏။ အသာစီး ရနေချိန်တွင် မိမိတော်လို့ပါဟု ရင်တွင်းကျိတ် ပီတိစိတ်ဝေ၏။ ဘာကိုမျှ စောဒကတက်ဖို့ မစဉ်းစားပေ။ စောဒကတွေတက်ကာ ဒေါသတွေထွက်ရချိန်သည် ဒုက္ခရောက်ချိန်သာဖြစ်၏။ ဒုက္ခသာ နည်းနည်းရောက်ပါစေ။ ချက်ခြင်းလက်ငင်း မေးခွန်းများ ဖေါင်ဖွဲ့ တော့၏။ အဘယ့်ကြောင့် ကွဲကြရသနည်း။ အဘယ့်ကြောင့် ဒုက္ခရောက်ရသနည်း။ အဘယ့်ကြောင့်သေရသနည်း။ ဘုရားရှိပါ လျှင် အဘယ့်ကြောင့် လူတွေဒုက္ခရောက်ရသနည်း။ ဤသို့ဖြင့် ဒုက္ခများ ဒုနဲ့ဒေးအကြားမှ ကောင်းခြင်းတရား၊ အလှတရား၊ မွန်မြတ်ခြင်းတရားများကို မစဉ်းစားမိတော့ပေ။ ချို့သာခြင်းတရား၊ မေတ္တာတရား၊ သည်းခံခြင်းတရား၊ သဒ္ဓါတရား၊ ဒါနတရား အစ

ရှိသော မြင်နိုင်ရာမမြင်နိုင်ရာ ကောင်းမြတ်ခြင်းသုခများကို လူသည် မမြင်မိတော့ချေ။ “ကောင်းခြင်း” ဆိုသည့် မွန်မြတ်သန့်ရှင်းသော အရာများစွာကို အမှောင်ကားချကာ လက်ပိုက်ကြည့် နေကြကုန်၏။ အမဲရောင် တပ်ထည့်ထားသည့် ရွှေကိုင်းမျက်မှန်ကို စွပ်ထားပါမှဖြင့် အရာအားလုံးကို အမဲရောင်ချည်းတွေ့ရသည်မှာ သိပ်မဆန်းတော့ ပါချေ။

တချို့တို့သည်ကား မိမိလုပ်ချင်ရာကို စိတ်အေးအေး၊ လုပ်နိုင်ဖို့ ဘုရားအယူအဆကို ပယ်ကြ၏။ လူသာလျှင်ပခါန၊ လူ့ဘဝသည်သာလျှင်ပခါန ဖြစ်ကြကုန်၏။ မိမိပျော်ရွှင်ရာကို လွတ်လွတ်လပ်လပ်လုပ်ကိုင်နေထိုင်နိုင်ရန် မည်သည့်အချုပ်အနှောင်အတားအဆီးကိုမျှ အလိုမရှိကြချေ။ မိမိရချင်သောအရာ ရနိုင်စေရန် မည်သည့်အကန့်အသတ်မျှ မသိချင်ကြပေ။ “ငါ” “ငါ့ဖို့” “ငါ့အတွက်” မည်သည့်အဆုံးအမကိုမျှ မခံယူလိုကြတော့ပေ။ “မိမိ” ပိုင်ဆိုင်ဖို့အတွက် မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်၏ တရားကိုမျှ လက်မခံချင်ကြတော့ချေ။

တချို့သောသူတို့သည်ကား ဘာသာနှင့် ဘုရားအယူအဆသည် မိမိတို့ သြဇာအာဏာကို မှေးမှိန်စေသည်ဆိုကာ ငြင်းပယ်ကြ၏။ ဘာသာနှင့် ဘုရားအယူအဆသည် အမှန်တရားဘက်၌ ရပ်တည်တတ်၏။ အဖိနှိပ်ခံ လူတန်းစားများကို ကာကွယ်တတ်၏။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများကို ကူညီ၏။ မတရားမှုများကို ဆုံးမတတ်၍ တရားမျှတခြင်းကို သင်ကြား၏။ မှားယွင်းမှုများကို ဖော်ထုတ်၍ အမှန်တရားကြီးစိုးစေ၏။ ဒုစရိုက်များကို သုစရိုက်များ

ဖြင့် အစားထိုးစေ၏။ အမှောင်ထုကြီးစိုးမှုမှ အလင်းရောင်ခြည်တန်း သို့ ဦးဆောင်စေ၏။ ထိုသောအခါ အာဏာရှင်တို့အတွက် အခက် ကြုံရလေပြီ။ ဘာသာနှင့် ဘုရားရှေ့နေများမရှိပါမှ မိမိဂုဏ်ရှိန်ထိန် တော့မည်တည်း။

ဤကဲ့သို့ အကျဉ်းချုပ်လေ့လာခြင်းမှပင် ဘုရားမဲ့အယူ အဆသည် အကြောင်းအမျိုးမျိုးနှင့် ရှုတ်ထွေးပွေလီလွန်းမှန်း သိသာလှပါသည်။ အကြောင်းအမျိုးမျိုးလည်းတွေ့နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အရေးကြီးသည့်မေးခွန်းတချို့မှာ မျက်မှောက်ခေတ် လူသား တို့သည် အမှန်တကယ်ပင် ဘုရားဆိုသည့် ခံယူချက် လုံးဝမရှိခြင်း ပေလော။ လူတို့သည် အမှန်တကယ် သူတို့ကိုယ်သူတို့ဆီသို့ ဦးတည် နေကြပြီလော။ ရှေးပဝေသဏီမှသည် မျက်မှောက်ခေတ်တိုင် လူတို့ အဆင့်ဆင့်လက်ဆင့်ကမ်းလာခဲ့ကြသော ဘုရားအယူအဆနှင့် ဘာသာရေးသွန်သင်ရာများသည် အမှားများပေလော။ ဘုရားအယူ အဆသည်လည်း ကလေးဘဝက လသာသာညှာမှာ “ဖိုးလမင်းရေ ထမင်းဆီဆမ်း ရွှေလင်ပန်းနဲ့ ပေးပါတော့ဟေ့”ဟု အမေအို ဆိုလေ့ရှိသည့် ကလေးချော့တေးတစ်ပုဒ်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါသလား။

အဖြေတစ်ခုကတော့ အမှန်တကယ်ရှိရပေမည်။ အဖြေ ရှာရမှာသည် လူတိုင်း၏တာဝန်တစ်ခု ဖြစ်၏။ တစ်ခုတော့ရှိ ပါသည်။ မိမိကိုယ်ကိုသာ အားကိုး၍မရချေ။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် မိမိမသိ၊ မတတ်၊ နားမလည်သည်များ ရှိနေသေးသည်။ သူတစ်ပါးကိုသာ အားကိုးနေပါကလည်း အဖြေရနိုင်မည် မဟုတ် ပေ။ အားမကိုးနိုင်ပေ။ တခြားလူများလည်း မှားတတ်ကြပေသည်။ အစွန်းတစ်ခုကိုရောက်နေသမျှ အမှန်တရားသို့ မရောက်နိုင်ပါချေ။

အခန်း (၆)

ဘုရားရှိတော်မူခြင်းသည် ထင်ရှားပါသလား

ပြီးခဲ့သည့်ခေါင်းစဉ်များ၌ ဘုရားယုံကြည်ခြင်းနှင့် မယုံကြည်ခြင်းကို အကျဉ်းချုပ်ပြီးပြောခဲ့ကြပါပြီ။ မြောက်မြားလှစွာသော အကြောင်းတို့ကြောင့် တချို့သောလူတို့သည် “ဘုရား” ကို မယုံကြည်ကြချေ။ ဘုရားအယူအဆကို ထောက်ခံသည့် သက်သေအထောက်အထားရှိပုံမရပါဟု ဆိုကြ၏။^၁

တချို့ကလည်း “ဘုရား” ကို ယုံကြည်ဖို့ မလိုပါဟု ဆိုကြ၏။ လူ့ဘဝတွက် ဘုရားရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ အရေးမကြီးပါ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် လူသည်သူ့ကိုယ်သူ ယုံဖို့သာရှိသည်။ လူသားတိုင်းသည် အဖိုးတန်၏။ အရေးပါ၏။ သူ့မှာ သူ့ကိုယ်တိုင် အားထားနိုင်ပြီး၊ တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်နေသော စွမ်းရည်သတ္တိများ ရှိနေ၏ဟု ဆိုကြပါသည်။^၂

တချို့ကမူ ကလေးဘဝမှစ၍ ဘုရားဆိုတာကို ယုံကြ၏။

၁။ ချမ်းမြေ့ရိပ်သာဆရာတော်။ နိုင်ငံခြားသား ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါး၏ ဗုဒ္ဓဘာသာအမြင်။ မြဝတီပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၉၃။ စာမျက်နှာ ၅၄ - ၅၅။

၂။ ချမ်းမြေ့ရိပ်သာဆရာတော်။ နိုင်ငံခြားသား ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါး၏ ဗုဒ္ဓဘာသာအမြင်။

ဘာမျှမစဉ်းစားတော့ပဲ ချက်ခြင်းလက်ခံကြလေသည်။

သို့သော် ဘုရားရှိတော်မူသည်ကို သက်သေနဲ့ ထင်ထင်ရှားရှားမပြနိုင်ပါဟုဆိုသူတိုင်းပင် အဆုံးအစွန်ပြည့်စုံသော သဘောတစ်ခုနှင့် လောကုတ္တရာတရားအစုစုကို ယုံကြည်ကြ၏။ တမလွန်ဘဝများရှိကြောင်းကို လက်ခံကြလေသည်။ မဖြစ်သော၊ မဖြစ်ပေါ်သော၊ ပြုလုပ်မထားသော၊ ပြုလုပ်မထားအပ်သော၊ အကြောင်းတရားအစုစုမှ လွတ်မြောက်သော သဘောတစ်ခုကို လက်ခံကြ၏။ ထိုသစ္စာတရားကို သက်သေပြဖို့ ကြိုးစားကြသော ခေတ်သစ်သိပ္ပံပညာတို့သည်လည်း အဖြေမရောက်ပဲ အဆုံးသတ် ကြရကုန်သည်။

ဂျာမန်အတွေးအခေါ်ပညာရှင် အာ၊ ဘု (တ်) မာန်က “လူတိုင်းနှလုံးသား၌ ဘုရားတည်ရှိတော်မူခြင်းကို လူ့ဘဝ၏ အဓိပ္ပာယ်နှင့် ပတ်သက်သောမေးခွန်းများ၏ အဖြေရှာဖွေခြင်းများ အဖြစ်ရှိနေပါသည်”ဟု ဆိုလေသည်။^၃ ဤအခြေခံကျသော လူ့ဘဝ အဓိပ္ပာယ်မှ ဘုရားတည်ရှိတော်မူခြင်းအတွက် ယူဆချက်များ၊ အငြင်းပွားမှုများ၊ သက်သေပြချက်များ ရှာဖွေနေပါလျှင် လူသည် သူ့ကိုယ်သူ ဘုရားဆိုသည်မှ ဝေးကွာစေလိမ့်မည်။ အဘယ့်ကြောင့် ဆိုသော် ထိုကဲ့သို့လုပ်ခြင်းဖြင့် “ဘုရား”ကို သူ့ယူဆချက်၏ ရုပ်ပစ္စည်းဖြစ်လာစေလိမ့်မည်။ အမှန်တကယ်၌မူ “ဘုရား” ထံသို့

၃။ R. Bultman, *Glauben und Verstehen*, Tübingen, 1965, P. 231ff.

လူသည် ယုံကြည်သဒ္ဓါပွားခြင်း အတိုင်းအတာအလျောက် ချဉ်းကပ် နိုင်လေသည်။^၄

ကားဘတ်သ် ကလည်း “အကယ်၍ လူတို့သည် ဘုရားကို အဓိပ္ပါယ်သတ်မှတ်လျက် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုပါက ဘုရားကို ရုပ်ထူ တစ်ခုအဖြစ် ထုလုပ်နေသည်နှင့် တူပါလိမ့်မည်။ လူ့သဘာဝ အသိ တရားသည်လည်း ဆန္ဒစိတ်ကူးအာရုံနှင့် ထင်မြင်ချက်တို့၏ ပုံရိပ် ထက် မပိုပါဟု” ဆို၏။^၅

ဘုရားရှိတော်မူသည်ဆိုသည့် အသိတရားသည် လူ၌ရှိပါ သည်။ ထို့ကြောင့် တခြားသော သက်သေပြချက်များ မလိုပါ ဟုလည်း တချို့ကဆိုကြ၏။ စိန်ဩဂုတ်စတင်းကမူ “ရုပ်ဝတ္ထု ပစ္စည်းများကိုသိသော အသိတရားနှင့် ရုပ်ဝတ္ထုမဲ့ နာမ်သက်သက်ကို သိသော အသိတရားတို့သည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတူကြပေ။ ပထမ အသိတရားသည် လူ၏အကြား၊ အမြင်၊ အထိ၊ အရသာ၊ အနံ့၏ ပင်ရင်းဖြစ်သော အင်္ဂါငါးပါးဖြင့် ခံယူရရှိ၍၊ ဒုတိယ အသိတရား သည် လူ့စိတ်ကို အသိဉာဏ်ပွင့်စေခြင်းဖြင့်သာ ရနိုင်၏။”^၆ ဟု ဆိုလေသည်။

၄။ Ibid, IV.

၅။ K. Bath, *Credo*, 1935, pp. 14 -15.

၆။ St. Augustine, *De Trinitate*, 1X, 3, 3. "mens ipsa, sicut corporearum notitias per sensus corporis colligit, sic incorporearum per semetipsam novit, quia est incorporea ".

ထိုသို့ဆိုပါလျှင် “ဘုရားရှိတော်မူခြင်းသည်” သိသာ ထင်ရှားပါသလော။ လူသည် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ဘုရား ရှိတော်မူသည်ကို သိနိုင်ပါသနည်း။ မည်ကဲ့သို့သော နည်းလမ်းများ ဖြင့် သိနိုင်ပါသနည်း။

တချို့ကမူ “ဘုရားရှိတော်မူခြင်း” သည် ယုတ္တိယုတ္တာရှိ၍ ပင်ကိုယ်ကပင် ထင်ရှားရှင်းလင်းနေပါသည်။ ဥပမာ- “လူပျိုများ သည် ယောက်ျားများဖြစ်၏။” (သို့မဟုတ်) “တစ်ခုလုံးသည် တစ်ဝက်ထက်ကြီး၏” ဟုဆိုသကဲ့သို့ “ဘုရားရှိတော်မူခြင်း” သည်လည်း သူ့ကိုယ်တိုင်မှာရှင်းနေပါသည်။ “တစ်ခုလုံး” ၏ သဘောနှင့် “တစ်ဝက်” ၏ သဘောကိုသိပါက “တစ်ခုလုံးသည် တစ်ဝက်ထက် ကြီးကြောင်း” သိသာပါမည်။ ထို့အတူ “ဘုရား” ဆိုသည့် သဘောကိုသိပါက “ဘုရား” ထက်သာသော တခြား မည်သည့်အရာမျှမရှိသောသဘော နားလည်ပေမည်။ “စိတ်ထဲ မှာလည်း ရှိပြီး” အပြင်မှာလည်းတကယ်ရှိသောအရာသည် “စိတ်ထဲမှာသာရှိပြီး အပြင်မှာတကယ်မရှိသောအရာထက် ကြီး၏။”

“ဘုရား” ဆိုသည့်အဓိပ္ပါယ်ကိုနားလည်ပါက၊ ဘုရား” ရှိကြောင်း သိနေလေပြီ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် “ဘုရား” ဆိုသည်မှာ အကြီးမြတ်ဆုံး၊ အမြင့်ဆုံး၊ အပြည့်စုံဆုံးဖြစ်၏။ ထို “ဘုရား” ဆိုသည်ကို လူ၏စိတ်ထဲ၌ သိနေ၏။ အပြင်၌လည်း တကယ်ပင်တည်ရှိနေတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် စိတ်ထဲ၌သိနေခြင်းနှင့် တကယ်လည်းရှိတော်မူခြင်းသည် စိတ်ထဲ၌ထင်နေခြင်း သက်သက် ထက်ကြီး၏။ ထို့အတူ ဘုရားဆိုသည်မှာ မည်သူနည်းဟု နားလည်

သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် လူသည် ဘုရားရှိတော်မူခြင်းကို သိနေလေပြီ။ ထို့ကြောင့် “ဘုရားရှိသည်” အဆိုသည် ပင်ကိုယ်ကပင် သိသာ ထင်ရှားနေပါပြီဟု ဆို၏။

အမှန်တွင် ဘုရားရှိတော်မူခြင်းသည် ပင်ကိုယ်က သိသာ ထင်ရှားမနေပါချေ။ အကယ်၍ ထင်ရှားပါက ရှင်းပြဖို့ မလိုပါပေ။ မည်သူမျှ ၂+၂= ၄ ဖြစ်သည်ကို သက်သေပြဖို့ ကြိုးစားမည် မဟုတ်ပေ။ မည်သည့်ကိစ္စရပ်မဆို ပင်ကိုယ်ကပင် ယုတ္တိယုတ္တာရှိ၍ ထင်ရှားခြင်းဖြစ်ဖို့ ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သော အရာတို့၏ ပခါနကျသော အရာများကို သိထားရပေမည်။ ဥပမာ - “လူသည်သတ္တဝါဖြစ်၏” ဆိုရာ၌ သတ္တဝါဖြစ်ခြင်းသည် လူသဘောတရား၌ ပါဝင်နေလေပြီ တည်း။ ထို့ကြောင့် “လူကိုရော၊ သတ္တဝါ”ကိုပါ လူတိုင်းသိနေပါ သောကြောင့် “လူသည်သတ္တဝါဖြစ်၏” ဆိုရာတွင် ယုတ္တိရှိ၍ ရှင်းစရာမလိုသော ကိစ္စတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအတူ “တစ်ခုလုံး” နှင့် “တစ်ဝက်” တွင် “တစ်ဝက်” ၏သဘောသည် “တစ်ခုလုံး” ၏ သဘော၌ ပါဝင်နေပြီးဖြစ်သကဲ့သို့ လူတိုင်းသိထားသော အရာ လည်း ဖြစ်နေပေသည်။

သို့သော် တစ်ခါတစ်ရံ အကြောင်းကိစ္စတစ်ခု၌ ပခါန ကျသော အရာများ၏ သဘောကို သိမထားသူများအတွက် သူပင် ကိုယ်မှာ ယုတ္တိရှိထင်ရှားနေသော်လည်း ထိုသူများအဖို့ ယုတ္တိမရှိ၍ မသိသာ မထင်ရှားချေ။ ဥပမာ - “ဘုရားရှိတော်မူသည်” ဆိုရာ၌ ဘုရားသည် “အနန္တဘဝရှင်” ဖြစ်၏။ “အနန္တဘဝရှင်” သည် “ရှိခြင်း” (Existence) ဖြစ်၏။ အစပြုခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်း၊ ကုန်ဆုံး

ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်းရှိသော အန္တိကဘဝရှင် မဟုတ်ချေ။
ထို့ကြောင့် “အနန္တဘဝရှင် (ဘုရား)”သည် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်လို့
မရသော၊ အချိန်ကာလ နေရာဒေသများမှ အလွတ်ဖြစ်သော
“ရှိခြင်း”၊ “တည်မြဲခြင်း” (Existence)ပင်ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် “ရှိခြင်း”နှင့် “အနန္တဘဝရှင်”သည် တစ်ခုတည်း
သော အကြောင်းအရာပင်ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် “အနန္တ
ဘဝရှင် ရှိတော်မူပါသည်” ဆိုရာတွင် ရှင်းနေပါ၏။ သို့သော်
အတုမရှိ အနန္တဂုဏ်တော်နှင့် တန်ခိုးတော်ရှင်ကို လူသည် တိတိ
ကျကျ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိနိုင်၊ မမြင်နိုင်စွမ်းသောကြောင့် “အနန္တ
ဘဝရှင်”ကို “အန္တိကဘဝရှင်”က မသိနိုင်ပါချေ။ ဇီးကွက်၏
မျက်စိသည် နေ့ခင်းအလင်းရောင်မှာထက် ညအမှောင်မှာ မြင်နိုင်
စွမ်းသကဲ့သို့ လူတို့၏ ဦးနှောက်နှင့် ငါးပါးသောအာရုံခံအင်္ဂါတို့သည်
“အနန္တဘဝရှင်”ကိုထက် “အန္တိကဘဝရှင်များ”ကိုသာ ပိုမိုနားလည်
နိုင်စွမ်းပါသည်။ ပို၍ ပြည်ပြည်စုံစုံသိနိုင်စွမ်းပါသည်။

ထို့ကြောင့် “အနန္တဘဝရှင်” (သို့) “ဘုရားရှိတော်မူခြင်း”
သည် လူတို့အတွက် ပို၍ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းသိသော အရာတို့ဖြင့်
ရှင်းပြကာ သက်သေထူဖို့ လိုအပ်လေသည်။^၇ တနည်းအားဖြင့်
လူသည် “ဘုရား”ကို ထိုက်ထိုက်တန်တန် မသိနိုင်ပါ။ သို့သော်
အန္တိကဘဝရှင်များကို သိနိုင်လေသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်
အကြောင်းတရားကိုထက် အကျိုးတရားကို ပိုမိုသိလွယ်လေသည်။

၇။ *S. Th.*, I, q. 2, a. 1.

ဤသို့ဖြင့် လူသည် စဉ်းစားဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် “အနန္တဘဝရှင်” (ဘုရား) ရှိခြင်းကို သိနိုင်လေသည်။

တဖန် “တစ်ခုလုံး” သည် “တစ်ဝက်” ထက်ကြီးခြင်းသည် သိသာထင်ရှားနေလေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် “တစ်ခုလုံး” နှင့် “တစ်ဝက်” တို့၏ သဘာဝသဘောတရားကို သိသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထို့အတူ “ဘုရား” ကို ထိုက်ထိုက်တန်တန်ဖူးနိုင်သူများအဖို့ “ဘုရားရှိသည်မှာ” ထင်ရှားနေလေသည်။ သို့သော် ကျွန်ုပ်တို့သည် “ဘုရား” ကို အရှိအတိုင်း ပြည်ပြည်ဝဝ ထိုက်ထိုက်တန်တန်မသိနိုင်၊ မမြင်နိုင်ပါသောကြောင့် ကိုယ်တော်မြတ် တည်ရှိတော်မူခြင်းကို အရှင်မြတ်မှာထက် ကိုယ်တော်မြတ်၏ ဖန်ဆင်းရာများ၌ ပိုမို သိနိုင်ကြလေသည်။

တချို့တို့က “ဘုရားရှိခြင်းသည်” သိသာထင်ရှားပါ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် “ဘုရားဆိုသည့် အသိတရားကို မွေးရာပါ ဝိဇ္ဇာတစ်ခုအဖြစ် လူနှင့်အတူ အမြဲရှိ၏” ဟုဆိုကြ၏။ လူသည် မိမိအတိုင်းအဆအလျောက် တချို့အတွက် ရှင်းလင်းစွာ၊ တချို့အတွက် မှန်ဝါးစွာဖြင့် “ဘုရား” ရှိကြောင်း သိနိုင်ပါ၏။ လူသည် သဘာဝအားဖြင့် ပျော်ရွှင်ခြင်းကို တမ်းတ၏။ သူတမ်းတသော အရာကို သူသိ၏။ သူသိသောကြောင့်သာ ထိုအရာကို သူတမ်းတခြင်းဖြစ်၏။ သို့သော် လူသည် “ဘုရား” ကို တမ်းတသောကြောင့် သူသည် “ဘုရား” ကို ပြည်ပြည်ဝဝသိ၏ဟု မဆိုနိုင်ပါချေ။ ဥပမာ- ဟိုးအဝေးမှ လူတစ်ဦးလာနေသည်ကို သိခြင်းနှင့် ဟိုးအဝေးမှ မောင်မောင်လာနေသည်ဟု သိခြင်း(၂) ခုတို့သည် အမှန်တကယ်

ပင် ထိုလာနေသူသည် မောင်မောင် စင်စစ်ပင်ဖြစ်လင့်ကစား
မတူကြပါ။

ထို့အတူ လူတွင် မွေးရာပါဗိဇုဖြစ်သော ပျော်ရွှင်ခြင်းသည်
အမျိုးမျိုးဖြစ်နိုင်၏။ တချို့မှာ ငွေပိုင်ဆိုင်လို၏။ တချို့မှာ ရာထူး
ဂုဏ်ပကာသနပိုင်ဆိုင်ခြင်း၌ သူ၏ပျော်ရွှင်ခြင်း ရှိ၏။ တချို့မှာ အိမ်၊
တချို့မှာ အစားအသောက်၊ . . . စသည်ဖြင့် သူတို့၏ ပျော်ရွှင်ခြင်း
ကို ရှာကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် လူတို့တမ်းတရာသည် မတူသကဲ့သို့
“ဘုရား”ကို သိတော်မူခြင်းသည်လည်း မတူညီနိုင်ကြပါချေ။
အားလုံးအတွက် သိသာထင်ရှားမှု မရှိနိုင်ကြချေ။ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း
မသိနိုင်ကြပါချေ။

အခန်း (၇)

ဘုရားရှိတော်မူခြင်းကို သက်သေပြနိုင်ပါသလား။

အထက်ပါစာမျက်နှာများ၌ ဘုရား၏ဘုန်းတော်၊ ဂုဏ်တော်၊ အဖြစ်တော်ကို လူသည် မသိထိုက်၊ မမြင်ထိုက်သောကြောင့် “ဘုရားရှိတော်မူပါသည်” လို့ ပြောပေသည့် လူသည် တိတိကျကျ၊ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိနိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှိကြောင်းကို လူ့အတွက် ပိုထင်ရှားသော၊ မြင်၊ ကြား၊ ထိ၊ တွေ့နိုင်သော ရုပ်ဝတ္ထုများအားဖြင့်သာ ချဉ်းကပ်နိုင်လေသည်ဟု ဆိုခဲ့ပါပြီ။^၁ ဟေးမှ အလက်ဇန္ဒားက “ဤလောက၊ ကမ္ဘာ၌ ကြားခံရုပ်ဝတ္ထုများအားဖြင့်သာ ဘုရားကို သိနိုင်၏” ဟု ဆိုလေသည်။^၂

ချမ်းမြေ့ရိပ်သာဆရာတော်ကြီး၏ နိုင်ငံခြားသား ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါး၏ ဗုဒ္ဓဘာသာအမြင် အမေးအဖြေ စာအုပ်တွင်လည်း “ကျွန်ုပ်တို့ နေထိုင်ရာကမ္ဘာလောကကြီးဟာ အချိန်

၁။ *S. Th.*, I, q. 2, a. 2.

၂။ Alexander of Hales, *Summa theologica*, tract. intro., q. 2, m. 3, c. 1 (31a).

ကာလနေရာဌာနတွေနဲ့ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်လို့ရတဲ့ သဘာဝရှိရင် အချိန်ကာလ နေရာဌာနတွေမှ အလွတ်ဖြစ်တဲ့ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်လို့ မရတဲ့ သဘာဝလည်းရှိတယ်လို့ ဆင်ခြင်တွေးဆယူနိုင်ပါတယ်” ဟု ဆိုလေသည်။^၃

ကျွန်ုပ်တို့သည် အဖြစ်အပျက်တစ်ခုကို (ဒဿနိကကျစွာ) ရှင်းပြရန် နည်းနှစ်မျိုး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ပထမနည်းမှာ အကြောင်း တရားမှ အကျိုးတရားသို့ ဆင်ခြင်နည်း (Propter quid) ဖြစ်သည်။ ဤနည်းသည် အရင်၊ အစ၊ အဦးဖြစ်သော အရင်းခံအကြောင်းမှ စတင်ခြင်းဖြစ်၏။ ဒုတိယနည်းမှာ အကယ်၍ အကြောင်းတရား ထက် အကျိုးတရားသည် ပိုမိုသိသာထင်ရှားပါက၊ အကျိုးတရားမှ အကြောင်းတရားသို့ (quia) ဆင်ခြင်နည်းဖြစ်၏။ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးကို ကြည့်၍ အရင်းခံအကြောင်းကိုသိအောင် ဆင်ခြင်ခြင်း ဖြစ်၏။^၄

“အကျိုးတရားသည် အကြောင်းတရားအပေါ် ထာဝစဉ် မူတည်နေသောကြောင့် အကယ်၍ အကျိုးတရားတစ်ခုရှိလျှင် အကြောင်းတရားတစ်ခုသည် အကျိုးတရား၏ အရင်အဦး မုချ ဧကန်ရှိရပေမည်။” “(အဘယ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသနည်း။ အဘယ်ကဲ့သို့ ဖြစ်ပေါ်လာရသနည်း)”။ သို့သော် ဖြစ်ပေါ်လာသော

၃။ ချမ်းမြေ့ရိပ်သာဆရာတော်။ နိုင်ငံခြားသား ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါး၏ ဗုဒ္ဓဘာသာအမြင်အမေးအဖြေ။ မြဝတီပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၉၃။ စာမျက်နှာ ၄၃။

၄။ *S. Th.*, I, q. 2, a. 2.

အကျိုးတရားသည် ဖြစ်ပေါ်စေသော အကြောင်းတရားအလျောက် ဖြစ်စေသော်လည်း ရုပ်ဝတ္ထုပမာဏအတိုင်းအဆကို မဆိုလိုပါ။

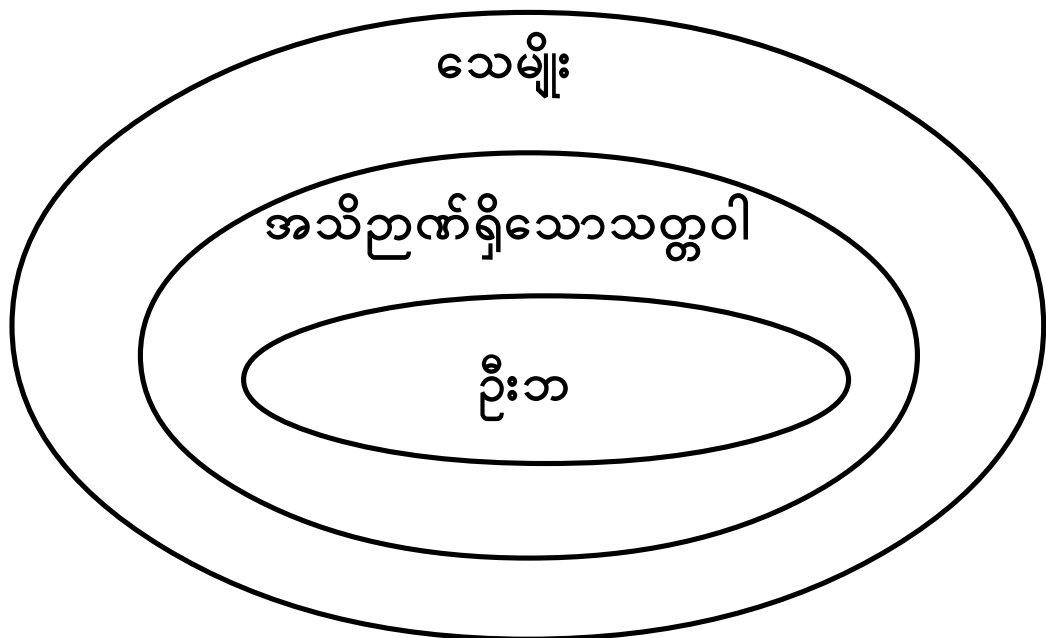
အကျိုးတရားမှ အကြောင်းတရားရှိကြောင်း သက်သေ ထူရာတွင် အချက်ကြီးနှစ်ချက်ကိုထောက်၍ ကောက်ချက်တစ်ရပ် ကို ထုတ်ယူသော ကြံယူတ္တိဆင်ခြေ (Syllogism) ပါဝင်၏။ ထို့ပြင် ဤကြံယူတ္တိဆင်ခြေ၌ အလယ်မှတ်အချက် (a middle term) လိုအပ်၏။

ဥပမာ -

အသိဉာဏ်ရှိသော သတ္တဝါတို့သည် သေမိုးဖြစ်၏။

ဦးဘသည် အသိဉာဏ်ရှိသော သတ္တဝါ ဖြစ်၏။

- ထို့ကြောင့် ဦးဘသည် သေမိုးဖြစ်၏။

ဤဥပမာမှ “အသိဉာဏ်ရှိသောသတ္တဝါ” သည် (the middle term)

အလယ်မှဘုံအချက် ဖြစ်သကဲ့သို့ ဦးဘဆိုသည့်ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဓိပ္ပါယ် တစ်ပိုင်းတစ်စ အနှစ်သာရတချို့တစ်ဝက် ဖြစ်၏။ ထို့ပြင် “ဦးဘ” “သေမျိုး” ဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်၏။

ဥပမာ (၂) -

- သတ္တဝါများအားလုံးသည် သေမျိုးဖြစ်ကြ၏။
- လူအားလုံးတို့သည် သတ္တဝါများဖြစ်ကြ၏။
- ထို့ကြောင့် လူအားလုံးတို့သည် သေမျိုးဖြစ်ကြ၏။

သတ္တဝါဆိုသည်မှာ “လူ” ၏အဓိပ္ပါယ်တစ်ပိုင်းတစ်စဖြစ်၏။ ထို့အပြင် လူသည် “သေမျိုး” ဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်လေသည်။

ဥပမာ (၃) -

- “ဘုရား”သည် အနန္တအဖြစ်တော်ရှင် ဖြစ်၏။
- အနန္တအဖြစ်တော်ရှင် ရှိတော်မူ၏။
- ထို့ကြောင့် ဘုရားရှိတော်မူပါသည်။

ဤကဲ့သို့ အကျိုးတရားမှ အစပြုဆင်ခြင်ရာတွင် အကြောင်းတရားရှိကြောင်း သက်သေပြခြင်းသက်သက်သာ ဖြစ်၏။ ဤအချက်သည် အကျိုးတရားများစွာမှတစ်ဆင့် “ဘုရားရှိတော်မူကြောင်း” ပြရာတွင် အထူးမှန်ကန်ပါသည်။ မည်သည့်အရာမဆို

တည်ရှိကြောင်းပြရန် “အလယ်မှတုံအချက်” (Middle term)သည် စကားလုံး၏ အဓိပ္ပါယ်သာဖြစ်၏။ ထိုသက်သေပြမည့်အရာ၏ အနှစ်သာရသဘောတရားမျိုး မဟုတ်ပေ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ဤဩဇာထွက်ဆောင်ခြင်း အကြောင်းတရားတည်ရှိကြောင်း သက်သေပြရန်သာဖြစ်ပြီး ထိုအကြောင်းတရား၏ အနှစ်သာရကို ဖော်ထုတ်ရန် မဟုတ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

ဥပမာ -

- ခြေရာများရှိသောနေရာ၌ ခြေထောက်များရှိ၏။
- ဤပင်လယ်ကမ်းသောင်ပေါ်တွင် ခြေရာများရှိ၏။
- ထို့ကြောင့် ဤပင်လယ်ကမ်းသောင်ပေါ်တွင် ခြေထောက်များရှိ၏။

ဆိုရာတွင် “ခြေရာများ” သည်အလယ်မှတုံအချက်(Middle term) ဖြစ်သကဲ့သို့ “ခြေထောက်များ”၏ အကျိုးရလဒ်လည်း ဖြစ်၏။ “ခြေရာများ”ကို ကြည့်၍ မည်သည့်“ခြေထောက်များ” ဖြစ်သည် ပြောနိုင်ရန် “ခြေရာများ”၏ အနှစ်သာရသဘောတရားများ၊ ရည်ညွှန်းချက်များ သိရှိဖို့မလိုပါချေ။ သို့သော် “ခြေရာများ”၏ အဓိပ္ပါယ်ကိုသာသိဖို့လိုသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ “ခြေရာ”၏ အဓိပ္ပါယ်သည် “ခြေထောက်”၏ လက္ခဏာ၊ ခြေထောက်၏အရာ၊ ခြေထောက်၏သင်္ကေတ၊ ခြေထောက်များ၏ ရလဒ်အကျိုးသဘောတရားသာ ဖြစ်၏။ ဤ “ခြေရာ”၏ အဓိပ္ပါယ်ကိုသိခြင်းဖြင့်သာ တခြားအရာမဟုတ်၊ ခြေထောက်ရာဖြစ်၏ဟု သိပေမည်။ ထို “ခြေရာ”သည်ခွေးခြေရာမဟုတ်၊ မျောက်ခြေရာလည်းမဟုတ်၊ ဝက်

ခြေရာ၊ ကြက်ခြေရာမဟုတ်၊ လူခြေရာသာ ဖြစ်ကြောင်းသိ၏။ ထို့ကြောင့် “ဤသောင်ပြင်၌ လူများရှိ၏” ဟုဆိုနိုင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

တဖန် “ဘုရားရှိကြောင်း” ကို ဤယုတ္တိဆင်ခြေ၌ အကျိုးတရားနှင့် အကြောင်းတရားတို့သည် ညီညွတ်၍ အချိုးအစားကိုက်ညီမှုမရှိပါဟု ဆိုနိုင်ဖွယ် ရှိလေသည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ ဘုရားသည် အနန္တဘဝရှင်ဖြစ်၏။ လောကရုပ်ဝတ္ထုအရာပစ္စည်း အားလုံးတို့သည် အန္တိက,ဘဝရှင်များဖြစ်၏။ ဤအန္တိက,ဘဝရှင်များအားဖြင့် အနန္တဘဝရှင်ထံသို့ မရောက်နိုင်ပါ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် အနန္တဘဝနှင့် အန္တိက,ဘဝ (ဖန်ဆင်းခံရာများ) များသည် အချိုးအစားကိုက်ညီမှုမရှိပါဟု ဆိုဖွယ်ရာ၏။

ဤအငြင်းပွားချက်သည် ခေတ်အဆက်ဆက်၌ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ဖူးပါသည်။ အဲလ်ဘက်ကြီးက “အကျိုးတရားကို အကြောင်းတရားနှင့် ညီမျှမှုလဲလှယ်ရန် မဖြစ်သမျှကာလပတ်လုံး အကျိုးတရားမှ အကြောင်းတရားသို့ ဆင်ခြင်ခြင်းသည် ယုတ္တိမရှိပါ။ ဘုရားရှိကြောင်းပြုဖို့ တစ်ခုတည်းသော တိကျသည့် သက်သေပြခြင်းသည် ရေဒြပ်ရှင်း (reduction) ခေါ် “ချဲ့ယူခြင်း”၊ “လျှော့ချခြင်း” (ဤအရာမရှိခဲ့သော် ထိုအရာမရှိနိုင်)သာဖြစ်၏။ အဓိပ္ပါယ်မှာ အကယ်၍ အဖေမရှိခဲ့သော် သားလဲမရှိနိုင်။ အကယ်၍သာ ဘုရားမရှိခဲ့သော် . . . ဆိုသည့်ဆင်ခြင်ခြင်းမျိုး ဖြစ်၏”ဟုဆိုလေသည်။^၅

၅။ See: St. Albert the Great, *Summa theologiae*, I, tract. 3, q. 15 (Borgnet, vol. 31).

“မိမိဘာသာ ထာဝစဉ်ရှိတော်မူသော၊ ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်ပျက်သုန်းခြင်းကင်းသော အနန္တဘဝရှင်ရှိကြောင်း သက်သေပြရာတွင် ပေါ်ပေါက်လာရေးအတွက် တစ်ပါးသူကို မှီခိုနေရသော အရာများ (သို့) အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာသောအရာများကို အခြေခံပြီး ဆင်ခြင်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။ မည်သူမျှ ကျောက်ခဲပုံပေါ်၌ အိမ်မဆောက်နိုင်ပါ။” ဟု ဂျာမန်ဒဿနိကဗေဒပညာရှင် ကန့်ကဆိုလေသည်။^၆

ပေါလ်တီလျစ်ကလည်း “ဘုရားရှိတော်မူကြောင်းကို ကမ္ဘာလောကကြီးအား တဖြည်းဖြည်းချဲ့ယူ စဉ်းစားခြင်းဖြင့် မဖြစ်နိုင်ပါ။ အကယ်၍ ဤကဲ့သို့ဆင်ခြင်ပါက “ဘုရား” သည် ကမ္ဘာလောကကြီးထက် အဆုံးအစွန်၊ အတိုင်းအဆမဲ့၊ အတုမဲ့၊ အတုလံဘဝရှင် ဖြစ်စေမည့်အစား ဆင့်ကဲဆင့်ကဲဆက်ထားသော သံကြိုးမှ သံကွင်းတစ်ခုထက် ပိုမလာပါ” ဟုဆို၏။^၇ အော်စတင်ဖဲရားကလည်း “ဘုရားသည် အခြားအရာအားလုံးနှင့် ဘာမျှမတူပါ။ ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တော်ရှင်အကြောင်း ပြောသမျှသည် ဖန်ဆင်းခံအရာများကို ရည်ညွှန်းနိုင်သော်လည်း ကိုယ်တော်ကို မရည်ညွှန်းနိုင်ပါ။ ကျိုးကြောင်းဆင်ခြင်တုံတရားသည် ကျွန်ုပ်တို့အား လောကရုပ်ဝတ္ထုကမ္ဘာကို ကျော်လွန်၍ မရောက်သွားစေနိုင်ပါ” ဟုဆိုပြန်ပါသည်။^၈

၆။ Kant, *Kritik der reinen Vernunft*, B 631/ A 603 ff.

၇။ Paul Tillich, *Systematic Theology*, I, 243.

၈။ Austin Farrer, *Finite and Infinite*, Wertminster, 1943, pp. 7 ff.

အထက်ပါအငြင်းပွားချက်များကို မကန့်ကွက်လိုပါ။ သို့သော် “အကျိုးတရားတစ်ခုနှင့် အကြောင်းတရားတစ်ခုတို့သည် အချိုးအစားကျကျမရှိပါက အကျိုးတရားထက် သာလွန်ပြည့်ဝသော အကြောင်းတရားကို လုံးဝဥသယံမသိနိုင်ပါ။ . . . အကျိုးတရား တစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာခြင်းအတွက် အကြောင်းတရားတစ်ခု ရှိရမည် ဆိုသည်ကိုတော့ဖြင့် မြေကြီးလက်ခတ်မလွဲ သိနိုင်ပါ၏။ ထိုအတူ ဖန်ဆင်းခံအရာများအားဖြင့် ဖန်ဆင်းရှင်ရှိကြောင်း သက်သေပြနိုင် ပါသည်။ ဖန်ဆင်းခံအရာများအားဖြင့် ဘုရား၏ အဖြစ်တော်၊ ဘုန်းတော်၊ ဉာဏ်တော်၊ တန်ခိုးတော်ကို ကိုယ်တော်ရှင်မြတ်၏ အရှိအတိုင်း တိတိကျကျမသိနိုင်စွမ်းပါ။ သို့သော် ထိုအရာများကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ဖန်ဆင်းရှင်ဘုရား ရှိတော်မူကြောင်းကိုဖြင့် တိတိကျကျ၊ ဘွင်းဘွင်းလင်းလင်း သက်သေပြနိုင်ပါသည်။^၉

ဥပမာ - ကျွန်ုပ်တို့ အော်တိုမစ်တစ်နာရီ တစ်လုံးရှိပါသည်။ ဤနာရီကိုကြည့်ခြင်းဖြင့် ဤနာရီကိုလုပ်သူ တစ်ဦးရှိရမည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် နာရီသည် ကမ္ဘာအစကတည်းက မရှိခဲ့ဘူး ပါ။ နောက်မှ ပေါ်လာခြင်းသာဖြစ်၏။ ထို့အပြင် နာရီသည် ထာဝစဉ်လည်း မပျက်မပျောက်ဘဲ မနေနိုင်ပါ။ အစက၊မရှိပဲ နောက်မှပေါ်လာလျှင် ဤနာရီကို လုပ်သူတစ်ဦး၊ ထွင်သူတစ်ဦး ရှိရပေမည်။ နာရီအားဖြင့် နာရီလုပ်သူရှိကြောင်း သက်သေပြနိုင် ပါ၏။ နာရီအားဖြင့် ပြုလုပ်သူ၏ အရည်အချင်း၊ ဂုဏ်ဒြပ်ကို

---

^၉။ *S.Th.*, I, q. 2, a. 2.

သက်သေပြခြင်းမဟုတ်ပါ။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဤနာရီအားဖြင့် ပြုလုပ်သူသည် တော်သူ၊ တတ်သူ၊ လုပ်နိုင်စွမ်းသူဖြစ်မှန်းတော့ သိနိုင်၏။ သို့သော် ဤနာရီကို ကြည့်လျက် နာရီလုပ်သူသည် မည်မျှတော်သူ၊ မည်မျှဉာဏ်ကောင်းသူ၊ မည်သည့်ဘွဲ့ရထားသူ၊ ဘယ်နှစ်တန်းအောင်ထားသူ၊ မည်မျှချမ်းသာကြွယ်ဝသူ၊ အသားဖြူသူ၊ မဲသူ၊ ဝသူ၊ ပိန်သူ၊ ပုသူ၊ အသက်ငယ်လား၊ ကြီးလား၊ သေပြီးပြီလား၊ အသက်ရှင်တုံးလား စသောသူ၏ အနှစ်သဘော၊ အရည်အချင်းသဘော (သို့) နာရီပြုလုပ်သူ၏ အကြောင်းကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံတိတိကျကျ အရှိအတိုင်း မသိနိုင်ပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နာရီတည်းဟူသော အကျိုးတရားနှင့် ပညာရှင်တည်းဟူသော (ပြုလုပ်သူ) အကြောင်းတရားတို့သည် အချိုးအစားကျကျ မရှိပါ။ နာရီနှင့်လူသည် ထပ်တူမညီမျှကြပါ။ ပြုလုပ်သူလူသည် နာရီထက် အဆပေါင်း ကုဋေကုဋာမက ပိုပါသည်။

သည့်အပြင် နာရီအားဖြင့် ပြုလုပ်သူ လူအကြောင်း ပြည့်စုံစွာ ရှာဖွေနေခြင်းမဟုတ်ပါ။ ဤနာရီကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် နာရီပြုလုပ်သူတစ်ဦး တည်ရှိရမည်ဟု ဆင်ခြင်ခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ ပင်လယ်သောင်ကမ်းပြင်မှ ခြေရာများကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ခြေထောက်များ ထိုကမ်းခြေ၌ရှိကြောင်း ပြောနိုင်၏။ သို့သော် ထိုခြေရာများအားဖြင့် ခြေထောက်များ၏အကြောင်း၊ မည်သူ၏ခြေထောက်၊ ထိုခြေထောက်များ၏ အရောင်၊ အရွယ်အစား၊ အကြီး၊ အသေး၊ အရည်အသွေး တိတိကျကျကို ရှာဖွေနေခြင်း မဟုတ်ပါပေ။

ထို့ကြောင့် အန္တိကဘဝရှင်များကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် အနန္တဘဝရှင်ရှိကြောင်း ဆင်ခြင်ကာ၊ သက်သေမပြနိုင်ပါဟူသောအဆိုသည် လုံးဝမမှန်ပါချေ။ အန္တိက,ဘဝရှင်များသည် အနန္တဘဝရှင်ရှိကြောင်း သိနိုင်ရန် အခြေခံအုတ်မြစ်များ ဖြစ်ကြ၏။ အနန္တဘဝရှင်မြတ်စွာဘုရားသခင်အကြောင်းသိစေသော ပံ့ပိုးရာများလည်း ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း (၈)

ဘုရားတစ်ပါးကြောင်း ဘာသက်သေတွေ ပြနိုင်မလဲ၊

(က) အကြောင်းနှင့် အကျိုးတို့၏ အခြေခံသဘောတရားများ

ဖြစ်ပေါ်လာသောအရာတိုင်းတွင် အကြောင်းတရားတစ်ခု ဖြစ်စေ၊ အများဖြစ်စေ အမြဲရှိပါသည်။ အကြောင်းဟူသော သဘော တရားတစ်ခုကြောင့်၊ အကျိုးဟူသော သဘောတရားတစ်ခုသည် အစဉ် ဖြစ်ပေါ်မြဲပင်။ ဤလောက ဤကမ္ဘာ၌ အကြောင်းမဲ့ဖြစ်သော အရာ ဗလာနတ္တိတည်း။ ဤသည်မှာ ရုပ်ပစ္စည်းတို့အကြား၌ရှိသော အရေးကြီးသည့် အဆက်အသွယ် သဘောတရားတစ်ခု ဖြစ်လေ သည်။

နေ့စဉ် အဖြစ်အပျက်တစ်ခုခုကိုတွေ့ရပါက လူသား တို့သည် အကြောင်းရင်းကို ချက်ခြင်းစိစစ်တတ်ကြ၏။ အကြောင်း အားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရာကိစ္စတိုင်းတွင် အကြောင်း တရားကို သိလိုကြ၏။ ဝေဖန်ချင့်ချိန် စဉ်းစားခြင်းနှင့် အစပြုကြ လေ၏။ ဂရိလူမျိုး ဒဿနပညာရှင် အာရစ်တိုတဲလ်က “ရုပ်ပစ္စည်း

တစ်ခုကို လူတစ်ယောက်က သိပါသည်ဆိုသော်လည်း “ဘာကြောင့်” ဆိုသည့် မေးခွန်းဖြင့် အဲဒီပစ္စည်း၏ အကြောင်းတရားကို မသိသရွေ့ သူသည်ထိုပစ္စည်းကို မသိသေးပါ”^၁ ဟု ဆိုလေသည်။

အမှန်တွင် အကြောင်းနှင့်အကျိုး ဆက်သွယ်နေမှုသဘော တရားသည် ရှင်းပြစရာ မလိုသည့် လောကနိယာမတစ်ခုပင် ဖြစ်နေလေသည်။ ကန်ရေပြင်သို့ ခဲတစ်လုံး ပစ်ချလိုက်သည် ဆိုပါစို့။ ကျသည့်ခဲသည် ရေပွက်ထစေ၍ လှိုင်းကလေးများဖြစ်စေကာ ကမ်းစပ်သို့ ရွေ့လျားသွားစေ၏။ နေရောင်ထဲမှ ပစ္စည်းတစ်ခုသည် အစကအေးနေသော်လည်း ပူနွေးလာ၏။ လူတို့လက်ရာပစ္စည်းများ အားလုံးတို့သည် အကြောင်းတရားသဘောတစ်ခုကို ပြည့်စုံကြ လေသည်။ လူတို့၏ကောင်းသော၊ မကောင်းသော အမှုအကျင့်များ တို့သည်ပင် အကြောင်းရင်းတစ်ခုမှ အစပြုကြလေသတည်း။

ဘာသာစကားအသီးသီးမှ “ဘာကြောင့်”၊ “ဘယ်က” ၊ “ဘယ်လို” စသည့်မေးခွန်းများနှင့်၊ “ပြုလုပ်သည်”၊ “ဖြစ်စေသည်”၊ “ရသည်”၊ “ပေးသည်” စသည့်ကြိယာပုဒ်များအားလုံးသည်လည်း ကြောင်းကျိုးသဘောတရားများကို ဖော်ပြနေလေသည်။

အကြောင်း (Cause)ဟူသော သဘောတရားသည် အကျိုး (Effect)ဟူသော သဘောတရားကို ဖြစ်ပေါ်စေသော အဓိကပြုလုပ်သူဖြစ်၏။ အကြောင်းတရားကို အကြောင်းတရား ဟူ၍ ခေါ်ရခြင်းမှာ အကျိုးတရားသဘောသဘာဝဖြစ်ပေါ်စေ

၁။ Aristotle, *Physics*, II, 3, 134b 18-20.

သောကြောင့်ပင်ဖြစ်၏။ ဥပမာ - အိမ်တစ်ဆောင်ကိုကြည့်ပါ။ အိမ်သည် အမိုး၊ အကာ၊ အုတ်၊ တိုင်၊ ပြတင်းပေါက်၊ တံခါးပေါက် အစရှိသည့် အိမ်ဆောက်ပစ္စည်းများ မပါလျှင် အိမ်အဖြစ်ဖြင့် ရပ်တည်မနေနိုင်ပါ။ အမိုး၊ အကာ၊ ပြတင်း၊ တံခါးလုပ်ဖို့ သွပ်၊ သက်ကယ်၊ သစ်သား၊ သံ၊ ဘိလပ်မြေ၊ သဲ၊ အုတ်၊ ထုံး၊ ကျောက် ရှိသော်ငြားလည်း ဆောက်လုပ်သူ မရှိလျှင် မဖြစ်နိုင်ပါချေ။ ဆောက်နိုင်သူရှိသော်ငြားလည်း လှပခန့်ငြားထည်ဝါသော အိမ် တစ်ဆောင်ဖြစ်စေဖို့ ကျွမ်းကျင်သော အင်ဂျင်နီယာ၊ ကျွမ်းကျင် သောပန်းရံဆရာ၊ ကျွမ်းကျင်သော လက်သမားဆရာများ မရှိပါက လည်း မဖြစ်နိုင်ပါ။

အကြောင်းနှင့်အကျိုးသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု သံကြိုး ကွင်းခက် အမြဲဆက်လျက်ရှိကြပါ၏။ ရုပ်ပစ္စည်းများ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကွာခြားခြင်းကပင် ထင်ရှားနေလေသည်။ ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှု သဘောတရားသည် အမြဲတည်ရှိ၏။ အကြောင်းတရားကို အကျိုးတရားမှခွဲ၍ မရပေ။ အကျိုးတရားရှိပါလျှင် အကြောင်း တရားရှိရမည်။ အကြောင်းတရားတစ်ခုရှိလျှင် အကျိုးတရားတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာရမည်။ ထို့ကြောင့် “ဖြစ်ပေါ်လာသော ရုပ်ပစ္စည်းတိုင်း သည် အခြားအရာတစ်ခုကို မှီခိုနေ၏။ စကြဝဠာကြီးတစ်ခုလုံး အပေါ်မှ အရာအားလုံးတို့သည် အကြောင်းတရား (သို့မဟုတ်) အကျိုးတရားတစ်ခုဖြစ်နေ၏။”^၂

---

^၂။ C. G., III, c. 107.

တဖန် အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရား၏ရှေ့၌ ဖြစ်ပေါ်သော သဘောသဘာဝရှိ၏။ အကြောင်းသည်သာ အကျိုး ၏ အရှင်သခင်ဖြစ်၏။ အကျိုးတစ်ခုတွင် အကြောင်းတစ်ခု လိုနေခြင်းသည် အခြေခံသဘာဝဓမ္မတာပင်ဖြစ်လေသည်။ အကျိုး တရားနှင့်ညီမျှသော အကြောင်းတရားတစ်ခုသည် အစကနဦး၌ပင် ရှိနေရပေမည်။ ထို့ကြောင့် သားသမီးများအရင်အဦး မိဘများ ရှိ ရ၏။ ပန်းပုရုပ်ထုအရင်အဦး၌ ပန်းပုဆရာရှိ၏။ နားဝင်ချိုသာသည့် တေးသံသာအရင်အဦးတွင် သီချင်းသီကုံးသူနှင့် သီဆိုသူတို့ ရှိနေခဲ့၏။

(၈) သိသာထင်ရှားသော အကြောင်းတရားများ

အာရုံငါးပါး၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာများကို အခြေခံ၍ လေ့လာသောသူတချို့ (ဥပမာ- Hume and Stuart Mill) တို့က “လူသည် သူ့အာရုံငါးပါးဖြင့် ခံစားထိတွေ့နိုင်သော ရုပ်ဒြပ်များ ကိုသာ နားလည်သိရှိနိုင်သည်။ လူ့အာရုံငါးပါးသည် ကြောင်းကျိုး ဆက်စပ်မှုကို မမြင်မတွေ့နိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် လူ့အာရုံငါးပါးဖြင့် မမြင် မထိ မသိစွမ်းသည့် အကြောင်းတရားဆိုသည့် ဝေါဟာရသည် လူ့စိတ်ကူးသက်သက်သာဖြစ်၏” ဟုဆိုလေသည်။^၃ လူ့ကိုယ်လက်

၃။ Cf., H. J. Koren, *Introduction to the Science of Metaphysics*, B. Herder Book, London, 1964, p. 232.

အင်္ဂါငါးပါးသည် အပေါ်ယံရုပ်ဒြပ်သွင်ပြင် လက္ခဏာများကိုသာ ကိုင်ထိတွေ့ရှိကြားနာမြည်းစမ်း ရှုရှိုက်ခြင်းဖြင့်သာ သိနိုင်သည်ကို မငြင်းဆိုလိုပါ။ ထို့အတူ လူ၌ စဉ်းစားတွေးခေါ် မှတ်သားနိုင်သော အသိဉာဏ်သည် ကိုယ်လက်အင်္ဂါငါးဖြာဖြင့် မသိနိုင်သော (abstract) ရုပ်မဲ့နာမ်သက်သက်များကိုလည်း စဉ်းစားတွေးခေါ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ- ငယ်စဉ်ကလေးဘဝက တွေ့ကြုံခဲ့ဖူးသော အဖြစ်အပျက်တစ်ခုကို ကြီးလာစဉ်တွင် ပြန်လည်သတိရစဉ်းစား နေနိုင်သည်။

တဖန် အဆုံးအပိုင်းခြားရှိသော အန္တိကဘဝများတွင် ရေတွက်ခြင်းငှါ မစွမ်းသော၊ ဗဟိဒ္ဓပုံသဏ္ဍာန်တို့၏ ပခါနကျသော အတွင်းမှ အနှစ်သဘောတရား (essence)သည် “ဖြစ်ခြင်း (to be)” နှင့် မတူလျှင် ထိုဖြစ်ပေါ်စေခြင်းသည် အပြင်မှအကြောင်းတစ်ခုခုကြောင့်သာ ဖြစ်ပေမည်။ ထို့ကြောင့် တစ်စုံတစ်ခုကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း (သို့) “ဖြစ်ခြင်း” ပေးလိုက်ခြင်းသည် ကြောင်းကျိုးသဘာဝနိယာမပင်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အကြောင်းတရားကို သေချာစွာ သိနိုင်ပါသည်။

အကျိုးတရားကို ဖြစ်ပေါ်စေရာတွင် တကယ်တန်း မဖြစ်မနေတိတိကျကျ၊ လုံးလုံးလျားလျားပါဝင်ဖြစ်ပေါ်စေသော အကြောင်းတရား (*per se cause*)နှင့် လုံးလုံးလျားလျားတိတိကျကျမပါဝင်သော အကြောင်းတရား (*per accidens cause* or *Accidental cause*) အဖြစ် နှစ်မျိုးနှစ်စားတွေ့နိုင်လေသည်။ ပထမအကြောင်းတရားတွင် အကျိုးတရားဖြစ်ပေါ်ရေးအတွက်

အဓိကမူတည်နေ၏။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် အကျိုးတရားသည် ရလဒ်၊ ပန်းတိုင် (သို့) ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်ပြီး၊ ထိုအကျိုးတရားအတွက် အဓိကကျသော အကြောင်းတရားအဖြစ် ရပ်တည်၏။ ဒုတိယတစ်ခုတွင် ထိုသို့မဟုတ်ပဲ အကျိုးတရား ဖြစ်ပေါ်စေရေးအတွက် အဓိကမကျပဲ အကြောင်းတရားကို အထောက်အကူသာ ဖြစ်စေသည်။

ဥပမာ (၁) - စာကျက်ခြင်းသည် ပညာရှိခြင်း အကျိုးဖြစ်ပေါ်စေဖို့ အဓိကကျပြီး တကယ်တန်းပါဝင် ပတ်သက်နေသော အကြောင်း (*per se cause*) ဖြစ်သော်လည်း ဘွဲ့လက်မှတ်သည် ပညာရှိခြင်း၏ အဓိက, အကြောင်းတရား မဟုတ်ပေ။ ပညာရှိဖြစ်ခြင်းဆိုသည့် သက်သေအဖြစ် ပါဝင်နေသော်လည်း ပညာရှိခြင်းတွင် လုံးလုံးလျားလျား မပတ်သက်သော အကြောင်းတရား (*accidental cause*) သာလျှင် ဖြစ်၏။ ထိုဘွဲ့လက်မှတ်သည် လူကိုပညာရှိ ဖြစ်စေခြင်း မဟုတ်ပဲ၊ စာကျက်ခြင်းကသာ လူကို ပညာရှိဖြစ်စေခြင်းအတွက် အဓိက, အကြောင်းတရား ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် (*per accidens cause*) အဓိကအကြောင်းတရားလုံးဝမဟုတ်ပဲ အကျိုးဖြစ်ပေါ်စေရေးအတွက် အကူအညီပေးသော၊ ဖြစ်ပေါ်စေဖို့ လမ်းခင်းပေးသော အကြောင်းတရားသာလျှင်ဖြစ်၏။

ဥပမာ (၂) - လက်မှာကိုင်ထားသောပုလင်း လွတ်ကျသွားခြင်းတွင် ပုလင်းကိုလက်မှာကိုင်လျက် အလုပ်လုပ်နေခြင်းသည် အထောက်အကူပြုအကြောင်းတရား (*per accidens cause*) ဖြစ်ပြီး၊ ကမ္ဘာမြေကြီးဆွဲအားသည် ပုလင်းလွတ်ကျခြင်းအတွက်

အဓိကအကြောင်းရင်း (*per se cause*)ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပုလင်းကိုင်ထားလျက် အလုပ်လုပ်ခြင်းသည် လွတ်ကျစေရန် အတွက် အဓိက,အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ကမ္ဘာမြေကြီးဆွဲအားကို ကူညီနေလေသည်။

အကျိုးတရားများကို ဖြစ်ပေါ်စေသောအကြောင်းတရား များစွာတို့အနက် အမျိုးအစား (၄) မျိုးအဖြစ်ခွဲခြားနိုင်ပါသည်။ (၁) ရုပ်ဒြပ်ဝတ္ထုအကြောင်းတရား (Material Cause)၊ (၂) အတွင်း အနှစ်သဘောဖြစ်သည့် အကြောင်းတရား (Formal cause)၊ (၃) အမှန်တကယ်လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းသည့် အကြောင်းတရား (သို့) ပြုလုပ်သူ (Efficient Cause)၊ (၄) နောက်ဆုံးအပြီးသတ်ပန်းတိုင် ပခါနအကြောင်းတရား (Final Cause) တို့ဖြစ်ကြ၏။

(၁)။ သာမန်အားဖြင့် အကျိုးတရားတစ်ခုအဖြစ် ထွက်ပေါ် လာရန် ရုပ်ဝတ္ထုအဓိကကျစွာပါဝင်သော အကြောင်းတရားကို ရုပ်ဒြပ်ဝတ္ထုအကြောင်းတရားဟု ခေါ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် အရာ တစ်ခုမှ အခြားတစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာရန် ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်၏။ ဥပမာ - လူတစ်ယောက်သည် ကျောက်တုံးတစ်တုံးကို ယူ၍ ရုပ်ထု ထုလုပ်သည်ဆိုကြပါစို့။ ကျောက်တုံးသည် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ပုံသော်လည်းကောင်း၊ ဒိုင်ယာနာမင်းသမီးပုံသော်လည်းကောင်း၊ ဘုရားပုံတော်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်လာနိုင်၏။ ထိုကျောက်တုံး သည် ဖြစ်လာသောပန်းပုရုပ်အတွက် ရုပ်ဝတ္ထုအကြောင်းတရား (Material Cause)တစ်ခု ဖြစ်လေသည်။ ပန်းပုရုပ်အတွက်

အဓိကမကျသော အကြောင်းတရား (*per accidens cause*)ပင် ဖြစ်၏။ အမျိုးမျိုးသော ဝတ္ထုပစ္စည်းတို့ဖြင့် ပန်းပုရုပ်လုပ်နိုင်သော ကြောင့် သစ်သားပန်းပုရုပ်၊ ကျောက်စိမ်းပန်းပုရုပ်၊ ကျောက်သလင်း ရုပ်ထု၊ ကြေးရုပ်ထု၊ ရွှေရုပ်ထုဟု ခေါ်ကြပါသည်။

(၂)။ ရေတွက်ခြင်းငှါမစွမ်းသော၊ ဗဟိဒ္ဓပုံသဏ္ဍာန်တို့၏ ပခါနကျသော အတွင်းသားအနှစ်သဘောကြောင့် လူကိုလူဟု ခေါ်၏။ တိရိစ္ဆာန်ကို တိရိစ္ဆာန်ဟုခေါ်သည်။ မြက်ပင်၊ သစ်ပင် ပန်းမာန်၊ ပန်းချီ၊ ပန်းပု. . . အစရှိသည်ဖြင့်ဖြစ်ပေါ်၏။ “ဦးဘသည် ဆရာဝန်ဖြစ်၏” ဆိုရာ၌ ဆရာဝန်ဆိုသည့် ဦးဘကို ခေါ်အပ်သော ဂုဏ်အင်္ဂါသည် အပေါ်ယံသဘော မဟုတ်ပါ။ ထိုအနှစ်သဘော ကြောင့် အကျိုးတရားဆိုသည့် ဆရာဝန်ဟု ခေါ်ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအနှစ်သဘောကြောင့် အကျိုးတရားဆိုသည့် ဆရာဝန်ဖြစ်လာသောကြောင့် အတွင်းအနှစ်သဘောဖြစ်သည့် အကြောင်းတရား (Formal Cause)ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်ပါသည်။

(၃)။ အမှန်တကယ် လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည့် အကြောင်း တရားဆိုသည်မှာ တစ်နည်းအားဖြင့် ပြုလုပ်သူပင် ဖြစ်ပါသည်။ မရှိသေးသည်ကို ရှိလာအောင် ပြုလုပ်သူဖြစ်၏။ အမှန်တကယ် လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းသည့် အကြောင်းတရားဖြစ်ပေ၏။ ဤအကြောင်း တရားသည် အကျိုးဖြစ်ပေါ်စေသောအခါ ထိုအကျိုးတရားသည် သူ့မှာလည်း ရှိနေပြီးဖြစ်၏။ ဥပမာ - ဆရာသည် ကျောင်းသား

အတွက်၊ အဖေသည် သားအတွက်၊ ပန်းပုဆရာသည် ပန်းပုရုပ်
အတွက်၊ ပန်းချီဆရာသည် ပန်းချီကားချပ်အတွက်၊ ပန်းရံဆရာ
သည် တိုက်အိမ်အတွက်၊ လက်သမားသည် ထိုင်ခုံအတွက်
အမှန်လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းသည့် အကြောင်းတရား (သို့) ပြုလုပ်သူ
(Efficient Cause) ဖြစ်လေသည်။

ပန်းပုဆရာက ပန်းပုရုပ်ထုလုပ်သောအခါ သူ့ထံ၌
ပထမဦးစွာ ပန်းပုရုပ်မထုလုပ်မီကပင် ပန်းပုရုပ်၏ သဘောတရား
ရှိနှင့်ပြီးသား ဖြစ်၏။ ပန်းပုရုပ်ထုလုပ်နိုင်စွမ်း ရှိနှင့်ပြီးဖြစ်၏။ ပစ္စည်း
တစ်ခုကို အပူပေးလိုပါက အပူပေးရန်သုံးသည့် ဝတ္ထုသည်
အပူရှိနှင့်ပြီး ဖြစ်ရပေမည်။ ဥပမာ - မီးတောက်သည် ပင်ကိုယ်ကပင်
စောစီးစွာအပူရှိနေပြီး ဖြစ်ရပေမည်။ ထိုအတူ ပြုလုပ်သူသည်
တစ်ခုခုပြုလုပ်သောအခါ အမြဲတမ်း သူ့မှာရှိသည်အတိုင်း ပြုလုပ်
၏။ သို့သော် ပုံသဏ္ဍာန်အားဖြင့်သော်ကား အကျိုးနှင့်အကြောင်း
သည် တစ်ထေရာတည်းကျချင်မှ ကျပေမည်။ ဥပမာ - တိုက်အိမ်
သည် ပန်းရံဆရာကဲ့သို့ ပုံတူမဖြစ်နိုင်ချေ။ သို့သော် ပန်းရံဆရာ၏
စိတ်ထဲမှတိုက်အိမ်နှင့်ကား ပုံတူဖြစ်ပါသည်။

ပြုလုပ်သူ (Efficient Cause) ဆိုရာတွင် အမြင့်ဆုံး (သို့)
အဓိကအကျဆုံးသော ပြုလုပ်သူနှင့် ကြားမှအထောက်အကူအဖြစ်
ပြုလုပ်သူ (Principal cause and instrumental cause) ဟူ၍
နှစ်မျိုးရှိနိုင်ပါသည်။^၄

၄။ ပြုလုပ်သူသည် ပြုလုပ်ခံရသူထက်အမြဲ သာလွန်ကြီးမြတ်၏ဟု ဆိုသော်လည်း
ဘဝအတွေ့အကြုံတွင် တစ်ခါတစ်ရံပြုလုပ်ခံရသူ (အကျိုး)သည် ပြုလုပ်သူ (အကြောင်း)

(၄)။ နောက်ဆုံးအပြီးသတ်ပန်းတိုင်ပခါနအကြောင်း တရား (Final Cause)ဆိုသည်မှာ ထိုပန်းတိုင်အတွက် ပြုလုပ် စေခြင်းဖြစ်၏။ တစ်နည်းအားဖြင့် ရည်ရွယ်ချက်၏ အဆုံးမှ ရလဒ်အတွက် ပြုလုပ်သောအကြောင်းတရားဖြစ်၏။ လက်သမား ဆရာသည် သစ်ပြားကိုလှီးဖြတ်နေခြင်းမှာ စားပွဲတစ်လုံး ပြုလုပ်ဖို့ ဖြစ်သည်။ ဖခင်သည် ငွေရဖို့အလုပ်လုပ်နေခြင်းမှာ သားသမီး များနှင့်ဇနီးမယားကို ကျွေးမွေးဖို့ဖြစ်သည်။

အပြီးသတ်၊ အဆုံး၊ ပန်းတိုင်သည် သာမန်ပန်းတိုင် ဖြစ်သကဲ့သို့ မြင့်မြတ်သောပန်းတိုင်လည်း ဖြစ်နိုင်လေသည်။ လောလောဆယ်ဆယ် အနီးမှာဖြစ်သကဲ့သို့ အလှမ်းဝေးကွာသော နေရာမှ ပန်းတိုင်လည်းဖြစ်နိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ပန်းတိုင်ပခါန အကြောင်းတရားမှတန်ဘိုးမဖြတ်နိုင်သော အသိတရားတစ်ခုမှာ “အားလုံးသောပြုလုပ်သူတိုင်းသည် ရည်ရွယ်ချက်ပန်းတိုင် တစ်ခုအတွက် ဖြစ်၏”ဆိုသည်ပင် ဖြစ်လေသည်။ ဤအချက်ကို သဘာဝတရားကြီး၌ သေသေချာချာ တွေ့နိုင်ပါသည်။ သည့်အပြင် အားလုံးသော အကြောင်းတရားတိုင်းသည် အကျိုးတရားအတွက် ဦးတည်နေကြောင်း တွေ့ရလေသည်။ လွတ်လပ်သော လူသားများ အပါအဝင် ဝေဖန်ချင့်ချိန်မှုကင်းလျက် လှုံ့ဆော်မှုတစ်ခုထဲရှိသော သက်ရှိသတ္တဝါများအပါအဝင် အားလုံးတို့သည် အဆုံးမှ ပန်းတိုင်

ထက် သာသည်များလဲရှိ၏။ ဥပမာ - ဆရာဝန်၏ ခွဲစိတ်ခါးသည် လူနာကို ကျန်းမာခြင်း ပေး၏။ ဤနေရာ၌ ဆရာဝန်သည် အဓိကကျသော ပြုလုပ်သူဖြစ်ပြီး ခါးသည် အထောက်အကူအဖြစ်ပြုလုပ်သူ (အကြောင်းတရား) ဖြစ်လေသည်။

တစ်ခုအတွက် ဖြစ်နေကြောင်းထင်ရှားလေသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ကြောင်းကျိုးတရားကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် လူတို့အတွက် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော တရားဓမ္မတစ်ခုကို အမှန်တွေ့ကြရပေမည်။ သို့သော် အကြောင်းနှင့် အကျိုးကို ဆင်ခြင်ရာတွင် တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့်၊ ယုတ္တိရှိရှိ၊ ယထာဘူတကျကျ၊ နည်းမှန်မှန်၊ စနစ်မှန်မှန် ဆင်ခြင်ရပေမည်။ ယုတ္တိမရှိ၊ နည်းစနစ်မကျပါက ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသော အဖြေသို့ မရောက်နိုင်ပဲရှိချေမည်။ ထိုသောအခါ အရင်းမရှိ၊ အဖျားမရှိ၊ နည်းမကျ၊ စနစ်မကျ ငယ်စဉ်က ရွတ်ဆိုလေ့ ရှိသည့် “ပေါက်ပင် ဘာကြောင့်ကိုင်းရတယ်။ ဗျိုင်းနားလို့ ကိုင်းရတယ်။ ဗျိုင်းဘာကြောင့် နားရတယ်၊ ငါးပေါ်လို့ နားရတယ်။ ငါးဘာကြောင့် ပေါ်ရတယ်၊ ကျွဲလူးလို့ ပေါ်ရတယ်။ ကျွဲဘာကြောင့် လူးရတယ်၊ ဖြုတ်ကိုက်လို့ လူးရတယ်။ ဖြုတ်ဘာကြောင့် ကိုက်ရတယ်၊ မိုးရွာလို့ ကိုက်ရတယ်။ မိုးဘာကြောင့် ရွာရတယ်၊ ဖါးအော်လို့ ရွာရတယ်။ ဖါးဘာကြောင့် အော်ရတယ်၊ မြွေကိုက်လို့ အော်ရတယ်။ မြွေဘာကြောင့် ကိုက်ရတယ်၊ ငါဝမ်းပူဆာမနေသာလို့ ကိုက်ရတယ်” သံပြိုင်အတိုင်း ပရမ်းပတာ ဖြစ်သွားပေမည်။

ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခွင်လုံးကို ကြောင်းကျိုးသဘောတရား အမြင်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပါက စကြဝဠာကြီးအပါအဝင်၊ စကြဝဠာကြီးတွင်းရှိ အရာဝတ္ထုရုပ်ပစ္စည်းအားလုံးတို့၌ အောက်ပါအဘိဓမ္မာ တစ်ခုကို အမြဲရှုတွေ့နေကြပါမည်။

၈။ ဘုရားတည်ရှိကြောင်း သက်သေပြချက်^၅

စကြဝဠာကြီးအတွင်းမှ မြင်မြင်သမျှအရာတို့အတွက် တန်ခိုးတော်ရှင်ဘုရား အယူအဆကို ထည့်သွင်းမစဉ်းစားပဲ အခြားသော အကြောင်းတရားများဖြင့် ရှင်းပြနိုင်ပါသည်ဟု တချို့က ဆိုကြပါသည်။ တချို့ကလည်း စကြဝဠာကြီးတွင် ဖြစ်ပေါ်နေ သမျှသော အရာခပ်သိမ်းသည် “သဘာဝ,တရားကြီး” ၏ စီမံမှု ကြောင့်ဖြစ်ပြီး၊ လူ့ကျင့်ဝတ်နယ်ပယ်မှာ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကောင်းမှု မကောင်းမှု အသီးသီးတို့သည်လည်း လူ့စိတ်ကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ် နေသည်ဟုဆိုကြလေသည်။

ထို့ကြောင့် ဤစကြဝဠာကြီးတစ်ခုလုံးကို ရှင်းပြရန် သဘာဝ,တရားကြီးနှင့် လူ့စိတ်မှလွဲ၍ အခြားဘယ်မှာမှ အဖြေ မရှိပါဟု အဆိုပြုကြလေသည်။ ကြားစတွင် မှန်သယောင်ပင် ထင်ရ ၏။ သို့သော် အချက်အလက်မှန်များကို သေချာစွာ ကြည့်ရှု လေ့လာဆင်ခြင်ကာ သက်သေအထောက်အထားများကို စစ်ဆေး လေ့လာပါက သဘာဝတရားနှင့် လူ့စိတ်နှစ်ခုထဲနှင့် စကြဝဠာကြီး ကို ရှင်းပြရန် မလုံလောက်ကြောင်း တွေ့လာရ၏။ သီးခြားဖြစ်သော သင်္ခါရဓမ္မတို့၏ ကာလဌာနအားဖြင့် အပိုင်းအခြား အကန့်အသတ် ရှိမှု၊ အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသော သဘာဝတရားကြီးနှင့် ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်း စိုးစံသော လူ့စိတ်တို့ဖြင့်သာ စကြဝဠာကြီး

၅။ *S. Th.*, I, q. 2, a. 3 ကိုအခြေခံရေးသားပါသည်။

ပေါ်လာရသည်ဆိုခြင်းမှာ မခိုင်လုံနိုင်ချေ။

အစ/အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသောသဘာဝ (finite)၏ အစ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းနှင့် အဆုံးရောက်ရှိလာခြင်းကို ရှင်းပြရန် အစ,အဆုံး အပိုင်းအခြားမရှိသောသဘာဝ (infinite)တရားတစ်ခု ရှိမှုဖြစ် ပေမည်။ ထို့ကြောင့် အစအဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော သစ္စာတရား တစ်ခုရှိကြောင်း သက်သေထူကြရပါမည်။ ချမ်းမြေ့ ရိပ်သာ ဆရာတော်က “ဒီလိုပိုင်းခြား သတ်မှတ်လို့ရတဲ့ သဘာဝရှိရင် အချိန်ကာလ၊ နေရာဒေသတွေမှ အလွတ်ဖြစ်တဲ့ ပိုင်းခြားသတ်မှတ် လို့မရတဲ့ သဘာဝလည်းရှိတယ်လို့ ဆင်ခြင်တွေးဆယူနိုင်ပါတယ်”^၆ ဟု ဆို၏။

အကယ်၍ တစ်စုံတစ်ယောက်ရှိကြောင်း မတွေ့နိုင်မမြင် နိုင်ဟု ဆိုကြပါစို့။ သို့သော် ထိုပုဂ္ဂိုလ်ချစ်ထားခဲ့သော လက်စခြေစ (effects, အကျိုးတရားများ)တစ်ခုစီကို ကောက်ယူကာ စိစစ် ကြည့်နိုင်ပါက မတွေ့လိုက်သော်လည်း ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို သိနိုင်ပေမည်။ လက်စခြေစရှိပါက လက်အစစ်ခြေအစစ်ရှိရမည် မဟုတ်ပါလား။ အကျိုးတရားများ လက်တွေ့ရှိလျှင် အကြောင်းတရားများ လက်ဦး ရှိရမည်။ ဤကဲ့သို့ကောက်ချက်ချနိုင်ခြင်းမှာလည်း ကျွန်ုပ်တို့၏ တွေ့ထိခံစားနိုင်သော အာရုံငါးပါးနှင့် စဉ်းစားတွေးခေါ်ဉာဏ်သည် တစ်စုံတစ်ခုသောအတိုင်းအတာထိ သိနိုင်သောကြောင့်ပင် ဖြစ်လေ

၆။ ချမ်းမြေ့ရိပ်သာဆရာတော်၊ နိုင်ငံခြားသားဘုန်းတော်ကြီး တစ်ပါး၏ ဗုဒ္ဓဘာသာ အမြင် အမေးအဖြေများ။ မြဝတီပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၉၃။ စာမျက်နှာ - ၄၃။

သည်။ ထို့ကြောင့် အစအနတစ်ခုကိုသာမြင်ရပါစေ၊ ဂဃနဏ ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် အစပြုသည့် အရာကိုတွေ့နိုင်ပါ၏။ ပန်းပွင့် တစ်ပွင့်သာ ဖြစ်ပါစေ။ ထိုပန်းပွင့်အစကို သိနိုင်ပါ၏။ ပန်းပွင့် ဖြစ်လာခြင်း အကြောင်းရင်းသို့ ဆိုက်ဆိုက် ရောက်နိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ကျွန်တော်တို့သည် မမြင်နိုင်သော “ဘုရား ရှိတော်မူကြောင်း” သက်သေပြရန် မြင်နိုင်သောအရာများမှ လျှို့ဝှက် သောအရာကို ရှာဖွေကြပါမည်။ မသိနားမလည်နိုင်သေးသော အရာသို့ သိနားလည်သောအရာများဖြင့် ချဉ်းကပ်ကြပါမည်။ လက်ရာခြေရာများအားဖြင့် လက်ပါခြေပါများကို သက်သေပြ ရှာဖွေကြပါမည်။ အကျိုးတရားများမှတစ်ဆင့် ရှာဖွေပါက အကြောင်းတရားများကို မုချဇကန်အမှန်တွေ့ကြပါမည်။

ယခု ကျွန်တော်တို့လေ့လာကြမည့် သက်သေပြချက် (၅)ချက်သည် “ဘုရားရှိကြောင်းသက်သေများ”ဟု မဆိုလိုချင်ပါ။ “ဘုရားရှိကြောင်းသက်သေပြသည့် နည်းနိဿယ”ဟုသာ ဆိုချင် ပါသည်။

(က) ပထမဆုံးနှင့် ပိုမိုထင်ရှားသောနည်းမှာ “ရွေ့လျားခြင်း” ကို ဆင်ခြင်နည်းပင် ဖြစ်ပါသည်။^၇

ဤကမ္ဘာကြီးပေါ်မှ ကျွန်ုပ်တို့မြင်တွေ့နေရသော အမျိုးမျိုးသော အရာတို့သည် ရွေ့လျားပြောင်းလဲနေကြကုန်၏။ ရွေ့လျားပြောင်း

၇။ The first and more manifest way is the argument from motion.

လဲခြင်း ဖြစ်ပေါ်နေသော အရာရာတိုင်းသည် အခြားသောအရာ တစ်ခုကြောင့်သာ ဖြစ်နိုင်၏။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် သက်ဝင် ထက်မြက်လာနိုင်သော၊ အရည်အသွေး (actuality) ရှိသော အရာတိုင်းသည် ရွေ့လျားပြောင်းလဲနိုင်၏။ “ရွေ့လျား ပြောင်းလဲ ခြင်း” ဆိုသည်မှာ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသောအရာမှ အမှန်တကယ် တည်ရှိ ဖြစ်ပေါ်လာစေခြင်းသို့ ရောက်ရှိသွားခြင်းပင်ဖြစ်၏။ ဖြစ်နိုင်ချေ ရှိသော အရာတစ်ခု (potency)သည် အမှန်တကယ် ဖြစ်လာနိုင် စေရန် (act)၊ အမှန်တကယ်အခြေအနေ၌ရှိသော အခြားအရာ တစ်ခုခုမှ ပြုလုပ်မပေးလျှင် မဖြစ်နိုင်ချေ။ မိမိကိုယ်တိုင်က အမှန် တကယ်ပူသော အခြေအနေ၌ရှိသော အရာတစ်ခုခုက ပြုလုပ်ပေး မှသာလျှင် ပူနိုင်ခြေရှိသော အရာတစ်ခုကို အမှန်တကယ် ပူစေနိုင် ပါသည်။

ဥပမာ - မီးသည် မိမိကိုယ်၌က အမှန်တကယ်ပူသော အခြေအနေ၌ ရှိ၏။ သစ်သားတုံး တစ်တုံးသည် အေးနေ၏။ သို့သော် ပူနိုင်ခြေရှိ၏။ မီးပူပေးပါက ပူလာနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်တိုင်၌က အမှန်တကယ်ပူသော မီးနားမှာထားပါက သစ်သား တုံးသည် ပူနိုင်ချေရှိရာမှ တကယ်ပူလာလေသည်။ သစ်သားတုံး၏ မူလပူနိုင်ခြေရှိရာမှ အမှန်တကယ်ပူလာခြင်းသည် ရွေ့လျား ပြောင်းလဲလာခြင်းပင် ဖြစ်လေသည်။ တဖန် သစ်သားတုံးတစ်တုံး သည် မူလကပင် ထိုင်ခုံသော်လည်းကောင်း၊ စားပွဲသော်လည်း ကောင်း၊ ဘီရိုသော်လည်းကောင်း ဖြစ်လာနိုင်ဖွယ် ရှိ၏။ သို့သော် သူပင်ကိုယ်က ဖြစ်လာနိုင်ချေရှိသော်လည်း ဖြစ်လာရန် သူ့ကို

လူကပြုလုပ်ပေးပါမှ စားပွဲ (သို့) ဘီရို ဖြစ်လာပါမည်။

တဖန် စားပွဲ (သို့) ဘီရို ဖြစ်လာသောအခါ တပြိုင်နက်ထဲ သစ်သားတုံးမဟုတ်တော့ပါ။ အပူပေးလိုက်၍ ပူလာသောသစ်သား တုံးသည်လည်း အေးသောသစ်သားတုံးနှင့် ပူသောသစ်သားတုံး ဟူ၍ တစ်ပြိုင်နက်မဖြစ်နိုင်ပါ။ ဖြစ်လာနိုင်ခြေရှိခြင်းနှင့် ဖြစ်လာခြင်း တပြိုင်နက်မဖြစ်နိုင်ပါ။ အဓိပ္ပာယ်မှာ တစ်ခုတည်းတွင် ရွေ့လျား ခံရသူနှင့် ရွေ့လျားစေသူ တစ်ပြိုင်နက်၊ တစ်ချိန်တည်း မဖြစ်နိုင်ပါ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ရွေ့လျားခံရသူသည် ကိုယ်တိုင်သူ့ဘာသာ သူ မရွေ့လျားနိုင်သလို သစ်သားတုံးသည် ပင်ကိုယ်က အပူမရှိ သောကြောင့် သူ့ဘာသာပူမလာနိုင်ပါ။ သစ်တုံးတစ်တုံးသည် သူ့ဘာသာထိုင်ခုံသော်လည်းကောင်း၊ စားပွဲသော်လည်းကောင်း၊ ဘီရိုသော်လည်းကောင်း ဖြစ်မလာနိုင်ပါ။

ထို့ကြောင့် ဖြစ်လာနိုင်ခြေရှိသော အခြေအနေမှ ဖြစ်လာခြင်းအခြေအနေတစ်ခုသို့ ရွေ့လျားလာရန် တခြားအရာ တစ်ခုခုမှ ပြုလုပ်ပေးမှသာ ဖြစ်နိုင်လေသည်။ အကယ်၍ ထိုအခြား အရာတစ်ခုခုသည်လည်း တခြားအရာတစ်ခုခုမှ ရွေ့လျားစေခြင်း ဖြစ်နေပြန်လျှင် အခြားအရာတစ်ခု... နောက်တစ်ခု... နောက်တစ်ခု... ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ရှိရပါမည်။ ရွေ့လျားစေသော အရာများတွင် မူလရွေ့လျားစေသောအရာကို ရှာတွေ့ရန်မဖြစ်နိုင် ပါဟု မဆိုနိုင်ပါ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် အကယ်၍သာ ပထမရွေ့လျားစေသောသူ (ပင်ကိုယ်က ရွေ့လျားမှုမရှိဘဲ ကိုယ်ပိုင် ဖြစ်လာစေသူ) မရှိခဲ့ပါလျှင် ဒုတိယရွေ့လျားသူ၊ တတိယ၊ စတုတ္ထ၊

ရွေ့လျားသူများ (ရွေ့လျားခံရသူများ) မရှိနိုင်ပါ။ သို့သော် ဒုတိယရွေ့လျားသူများ ရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပထမရွေ့လျားသူ ရှိရပါမည်။ တောင်ဝှေးသည် ရွေ့လျားနေပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့် ဆိုသော် တောင်ဝှေးကိုင်ထားသော လက်ကလှုပ်နေခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။

တဖန် ကြောင်းကျိုးတရားတွင် အဆုံးမရှိသော အကျိုးဆို သည်မှာ ဖြစ်နိုင်၏။ သို့သော် အဆုံးအစမရှိသော အကြောင်းတရား မရှိနိုင်ချေ။ ပထမဆုံးအကြောင်းရှိရပါမည်။ ရွေ့လျားခံရသော အရာများ အဆုံးမရှိတစ်ခုပြီးတစ်ခု ရှိနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ရွေ့လျားစေသောအရာ အဆုံးမရှိတစ်ခုပြီးတစ်ခု မနေနိုင်ပါ။ ပထမဆိုသည့် အစမရှိလျှင် ယုတ္တိမကျပါ။

ရှိရမည်ဖြစ်သော ထိုပထမအကြောင်းတရားကို ရှာဖွေ ခြင်းသည် အဆုံးမရှိ (infinity) မဖြစ်နိုင်ပါ။ သို့မဟုတ်လျှင် တောင်တက်နေသော မီးရထားတွင် လူစီးတွဲများတစ်တွဲပြီးတစ်တွဲ မရေမတွက်နိုင်အောင်ရှိပြီး မီးရထားစက်ခေါင်းမရှိပါဟု ဆိုသည်နှင့် တူနေပေလိမ့်မည်။ လှေခါးတစ်ခုတွင် လှေခါးထစ်ပေါင်း သိန်းသန်း ချီအောင် ရှည်ပါစေ။ ပထမလှေခါးထစ်ဆိုတာ မရှိလျှင် မဖြစ်နိုင်ပါ။ သို့သော် ယခုပြောနေသော ပထမလှေခါးထစ်၊ ပထမစက်ခေါင်းတွဲ၊ ပထမရွေ့လျားသူပြောရာတွင် “ပထမ” ဟု ဆိုသော်လည်း အချိန် နာရီအပိုင်းအခြားနှင့် သတ်မှတ်ထားသော ပထမ မဟုတ်ပါ။ ပထမ အဓိပ္ပာယ်မှာ ကျိုးကြောင်းတရားမှ အဦးဆုံးသော၊ ပထမအကြောင်း တရားကို ဆိုလိုပါသည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေ ကြောင်းကျိုးဆင်ခြင်ရာတွင် ပထမ ရွေ့လျားသူထံရောက်ရပေမည်။ ထိုပထမရွေ့လျားစေသူသည် တခြားအရာတစ်ခုမှ ရွေ့လျားစေသူ မဟုတ်ပေ။ စာမတတ်သော ကလေးသည် စာတတ်လာပါက သူ့ဟာသူ စာတတ်လာပါသည်ဟု မဆိုနိုင်ပေ။ ထို့အတူ အထက်တန်းပညာ အောင်မြင်ပြီးသော ကျောင်းသားတစ်ဦးသည် ဆရာဝန်ဖြစ်လာပါက သူ့ကို လက်သမား ဆရာက သင်ပေးပါသည်ဟု မပြောနိုင်ပေ။ ကျောင်းသားတစ်ဦး သည် အင်ဂျင်နီယာအတတ်ပညာကို တံငါသည်က သင်ပေးပါ သည်ဟုပြောလျှင် မည်သူမျှ လက်ခံမည်မထင်ပါ။

ထို့ကြောင့် ဤပထမရွေ့လျားသူသည် “ဘုရား” ပင်ဖြစ်၏ဟု လူတိုင်း နားလည်ပါသည်။

(ခ) “ဘုရားရှိတော်မူကြောင်း” သက်သေပြသည့် ဒုတိယနည်းသည် အမှန်တကယ်လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းသည့် အကြောင်းတရား (သို့) ပြုလုပ်သူ (efficient cause)ကို ရှာဖွေခြင်းဖြင့် ဆင်ခြင်သုံးသပ် ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။^၈

ဤလောက,ကမ္ဘာမြေကြီးတွင် မြင်မြင်သမျှ၊ တွေ့ရသမျှ၊ ရှိသမျှ သော အရာတိုင်းတွင် အမှန်တကယ်လုပ်ဆောင်သောသူ (သို့) ပြုလုပ်သူများ ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ရှိကြောင်းတွေ့နိုင်ပါသည်။ မည်သည့် အရာမျှ သူ့ဟာသူ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမရှိပါ။

---

^၈။ The second way is from the nature of the efficient cause.

ဥပမာ - လက်ယာလက်က လမ်းလျှောက်တုတ်ကို လှုပ်စေသည်။ တုတ်ကကျောက်ခဲကို ရွေ့စေပြန်သည်။ တုတ်သည် လည်းကောင်း၊ ကျောက်ခဲသည်လည်းကောင်း၊ သူ့ဘာသာသူ မလှုပ်ပါချေ။ မည်သည့်ကိစ္စတွင်မဆို ပထမပြုလုပ်သူ မရှိလျှင် မဖြစ်နိုင်ပါ။ ပထမပြုလုပ်သူသည် ကြားမှအရာ၏ ပြုလုပ်သူဖြစ်ပြီး ကြားမှအရာသည် နောက်ဆုံးမှအရာ၏ ပြုလုပ်သူဖြစ်၏။ (၂) ဂဏန်းသည် (၁) နှင့် (၃) အကြားမှဂဏန်းဖြစ်၏။ (၁)ဂဏန်းကြောင့် (၂) ဖြစ်ပေါ်လာ၍ (၂)ကြောင့် (၃) ၊ (၄) ၊ (၅) မှအစဉ်အတိုင်း (၁၀) ဖြစ်၏။ (၁၀)ဂဏန်းဖြစ်ပေါ်စေသူသည် (၉) ဖြစ်၏။ သို့သော် (၉) ဂဏန်းသည် အစမဟုတ်သေးပေ။ သူ့ကိုယ်တိုင်ပင် သူ့အရင် (၈၊ ၇၊ ၆၊ ၅၊ ၄၊ ၃၊ ၂) ဂဏန်းများ ရှိသေးသောကြောင့်ဖြစ်၏။ ထိုသို့ဖြင့် အစသည် (၁) ဂဏန်းသာ ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် ပြုလုပ်သူအများရှိရာ ပထမပြုလုပ်သူ မရှိလျှင်ဘယ်ကိစ္စ၊ ဘယ်အရာမှ ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်ချေ။ ပထမပြုလုပ်သူ မရှိလျှင် အလယ်မှပြုလုပ်သူနှင့် နောက်ဆုံးပြုလုပ်သူ ဆိုသည်များ မရှိနိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် အဆုံးနှင့်အလယ်မှ ပြုလုပ်သူရှိနေပါလျှင် ပထမပြုလုပ်သူမရှိလျှင် မဖြစ်နိုင်ပါ။ အဆုံးအစ မရှိသော (infinity) ဆင့်ကဲဆင့်ကဲပြုလုပ်သူများ မဖြစ်နိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် ပထမပြုလုပ်သူ ရှိရမည်ဆိုသည့်အဆိုကို လက်ခံရပါမည်။ ထိုပထမပြုလုပ်သူကို လူတိုင်းက “ဘုရား”ဟုခေါ်ကြလေသည်။

အကယ်၍ ပြုလုပ်သူများကို ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ မီးခိုး

ကြွက်လျှောက် လိုက်နေပါသော်လည်း ပထမအစက ပြုလုပ်သူ ထံမရောက်သေးပါလျှင် ဤဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ပြုလုပ်သူများသည် ပထမပြုလုပ်သူ၏ အသုံးခံအရာများ၊ ကြားမှပြုလုပ်သူများ (instruments)သာ ဖြစ်ရပါမည်။ အမှန်တကယ်စွမ်းဆောင် နိုင်သည့် ပထမပြုလုပ်သူမရှိပါဟု ဆိုချေက “ဤထိုင်ခုံ၊ ဤစားပွဲ၊ ဤဘီရိုသည် လွှဲကလုပ်သောကြောင့် ဖြစ်လာပါသည်။ “ဆိတ်ချို၊ တူနှင့် ဓါး” ကလုပ်ပါသည်။ ပေါက်ဆိန်ကလုပ်၍ ဖြစ်လာပါသည်ဟု ဆိုနေရာရောက်ပေမည်။ ပြုလုပ်သူ လက်သမားဆရာ မရှိပဲ ထိုင်ခုံသော်လည်းကောင်း၊ စားပွဲသော်လည်းကောင်း၊ ဘီရိုသော် လည်းကောင်း ဖြစ်မလာနိုင်ပါ။ လက်သမားဆရာသည်သာ လုပ်နိုင်စွမ်းသော ပထမပြုလုပ်သူဖြစ်၏။ ဓါး၊ ဆိတ်ချို၊ တူ၊ ပဲကွတ်၊ လွှဲတို့သည် ကိုယ်တိုင်လုပ်နိုင်စွမ်းသော ပြုလုပ်သူများ မဟုတ်ချေ။ ကြားမှ ပြုလုပ်သူများ (သို့) အသုံးခံအရာများ (instruments) များသာ ဖြစ်လေသည်။

ထို့ကြောင့် မည်သည့်ကိစ္စတွင်မဆို လုပ်နိုင်စွမ်းစရှိသည့် ပထမပြုလုပ်သူ ရှိရမည်အဆိုကို လက်ခံရပေမည်။ ထိုလုပ်နိုင်စွမ်း ကိုယ်ပိုင်ရှိသော ပထမပြုလုပ်သူကို လူတိုင်းက “ဘုရား” ဟုခေါ် ကြလေသည်။

(ဂ) တတိယနည်းမှာ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိခြင်းနှင့် အဖြစ်အခြေရှိခြင်းကို အခြေခံ၍ ဆင်ခြင်တွေးတောခြင်း ဖြစ်ပါသည်။^၉

စကြဝဠာကြီးတစ်ခုလုံးနှင့်တကွ သူ့အတွင်းရှိ ခပ်သိမ်းကုန်သော အရာတို့သည် မိမိတို့ကိုယ်ကို မိမိတို့အစိုးမရကြပဲ၊ ပြင်ပမှ အကြောင်းကြောင်းသော တရားတို့ကြောင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း ခံကြရ၏။ ဤသို့ မိမိကိုယ်မိမိ အစိုးမရနိုင်သောကြောင့် သူတို့သည် မမြဲပါပေ။ ယိုယွင်းပျက်စီးကြကုန်၏။

သတ္တလောကမှ သတ္တဝါများအားလုံးတွင် အခြေခံကျ သော သဘာဝလှုံ့ဆော်ချက်တစ်ခုမှာ ပြည့်ဝခြင်းကို ရလိုသော ဆန္ဒ ဖြစ်ပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်မှာ အသေအချာလေ့လာပါလျှင် ဤ အချက်ကို မုချတွေ့နိုင်ပါသည်။ အားလုံးသောသက်ရှိတို့သည် သူတို့၏ အသက်ရှည်စေဖို့ အမြဲကြိုးစားကြ၏။ သေစေနိုင်သော အန္တရာယ်မှ အမြဲရှောင်ကြ၏။ ခုခံနိုင်စွမ်းလျှင် အတတ်နိုင်ဆုံး ခုခံကြလေသည်။ မနာဖို့ရှောင်ကြ၏။ မသေဖို့ကြိုးစားကြ၏။ မည်မျှပင် အပြင်းအထန် ကြိုးစားပါသော်လည်း နောက်ဆုံးသေကြ ရသည်။ ပျောက်ကွယ်သွားကြရ၏။ အဟောင်းတို့ချုပ်ငြိမ်း၍ အသစ်တို့အစားထိုးကြ၏။ ကြီးသူများသေ၍ ငယ်သူများ ပေါက်ဖွား လာကြ၏။

ဤဖြစ်ပေါ်လာခြင်းနှင့် ပျောက်ကွယ်ခြင်းတို့က သူတို့သည် သူတို့ကိုယ်တိုင်လုပ်ယူ၍ရသော အသက်၊ ဘဝ၊ မဟုတ်သည်ကို

---

^၉ The third way is taken from possibility and necessity.

ထင်ထင်ရှားရှားပြသနေ၏။ ထိုသို့မဟုတ်ပဲ သူတို့ကိုယ်တိုင် သူတို့ လုပ်ယူ၍ ရသော အသက်နှင့် ဘဝဖြစ်လျှင် ပျောက်ကွယ်မသွား နိုင်ပေ။ ပျောက်ကွယ်သွားမည်ကိုလည်း သူတို့စိုးရိမ်ပူပန်နေဖို့ မလိုပေ။ ပျောက်ကွယ်မသွားအောင်လည်း လုပ်ယူပေလိမ့်မည်။ ဤသစ္စာတရားတွင် သူတို့ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း အကျိုးတရား၏ ဖြစ်ပေါ်လာစေခြင်းအကြောင်းတရားသည် သူတို့ကိုယ်၌ မတွေ့ ရချေ။ ဖြစ်ပေါ်လာရခြင်းအတွက် အခြားအရာတစ်ခုခုထံမှာ မှီခို နေရကြောင်းသိရ၏။

ဤအရာခပ်သိမ်းတို့ကို အန္တိကဘဝရှင်များဟု ခေါ်ရ ပေမည်။ အန္တိကဘဝရှင်များသည် အနန္တဘဝရှင်များမဟုတ် ကြသောကြောင့် ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်း၊ ဆိတ်သုဉ်း ခြင်းများ ရှိကြ၏။ “အစ” (မွေးဖွားခြင်း) ရှိ၍ “အဆုံး” (ချုပ်ငြိမ်းခြင်း) လည်းရှိပေသည်။ အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာ၍ အကြောင်းအားလျော်စွာ ချုပ်ငြိမ်းပျောက်ကွယ်သွားနိုင်သော ကြောင့် “ဖြစ်ခြင်း (to be)” နှင့် “မဖြစ်ခြင်း (not to be)” များ တစ်ခု (သို့မဟုတ်) တစ်ခုရှိ၏။ ဤအန္တိကဘဝများသည် အနန္တ ရပ်တည်မနေနိုင်ပါ။ အကယ်၍ “မဖြစ်ခြင်း” (သို့) “ဖြစ်ပေါ် မလာခြင်း” သာရှိခဲ့ပါလျှင် ယခုလည်း ရှိနေကြမည်မဟုတ်ပေ။ ယခု “ဖြစ်ခြင်း (to be)” ရှိလာခဲ့ပါလျှင် ထိုသို့ “ဖြစ်ခြင်း” ရဖို့အတွက် “ဖြစ်ခြင်း” အပိုင်ရှိသော အခြားတစ်ခုကို မှီခိုရပေမည်။

ကမ္ဘာမြေကြီးတစ်ခုလုံးသည် အန္တိကဖြစ်လျှင် တစ်ခါက လုံးဝဘာမျှမရှိခြင်းရှိရပေမည်။ ထိုဘာမျှမရှိခြင်းမှ ယခု “ရှိခြင်းများ”

ဖြစ်လာခဲ့ပါလျှင် ဖြစ်နိုင်စွမ်းသော အရာတစ်ခုခုက ပြုလုပ်မှသာ ဖြစ်နိုင်ချေသည်။ ထို့ကြောင့် တစ်ချိန်တစ်ခါက လုံးဝဘာမျှမရှိခဲ့ ပါက ယနေ့လည်းလုံးဝဘာတစ်ခုမှ ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်ပါချေ။ သို့သော် ယခုကျွန်ုပ်တို့ မြင်တွေ့နိုင်သော “ဖြစ်ခြင်းများ” ရပ်တည် နေကြခြင်းသည် လက်တွေ့ပင်ဖြစ်၏။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ဖြစ်ပေါ်လာဖို့အတွက် ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော အခြားအရာတစ်ခု ရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။ အကယ်၍ သာ ထိုအခြားအရာသည်လည်း ကိုယ်တိုင်က “ဖြစ်ခြင်း” အတွက် တခြားအရာတစ်ခုကို မှီခိုနေရ ပါသော် ထိုအရာသည်လည်း အန္တိကဘဝရှင် ဖြစ်နေပြန်ပါသည်။ ကိုယ်တိုင်က အန္တိကဘဝရှင်ဖြစ်နေလျှင် တစ်ပါးသူအားလည်း “ဖြစ်ခြင်း” မပေးနိုင်ပါပေ။ “ဖြစ်ခြင်း” ပေးနိုင်ပါလျှင်လည်း ထို“ဖြစ်ခြင်း” ရသူသည်လည်း အန္တိကဘဝရှင်သာ ဖြစ်ပေမည်။ ဤကဲ့သို့ဆိုသော် နောက်တစ်ခုရှာရပေမည်။ တစ်ခုပြီးတစ်ခု မီးခိုး ကြွက်လျှောက် တကောက်ကောက်လိုက်ရှာပါလျှင် တစ်ပါးသူအား “ဖြစ်ခြင်း” ပေးနိုင်သော အနန္တဘဝရှင်တစ်ခုကို တွေ့ရပေမည်။ ထိုအရာသည် “ဖြစ်ခြင်း” ကိုယ်တိုင်ရှိပြီး တစ်ပါးသူအားလည်း ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော စွမ်းအင်ရှိရပေမည်။

ထို့အပြင် သက်ရှိလောကကြီးကို သက်မဲ့သဘာဝတရား ကြီးက ဖြစ်ပေါ်လာစေခြင်းငှါ မလုပ်နိုင်ပါချေ။ အဘယ့်ကြောင့် ဆိုသော် ကျိုးကြောင်းနိယာမတရားအရ အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားဖြစ်ပေါ်စေဖို့ သူ့ဆီမှာ အစကပင် ရှိထားရမည်ဖြစ်၏။ ထို့အတူ သက်ရှိသတ္တဝါဖြစ်စေဖို့ သက်မဲ့ရုပ်ဝတ္ထုက ဇီဝအသက်

မပေးနိုင်ပါချေ။

ဥပမာ - လူသားကလေးငယ်တစ်ဦး မွေးဖွားရန် မိခင်၏သားဥနှင့် ဖခင်၏သားမျိုးဥတို့သည် မိခင်၏ သားအိမ်ပြွန် အတွင်း တွေ့ဆုံပေါင်းစပ်ရန်လိုပါသည်။ မိခင်၏ သားမျိုးဥသည် အချင်းတစ်လက်မ၏ ၁၂၅ ပုံ ၁ နှ့်ရှိပြီး ဆဲလ်အပိုင်းပုံသဏ္ဍာန် ဖြစ်၏။ ဖခင်၏သားမျိုးဥမှာ အရှည်တစ်လက်မ၏ ငါးရာပုံတစ်ပုံ ရှိသောမျိုးဥ အမြောက်အမြားပါဝင်ပြီး ယင်းမျိုးဥတွင် ခေါင်းပိုင်း၊ ကိုယ်ထည်ပိုင်းနှင့် အမြီးပိုင်းများ ရှိလေသည်။ အမြီးပိုင်းကို လှုပ်ရှား ၍ တစ်မိနစ်လျှင် တစ်လက်မ၏ တစ်ဆယ်ပုံတစ်ပုံခန့် ရွေ့လျား နိုင်၏။ ဤသို့ဖခင်၏မျိုးဥသည် လှုပ်ရှား၍ မိခင်၏မျိုးဥနှင့် တွေ့ ရ၏။ ထိုသို့တွေ့၍ စတင်ပြောင်းလဲသော အစိတ်အပိုင်းသည် မိခင်၏ ဝမ်းဗိုက်၌ထားမှသာ အသက်ဝင်လာ၏။

ထိုသို့မဟုတ်ပဲ မိခင်၏သားဥနှင့် ဖခင်မျိုးဥတို့ကို ဖန်ပြွန် အတွင်း၌ပေါင်းစပ်ပေးလျက် သန္ဓေအောင်စေသော်လည်း အသက်မပေးနိုင်ပါ။ အသက်ဝင်စေဖို့ ထိုပေါင်းစပ်ပြီးသား သန္ဓေလောင်းကို မိခင်၏ဝမ်းဗိုက်အတွင်းရှိ သားအိမ်တွင်းသို့ ပြန်လည်ထည့်ပေးမှသာ ဖြစ်နိုင်လေသည်။ ထို့အပြင် သဘာဝ တရားကြီးသည်လည်းကောင်း၊ လူသည်လည်းကောင်း၊ သိပ္ပံ ပညာသည်လည်းကောင်း၊ ပုံသဏ္ဍာန်အရောင်၊ အဆင်း၊ အနံ့ အရသာ တစ်ထေရာတည်းရှိသော ဘဲဥအတူကို ပြုလုပ်နိုင်ကောင်း ပြုလုပ်နိုင်ပေမည်။ သို့သော် ၎င်းဘဲဥအတူကြီးမှ ဘဲကလေး

ပေါက်လာအောင် မလုပ်နိုင်စွမ်းချေ။^{၁၀}

သိပ္ပံဝါဒီခွဲခန်း၌ မိခင်မျိုးဥကို မတီထွင်နိုင်ပါ။ လူသည် ၎င်း၊ သဘာဝတရားကြီးသည်လည်းကောင်း၊ သိပ္ပံပညာသည် လည်းကောင်း၊ ရှိပြီးသော အရာကိုအသုံးပြုကာ ထူးဆန်းသော အရာများ လုပ်နိုင်သည်ကား မှန်၏။ သို့သော် သူတို့၌မရှိသော အရာကို မလုပ်နိုင်၊ မပေးနိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် စကြဝဠာကြီး၊ လောကရေမြေတောတောင်များ၊ စကြဝဠာကြီးအတွင်းမှ အရာအားလုံးတို့သည် သဘာဝတရားအတိုင်း အလိုလိုဖြစ်ပေါ် လာသည်ဆိုခြင်းမှာ ကြောင်းကျိုးနိယာမကို ဆန့်ကျင်နေ၏။ ယုတ္တိ မရှိပါချေ။ မည်သည့်အရာမျှ မရှိလျှင် မည်သည့်အရာမျှ ဖြစ်ပေါ် မလာစေနိုင်ပါ။

စကြဝဠာကြီးသည် ထာဝရတည်သောအရာတစ်ခုမဖြစ် ကြောင်း အထက်မှာတွေ့ခဲ့ကြလေပြီ။ ရာသီဥတုဖောက်ပြန်ခြင်း နှင့်အတူ စကြဝဠာကြီးအတွင်း အသေး၊ အငယ်၊ အလတ်၊ အကြီး မရွေး၊ သက်ရှိ၊ သက်မဲ့မရွေး၊ အားလုံးတို့သည် ပြောင်းလဲ ယိုယွင်းပျက်ဆုံးနေကြကုန်သည်။ ယင်းသို့ ပြောင်းလဲပျက်စီးနေ ခြင်းကပင် ဤစကြဝဠာကြီးသည် အစရှိသကဲ့သို့ အဆုံးရှိကြောင်း ဖော်ပြနေလေပြီ။ အစနှင့်အဆုံးရှိသော ဤစကြဝဠာသည် မိမိကိုယ်တိုင် ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်ပါ။ ပြုလုပ်သူအကြောင်းတရား တစ်ခု ရှိရမည်။ ထိုအကြောင်းတရားသည် သူကိုယ်တိုင် ဤစကြ

၁၀။ လျန်ဇာထန်း။ ဖန်ဆင်းရှင် ထာဝရဘုရား ရှိသလား။ မန္တလေးမြို့။ ၁၉၈၃။ စာမျက်နှာ ၇-၈။

ဝဋ္ဋာကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်စွမ်းရပေမည်။ ထို့ကြောင့် သဘာဝတရားကြီး သည် ဤစကြဝဋ္ဌာကို အလိုလိုဖြစ်ပေါ်စေသည်ဟုဆိုပါလျှင် ယုတ္တိမရှိပါချေ။ လုံးဝမဖြစ်နိုင်ပါ။ အကျိုးတရားဖြစ်ပေါ်စေသော အကြောင်းသည် ထိုအကျိုးသို့မှသာ ရှိနေရမည်။ သို့မှသာ အကြောင်း တရားမည်ပါမည်။ သို့သော် သဘာဝတရားကြီးသည် သူကိုယ်တိုင် ပင် ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲနေရကား သူ၌မရှိသောအရာကို ဖြစ်ပေါ် မလာစေနိုင်ပါ။ မတတ်နိုင်ပါချေ။

ထို့ကြောင့် ဤအန္တိကဘဝများအပြင် အနန္တဘဝရှင် ရှိရပေမည်။ “ဖြစ်ခြင်း” ကိုယ်တိုင်ရှိ၍ “မဖြစ်ခြင်း” လုံးဝကင်း သော၊ တစ်ပါးသူအား ထို “ဖြစ်ခြင်း” ပေးနိုင်စွမ်းသောဘဝရှင်ကို အနန္တဘဝရှင်ဟု ခေါ်ပါသည်။ ဤအနန္တဘဝရှင်ကို လူတိုင်းက “ဘုရား” ဟု ခေါ်ပါသည်။

(ဃ) ဤစတုတ္ထနည်းကို လောကစကြဝဋ္ဌာကြီးအတွင်းမှ အမျိုးမျိုး သော အရာတို့သည် တစ်မျိုးနှင့်တစ်မျိုး (သို့) တစ်ဆင့်နှင့်တစ်ဆင့် မတူညီဘဲ ကွာခြားခြင်းကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။^{၁၁}

လောကရုပ်ပစ္စည်းများတွင် တချို့တို့သည်ကောင်း၍၊ တချို့မှာ ပိုကောင်းကာ၊ တချို့မှာ အကောင်းဆုံးဖြစ်နေကြ၏။ တချို့မှာ မှန်၍၊ တချို့မှာပိုမှန်ပြီး၊ တချို့မှာ အမှန်ဆုံးဖြစ်ကြ၏။ တချို့တို့သည် လှ၍၊

၁၁။ The fourth way is taken from the gradation to be found in things.

တချို့မှာ ပိုလှကာ၊ တချို့သည်ကား အလှဆုံးဖြစ်နေကြလေသည်။ ဤ“ပိုသော”နှင့် “လျော့သော”ဆိုသည့် နာမဝိသေသနများသည် မတူညီသောသဘောကိုပြနေခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ဤနှိုင်းယှဉ်ခြင်း ပြသော နာမဝိသေသများသည် အဆင့်ဆင့်ဖြစ်သော အကောင်း ဆုံး၊ အလှဆုံး၊ အမြင့်ဆုံး၊ အမြတ်ဆုံး... စသည့် အထွတ် အထိပ်များကို ညွှန်ပြလေသည်။ ဥပမာ - ပစ္စည်းတစ်ခုသည် ပူသည်။ ပိုပူသည်။ အပူဆုံးဖြစ်၏။ အပူဆုံးသောအရာသည် ပူသောအရာများ၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်၏။ မီးသည် အပူဆုံး ဖြစ်သောကြောင့် ကျန်ပူသောအရာများ၏ ပူခြင်းအကြောင်းရင်း ဖြစ်လေသည်။ ထို့အတူ အခြားအရာများ အားလုံးတွင် သူတို့၏ ကောင်းခြင်း၊ လှခြင်း၊ မွန်မြတ်ခြင်းစသည်များ ဖြစ်စေသော အကောင်းဆုံး၊ အလှဆုံး၊ အမွန်မြတ်ဆုံး ရှိရပေမည်။

တဖန် အမျိုးမျိုးသော ပြည့်စုံကြွယ်ဝခြင်းများသည် “ကောင်းခြင်း”ကဲ့သို့ အမျိုးမျိုးရှိနိုင်သည်။ “အကောင်းဆုံး” ဆိုသည်မှာ ရှိသောကြောင့် သိပ်မကောင်းခြင်း၊ ပိုကောင်းခြင်း၊ သည့်ထက်ပိုကောင်းခြင်းများရှိ၏။ ထိုကောင်းခြင်း၊ ပိုကောင်းခြင်း ဟု ပြောနိုင်ခြင်းသည် “အကောင်းဆုံး” ဆိုတာရှိသောကြောင့် သာ ဖြစ်လေသည်။ ထို့အပြင် “ကောင်းခြင်း”သည် “ရှိခြင်း” အဓိပ္ပါယ် ဖြစ်၏ (goodness is a convertible term with being)။

ထို့ကြောင့် ဤကွာခြားခြင်းနှင့် နှိုင်းယှဉ်ခြင်း သဘော ရှိသော နာမဝိသေသနများကြောင့် အမြင့်ဆုံး၊ အမြတ်ဆုံး၊ အကောင်းဆုံးရှိကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထိုအရာကို “ဘုရား”ဟု

ခေါ်လေသည်။

(င) ဤပဉ္စမနည်းကို သဘာဝတရားကြီးအပါအဝင် လောကစကြဝဠာကြီးနှင့် သူ့အတွင်းမှာရှိနေသော အရာတိုင်းအားလုံး နည်းစနစ်ကျနစွာ ထိန်းချုပ်ထားမှု (သို့) အုပ်စိုးမှုကို ဆင်ခြင်ခြင်းဟုခေါ်ပါသည်။^{၁၂}

တနည်းအားဖြင့် “ဒီဇိုင်းပုံစံမှ စတင်၍ ဆင်ခြင်ဝေဖန်ခြင်း”ဟု ခေါ်ပါသည်။ “ဘုရားရှိကြောင်း” သက်သေပြရာ နည်းပေါင်း မြောက်မြားစွာထဲတွင် ဤနည်းသည်အထင်ရှားဆုံးနှင့် နာမည်အကြီးဆုံးသောနည်းတစ်ခု ဖြစ်လေသည်။ ဥပမာ - စက်သံပတ်ပေးထားသော နာရီကိုကြည့်ကာ ထိုသို့အချိန်မှန်မှန်သွားနေစေဖို့ ပြုလုပ်သူရှိ၏ဟု နိဂုံးချုပ်အဖြေထုတ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်၏။

ပထမဦးစွာ သဘာဝတရားကြီး နည်းစနစ်မှန်ကန်စွာဖြင့် တိတိကျကျ ရွေ့လျားပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်နေခြင်းသည် အံ့ဖွယ်ရာတစ်ခုအဖြစ် ဖော်ပြနေပါသည်။ အားလုံးသော ဆင့်ကဲဆင့်ကဲပြောင်းလဲချက်များနှင့် နည်းစနစ်ကျခြင်း၊ တိတိကျကျ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းများက ဖော်ပြနေကြပါသည်။ နွေ၊ မိုး၊ ဆောင်း ဥတုရာသီများ၊ နေနှင့်ည ဖြစ်ပေါ်ခြင်းများ၊ မိုးရွာခြင်း၊ နေပူခြင်း စသည့် အပြောင်းအလဲများသည် မှန်ကန်တိကျသော စနစ်တစ်ခုအဖြစ် ပေးအပ်ထားခြင်းခံရသည်ကိုဖြင့် မည်သူမှမငြင်းဆိုနိုင်ပါပေ။

ဤလောကကမ္ဘာ၌ အပူအအေးမျှတစေဖို့ နေ၏

၁၂။ The fifth way is taken from the governance of the world.

မျက်နှာပြင်၌ အပူချိန် ၅၅၀၀ စင်တီဂရိတ် ပုံမှန်ရှိစေခြင်း၊ ကမ္ဘာ
မြေကြီးသည် မိမိဝင်ရိုးတန်းပေါ်၌ တစ်နာရီ ၁၆၀၀ ကီလို
(၁၀၀၀မိုင်)နှုန်းကျ လည်ပတ်စေခြင်းဖြင့် နေနှင့်ညှိ နွေ၊ မိုး
နှင့်ဆောင်း မှန်မှန်ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း၊ လသည် ကမ္ဘာမှ ၂၄၀၀၀၀ မှ
၂၅၀၈၇၅ မိုင်အကွာ၌ ကမ္ဘာကို လှည့်ပတ်နေခြင်းကြောင့်
ဒီရေအတက်အကျ ဖြစ်စေခြင်းများသည် အံ့ဖွယ်ရာတစ်ခုအဖြစ်
ထုတ်ဖော်ပြသနေလေ၏။ မည်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်မှ အဘယ်
ကြောင့် ဤကဲ့သို့ တိတိကျကျစီမံထားရသည်ကို ရှင်းမပြနိုင်ပါချေ။

တဖန် သဘာဝတရားကြီးမှ မျိုးဆက်များ ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ
ဖြစ်ပေါ်စေပုံကို ကြည့်ခြင်းဖြင့်လည်း သိနိုင်၏။ မိခင်သည်
သားငယ်ကလေး မွေးဖွားခြင်း၊ နွားမကြီးသည် နွားငယ်လေး
ပေါက်ခြင်း၊ မြင်းမကြီးသည် မြင်းငယ်ကလေးပေါက်ဖွားခြင်း၊
သစ်သီးသစ်ပင်များသည် သစ်သီးပင်ငယ်၊ ပန်းပင်သည် ပန်းပင်
ငယ်၊ မြက်ပင်သည် မြက်ပင်ငယ်ပေါက်လာခြင်းများသည် သဘာဝ
တရား၏ သက်သေသာဓကများ ဖြစ်ကြလေသည်။

မွေးကင်းစကလေးသည် တဖြည်းဖြည်းနှင့် လူကြီးဖြစ်လာ
ခြင်း၊ ဥဘဝ၊ ပိုးတုံးလုံးဘဝ၊ ပိုးလောက်လန်းနှင့် နောက်ဆုံး၌
လိပ်ပြာလေး ဖြစ်ပေါ်လာပုံ၊ ပန်းဝတ်မှုကူးရာမှ ဖူး၊ ငုံ့၊ ပွင့်၊ ကင်း၊
သီး အဆင့်ဆင့်ပြောင်းကြပုံတို့သည် မျက်မြင်သာဓကများ ဖြစ်၏။

ထို့အပြင် သဘာဝတရားကြီးမှ ပစ္စည်းများတည်ဆောက်
ထားပုံကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့်လည်း သိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ -
အသက်ရှိသတ္တဝါများ၏ ကိုယ်လက်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများတွင်

အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း အသီးသီးတို့သည် သူ့နေရာနှင့်သူ ရည်ရွယ်ချက် များရှိ၏။ သွားများသည် အစာကြိတ်ဝါးဖို့၊ အဆုတ်သည် အသက်ရှူသွင်းရှူထုတ်ခြင်းဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်တွင်း သန့်ရှင်းစေဖို့၊ မျက်စိသည်မြင်ဖို့၊ နားသည်ကြားဖို့ ဖြစ်၏။ အသက်မဲ့များတွင်လည်း ထို့အတူပင် ဖြစ်လေသည်။

ပြုလုပ်သူတစ်ဦးသည် နောက်ဆုံးမှ ရည်ရွယ်ချက်အတွက် လုပ်ဆောင်သောအခါ၊ ထိုရည်ရွယ်ချက်နှင့် ညီမျှသော လုပ်ဆောင်မှု လိုအပ်၏။ ထို့အတူ သဘာဝတရားကြီးသည်လည်း ရည်ရွယ်ချက် တစ်ခုအတွက် လုပ်ဆောင် ထား၏။ ထိုပြုလုပ်သူသည် လည်းကောင်း၊ သဘာဝတရားကြီးသည်လည်းကောင်း၊ ရည်ရွယ်ချက်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်စေဖို့ နားလည်တတ်သိသူ (ratio)မရှိလျှင် မဖြစ်နိုင်ချေ။ သို့မဟုတ်လျှင် သဘာဝတရားကြီးကို ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ် သဘာဝသဘာဝအစွမ်းဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာသော သဘာဝဟု ရိုးရိုး စင်းစင်း ဆိုကြပေလိမ့်မည်။ ဥပမာ - လေးကိုင်းမှ မြားတံသည် ပစ်မှတ်ကို ထိမှန်ရာတွင် မြားတံသည် အသိဉာဏ်ရှိသောကြောင့် မဟုတ်ပဲ၊ မြားတံကို ပစ်မှတ်သို့ ချိန်ရွယ်ပစ်လွှတ်လိုက်သော အသိဉာဏ်ရှင်လေးသည်တော်၏ စွမ်းအင်ကြောင့်သာ ဖြစ်လေသည်။

ထိုသဘာဝတရားကြီး၏ နည်းစနစ်ကျခြင်း၊ တိတိကျကျ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းများ၊ မှန်ကန်စွာဖြင့် ဆင့်ကဲဆင့်ကဲရွေ့လျား ပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်နေစေခြင်းများကို ထိမ်းချုပ်ထားသူ (သို့မဟုတ်) အုပ်စိုးသူ ရှိကိရှိရပေမည်။ ထိုသူကို “ဘုရား”ဟု အားလုံးက ခေါ်ကြလေသည်။

အခန်း (၉) မြန်မာတို့၏ ဘုရားခံယူချက်

(က) ရှေးဦးမြန်မာတို့၏ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု

စာရေးသူသည် သမိုင်းသုတေသီတစ်ဦးမဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် သမိုင်းဆိုင်ရာအချက်အလက်များကို အဖြေမပေးလိုပါ။ သို့ရာတွင် ဘာသာဗေဒလေ့လာခြင်းအတွက် မြန်မာလူမျိုးတို့၏ အတိတ်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းအရာများကိုအနည်းငယ် တင်ပြဖို့ လိုလာပြန်ပါသည်။ လူမျိုးအနွယ်စုနှင့် သမိုင်းကိုအခြေခံမှသာလျှင် မြန်မာလူမျိုးများ ဘာကိုယုံကြည်ခဲ့ကြသည်ကို သိနိုင်ပေမည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာအစ ဘယ်ကပင်ဖြစ်စေ သမိုင်းအတိအကျကို အငြင်းပွားနေခြင်းမဟုတ်ဘဲ ဘာသာဗေဒရှုထောင့်အရ အောက်ပါ မြန်မာ့သမိုင်းနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုအကြောင်း တစေ့တစောင်း တင်ပြလိုက်ခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာပြည်သို့ တိဗက်ပြည်မှ လူမျိုးစုများ ရွှေ့ပြောင်း ဝင်ရောက် အခြေချနေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ အေဒီ (၉) ရာစုနှစ် အလယ်ပိုင်းလောက်တွင် မြန်မာလူမျိုးများသည် ကိုယ့်မင်းကိုယ့်ချင်း

အုပ်စိုးကြသည်ဟု ပြောနိုင်သော်လည်း မြန်မာပြည်သို့ ထိုတိဗက် လူမျိုးစုများဝင်ရောက်လာသည့် သက္ကရာဇ်ကိုမူ အတိအကျ မပြောနိုင်ပေ။ သို့သော် ထိုသက္ကရာဇ် မြန်မာတို့ ကိုယ့်မင်းကိုယ်ချင်းနှင့် စတင်အုပ်စိုးချိန်တွင် မြန်မာပြည်၌ မွန်လူမျိုးနှင့် ပျူလူမျိုးတို့သည် နိုင်ငံတည်ထောင်လျက်နေနှင့်ကြလေပြီ။

စာရေးဆရာမ ရေဂျီနယ်လေးမေ၏ “ဗမာ့ယဉ်ကျေးမှု နောက်ခံသမိုင်း”၌ ပျူလူမျိုးများသည် တိဗက်လူမျိုးများမှ ဆင်းသက်သည်ဟု ဆို၏။^၁

မေဂျာစီ၊ အမ်၊ အဲန်ရိခဲက ပျူလူမျိုးများကို ဗမာပြည် ရောက် တိဗက်လူမျိုးများဟုလည်းကောင်း၊ ရှေးဟောင်းမြန်မာများ ဟုလည်းကောင်းခေါ်၏။ သူတို့သည် မြန်မာပြည် အလယ်ပိုင်းထိ အခြေစိုက်နေထိုင်ခဲ့ကြ၏။ အေဒီ(၅)ရာစုမှစ၍ ပျူတို့သည် ဧရာဝတီ မြစ်ကမ်းဘေးပြည်မြို့၏ အရှေ့ဘက် (Hmawza) မှော်ဇာရွာ တည်ရာအရပ်၌ သရေခေတ္တရာအမည်ရှိ ပြည်တည်ထောင်၍ အုပ်ချုပ်နေခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရ၏။ သူတို့သည် စာပေရေးနိုင် ကြကြောင်း ရှေးဟောင်းသုတေသီများက မှတ်ချက်ချ၏။ ပျူတို့သည် ရပ်ရွာတည်ဆောက်၍ ဧရာဝတီမြစ်တစ်လျှောက် ဆန်စပါး စိုက်ခြင်းဖြင့် အသက်မွေးကြ၏။ သူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုများသည်

၁။ Reginal Le May, "The Cultural Background of Burma", in *Marg di Bombay*, Vol III, vols 9, June, 1956, reported by "The Guardian" Rangoon, Feb(1964), pp. 31-3; Reginal Le May, *The Culture of South-East Asia*, Georgy Allen & Un Wine, London, 1954, p. 44-45.

ပြောပလောက်အောင် မထွန်းကားသေးပေ။ သူတို့သည် တဖြည်းဖြည်းနှင့် ဧရာဝတီမြစ်ကမ်းတစ်လျှောက် ပုဂံမြို့နားထိတိုး၍ နေထိုင်ခဲ့ကြလေသည်။ မြန်မာပြည်ရှေးထုံး ရာဇဝင်အရ ပုဂံမြို့သစ်ကို ပျူတို့၏ဘုရင် သမုဒ္ဒရာဇ်ကတည်ထောင်ခဲ့၏။ နောက်ပိုင်းတွင် မြန်မာတို့က သိမ်းယူခဲ့ကြောင်း ဆိုသည်။

မှော်ဇာရွာဘေးရှိ မောင်းကန်ဒေသမှတူးဖော်ရရှိသော ရှေးဟောင်းရွှေပြားများမှ ပါဠိစာများနှင့် အခြားရှာဖွေတွေ့ရှိချက်များအရ ပျူလူမျိုးများသည် အေဒီ(၆)ရာစုလောက်မှစ၍ ဟိနဿာနခေါ် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာကို ယုံကြည်ကြကြောင်း သိရ၏။ ၁၉၂၉ ခုနှစ်စစ်ကိုင်းတိုင်း၊ ရွှေဘိုခရိုင်၊ ဝက်လက်မြို့နယ် အတွင်းရှိ ရွှေဘိုမြို့၏အရှေ့တောင်ဘက် ကိုးမိုင်ခန့်အကွာတွင် ရှိသော ဟံလင်းကြီးမြို့ဟောင်း (ယခုခေတ် ဟံလင်းကြီးရွာ၏ မြောက်ဘက် နှစ်ဖာလံ၌) ကြွင်းကျန်သမျှသောယဉ်ကျေးမှုအင်္ဂါ ရှေးဟောင်း ဝတ္ထုပစ္စည်းများကိုထောက်၍ ပျူယဉ်ကျေးမှုထွန်းကားခဲ့ကြောင်း သိရလေသည်။

ထိုနေရာ၌ အမြင့်လေးပေ၊ အလျား လေးပေခွဲရှိ၍ အထက်ပိုင်းနှင့် အောက်ပိုင်းတို့တွင် ရုပ်ကြွများ ထုလုပ်ထားကာ အလယ်တွင်ပျူစာရေးထိုးထားသည့် ရုပ်ကြွကျောက်ပြားတစ်ချပ် တွေ့ရ၏။ ထိုရုပ်ကြွကျောက်ချပ်၏ အထက်ပိုင်းမှာ ကျိုးပဲ့ပျောက်ဆုံးနေ၏။ ရေးထားသောစာများမှာလည်း ဖတ်မရလောက်အောင် မှေးမှိန်နေချေပြီ။ ကျန်ရှိနေသော ကျောက်ပြား၏ အောက်ပိုင်းတွင် ဒူးပေါ်တင်၍ ဆန့်တန်းထားသော လက်ယာလက်နှင့်

အနည်းငယ်ကွေးထားသော လက်ယာခြေထောက်တစ်ဘက်ကို တွေ့နိုင်၏။ ထိုကျောက်ချပ်၏ အောက်ပိုင်းတွင် လက်အုပ်ချီ၍ ထိုင်နေကြသော လူရုပ်များစီတန်းနေသည်ကို တွေ့ရ၏။ ထိုလူတန်း နောက်တွင်တန်းစီနေသော လူများမှာ တစ်ကိုယ်လုံးမြင်သာအောင် မတ်တပ်ရပ်လျက် လက်အုပ်ချီထားကြ၏။ နောက်ဆုံးတန်းမှ လူများ တွင် တချို့မှာ တစ်ကိုယ်လုံးမြင်သာအောင် မတ်တပ်ရပ်၍ တချို့မှာ ကိုယ်တစ်ပိုင်းသာမြင်သာ၍ အားလုံးတို့သည် လက်အုပ်ချီထား ကြ၏။ လူရုပ်များတွင် တချို့သည် သရဖူပုံခေါင်းဆောင်း၊ ပုတီးလည်ဆွဲများနှင့် နားတောင်းများဆင်ယင်ထားသည်။ ကျန် လူရုပ်ပုံများတွင် ဆံထုံးထုံးထား၍ ဖဲပြားပုံပတ်ထားကြသည်။ ပျူကျောက်စာရေးထိုးထားသည်ကို ထောက်၍လည်းကောင်း၊ ထိုလူ ရုပ်များသည် မြန်မာများနှင့်လည်းကောင်း၊ မွန်များနှင့် လည်းကောင်း မတူ၍ ပျူလူမျိုးများ၏ ပုံသဏ္ဍာန်ထုလုပ်ထားသည်ဟု ယူဆရ၏။ အပေါ်ပိုင်းမှ လက်ယာလက်နှင့် လက်ယာခြေ တစ်ဘက်ကိုကြည့်၍ ဘုရင် (သို့မဟုတ်) ဗုဒ္ဓပုံတော်ဖြစ်မည်ဟု ခန့်မှန်းရ၏။^၂

တစ်ဖန် ၁၉၂၆ ခုနှစ် မှော်ဇာရွာအနီး ခင်ဘ၌ တွေ့ရသော နှစ်ပေါင်း (၁၂၀၀) ကျော်မှ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို တွေ့ရ၏။ ဗုဒ္ဓရွှေရုပ်တု နှစ်ခု၊ ပျူကျောက်စာများ၊ တခြားကျောက်စာများ

၂။ R. Lay May, *The Culture of South-East Asia*, p. 47. ဦးအောင်သော်။ ဟန်းလင်းမြို့ဟောင်း။ (မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ အတွဲ ၁၄။စာပေဗိမာန် ပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၇၅။ စာမျက်နှာ ၆၀-၆၃)။

တွေ့ရှိရသည်။

ထိုရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို ကြည့်၍ (၇) ရာစုနှင့် (၈)ရာစုတွင် ပျူလူမျိုးများ၌ ဟိနဿာနဘာသာ ထွန်းကားကြောင်း ခန့်မှန်းရ၏။ ထို့အပြင် ဤနေရာနှင့်မြန်မာပြည်တစ်ဝှန်း တူးဖော် ရရှိသော နေရာတိုင်း၌ ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်များအပြင် ဗရာမာန် ရုပ်ပုံ များ၊ ဟိန္ဒူဘာသာ၏ပြစ်ရှုနူး၊ ဂရုဒါ၊ ဟိနဿာန၊ ဟိန္ဒူနှင့် ဗရာမာန် ဘာသာတို့ ထွန်းကားခဲ့ပုံရ၏။ ထို့နောက် မြန်မာများနှင့် စစ်ရှုံးကာ တဖြည်းဖြည်းနှင့် ပျူလူမျိုးစုပင် ပျောက်ကွယ်သွားခဲ့ရ၏။^၃

မွန်လူမျိုးများသည် မွန်ဂိုလ်အနွယ်ဖြစ်၏။ တရုတ်ပြည် အနောက်ပိုင်းကုန်းမြင့်မှ တောက်ဘက်ပင်လယ်ကမ်းခြေရှိ သုဝဏ္ဏ ဘုမ္မိခေါ်သထုံပြည်၌ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ နောက်ပိုင်း အေဒီ(၆)ရာစု လောက်တွင် ပဲခူးသည်မွန်တို့၏မြို့တော်ဖြစ်လာခဲ့၏။ သထုံပြည် ပျက်စီးခဲ့သည့်နောက် အေဒီ(၁၁) ရာစုတွင် ဥဿ (ခေါ်) ပဲခူးသည် မွန်တို့၏ပြည်ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။

မွန်လူမျိုးတို့နှင့်ပတ်သက်၍ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ တူးဖော်ရရှိမှု အင်မတန်နည်းပါး၏။ သို့သော် မကြာမီက သထုံမှ (၂၈) မိုင်ဝေးကွာသော ရွာငယ်လေးရှိ တန်ဆောင်းဘုရား၌ ရှာဖွေ တွေ့ရှိချက်များအရ (၁၁)ရာစုထက်စောသော စေတီပုထိုးစတုပါ

၃။ ဒေါက်တာကျော်သက်။ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း။ ပြည်သူ့ပစ္စည်း ကော်ပိုရေးရှင်း။ ရန်ကုန်။ စာမျက်နှာ ၂၆-၂၇။ ဦးဖေမောင်တင်၊ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း။ (မြန်မာစွယ်စုံကျမ်း၊ အတွဲ (၁၀)၊ ရန်ကုန်။ စာမျက်နှာ -၂၃၆)။

တစ်ခုကို တွေ့ရ၏။ ထိုသာဓကများနှင့် သုတေသီတို့၏ အဆိုအရ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ ကုန်သည်တို့သည် ရွက်သဘောများနှင့် ရောက်လာ တတ်ကြရာ ဗုဒ္ဓရဟန်းများလည်း ပါလာတတ်ကြသည်။ ကာလ အတန်ကြာသော် မွန်လူမျိုးများသည် ဗုဒ္ဓဝါဒီများ ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ တချို့တွင် မဟာယာနဂိုဏ်းဝင် လောကနာထဘုရားကိုလည်း ကောင်း၊ ဟိန္ဒူဘာသာကိုလည်းကောင်း ယုံကြည်သက်ဝင်ကြသည် ဟု မှတ်သားရပါသည်။^၄

ခေတ်သစ်သမိုင်းသုတေသီများဖြစ်ကြသော ပါမောက္ခ ဂျီအိပ်ချ် လုခ်၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ ဒေါက်တာကျော်သက်နှင့် တခြားအရှေ့တိုင်း သမိုင်းသုတေသီများက “မြန်မာအစ ကျောက်ဆည်က” ဟု ဆိုကြပါသည်။ ထိုအဆိုအရ တရုတ်ပြည်တွင်း ယူနန်နယ်မှ နန်ချောင်မင်းသည် သက္ကရာဇ် အေဒီ(၉)ရာစု (အေဒီ ၈၃၂ ခန့်)တွင် ပျူလူမျိုးတို့၏ပြည် သရေခေတ္တရာကိုတိုက်၍ ပျူတို့ ကို စစ်သုံးပန်းအဖြစ် ခေါ်ဆောင်သွားခဲ့လေ၏။ နှစ်နှစ်ခန့်အကြာ တွင် သထုံပြည်ကို တိုက်သော်လည်း မွန်တို့သည် နန်ချောင်စစ်သည် တို့ ပြန်သွားသောအခါ သထုံ၌ပြန်လည် စုရုံးနေထိုင်ကြလေသည်။ ထိုသို့ပျူနှင့် မွန်တို့ကစဉ်ကလျားဖြစ်နေစဉ် ထိုနန်ချောင်မှ လူမျိုးစု

၄။ ဦးဖေမောင်တင်။ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း။ (မြန်မာစွယ်စုံကျမ်း။ အတွဲ(၁၀)၊ ရန်ကုန်။ စာမျက်နှာ - ၂၃၆)။ မောင်ဘသန်း။ ကျောင်းသုံးမြန်မာရာဇဝင်။ (ရ) ကြိမ်မြောက် ပုံနှိပ်ခြင်း။ ၁၉၅၁။ စာမျက်နှာ ၁၀၈-၁၁၇။ ဒေါက်တာကျော်သက်။ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း။ စာမျက်နှာ ၁၇-၁၉။

များသည် (ဒေါက်တာကျော်သက် အဆိုအရ ထိုလူမျိုးစုများသည် မန်လူမျိုးများဖြစ်၏။) ကျောက်ဆည်မြို့အနီး နတ်ထိပ်တောင်ကြား လမ်းမှ မျှော်ကြည့်သော် ပန်းလောင်မြစ်၊ စမန်မြစ်၊ ဇော်ဂျီမြစ်တို့ စီးဆင်းရာ စိမ်းလန်းသော မြေပြင်ကိုမြင်လျှင် ထိုနေရာများသို့ ရွှေ့ပြောင်းဝင်ရောက် အခြေချနေထိုင်ကြလေသည်။ ဤသည်ကား မြန်မာလူမျိုးစုများ၏အစပင် ဖြစ်လေသည်။ ထိုမြေပြင်ဒေသကို မြစ်သား ဆယ့်တစ်ခရိုင်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ လယ်တွင်းဆယ့်တစ် ခရိုင်ဟုသော်လည်းကောင်း ခေါ်ကြ၏။

တဖြည်းဖြည်းနှင့် ထိုမြန်မာမျိုးနွယ်များသည် ပျူ၊ မွန်တို့နှင့် ရောနှောကာ လူဦးရေများလာသောကြောင့် တောင်ဘက်ရှိ တောင်တွင်းကြီးဘက်သို့ ပြောင်းရွှေ့ကြ၏။ အချို့တို့သည် ဧရာဝတီ မြစ်ကိုကူးကာ မင်းဘူးနယ်အတွင်းရှိ စလင်းချောင်း၊ မန်းမြစ်၊ မုန်းချောင်းဒေသတို့သို့ သွား၍နေထိုင်ကြ၏။ ဤဒေသကို မင်းဘူးခြောက်ခရိုင်ဟုခေါ်လေသည်။ တချို့တို့သည် မင်းဘူးနယ် အပြင် တောင်တွင်းနယ်ဘက်သို့လည်း ဖြန့်ခဲ့လေသည်။ အချို့ တို့သည် ပုံတောင်ပုံညာအပါအဝင် ချင်းတောင်တန်းသို့ သွားကြ၏။ အချို့သည် ရခိုင်ဘက်သို့၊ အချို့မူဧရာဝတီမြစ်ကိုဆန်၍ မူးမြစ်ဝှမ်း ဒေသတို့သို့ ရွှေ့ နေထိုင်ကြလေသည်။ တချို့ကမူ အနောက်ဘက်သို့ ရွှေ့ပြောင်းရာ ဆိတ်ဖြူသို့ရောက်ရာ ပေါက်နှင့်ထီးလင်းသို့ ဆက် ကြ၏။ မူးမြစ်တစ်လျှောက်တွင် ဝက်လက်၊ ဟန်လင်း၊ မုတ်ဆိုးဖို၊ ဒီပဲယင်းနှင့်မြေဒူးသို့တိုင် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြ၏။ ဤကဲ့သို့

အနံ့အပြားနေထိုင်ကြသော ခရိုင်သားတို့ကိုအုပ်စိုးရန် ပျဉ်ပြား အမည်ရှိ မင်းသည် ပုဂံမြို့ကို အေဒီ (၈၄၉) ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့ ၏။^၅

ရှေးဦးကျသော မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းဆရာ ရှင်မဟာ သီလ ဝံသက ပုဂံပြည်ကို အေဒီ ၁၅၆ ခုတွင် တည်ထောင်သည်ဟုဆို၏။ သို့သော်မှန်နန်းရာဇဝင်အရ ပျဉ်ပြားမင်းလက်ထက် ပုဂံမြို့တော် ကို မြို့ရိုးကာသည့်နှစ် အေဒီ ၈၄၉ခုတွင် တည်ထောင်သည်ဟု ဆို၏။ ပုဂံပြည်တည်ထောင်သည့်ခုနှစ်ကို အတိအကျမပြော နိုင်သော်လည်း နှစ်ပေါင်း(၂)ရာစုကြာခန့် ပုဂံပြည်သည် ခိုင်မာမှု မရှိသေးကြောင်း ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။

အေဒီ ၉၁၃ မှ ၉၆၄ ခုနှစ်တွင် ပုဂံမင်းဖြစ်သော ညောင်ဦးမင်းသည် သထုံနှင့်ပြည်သို့ လူများစေလွှတ်၍ ဗုဒ္ဓဘုရား ကျောင်းများ ဆောက်လုပ်ရန် ပညာသင်ယူခိုင်းခဲ့သည်ဟု သိရ သည်။ ထို့ပြင် ကျောက်ဂူဥမင်မှတွေ့ရသော ကျောင်းများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် မဟာယာနဗုဒ္ဓဘာသာ ရောက်ရှိခဲ့ကြောင်း သိရ၏။

ပုဂံမင်းဆက် (၄၂) ဆက်မြောက်ဖြစ်သော အနော်ရထာ မင်းစော (အေဒီ ၁၀၄၄-၁၀၇၃) လက်ထက်တွင် ပုဂံပြည်သည်

၅။ ဒေါက်တာကျော်သက်။ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း။ ဦးဖေမောင်တင် “မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း”၊ (မြန်မာစွယ်စုံကျမ်း။ အတွဲ (၁၀)။ စာမျက်နှာ - ၂၃၆။)

စတင်၍ စည်ကားလာသည်။ အနော်ရထာမင်း ချဲ့ထွင်ခဲ့သော ပုဂံဩဇာခံဒေသများ၏ မြို့တော်ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။^၆

အနော်ရထာမင်းသည် ညောင်ဦးမင်းကို နန်းချ၍ မင်း ဖြစ်လာ၏။ ဦးဖေမောင်တင်၏ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းအရ ထိုအချိန် အခါ၌ ပုဂံပြည်တွင် မဟာယာနဗုဒ္ဓဘာသာ၊ နတ်နဂါးဘုရားနှင့် အရည်းကြီးများ အရောရောအနှောနှော ထွန်းကားနေခဲ့၏။ ပုဂံပြည်၏ဘုရင် ညောင်ဦးမင်းသည် အရည်းကြီးများကို ကိုးကွယ် ၍ နဂါးဘုရင်ရုပ်ထုကို ထုလုပ်ကိုးကွယ်ခဲ့၏။ မင်းဆက် ၃၀တိုင် တိုင် အခိုင်အမာ ထွန်းကားနေသော အရည်းကြီးဝါဒကို အနော် ရထာမင်း မနှစ်သက်ချေ။ ဆက်ကပ်လှူဒါန်းမြဲ အလှူအတန်းများ ကို မပြုလုပ်စေဘဲ တစ်စတစ်စ ဖျက်တော်မူသည်။^၇

မင်းဖြစ်၍ မကြာမီပင် အနော်ရထာသည် သထုံမှ မွန် ရဟန်းနှင့် ရှင်အရဟံကိုပင့်ဖိတ်၍ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာကို သင်ကြားစေလေသည်။ လာဘ်လာဘတန်ခိုးအမျိုးမျိုး တိမ်ကော လာသောကြောင့် လူများယုံကြည်၍ တန်ခိုးကြီးစေရန် အရည်းကြီး တို့သည် ကျမ်းစာများရေး၍ သရေခေတ္တရာမြို့လယ် သခွတ်ပင် အတွင်း၌ ထွင်း၍ထည့်ထား၏။ သစ်ပင်အခွံကို အသားစေ့စပ် လွယ်အောင် စိုစိုစွတ်စွတ်မြှေးစေးမံထား၍ မသွေ့မခြောက်စေရန် ရေဆွတ်ပေးထားကြသည်။ သုံးနှစ်လည်သောအခါ ပုဂံပြည်သို့

၆။ ဦးဖေမောင်တင်၊ “မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း”။ (မြန်မာစွယ်စုံကျမ်း။ အတွဲ(၁၀)။ စာမျက်နှာ ၂၃၇။

၇။ မောင်ဘသန်း၊ ကျောင်းသုံးမြန်မာရာဇဝင်။ စာမျက်နှာ ၄၈။

လာ၍ သခွတ်ပင်ကြီးအတွင်း မှန်သောကျမ်းဂန်တော် ရှိသည်ဟု အိမ်မက်ထင်ရှားကြောင်း၊ အနော်ရထာအား ယုံလောက်အောင် လျှောက်လေ၏။ မင်းကြီးသည်ကြားလျှင် ဝမ်းသာအားရနှင့် သရေခေတ္တရာသို့လာ၍ သခွတ်ပင်ကြီးကို ထွင်းဖောက်စေသော် သူတို့ပြောသည့်အတိုင်း ကျမ်းဂန်ကိုတွေ့လေ၏။ သို့သော် ကျမ်းဂန် ၏ တရားသည် အရည်းကြီးတို့၏ရှေးသဘောသကန်ဝါဒအတိုင်း ဖြစ်နေ၍ လုပ်ကြံထည့်သွင်းထားကြောင်း ရိပ်မိလေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစာများကို ထိုအရပ်၌ပင် မီးတိုက်စေခဲ့သည်။ ထိုမီး တိုက်ရာအရပ်ကို ယနေ့ထိပင် မီးတိုက်ကုန်းဟုထင်ရှား၏။^၈

သက္ကရာဇ် ၁၀၅၆ တွင်သထုံပြည်မှ မနုဟာမင်းအား ပိဋကတ်တော်အစုံ (၃၀)ကို ပုဂံပြည်သို့ ရဟန်းတော်များနှင့် စေလွှတ်ရန်တောင်းခံခဲ့၏။ သူ၏တောင်းခံချက် ငြင်းပယ်ခံရသော အခါ မရှေးမနှောင်းပင် သထုံသို့ စစ်အလုံးအရင်းနှင့် ချီးတက်၍ သထုံကို သိမ်းပိုက်လေသည်။ သထုံမှ မွန်ဘုရင်နှင့်အတူ ဗုဒ္ဓ ရဟန်းများနှင့် ပိဋကတ်တော်အစုံကို ပုဂံသို့သယ်ဆောင်ခဲ့၏။ နောက်ပိုင်းတွင် ပြည်မြို့ကိုလည်း အောင်မြင်စွာ သိမ်းပိုက်ခဲ့၏။ ဤသို့ဖြင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှုသည် ပုဂံသို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ရ၏။

သထုံကို အနော်ရထာမင်း သိမ်းပိုက်ခြင်းဖြင့် (၁) အထက် မြန်မာပြည်တွင် ဟိနယာနခေါ် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာသည် မဟာ ယာနဗုဒ္ဓဘာသာကို လွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့၏။ ပါဠိစကားသည် သက္ကတ

၈။ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း ။ အတွဲ ၁၄။ စာမျက်နှာ ၂၄၈-၂၅၀။

ဘာသာစကားကို လွှမ်းမိုး၍ ဗုဒ္ဓဘာသာကျမ်းစာစကားဖြစ်လာ၏။
(၂) ၁၀၅၈ ခုမှစ၍ မွန်စာကိုပြင်၍ ပထမဆုံးမြန်မာစကားလုံးများ
ရေးသားနိုင်ခဲ့၏။ (၃) မွန်လက်မှု ပညာရှင်၊ အနုပညာရှင်၊
အတတ်ပညာများဖြင့် ပုဂံပြည်အတွင်း ဘုရားကျောင်းကန်များ
ဆောက်လုပ်နိုင်ခဲ့၏။

ရှေးဟောင်းမြန်မာသမိုင်း သုတေသီများက “မြန်မာအစ
တကောင်းက” ဟုဆိုကြ၏။ ထို့ကြောင့် မဟာရာဇဝင်အရ ဘီစီ
(၆) ရာစုတွင် အိန္ဒိယပြည်နီပေါဒေသ ကပ္ပိလဝတ္ထု (Abhi Yaza)
သည် စစ်တပ် အလုံးအရင်းနှင့် ဧရာဝတီမြစ်ကြောတစ်လျှောက်
ဝင်လာကာ တကောင်းမြို့ကို တည်ထောင်၍ အခြေချနေထိုင်ခဲ့၏။
မင်းဆက်သုံးဆယ်ပြည့်သောအခါ တလုတ်၊ တလဲများ ဝင်ရောက်
ဖျက်စီးမှုကြောင့် တကောင်းမြို့ပျက်ရလေသည်။ ထို့နောက်
ဧရာဝတီမြစ်ကို စုန်ဆင်းကာ ရေကြည်ရာမြက်နုရာရှာဖွေရင်း
မြန်မာပြည်အနွှအပြား ခြေဆန့်နေထိုင်ခဲ့ကြ၏ဟု ဆိုသည်။

ဤသည်မှာ ရှေးဦးမြန်မာပြည်မှ ဘာသာရေးသမိုင်း၏
အကျဉ်းချုပ် ဖြစ်၏။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ မြန်မာပြည်မှ ရှေးဦးမြန်မာ
တို့သည် မဟာယာနဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ဟိန္ဒူနှင့်
အခြားသောဘာသာများကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခဲ့ကြကြောင်း ထင်ရှား
လေသည်။

ဒေါက်တာကျော်သက်၏ အဆိုအရ ထိုအချိန်က ပုဂံပြည်
တွင် ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ဟိန္ဒူဝါဒအယူအဆနှင့် ရောနှောနေကာ ဗိဿနိုး
နတ်ကိုကိုးကွယ်သည့် အလေ့အထလည်းရှိခဲ့သည်။ ထို့အပြင်

ပုဂံဗုဒ္ဓဘာသာတွင် မဟာယာနဗုဒ္ဓဘာသာ အငွေ့အသက်များ ရှိခဲ့ သည့်အပြင် တန္တရဝါဒနှင့်ရောနှောကာ နဂါးနှင့်နတ်များကို ကိုးကွယ်ပသခြင်းများပြုခဲ့ကြ၏။ ဤအချက်ကို ပုဂံပြည်သို့ ဖမ်းယူ လာခဲ့သော သထုံဘုရင် မကုတခေါ် မနုဟာမင်းတည်ထား ကိုး ကွယ်သောနန်းဘုရားတွင် ဟိန္ဒူနတ်ရုပ်များက အထောက်အထား ပြဆိုနေလေသည်။ တစ်ဖန် ကျန်စစ်သားမင်း (သို့) ထီးလှိုင်မင်း သည် ပြည်မြို့တွင်တည်ထားသော ရွှေဆံတော်ကျောက်စာ၌ ဗိဿနိုးနတ်ကို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားကဲ့သို့ ယုံကြည် ကိုးကွယ်ကြောင်း ရေးထိုးထားခဲ့၏။ ကျန်စစ်သားမင်း ရေးထိုးသော နန်းတော်ရာ ကျောက်စာတွင်လည်း နန်းတော်ပုံအခမ်းအနားကို သေချာလေ့လာ ပါက ဗြဟ္မဏအယူအဆနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ မဟုတ်သော တစ်ခြား သော ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုများကိုလည်း တွေ့နိုင်လေသည်။^၉

ထို့အပြင် ဗုဒ္ဓဘာသာ စတင်ထွန်းကားချိန်၌သော်လည်း ကောင်း၊ ယနေ့မျက်မှောက်ချိန် မြန်မာလူမျိုးတို့၏ ယုံကြည်ရာကို လေ့လာခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ မြန်မာတို့သည် နတ်ကိုကိုးကွယ်ခဲ့ ကြသည်ဟု ကောက်ချက်ချနိုင်ပါသည်။

၉။ ဒေါက်တာကျော်သက်။ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း။

(ခ) မြန်မာလူမျိုးများနှင့် ဘုရားခံယူချက်

မည်သို့ပင်ဆိုစေ အထက်တွင်တွေ့ခဲ့ကြသည့်အတိုင်း မြန်မာပြည်သို့ လူမျိုးစုများစတင် ဝင်ရောက်ချိန်မှစ၍ ဗုဒ္ဓဘာသာ စတင်ရောက်ရှိလာချိန်အထိ ဤမြန်မာလူမျိုးများသည် ဘာကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခဲ့ကြသနည်း။

ဗုဒ္ဓဘာသာ စတင်ထွန်းကားချိန်၌သော်လည်းကောင်း၊ ယနေ့မျက်မှောက်ချိန် မြန်မာလူမျိုးတို့၏ ယုံကြည်ရာကို လေ့လာ ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ မြန်မာတို့သည် နတ်ကိုကိုးကွယ်ခဲ့ကြသည်ဟု မှတ်ချက်ချနိုင်သည်။ မြန်မာများသည် သမိုင်းဦးလူမျိုးများနည်းတူ စကြဝဠာ၊ ကမ္ဘာ့ရေမြေတောတောင်နှင့် ရာသီဥတုတို့ကို စီမံ အုပ်စိုးရာ စွမ်းအင်ရှင်ကို ယုံကြည်ခဲ့ကြ၏။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ တောတောင်ထူထပ် မြင့်မားခြင်းနှင့် လမ်းပန်းဆက်သွယ်မှု ခက်ခဲ ခြင်းတို့သည် မျက်မှောက်ခေတ် အချိန်တွင်ပင် သာဓကဖြစ်၏။ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းများစွာက ဆိုလျှင် ယခုထက်များစွာ ပိုမိုခက်ခဲ ပေမည်။ ထိုသို့တောတောင် ရေမြေထူထပ်နက်ရှိုင်းသောကြောင့် ငှက်ဖျားမှအစ ရောဂါဘယထူ ပြောပေမည်။

ဤအခြေအနေတွင်း ဝင်ရောက်လာသော လူမျိုးစုများ သည် သူတို့မတတ်စွမ်း မသိနားမလည်သော အခြေအနေတို့၌ အားကိုးရာနှင့် မှီခိုရာရှာခဲ့ကြ၏။ ဤသို့ဖြင့် မိမိတို့လူမျိုးစုမှ အားကိုးအားထားရသော သြဇာအာဏာကြီးသူဖြစ်စေ၊ ခွန်အား ဗလရဲရင့်သူဖြစ်စေ သေလျှင် သူတို့၏ဝိညာဉ်သည် နတ်ဖြစ်ကာ

သူတို့ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည်ဟု ယုံကြည်ခဲ့ကြ၏။

အချို့သည် တောတောင်ကို ဖန်ဆင်းစောင့်ရှောက်သော တန်ခိုးရှင်၊ လယ်ယာကို ကာကွယ်သော စွမ်းအင်ရှင်၊ အိမ်ယာကို ကာကွယ်ရှင်၊ မိုးကိုရွာစေသောအရှင် စသည်ဖြင့်စွမ်းအင်ရှင်၊ တန်ခိုးရှင်များကို ယုံကြည်ကြ၏။ ဤတန်ခိုးရှင်များကို ယုံကြည်ကိုးကွယ် ပသပူဇော်ခြင်းဖြင့် သူတို့၏ အကူအညီနှင့် စောင်မခြင်းရ၍ သူတို့ကို မရိုသေမျက်ကွယ်ပြုလျှင် သူတို့၏နှောင့်ယှက်ဒုက္ခပေးခြင်းခံရမည်ဟု ယုံကြည်ကြောက်ရွံ့ကြလေသည်။

ဤယုံကြည်ချက်က ကိုးကွယ်ခြင်း၊ ပူဇော်ခြင်း၊ ဆုတောင်းခြင်းများပြုလုပ်ရမည်ဟု သင်ကြားပေး၏။ ဤသည်မှာ လောကလူသားအားလုံး၏ ခံယူချက်ပင်ဖြစ်၏။ မည်မျှပင်ခေတ်သမိုင်းနောက်ကျသော ကျောက်ခေတ်လူသားများပင်ဖြစ်စေ ဤသို့ယုံကြည်ခဲ့၏။

တဖြည်းဖြည်းနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာသည် မြန်မာတို့၏ကြည်ညိုဦးထိပ်ထားရာအဖြစ် နောက်ပိုင်း၌ ရောက်ရှိလာခဲ့၏။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် သူတို့၏ ဘိုး၊ ဘေး၊ ဘီ၊ ဘင်အဆက်ဆက်က ယုံကြည်ခဲ့ကြသော နတ်ကိုးကွယ်ခြင်းကို မစွန့်နိုင်ကြပေ။ သူတို့၏ အိမ်ဦး၌ ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်ကို ဆွမ်းတော်၊ ရေလဲတော်၊ ပန်း၊ ဆီမီး ပူဇော်လျက် တည်ထားကိုးကွယ်သော်လည်း အိမ်ဦးခန်းထောင့်၌ ငှက်ပျောပွဲ၊ အုန်းပွဲနှင့် စင်ပြိုင်တည်ကာ နတ်ကိုတည်ထားကိုးကွယ်ကြ၏။ ဗုဒ္ဓဘုရားနှင့်အတူ ပူဇော်ရာများ ဆက်ကပ်တတ်ကြလေသည်။ နတ်ပွဲနှင့် နတ်ပူဇော်ခြင်းများကို ဘုရားပွဲနှင့် အပြိုင်ကျင်းပကြ၏။

စွမ်းအင်ရှင်တစ်ပါးကို သူတို့နှလုံးသားမှာ ယုံကြည်ကြောင်း ထင်ရှားလေသည်။

ဆရာတော်ကြီး ဘီဂမ်းဒက် မှတ်ချက်ချခဲ့သည့်အတိုင်း မြန်မာတို့သည် သူတို့၏ယုံကြည်ရာနှင့် လက်တွေ့ကျင့်ဆောက်တည်ရာတို့၌ တစ်ခါတစ်ရံ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော်လည်း၊ အနန္တတန်ခိုးတော်ရှင်ခေါ်ဘုရားဆိုသည့်ခံယူချက်သည် သူတို့၏ စိတ်နှလုံး၌ရှိနေကြသည်။ ဤဘုရားဆိုသည့် ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာ လောကစကြဝဠာကို ဖန်ဆင်းအုပ်စိုးနိုင်သူဖြစ်၍ လူသား၏ နောက်ဆုံးပန်းတိုင်ဖြစ်သည်ကို လက်ခံကြ၏။ ဤခံယူချက်၊ ဤစိတ်ကူးစိတ်သန်းသည် သူတို့၏ ယုံကြည်ရာဘာသာမှ ထွက်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်ဘဲ အခြားလူများနည်းတူ လူသားသဘာဝ မွေးရာပါ ခံစားချက်မှ ထွက်ပေါ်လာခြင်းသာ ဖြစ်လေသည်။^{၁၀}

လူသားသည် သူ၏ မပြည့်စုံမှု၊ အားနည်းမှု၊ လောဘနှင့် တဏှာအစဉ် လွှမ်းမိုးမှုကြောင့် မကြာခဏအမှားပြုလျက် တရားပျောက်နေစေကာမူ၊ လူသည် သာမန်အားဖြင့် ယုံကြည်တတ်သော သတ္တဝါသာဖြစ်၏။ လူ့ဘဝ၏အစစ မပြည့်စုံမှု၊ အစဉ်လိုအပ်နေမှု၊ လူ့ဘဝနှင့်လူ့ဒုက္ခ၏ အစိုးမရမှု၊ ပြည့်ဝစုံလင်သောဘဝတစ်ခုနှင့် ထာဝရသုခကို ရလိုစိတ်တို့ကြောင့် သန့်ရှင်းမြင့်မြတ်ဆုံးသော အဖြစ်တော်ရှင်ဘုရားကို အမြဲရှာဖွေကြ၏။ ထိုအရှင်ကို

၁၀။ Bigandet P. A, *The Legend of Godama*, London, 1880, vol II, C.II, P. 55.

အားကိုးလို၏။ ခိုလှုံလို၏။ ရှိခိုးကိုးကွယ် သဒ္ဓါပွားလို၏။ အဆုံး အစွန်ဆုံရပါမူ ထိုလူ့မွေးရာပါဆန္ဒသည် ဘုရားသို့ မရောက်စေကာ မူ ဘုရားထက်အတော်အတန်နိမ့်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ အရာ၊ သတ္တဝါကို ဘုရားအမှတ်နှင့် ယုံကြည်ကိုးကွယ်ပသရှိခိုးသည်မှာ သဘာဝ ကျပေ၏။

ထို့အပြင် အာပလေတန် မှတ်ချက်ချသကဲ့သို့ လူအများစု သည် သဘာဝအားဖြင့် သူတို့၏အတွင်းစိတ်နှလုံးဝိညာဉ်၏ လိုအပ်မှု၊ မပြည့်စုံမှုနှင့် ဟာလာဟင်းလင်းဖြစ်မှုကြောင့် လူ့အတွင်း စိတ် နှလုံးဝိညာဉ်၌ ဘုရားဆိုသည်မှာ မရှိဘဲကင်းကွာသောအခါ သူတို့သည် သူတို့၏အပြင်မှ အရာဝတ္ထု၊ သတ္တဝါ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို အတွင်းစိတ်နှလုံးဝိညာဉ်၏ ဆန္ဒကိုဖြည့်ဆည်းဖို့ အစားထိုးရှာ ဖွေတတ်ကြ၏။^{၁၁}

အားလုံးသော ဘာသာတရားများကလည်း လူသား၏ လက်ရှိအခြေအနေသည် ကျေနပ်ဖွယ်မရှိပါဟု ဝန်ခံကြပါသည်။ ထို့အပြင် လူသားထုတစ်ခုလုံးသည် လောက၏မတည်မြဲမှုမှာ တည်မြဲခြင်းတစ်ခုကို ရှာနေကြလေသည်။ သို့သော် ဘာသာများ အားလုံးက အဆုံးအစွန်ပြည့်စုံသည် သဘောတစ်ခုရှိသည်ဆိုတာ ပုံသဏ္ဍာန်အမျိုးမျိုးနှင့် လက်ခံကြပါသည်။^{၁၂}

၁၁။ G. Appleton, *Buddhism in Burma*, Longmans, Green & Co. 1943, P. 10.

၁၂။ ချမ်းမြေ့ရိပ်သာဆရာတော်။ နိုင်ငံခြားသား ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါး၏ ဗုဒ္ဓဘာသာ အမြင်။ စာမျက်နှာ ၂၇။

ထို့ကြောင့် နတ်ကိုကိုးကွယ်ခြင်းသည်ပင် မြန်မာတို့၏ လူသားသဘာဝခံစားချက်မှ ထွက်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်၏။ ထိုခေတ် နောက်ကျသော ရှေးထုံးအစဉ်အလာကျင့်စဉ်သည် မှားယွင်းနေ သော်လည်း မည်သူမျှ ဖျက်ပစ်ရန် မကြိုးစားပေ။ ဗုဒ္ဓသာသနာ တော်ပင်လျှင် ဤမြန်မာလူမျိုးတို့ယုံကြည်ချက်နှင့် ကျင့်ကြံချက်ကို သည်းညည်းခံသော်လည်း ဆန့်ကျင်မှုမပြုပေ။ ဤသည်မှာ မြန်မာ တစ်မျိုးသားလုံး၏ လူသားသဘာဝ မွေးရာပါ ခံစားချက်ဖြစ်သော ဘုရားကို ယုံကြည်ခြင်း၏ သာဓကတစ်ခုပင်ဖြစ်၏။

မြန်မာတို့၏ ထိုယုံကြည်ခြင်းကို ဗုဒ္ဓဘာသာသည် လွှမ်းမိုး နိုင်ခဲ့သော်လည်း အစားမထိုးနိုင်ခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် သူတို့၏ ယုံကြည်ချက်အတိုင်း ဆက်၏။ နတ်ကိုးကွယ်ခြင်းသည် မှားယွင်း သကဲ့သို့ မပြည့်စုံသေးကြောင်း မစဉ်းစားမိကြပေ။ နတ်သည် အရာအားလုံး၏အရှင်၊ အမြင့်ဆုံး၊ အမြတ်ဆုံး၊ တန်ခိုးအကြီးဆုံး၊ အသန်ရှင်းဆုံး၊ အပြည့်စုံဆုံးဖြစ်သော အထွတ်အထိပ်၊ မဟုတ် သေးပေ။ အရာအားလုံး၏ အထွတ်အထိပ်သည် ဘုရားတစ်ပါး တည်းသာ ဖြစ်၏။ ထိုဘုရားသို့ရောက်ဖို့ ကြိုးစားရန် ကျန်နေ သည်ကို သတိမပြုမိကြသေးချေ။

မြန်မာတို့သည် ဒုက္ခရောက်ချိန်၌ (သို့) အခက်အခဲ တစ်ခုခု နှင့် ကြုံရချိန်တိုင်း၌ “မြတ်စွာဘုရားကယ်ပါ”။ “ဘုရား မပါ”ဟု ဆိုတတ်ကြ၏။ အကြောင်းတစ်ခုခုကြောင့် ထိတ်လန့်လျှင် ပင် “မြတ်စွာဘုရား”ဟု ယောင်ယမ်းတတ်ကြသည်။ အိမ်ထောင်

ရှင်မများသည် သူတို့၏ခင်ပွန်းများရပ်ဝေး တနေရာသို့သွားလျက် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေကြလျှင် အိမ်မှနေ၍ ဘေးမသိရန်မခလိုရာ ပန်းတိုင်းရောက်ဖို့ ဘုရားကိုတိုင်တည်၍ ဆုတောင်းတတ်ကြ၏။
တွေ့ခါစ၊ ချစ်ကြိုက်ကာစ လူငယ်နှင့် လုံမပျိုတို့သည်ပင် ဤဘဝ၌ တူနှစ်ကိုယ်ရေစက်ဆုံ၍ ပေါင်းသင်းနိုင်ရပါစေကြောင်း ဘုရားကို တိုင်တည်၍ ဆုတောင်းကြ၏။ မိတ်ဆွေများပင် တစ်ဦးကနောက် တစ်ဦးအဖို့ အပြန်အလှန်မေတ္တာပို့ ဆုတောင်းပေးတတ်ကြ၏။ သက်ကြီးရွယ်အိုများနှင့် မိဘများတို့သည် မိမိတို့သားသမီးမြှေးမြစ် များအား အသက်ရှည်ကာအနာမဲ့၍ ဘေးမသိရန်မခ ဒုက္ခ ကင်းစေကြောင်း ဆုတောင်းပေးတတ်ကြ၏။

မြန်မာတစ်မျိုးသားလုံး၏ စိတ်နှလုံးဝိညာဉ်၌ အကုသိုလ် မှန်သမျှကို ရှောင်ရှားလို၍ ကုသိုလ်မှန်သမျှကို ဆောင်ထားကျင့်လို ကြ၏။ ကုသိုလ်အဝဝသည်သာ အနန္တတန်ခိုးတော်ရှင်မြတ်စွာ ဘုရားသခင်၏တရားတော်ဖြစ်၏ဟု ငယ်ငယ်ကပင် သင်ကြားသူ မရှိစေကာမူ သိထားခံစားတတ်ကြ၏။ ဤသည်များမှာ မြန်မာတို့၏ မွေးရာပါခံစားချက်နှင့် ဘုရားဆိုသော အရာရာတို့၏အထွတ် အထိပ်အဖျားကို ယုံကြည်ခြင်း သာဓကများဖြစ်လေသည်။

ဤကဲ့သို့ မြန်မာတို့၏ ဘုရားကို ယုံကြည်ချက်နှင့် ရှာဖွေ ကြခြင်းကို မြန်မာရာဇဝင်၌ ထင်ထင်ရှားရှားတွေ့နိုင်၏။ (၁၈)ရာစု နှစ် အကုန်ပိုင်းလောက်က မြန်မာပြည်၌ ဇိုဒီ (Zodi) နှင့် ပရမတ် (Paramat) ဂိုဏ်းနှစ်ခု ပေါ်ခဲ့ခြင်းကပင် ဤအချက်၏ သာဓက ဖြစ်ပါသည်။ ဇိုဒီတို့သည် ရာစုနှစ် (၁၈) အကုန်ခန့်က စခဲ့၏။

ထိုသူတို့သည် လူ၏ သံသရာလည်ခြင်းကိုငြင်း၍၊ လူသည် သေလျှင် သေပြီးချင်း ထာဝရဆုနှင့် ထာဝရဆုံးရှုံးခြင်း နှစ်ခုသာရှိရမည်ဟု ယုံကြည် လက်ခံ၏။ ဤလောက ကမ္ဘာသည် သူ့အလိုအလျောက် သဘာဝအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်သကဲ့သို့ လူ့စိတ်ထင်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းလည်း မဟုတ်ပေ။ တန်ခိုးစွမ်းအား ကြီးမား၍ အသက်ရှင်သောတန်ခိုးရှင်မှ ဖန်ဆင်းထားခြင်း ဖြစ်၏ဟု ယုံကြည်ကြ၏။ သူတို့သည် စေတီ၊ ပုထိုး၊ ရုပ်တု၊ ဆင်းတုများ၊ ဘုန်းကြီးများ၊ ကျောင်းကန်များကို လက်မခံကြပေ။ သို့သော် ပိဋကတ်သုံးပုံမှ တချို့သောကျမ်းစာတော်များကို လက်ခံ၍ သူတို့ဘာသာသင့်လျော်သလို အဓိပ္ပါယ်ပြန်ဆိုကြလေသည်။ ဆရာတော် မန်တေဂါးဇားအဆိုအရ မြန်မာတို့သည် အစကပင် တန်ခိုးတော်အနန္တအရှင် ဘုရားဆိုသည်ကို ယုံကြည်ကြသောကြောင့် သူတို့၏ သွန်သင်ချက်ကို အများတို့သည်လက်ခံ၍ သူတို့ နောက်လိုက် များစွာတိုးပွားလာကြ လေသည်။ သို့သော် ၁၇၆၃-၁၇၇၆ ခုတွင် နန်းစံသော ဆင်ဖြူရှင်မင်း၏ ချေမှုန်းမှုကို များစွာ ခံခဲ့ကြရ၏။ အချို့တို့ကို ထောင်သွင်းအကျဉ်းချထား၏။ အချို့တို့သည် ညှဉ်းပန်းခြင်းဒဏ်မခံနိုင်၍ သူတို့ ယုံကြည်ရာကို စွန့်လွှတ်ကြ၏။ သို့သော် အချို့တို့သည် သူတို့ယုံကြည်ရာနှင့် သွန်သင်ရာကို မစွန့်ပစ်ပဲ အသေခံသွားကြ၏။

ထိုသူတို့သည် နိုင်ငံရေးကို စိတ်မဝင်စားကြပေ။ အများစုသည် ကုန်သည်များဖြစ်၍ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ကူညီတတ်ကြ၏။ သူတို့၏ယုံကြည်ရာကို အခြားသူများအားသွန်သင်လျက် သူတို့၏

အသင်းအဖွဲ့ထဲသို့ဝင်လာစေရန် စိတ်ထက်သန်ကြ၏။ သို့သော် ဘုရင်များ၏ နှိပ်စက်မှုဒဏ်ကိုမခံနိုင်ကြ၍ ထင်ထင်ရှားရှား မကျင့်နိုင်ကြဘဲ တချို့သည် တိတ်တဆိတ်သို့ဝှက်စွာ သူတို့ယုံကြည် ချက်အတိုင်း ကျင့်ဆောက်တည်ကြ၏။^{၁၃} ဆရာ ဆကော့ အဆိုအရ ဤဂိုဏ်းသည် ၁၈၀၀ ခုနှစ် အကုန်ပိုင်းလောက်အထိရှိနေခဲ့၏။ အထူးသဖြင့် ဤဂိုဏ်းကို ရှမ်းပြည်နယ် နမ်းခမ်းဒေသ၌ တွေ့ရ ၏ဟု ဆိုပါသည်။^{၁၄}

(၁၉)ရာစုနှစ်အစပိုင်း၌ ပရမတ် (Paramat)ဂိုဏ်းသည် မင်းတရားဟု ထင်ရှားသော ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် (၁၇၈၁- ၁၈၁၉)၌ စခဲ့၏။ ပရမတ်ဂိုဏ်းကို ဆင်ဖြူကျွန်းမှ ဘုန်းကြီး ရှင်တပေါင် (Shin Tabaung) က တည်ထောင်ခဲ့၏။ ပရမတ်တို့သည် အတုလံ၊ အတုမဲ့၊ အနန္တတန်ခိုးတော်နှင့် ပြည့်စုံသော “ရွှေဉာဏ် တော်ရှင်”တစ်ပါးရှိရမည်ဟု ယုံကြည်ကြ၏။ ထို “ရွှေဉာဏ်တော်ရှင်” သည် အစအဆုံးမရှိဘဲ ထာဝရတည်တော်မူ၏။ လူသည် ထို ရွှေဉာဏ်တော်မှ ဖန်ဆင်းထားခြင်းဖြစ်၍ သေပြီးနောက် ဘဝသည် ပြီးဆုံးမသွားဘဲ ဆက်လက်အသက်ရှင်ကြောင်း ယုံကြည်ကြ၏။ သူတို့အတွက် ဗုဒ္ဓဆိုသည်မှာ “ဉာဏ်တော်ရှင်၊ ပညာရှင် (the wise)”ဟု အဓိပ္ပါယ်ရှိပြီး၊ ရှင်ဂေါတမသည် “ရွှေဉာဏ်တော်ရှင်”၏

၁၃။ Cf., Renzo Carmignani, *La Birmania*, Roma, 1950, cap. ix, p. 145; Vincenzo Sangermano, *Relazione del Regno Birmano*, Roma, 1833, p.135.
၁၄။ J. G. Scott, *Burma*, 1911, P. 378.

ပဋိသန္ဓေခံကာ လူအဖြစ်မွေးဖွားခံခြင်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်သာ လူတို့မျက်စိနှင့် အရှင်မြတ်၏ (၅)ပါးသော ခန္ဓာတော်တို့ကို တွေ့မြင် နိုင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ အမှန်စင်စစ်တွင်မူ ဖြူစင်မြင့်မြတ်သော ဉာဏ်သက်သက်မျှသာဖြစ်၏။

ပရမတ်တို့သည် စေတီပုထိုးများ၊ ဆင်းတုရုပ်ထုရုပ်ပွား များရှေ့တွင် ဆုတောင်းကိုးကွယ်ခြင်းကို ဆန့်ကျင်ကြ၏။ လောက မျက်စိနှင့်မမြင်နိုင်စွမ်းသော “ရွှေဉာဏ်တော်ရှင်” ထံတော်သို့သာ ဆုတောင်းရန်လိုသည်ဟု သင်ကြားကြလေသည်။ (၁၀)ပါးသီလ ဆောက်တည်ကြသည်။ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာနှင့် ဣတိပိသော ကို ရွတ်ဆိုကာ ဘာဝနာပွားကြသည်။ သို့သော် ဘုရားကျောင်းကန် တွင် မဟုတ်ဘဲ၊ ကွင်းပြင်တွင်ဖြစ်စေ၊ တောထဲတွင်ဖြစ်စေ ရွတ်ဆို ကြလေသည်။

သူတို့၏သွန်သင်ချက်ကို ဗုဒ္ဓဘုန်းကြီးအများစုက တိုက် ခိုက်ဆန့်ကျင်ကြ၏။ သို့ပင်သော်လည်း ယုံကြည်သူများစွာ ရှိခဲ့၏။ ပြည်မြို့တွင် အများစုရှိနေခဲ့ကြောင်း သိရပါသည်။ သို့သော် သူတို့ကို ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့က သူတို့၏ဘာသာမှ ထုတ်ပယ်ထားကြလေ သည်။^{၁၅}

၁၅။ Cf. Shwe Yoe, *The Burman: His Life, His Notions*, London, 1910, P. 147-149; R.Carmignani, *La Birmania*, op. cit, p. 146, nota I.; Yule H, *A Narrative of the Mission to the Court of Ava in 1855*, Calculata, 1857, pp. 241 - 242; J. G. Scott, *Burma*, London, 1911, P. 377.

ဤဂိုဏ်းနှစ်ခုသည် မြန်မာတို့၏ အနန္တော၊ အနန္တ၊ အစိန္တေရ၊ အပ္ပမေယျ၊ အတုအနှိုင်းမရှိသော၊ စဉ်းစား၍ မမှီနိုင်သော၊ ထာဝရကတည်တော်မူသော တန်ခိုးတော်ရှင် (သို့မဟုတ်) ဘုရားကို ယုံကြည်ရှာဖွေကြခြင်း၏ သာဓကပင် ဖြစ်လေသည်။

မြန်မာ့စကားတွင် တချို့စကားလုံးများဖြင့် မြန်မာလူမျိုးတို့၏ ဘုရားကို ယုံကြည်ခြင်းနှင့် ထိုဘုရားကို ရှာဖွေနေကြကြောင်း ထင်ရှားလေသည်။ ဥပမာ ခရစ်ယာန်တို့၏ ယုံကြည်ချက်ဖြစ်သော ဘုရားသည် လောက၊ စကြဝဠာနှင့် ရှိရှိသမျှတို့ကို (Ex nihilo out of nothing) တန်ခိုးတော်နှင့် ဘာဆိုဘာမှ မရှိခြင်းကနေ ဖန်ဆင်းတော်မူသည်ဆိုတာကို သူတို့တွက်မထူးဆန်းပေ။ ယုံကြည်ကြ၏။ ထိုတန်ခိုးတော်ကို ဝိသုကြောင်နတ် (Spirt Wi -Thu - Kyoung)ကို ရည်ညွှန်းလေ့ရှိ၏။

မြန်မာတို့၏စကားပြေများ၌လည်းကောင်း၊ ကဗျာလင်္ကာများ၌လည်းကောင်း၊ ကောင်းကင်မှကြယ်များ၊ ဖိုးရွှေလမင်းနှင့် နက္ခတ်တာရာများကို တန်ခိုးတော်ရှင်မှ ဖန်ဆင်းထားပေကြောင်း ရည်ညွှန်း၍ ရေးသားစပ်ဆိုကြ၏။ ဤသည်များမှာ မြန်မာတို့၏ နှလုံးသဲပွတ်တွင် သန့်ရှင်းမြင့်မြတ်ဆုံးသော အဖြစ်တော်ရှင်၊ အရာသတ္တဝါတို့၏ ဖန်ဆင်းရှင်၊ လူတစ်ဦးစီ၏ အရှင်သခင်၊ မြတ်စွာဘုရားသခင်ကို ယုံကြည်ခြင်းသာဓကများပင် ဖြစ်လေသည်။

တစ်ခါတစ်ရံ ကျေးလက်တောရွာတွင် ခရီးသွားလာပါက ဟန်ဆောင်မှုကင်း၍ ဖော်ရွေရိုးသားကြသော ရွာသားများသည် တခြားဘာသာမတူသောသူများကို “ငါတို့ဘုရားသည် မင်းတို့ ဘုရား

လိုပဲ ကောင်းမြတ်တော်မူပါတယ်။ နောက်ဆုံးမတော့ ဘုရားဆိုတာ အတူတူပဲ” ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိကြပါတယ်။ တချို့ကလည်း “ငါတို့ ဘယ်ဘာသာပဲ ကိုးကွယ်ကြကိးကွယ်ကြ၊ နောက်ဆုံးမတော့ ဘုရား ဆိုတာ တစ်ဆူတည်းပါပဲ” ဟုလည်း ရိုးရိုးသားသားပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ပြောတတ်ကြပါတယ်။ မြန်မာများ ဘုရားကို ယုံကြည်ကြခြင်း၏ ဝန်ခံချက်များပါပေ။

စာရေးဆရာမ အေဗီးဂျေတိုးပလစ်၏ “အရှေ့တိုင်းမှ ခံယူချက်များ” အမည်ရှိ စာအုပ်၌ မြန်မာတို့အကြောင်းကို ယခုလို ရေးထား၏။ “ဤသူများ၏ ယုံကြည်ရာဗုဒ္ဓဘာသာ၌ ဘုရားဆိုတာ မရှိ၊ ဆုတောင်းမေတ္တာသည် အကျိုးမရှိဟုဆိုသော်လည်း မိုးသည်း ထန်စွာရွာ၍ မြစ်ရေကြီးကာ မြို့ရွာကျေးလက်အုတ်ရိုး၊ ရွာရိုး ကျိုးပေါက်၍ စပါးကျိများ ရေမျောသောအခါ၊ ကျွဲ၊ နွား၊ မြင်း၊ ကြက်များ ရေမျောပါသွားသောအခါများတွင် မြန်မာတို့၏ အသဲနှလုံး၌ တစ်ဦးဦး၏အကူအညီကိုမျှော်ကိုးမိကြ၏။ ဥပုသ်နေ့ က ဘုန်းကြီးကျောင်းမှာ နာကြားခဲ့ရသောတရားကို မစဉ်းစား နိုင်ကြပဲ ကောင်းကင်ကိုမော်ကြည့်ကာ လက်နှစ်ဖြာအုပ်မိုး ဒူးတုတ်ပြီး အကြိမ်ကြိမ်ဆုပန်မိကြ၏။ ယမန်နေ့က ပန်းနုရောင် လွမ်းနေသော ရှုမဝသားရတနာကို ရင်ဝယ်ပိုက်ကာ မိတ်ဆွေများ နှင့် ရယ်မောဝံ့ကြွားခဲ့သေး၏။ ယနေ့တွင်မူ ချစ်ချစ်တောက် ပူလောင်ကာအဖျားတက်လျက် ဖြူဖတ်ဖြူရော်ဖြစ်နေသော သားငယ်ကို နှိုးခေါက်ဖျာပေါ်၌ သိပ်ထားရင်း၊ သားငယ်ထွေး၏

တုန်ချိုအသံဖြင့် ငိုယိုသံကိုကြားရင်း ပူဆွေးနေသောမိခင်သည် ဝိန္ဓောဆရာ၏ ဆေးစာကိုလည်းမစဉ်းစားအား၊ ပညာရှိဘုန်းကြီး၏ တရားစကားကိုလည်း နှလုံးမသွင်းနိုင်ပဲ၊ သွေးဆုတ်နေပြီဖြစ်သော သားငယ်ကို ရင်ဝယ်ပိုက်ကာ အနီးရှိစေတီသို့ အပြေးသွား၍ သားငယ်ကိုမြေပေါ်ချရင်း မျက်ရည်သွန်းဖြိုး ငိုယိုဆုတောင်းလေ တော့၏”။

နေ့စဉ်နံနက်ဝေလီဝေလင်း ကြက်ငှက်မနိုးခင်ကပင် အိပ်ရာထကာ၊ ဆွမ်းတော်ချက်၍ အိမ်ဦးခန်းမှဘုရားစင်၌ သောက်တော်ရေလဲတော်နှင့် ဆွမ်းတော်ကပ်ခြင်းသည် မြန်မာ အိမ်ထောင်ရှင်မများ၏ နေ့စဉ်လေးစာဖွယ်ကြည်ညိုဝတ်ပြုရာ တစ်ခုပင်ဖြစ်၏။ ဆွမ်းတော်ကပ်ပြီးသည်နှင့် ဘုရားစင်ကိုရှင်းရင်း ဆီမီးပူဇော်တတ်ကြ၏။ လှူထားရာဘုရားပန်းကို ရေသစ်လဲကာ နံနက်စောစော မေတ္တာပို့ အမျှဝေတတ်ကြ၏။ ဥပုသ်နေ့ရက်များ၌ စေတီပုထိုးသို့သွားကာ ပန်း၊ ဆီမီးနှင့်အမွှေးနံ့သာကို မီးရှို့ပူဇော် ကြ၏။

ဤကြည်ညိုရာများနှင့် အလေ့အကျင့်များကို လေ့လာ ခြင်းဖြင့် မြန်မာတို့သည် အသက်ရှင်သောဘုရားကို ယုံကြည်ကြ ကြောင်း တွေ့ရ၏။ အသက်ရှင်လျက် စိုးစံတော် မူသောဘုရား သာလျှင် လူတို့ပူဇော်သောဆွမ်းတော်ကိုလည်းကောင်း၊ ဆီမီး၊ ပန်းတော်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ လက်ခံနိုင်မည့် ယုံကြည်ရာပင် ဖြစ်၏။ ယိုးဒယားမှ ဘုန်းကြီးဗုဒ္ဓဒါဆာ၏ အဆိုရ ဗုဒ္ဓဘာသာ

ဝင်များသည်လည်း ဘုရားကို ယုံကြည်ကြ၏။^{၁၆}

ထို့ကြောင့် မြန်မာပြည်တွင်းမှီတင်းနေထိုင်ကြသော မြန်မာ လူမျိုးများတို့သည် တန်ခိုးတော်အနန္တအရှင်ကို ယုံကြည်ကြပါသည်။ ထိုတန်ခိုးတော်ရှင်မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် သူတို့ကို ကူညီ မှိုင်းမတော်မူကြောင်း မျှော်လင့်ကြပါသည်။ ထိုမြတ်စွာအရှင်သည် သူတို့၏ ဆုတောင်းသံကို နားညောင်းတော်မူကြောင်း လက်ခံကြ ပါသည်။ ထိုမြတ်စွာဘုရားသခင်၌ သူတို့သည် ထာဝရသုခတော် ကို ရနိုင်ကြောင်း ဝန်ခံကြပါသည်။ ထိုအရှင်မြတ်သည်သာ တန်ခိုးတော်ရှင် ဘုရားစစ်ဖြစ်ကြောင်းကို သူတို့နှလုံးသဲပွတ်၌ အစဉ် ယုံကြည်ဝန်ခံကြသည်ဟုသာ ဆိုရပါတော့မည်။

God bless Myanmar.

မန္တလေး

၁၀၁ ၁၁၁ ၂၀၀၀

၁၆။ B. Buddhadasa I, *Christianity and Buddhism*, Bangkok, 1967, P. 3.

ကျမ်းကိုးစာရင်း

(၁)

Albert the Great, St., *Summa theologica*, I, tract. (Borgnet).

Appleton, G., *Buddhism in Burma*, Longmans, Green & Co. 1943.

Aquinas, Thomas, St., *Summa contra Gentiles*, by Vernon J. Bourke, University of Notre Dame, Notre Dame, 1975.

—————, *Summa theologiae*, vols. 3, trans. by Fathers of the English Dominican Province, Benziger Brothers, Inc., New York, 1949.

Aristotle, *The Works of Aristotle*, vols. 11, trans. by R. B. Hardie and R. K. Gaye, ed. by W. D Ross, Clarendon Press, Oxford, 1931.

Ba Shin, *The Lokahteik Pan. Early Burmese Culture in a Pagan Temple*, The Burma Historical Commission, Rangoon, 1952.

Berry, T., *Religions in India: Hinduism, Yoga, Buddhism*, The Bruce Pub., New York, 1971.

Bigandet P. A, Bp., *The Legend of Godama*, London, 1880.

Blagden, C.O., *Epigraphia Birmanica*, vols. 4, Rangoon, 1929-34.

Buddhadasa I, B., *Christianity and Buddhism*, Sublime Life Mission, Bangkok, 1967.

Bultman, R., *Glauben and Verstehen*, Tubingen, 1965.

Carmignani, R., *La Birmania*, Roma, 1950.

Dumoulin, H., *Christianity Meets Buddhism*, trans. by John C. Maraldo, Open Court Publishing, La Salle, Illinois, 1974.

Elders, L. J., *Aristotle's Theology*, Assen, 1972.

—————, *The Philosophical Theology of St. Thomas Aquinas*, E. J. Brill, New York, 1990.

Eliade, M., *Patterns in Comparative Religion*, Sheed and Ward, London, 1958, 1993.

Farrer, A., *Finite and Infinite*, Wertminster, 1943.

Glasenapp H. Von, *Buddhism, A Non-Theistic Religion. With a Selection from Buddhist Scriptures*, London, 1970.

Harré, R., *The Philosophies of Science. An Introductory Survey*, Oxford, 1972.

Harvey, P., *An Introduction to Buddhism*, Cambridge University Press, Cambridge, 1990.

Humphres, C., *Buddhism*, Penguin Books, New York, 1951-1978.

Jaki, S., *The Road of Science and the Ways to God*, Chicago, 1978.

Jung, K., *Modern Man in Search of a Soul*, New York, 1933.

King, W. L., *A Thousand Lives Away*, Oxford, 1964.

- Kloetzli, R., *Buddhist Cosmology*, Delhi, 1983.
- Koren, H. J., *Introduction to the Science of Metaphysics*, B. Herder Book, London, 1964.
- Le May, R., “The Cultural Background of Burma”, in *Marg di Bombay*, vols 9, June, 1956.
- Le May, R., *The Culture of South-East Asia*, George Allen & Un Wine, London, 1954.
- Macquarrie, J., *Ha senso parlare di Dio? Studio sul linguaggio e sulla logica della teologia*, Torino, 1969.
- Marasinghe M. M. J., *Gods in Early Buddhism*, Colombo, 1974.
- Marshall, G. N., *Buddha, the Quest for Serenity*, Beacon Press, Boston, 1987.
- Narada, *The Buddha and His Teaching*, Colombo, 1973.
- Noort, V. G., “The True Religion”, in *Dogmatic Theology*, Vol. I, The Newman Press, Westminster, 1955.
- Plato, *Republic*, trans. by D. Lee, Penguin Classics, New York, 1974.
- Platone, *I dialoghi*, tra. it. di Enrico Turolla, Milano, Roma, 1953.
- Rahula, W., *What the Buddha Taught*, 2nd ed., Grove Press, New York, 1974.
- Ranasinghe, C. T., *The Buddha’s Explanation of the Universe*, Colombo, 1957.
- Sangermano, V., *Relazione del Regno birmano*, Roma, 1833.
- Schmidt, W., “Der Ursprung der Gottesidee. Eine weiter führende Ueberschau”, in *Anthropos* , 16 / 17 (1921, 1922).

Shin, Ba, *The Lokahteik Pan. Early Burmese Culture in a Pa-
gan Temple*, The Burmese Historical Commission,
Rangoon, 1952.

Scott, J. G., *Burma*, 1911.

Shwe Yoe, *The Burman: His Life, His Notions*, London, 1910.

Smart, Ninian, “Religion”, in *A New Dictionary of Christian
Theology*, ed., by Alan Richardson, John Bowden, SCM
Press, London, 1989.

Soderblom, N., *Das Werden des Gottsdglaubens, Untersuchungen
uber die Anfange der Religion*, 1916.

Story, F., *Gods and the Universe in Buddhist Perspective. Essay
on Buddhist Cosmology and Related Subjects*, Kandy,
1974.

Stunpf, S. E., *Philosophy: History & Problem*, 4th ed, McGraw-
Hill, New York, 1989-1971.

Taw Sein Ko, *Burmese Sketches*, Vols. 2, Rangoon, 1913.

Than Tun, Dr., *History of Buddhism in Burma, (Ph.D. Thesis)*,
University of London, 1956.

White, V., *God and the Unconscious*, London, 1952.

Yule H, *A Narrative of the Mission to the Court of Ava in 1855*,
Calcutta, 1857.

Zago, M., *Buddhismo e Cristianesimo in Dialogo*, Citta’ nuova,
Roma, 1985.

Zorzi, A., Ferrero, P., *Tu sei il Cristo: Alle origini del falso
Cristiano*, PIEMME, Sasale Monferrato (AL) , 1990.

(၂)

ချမ်းမြေ့ရိပ်သာဆရာတော်။ နိုင်ငံခြားသား ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါး၏ ဗုဒ္ဓဘာသာအမြင်
အမေး အဖြေများ။ မြဝတီပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၉၃။

သဲကုန်းအရှင်ဉာဏိဿရ။ ဗုဒ္ဓဝါဒ အခြေခံသဘောတရားများ။ အောင်ချိုဌေး ပုံနှိပ်
တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၈၅။

_____ ။ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ရီလေးဂျင်းခေါ်သည်။ ဘာသာရေးမျိုး
မဟုတ်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၈၃။

လျန်ဇာထန်း။ ဖန်ဆင်းရှင် ထာဝရဘုရား ရှိသလား။ မန္တလေးမြို့။ ၁၉၈၃။

ဦးအောင်သော်။ ဟန်းလင်းမြို့ဟောင်း။ (မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ အတွဲ ၁၄။ စာပေဗိမာန်
ပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၇၅)။

ဒေါက်တာကျော်သက်။ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း။ ပြည်သူ့ ပစ္စည်းကော်ပိုရေးရှင်း။
ရန်ကုန်။ စာမျက်နှာ ၂၆-၂၇။

ဦးဖေမောင်တင်။ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း။ (မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ အတွဲ (၁၀)။ ရန်ကုန်။ ၁၉၇၅)။

မောင်ဘသန်း။ ကျောင်းသုံးမြန်မာရာဇဝင်။ (ရ) ကြိမ်မြောက် ပုံနှိပ်ခြင်း။ ၁၉၅၁။

မောင်အံ့။ ဗုဒ္ဓသာသနာတော် ၂၅၀၀ ခရီး။ သာသနာရေးဦးစီးဌာန။ ရန်ကုန်။ ၁၉၉၅။

ဦးရွှေအောင်။ အတ္ထဝါဒမှ အနတ္ထဝါဒသို့ ခရီးစဉ်။ ရာပြည့်စာအုပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။
၁၉၉၈။

ညိုသောင်း။ ဘာသာကြီးလေးခု အနှစ်သာရများ။ ဂျစ်တူးမပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၉၀။

ဗုဒ္ဓဝါဒ ပြဿနာများ။ ရွှေဟင်္သာပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၇၄။

မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း။ မြန်မာနိုင်ငံ ဘာသာပြန်စာပေအသင်း။ ရန်ကုန်။ ၁၉၆၄။

ဟံသာဝတီဦးဘရင်။ မြန်မာစာ အခြေပြကျမ်း။ အေးအေးစာပေတိုက်။ ရန်ကုန်။
၁၉၆၇။

ထီးချိုင့်မြို့တည်တောဆရာတော် အဂ္ဂမဟာ သဒ္ဓမ္မတိကဇေ။ ယနေ့ ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာ
အမေး အဖြေများ။ အမှတ်စဉ် ၁။ ရန်ကုန်။ ၁၉၉၅။
ဦးဖိုးလတ်။ မြန်မာစကားအဖွင့်ကျမ်း။ ပညာနန္ဒာပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၆၃။

ဒေါက်တာ သန်းထွန်း။ အသစ်မြင် ဗမာသမိုင်း။ သုခဝတီပုံနှိပ်တိုက်။ မန္တလေး။ ၁၉၇၅။

ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ အဆင်ပြေပညာဦးစီးဌာန။ မြန်မာအက္ခရာပုံ မြန်မာကျောက်စာ
ပို့ချချက် (တတိယနှစ်ဝိဇ္ဇာသင်တန်း၊ မြန်မာစာအထူးပြု၊
အဝေးသင်တက္ကသိုလ်)။ တက္ကသိုလ်ဘာသာပြန်နှင့်
စာအုပ်ထုတ်ဝေရေးဌာန။ ၁၉၉၆။

ဆရာသောင်းလွင်။ မြန်မာအက္ခရာဗေဒ။ ဒေလီဂေဇက်ပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။

သီရိပျံချီ ဦးသာမြတ်။ ပေါရာဏစကား အဘိဓာန်။ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။
၁၉၆၁။

ငွေဒေါင်းဖြူ။ မြန်မာစာသံကွဲကြောင်းတူ ဝေါဟာရများ။ ဒေလီဂေဇက်ပုံနှိပ်တိုက်။
ရန်ကုန်။ ၁၉၅၈။

ဇော်ဂျီ။ ရသစာပေအဖွင့်။ ရသစာပေ။ ရန်ကုန်။ ၁၉၆၆။

မောင်ခင်မင် (ခနုဖြူ)။ ရှေးခေတ်မြန်မာ့ ဂန္ထဝင်စာပေ (ဂန္ထဝင်စာပေ စာတမ်းများ)။
စာပေဗိမာန်ထုတ်ပြည်သူ့လက်စွဲစာစဉ်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၉၂။

ဦးဝန်။ တက္ကသိုလ်မြန်မာသတ်ညွှန်းကျမ်း။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် စာအုပ်ထုတ်ဝေဖြန့်ချိရေး
ကော်မတီ။ ရန်ကုန်။ ၁၉၆၃။

အသျှင်ဥက္ကဋ္ဌ။ ကမ္ဘာ့အဘိဓမ္မာလက်စွဲ (Hand Book of Philosophy)
ပြည်တော်ကြက်သရေ ပုံနှိပ်တိုက်။ ရန်ကုန်။ ၁၉၅၉။ ၁၉၆၇။

ဆက်လက်ထုတ်ဝေမည့်စာအုပ်

မာကု (ဒဿန)

ရှင်သန်ထိုက်သည့် လူ့ဘဝ

✦ ဘဝမှာ နောက်ဆုံးပန်းတိုင်မရှိသ၍ တိုးတက်ပြောင်းလဲခြင်း မရှိနိုင်ဖူး။ ပစ်မှတ်ဆိုတာသာ မရှိရင် ပန်းတိုင်ကိုရောက်မယ် မရောက်ဖူးဆိုတာ မပြောနိုင်ဖူး။

- ❑ လူ့ဘဝကို ဘာအတွက်နဲ့မှ အရှုံးမခံသင့်ဖူး။ လူ့အသက်ကိုလည်း တန်ဖိုးထားရမယ်။
- ❑ စာရိတ္တပြုပြင်ရာမှာ အမှားကိုတွေ့ရင် သူ့နာမည်ရင်းအတိုင်း ခေါ်နိုင်ရမယ်။
သူ့နာမည်ဆိုးအတိုင်း ခေါ်နိုင်ရမယ်။

◆ ကိုယ့်ရှေ့မှာ မိုးကုတ်စက်ဝိုင်းကြီး ရှိနေတယ်။ အဲဒီမိုးကုတ်စက်ဝိုင်းကြီးကို ဘယ်တော့မှ

ကိုယ့်လက်နဲ့ထိနိုင်မှာ မဟုတ်ပေမဲ့ ထိနိုင်ရင်တော့ အကောင်းဆုံးပေါ့။